LYCEUM

COLECȚIA LYCEUM

EUGEN JEBELEANU

Harfa și Minotaurul

VERSURI ALESE

EDITURA ALBATROS

EUGEN JEBELEANU

Harfa şi Minotaurul

Versuri alese

Ediţie îngrijită de autor

Prefaţă de LUCIAN RAICU

Tabel cronologic
de CORNELIU SIMIONESCU

1977

EDITURA ALBATROS

Există răul, nedreptatea strigătoare, nelegiuirea, crima, moartea celor apropiați, lașitatea, minciuna, există toate relele numărate pentru veșnicie în monologul lui Hamlet și puse de el în cumpănă cu miracolul vieții decît care vor să se dovedească mai puternice, izbutind adesea să încline balanța într-o nemărginită dorință : să dormi, să mori... ; dar cu aceeași putere există gîndul și cuvintele sfidătoare, consolatoare, răzbunătoare, pacificatoare ale marilor poeți exponenți ai umanității. Acestei elite, cea mai prețioasă dintre toate elitele, îi aparține și Jebeleanu ; poezia își redescoperă și își reactualizează extraordinar de viu prin el înțelesul ei străvechi, înțelesul ei de *acțiune*. Pentru că acte și nu doar cuvinte, acte *eficiente*, prin care omul nu doar se exprimă, ci se apără, atacă, se răzbună, mîngîie, vindecă, sînt versurile sale.

În fața evenimentelor de toți trăite, a încercărilor grele, a dezastrelor, a nedreptății și violenței oarbe, vrem să știm, ne rămîne totuși timp să știm : ce va „zice" poetul nostru ; cum va reacționa, ce va întreprinde, ce cuvinte va găsi. Pentru că versurile sale ne dau senzația, cu adevărat, că prin ele se *întreprinde* ceva, se reacționează, se acționează ; într-un cuvînt : *se face* ceva ! A rămîne cu brațele încrucișate în fața răului este exact negativul, exact antipodul atitudinii încorporate în poezia sa. A nu întreprinde nimic *pentru* și nimic *împotriva* și a te simți sufocat de neputință este exact starea pe care tinde să o „vindece" poezia lui Jebeleanu. Dar ea mai cunoaște un revers, acela de a face ce *nu* trebuie și a rosti cuvinte care *nu* trebuie rostite : agi-

tația zadarnică, perorație falsă, optimismul de circumstanță, vorbirea ipocrită.

Rareori s-a întîmplat ca valoarea normelor pur umane, a cărei exaltare însuflețește poezia lui Jebeleanu, tinzînd să anuleze parcă orice altă ispită exterioară ei, să se asocieze în așa măsură, să se confunde pînă la urmă cu emoția în fața Frumuseții, cu suprema emoție : în fața Artei. Citind poezia sa și urmărindu-i captivat „atitudinea", înțelegi cîte ceva din misterioasa afirmație, din ciudata certitudine a lui Dostoievski rostind aproape neînțelesele cuvinte : *Frumusețea va salva lumea !* Numai cine parcurge, pînă la capăt, ciclul valorilor *morale* poate avea acces, cum are poetul nostru, la înțelesul acestor cuvinte care pot figura, cu mîndrie și cu umilință, ca formulă emblematică, cuvînt-cheie al artei sale.

Una dintre „descoperirile", degajînd o mare forță de șoc, care constituie pentru poezia lui Jebeleanu un spațiu specific deosebit de pregnant, este descoperirea identității de substrat, mergînd pînă la confuzia de planuri, dintre accidentele tragice *în ordinea firii* (moartea, înainte de toate) și nelegiuirile, opresiunile, crimele comise la scara umană și socială, cu un coeficient ridicat de răspundere și culpă individuală. Propriu-zis, Jebeleanu nu distinge între unele și celelalte ; mai exact : *refuză !* refuză să distingă între suferința provocată de fatalitate și cea provocată de o conjunctură precis identificabilă, fără caracter *necesar*. Suprema „nedreptate" este în poezia sa moartea ; ea clatină, ea *nu* confirmă în ochii lui Jebeleanu normele firii. În ordinea firii numai miracolul vieții și frumusețea în lume sînt cu adevărat, numai ele *merită* să ilustreze firea lucrurilor, tot restul i se opune, stîrnind în sufletul poetului formidabilul tumult protestatar, tumultul revoltei și al indignării teribile, măturînd în calea sa totul, smulgînd, literalmente, pilonii unei argumentări cauzale, ai retoricii consolatoare și justificative. Rareori demnitatea inteligenței și a rațiunii critice, a rațiunii pur

umane, şi-a găsit un aliat credincios, ca aici, în violenţa pasiunii, în valul „turbat", de nestăvilit, al afectelor. În serviciul raţiunii umane, acest val are o putere torenţială, de neîmblînzit, de ne-recuperat, de ne-asimilat. Numai „iraţionalul" ne obişnuise cu asemenea forţă, cu un asemenea potenţial distrugător ; dar iată că aici raţionalitatea „binelui" cunoaşte o forţă similară.

Atingînd zone de hotar ale sentimentului şi ale reflecţiei existenţiale, în care poezia încetează de a mai „exprima" pur şi simplu o realitate ori de a o simboliza prin indicaţii stilistice, prin metaforă etc., spre a deveni ea însăşi trăire directă, prelungire a trupului viu, elegiile lui Eugen Jebeleanu nu se pot străbate cu o privire detaşată, ci numai cu o adîncă şi totală implicare. După cuvîntul atît de exact al lui Edgar Papu, devenim noi înşine „Jebeleanu" în vreme ce le parcurgem, poetul se transferă în noi ca într-un spaţiu liber de afecte individuale, pe care începe să-l locuiască, să-l modifice, să-l determine :

„Tocmai prin această cuceritoare simplitate, potenţată către o frenezie a supliciului, Jebeleanu intră în noi, se substituie individualităţii noastre ; se substituie chiar biografiei noastre. De aceea, el nu deşteaptă compasiune ca faţă de o altă fiinţă, ci stîrneşte tortură directă, insuportabilă. În timpul lecturii fiecare din noi este Jebeleanu, fiecare din noi în acel moment a pierdut ceva iremediabil, fără de care nu mai poate trăi. Dacă doar prin faptul că nu s-au exprimat în noi şi alambicate tipare formale, această uriaşă forţă de transfuzie a durerii nu este poezie, atunci nu este poezie nici cîntarea lui Iov, nici a Antigonei, nici psalmul *La malul Vavilonului* şi nici una din marile elegii ale lumii." [1]

[1] Edgar Papu, *Poezia lui Eugen Jebeleanu*, în *România literară*, nr. 38/1974.

Un amestec rar, greu de închipuit și de realizat, cu mijloace nespus de simple, de o transparență desăvîrșită, al șocului afectiv năprasnic cu un fel de *împietrire* situată parcă mult dincolo de durere, acesta este țesutul însuși al elegiilor dedicate ființei celei mai dragi, pentru totdeauna dispărute. Un *totdeauna* care trăiește în poezia lui Jebeleanu cu o forță care izbutește să o egaleze pe cea a fatalității și, într-un anumit sens, să-i smulgă îndărăt, din nou *spre viață*, ceea ce a răpit incredibil într-un moment de *neatenție*, resimțit ca o vină de către poet și de către noi, făcîndu-ne să ne simțim vinovați, în aceeași măsură, de cele ce s-au petrecut :

„Omoară-te de două mii de ori, / și tot n-o să ajungi s-o mai învii. / Flăcări aprinde, smulge soarele. / Acum mai tare-i ea decît oricine. // Nu se mai joacă, nu mai vrea / prin mii de ape să călătorească. / Nu se mai schimbă. E triumfătoare / în nemișcarea-i oglindită-n sine. // Ea te-a iubit și te-a îmbrățișat / de-atîtea ori cît ai dorit. / Însă acum s-a liniștit : adîncă. / E floare și e stîncă" *(Florica).*

Tocmai prin îndepărtarea iremediabilă, de nemaiatins, într-un spațiu rece, aspru și absolut irecuperabil, ființa pierdută își redobîndește, în chipul cel mai straniu, starea de *prezență.* E greu de explicat cum se realizează aceasta.

Cuvintele poetului nu te despart, ci te cufundă de-a dreptul și vertiginos în actul trăit, cuvintele nu tind să înfăptuiască o nouă realitate, secundă, specifică și „artistică", ci s-o actualizeze pe cea originară, s-o încorporeze într-un tipar incoruptibil. Actul trăit se slujește doar de cuvinte spre a se revela în toată nuda sa autenticitate *primară.* În raza neverosimilei pierderi a ființei iubite (motivul unic, mai mult decît obsedant al *Elegiei pentru floarea secerată* și al ciclului *Rîul pe obraz* din volumul *Hanibal),* himericul și sublimul refuz al evidenței are atîta forță

și atîta violență contestatară, încît creează el însuși o realitate autonomă, halucinant de concretă, și ceea ce simțul comun consideră a fi un provizorat explicabil, dar incompatibil cu viețuirea în continuare și cu principiul vieții, devine sub ochii noștri singura durată vie, singura posibilitate de a exista, de a mai exista : într-un act absolut al iubirii, într-un miracol și o taină a fidelității.

Intensitatea suferinței, a unei suferinți atroce, de felul unui supliciu neîntrerupt nici o clipă, trece cu fiecare vers din fulgerarea clipei de șoc în regimul stabil al duratei, eternizîndu-se, și nu cunoaște decît un termen opus, din care își extrage puterea de a renaște, de a se regenera la infinit, un infinit consimțit : voința exasperată a imposibilului, dorința arzătoare — și cu ceva feroce în ea — de a-l capta ; sau, în orice caz, de a și-l reprezenta în așa măsură încît aproape să-l îmblînzească, domolindu-i conturul prea aspru, prea străin și inaccesibil, *de-al* atrage în sfera de gravitație a *omenescului*, în interiorul căreia rece sa sclipire, duritatea sa de nezdruncinat să cedeze în sfîrșit.

Intensitatea aspirației, puterea și ardoarea marelui strigăt (cuvîntul fiind, totuși, atotputernic chiar în măsura în care-și proclamă și își deplînge precaritatea !) ajung la un moment dat să echivaleze cu săvîrșirea imposibilului. Între dorință și realizarea ei se trage semnul nesperat al egalității.

La extrema sa limită, exigența absolutului (reintegrarea, recuperarea ființei pierdute în ritmul palpabil al existenței) se confundă cu însăși captarea acestuia. Prin poezie, miracolul este posibil. Ritualul ei își depășește cadrul în realizarea unui sens magic al eficacității.

Inabordabile din perspectiva rațiunii obișnuite, zonele imposibilului coboară într-o intimitate de necrezut cu arzătoarea *dorință* omenească, stîngace, umilă și eroică.

Această *dorință*, purtată spre limita încordării, este admisă în imediata lor apropiere, și stabilește cu ele, cu zonele *imposibilului*, o paradoxală relație de familiaritate, despuiată de orice orgoliu poetic. Certitudinea sălbatică a dispariției, iremediabilul morții încep să-și schimbe natura, apar deodată (la capătul încordării) mult îmblînzite de tensiunea umilelor cuvinte ; capabile totuși numai ele, și numai în felul cum sînt rostite, să comunice, fără intermediar metaforic, un sens ascuns și ultim al firii lucrurilor :

„Ajută-mă s-o regăsesc. / A plecat nici de două luni / și ea vrea să se înapoieze, / dar trebuie să fiu ajutat. / Orice ajutor mi-este bun, / îndepărtați o umbră, un nor, / poate să fie ascunsă acolo / împotriva voinței, căci ea vrea să se-ntoarcă. / Ajută-mă cu cît de puțin, / cu cît nu cer nici cerșetorii, / ca să pot s-o redau soarelui pe draga mea, / decît lumina mai frumoasă."

Imensa *dorință* de recuperare n-ar fi totuși suficientă, dacă n-ar primi un *răspuns* la fel de puternic, dacă nu și-ar dubla încărcătura prin cunoașterea sigură a partenerului dispărut, la rîndul său mobilizat de voința *întoarcerii ;* ea vrea să se înapoieze ! Dorința recuperării e potențată de replica ei, la fel de vie, și amîndouă se constituie într-o forță de neimaginat, în stare să modifice sensul tragicei întîmplări și să acționeze asupra iremediabilului. În această umilitate, care deschide căile de acces și suprimă pentru o clipă, dar o clipă eternă, tăria iremediabilului, a inabordabilului, este tulburătoare — în chip încă o dată paradoxal, fiind vorba de umilință și nu de orgoliu ! — absența resemnării. Neîmpăcarea cu gîndul și cu imaginea morții, formă a exaltării refuzului și a unei prea umane, sacre *furii* împotriva destinului, iată ce constituie nucleul de rezistență al poemelor lui Jebeleanu. Căci, prin ele, sîntem cu îndîrjire atrași în zonele stranii, electrizate de un prea-omenesc ce

suprimă limitele posibilului ; în ele superficiala resemnare „lucidă" nu funcționează ; traversăm teritorii ale miracolului *cu putință.*

Ele stau sub puterea unicei fascinații, a cotropitoarei *așteptări,* a credinței, consemnate de toate mitologiile, — actualizate de Jebeleanu cu extraordinară forță —, a credinței în posibilitatea miracolului, a cazului singular în care Hadesul va admite excepția, regăsirea din moarte. Izbirea repetată a acestei supraomenești și preaomenești, în același timp, credințe, de niște ziduri inexpugnabile, naște o tensiune atît de puternică, încît sugerează și chiar cristalizează o realitate aparte, o realitate a excepției : singura în care omul lovit poate trăi. Jebeleanu se instalează și *ne* instalează în ea ; începem *să credem,* ne simțim deodată solidari în aceeași așteptare.

Un continuu, repetat și neobosit transfer de la un termen ireductibil („Omoară-te de două mii de ori, / și tot n-o să ajungi s-o mai învii. / Făclii aprinde, smulge soarele."), la celălalt termen, vis atît de tenace încît pare a înfrînge realitatea, substituindu-se ei, supunînd totul misterioasei sale supremații.

Surprinzător este că fascinația imposibilului nu semnifică nici pe departe un somn al conștiinței, un somn voit sau constrîns ; nu numai că nu cedează adversarului evidențele rațiunii, ale treziei, dar, dimpotrivă, își aliază luciditatea cea mai atentă, expresia cea mai acută a acestei atenții : starea de pîndă, starea de urgență, de alarmă continuă, de vibrație asurzitoare.

Așadar, imposibilul este înfruntat pe terenul său propriu, în spațiul unei lucidități aspre, tăioase, care îndepărtează cu dispreț tentația narcozei, împiedică trecerea conștiinței în vraja somnolentă a iluzoriului, a părăsirii de sine :

„Sînt prăbușit, dar nu încă mort — / antenă orizontală a Universului. / Destinul nu va scăpa /

nepedepsit de mine. / Sînt la pămînt, însă la pîndă. / Șira spinării, știi prea bine, mi-a fost lovită nu o dată, / dar sîngele amnarului este scînteia. / Sînt prefăcut în cioburi, / dar nu ghebos. / N-am zbîrcituri pe suflet. / Voi mai aprinde, și nu o dată, / murdara față a întunericului, / să se rușineze. / Ochii mei sînt păsări / ce se rotesc și în somn, / neavînd decît un rost : / să descopere și altceva / decît ceea ce se vede /.../ Nu te voi lăsa niciodată singură / Un arc mi-e spinarea, / stau la pîndă. / Așteaptă-mă !"

A înfrunta întunericul și a-i aprinde „murdara față" ; a pedepsi „destinul" ; a-l face să se rușineze de acțiunile sale ; toată poezia lui Eugen Jebeleanu stă la pîndă pentru a descoperi momentul potrivit pentru a da viață acestei imperioase dorințe ; și simți că o va face ; simți chiar că *o face ;* acum și aici.

Stării de întărîtare lucidă, de nesomn, excitației nervoase atingînd paroxismul li se asociază o dispoziție polemică aparent fără obiect, mai bine zis cu un obiect care-i depășește puterea : destinul inexorabil. Dar tocmai aceasta e forța poeziei lui Jebeleanu, o forță pedepsitoare, violent subiectivă, violent umană, exercitîndu-se într-un domeniu care, prin definiție, se sustrage voinței noastre și o sfidează. Dar Jebeleanu sfidează, la rîndul său, imobilitatea sfidătoare a destinului, sub orice formă s-ar înfățișa. Poezia sa „nominalizează" destinul, dîndu-i o identitate precisă și foarte concretă, o „vinovăție" de tip uman ; el practică o poezie a „rezistenței" (la destin) pe un teritoriu în care rezistența pare fără rost. Ei bine, poetul îi găsește un rost !

Actul absolut se realizează la capătul unei infinit prelungite trezii, ea însăși un mod al „rezistenței" de care vorbeam, al unei aspirații de maximă intensitate, la capătul unei așteptări active, îndreptată spre un sens unic, din perspectiva căruia toate celelalte

forme de existență par de un vid desăvîrșit. Cuvintele poetului au parcă menirea de a-i spori suferința trează, nu pe aceea (obișnuită) de a calmă suferința prin constituirea, în jurul ei, a unei margini (confortabile) de contemplație morală. Trecutul însuși al ființei pierzîndu-și orice materialitate apare strivit, vag și incoerent, într-atît de vital absorbante sînt, în ultimă instanță, prezentul tragic, veghea crispantă, așteptarea biciuită de imaginile prezentului imediat :

„Am avut o viață de care mi-amintesc, / ea nu mai știe nimic de mine, / amintirile sînt niște urzeli din fire de vînt, / lumina lor abia se mai ține. // Au fost cîțiva oameni, cîteva pahare, / copiii care nici nu știu cînd au crescut, cîteva geamuri rostogolite din mare, / și buzele tale de soare, azi mut."

În schimbul lor singura acaparantă realitate : nesomnul, „arzător semn", lumina continuă, insuportabilă, cea mai crudă cu putință, invadînd totul („E o lumină răutăcioasă / și orbitoare / care-mi topește carnea, / prin care scheletul transpare"), dar singura posibilitate admisibilă, și-n cele din urmă singurul mod, cel mai dificil și tocmai pentru că e atît de dificil, de a reține imaginea celei pierdute în intimitatea strictă a conștiinței.

Menținerea acestei stări treze, de lumină crudă, orbitoare, este chiar sensul, finalitatea și materia poeziei lui Jebeleanu. Ea tinde la o comunicare realizată dedesubtul și în afara cuvintelor, la constituirea unui fluid palpabil al gîndului însuși, în care ființa și trupul s-au retras și s-au concentrat, abandonînd tot restul ca pe un decor hilar, inutil, ceva ce s-a dovedit inconsistent. Un fluid liber de balastul cuvintelor și totodată nespus de viu, de o purificată, totuși, materialitate ; poetul nu se „destăinuie", în înțelesul obișnuit, nimănui, el vorbește parcă numai pentru sine ; dar s-a văzut rar poezie mai *comunicabilă* decît aceasta ! mai pentru „ceilalți", tocmai pentru că este, în gradul cel mai înalt, pentru „sine" !

Poetul își vorbește lui însuși (și uneori ființei pierdute) cu arzătoarea convingere a comunicării deschise, imediat practicabile. Și transmite celui care-l citește fiorul *încredințării* în adevărul acestei comunicări, un adevăr situat dincolo de banala evidență. Uneori cuvintele sînt, în poezia lui Jebeleanu, nu numai de o deplină transparență, dar, am spune, ca și inexistente, lăsînd loc emisiei pure, zguduitoare în goliciunea sa, a gîndului-ființă :

„Cît mi-e de rușine că plîng, / cît mi-e de rușine, / cît mi-e de rușine de ploaia / ce mă-neacă în mine. // Cernit de gratii de plîns / ce pot face- / cu jalea ce mă clatină / încolo, încoace. // Nu pot trece prin lacrimi / ca un înotător, / Sînt cel ce se dă la fund / necerînd ajutor. // Sînt cel ce iubește pămîntul / acoperit de ape, / sînt cel ce se leagănă la fund / cu tine în brațe, aproape."

Omenesc este ca durerea și revolta în fața destinului (și a oricărei forme de nedreptate, cu care destinul se confundă în poezia lui Jebeleanu) să rămînă ceea ce sînt, să nu fie prea grabnic transformate în altceva, cu nume oricît de frumos : stoicism, filosofică resemnare, stăpînirea durerii sau contemplarea ei de la înălțime, de la o prea suspectă înălțime ; respectabile noțiuni, desigur, dar, vai, mult mai ușor de suportat decît adevărul. Iar adevărul greu de suportat este aici, prin însăși apriga și nuda sa intensitate, totuna cu poezia.

Cocoșii orașului (titlu, dealtfel, al unui poem ilustrativ pentru volumul *Cîntece împotriva morții)* sînt o emblemă, o metaforă-cheie a poeziei lui Jebeleanu în totalitatea sa : simbolul unei mîndrii neînduplecate, al unei autorități înalte și treze. Nu este, oare, această emblemă a casei (casa Jebeleanu, există așa ceva în spațiul liric al secolului 20 !) cea mai răspicată trimitere la natura cu adevărat *autoritară* a poe-

tului, la magistratura pe care el o exercită, pe baza unui consens unanim, printre contemporani ? Cine nu recunoaște autoritatea lui Jebeleanu, vizibilă de departe și manifestîndu-se în toate sensurile, începînd cu sensul cel practic și imediat, social și politic, moral și justițiar, civic în accepția cea mai nobilă, mergînd pînă la sensul mai ascuns și mai enigmatic, pe care-l include substanța însăși a lirismului său ?

Cocoșii orașului, acest simbol de remarcabilă pregnanță, poate fi „citit" în mai multe direcții odată : este un „semn" care se lasă descifrat, în fertila sa polivalență, numai pe temeiul unei lecturi, al unei considerări *integrale* a operei.

Poezia lui Jebeleanu *trezește* lumea din somn, cu totală nepăsare la confortul acestei lumi, la nevoia firească de somn, de odihnă, de repaos binemeritat, de confort fizic și moral etc. Ea sparge, adeseori cu acută „stridență", climatul de vegetare somnolentă, de uitare binefăcătoare pentru moment. Ea nu vrea să se facă plăcută, nu vrea să consoleze și să liniștească spiritele ; ci să provoace, să stîrpească, să *întrerupă* ceea ce a fost început și ceea ce tinde să meargă în voie mai departe în spiritul unui blînd automatism, atît de comod ființei noastre terestre.

Ea șochează și rănește liniștea noastră abia cucerită sau de mult instalată în drepturile ei. Săgetează, stă la pîndă, stă de veghe, dă imediat de veste, sună alarma : fără să se întrebe neapărat dacă a nimerit bine, dacă nu cumva poate să pară nepotrivit ceasul în care o face.

Este *trîmbița civilă ;* răzbunarea fragilității ; revanșa celor slabi, celor învinși pe nedrept sau învinși pur și simplu. Prin mijlocirea ei, aceștia se recunosc și încep să-și cunoască forța, să-și simtă, din nou, îndreptățirea în lume. Forța și îndreptățirea de care răul din lume, samavolnicia, abuzul nepedepsit știu că trebuie să se teamă, să se neliniștească.

Cocoșii orașului smulg lumea din spațiul nocturn ; nu le pasă că este noapte compactă în jur, abia îi stîrnește această *convenție ;* o smulg din apele de plumb ale somnului :

„Bună-dimineața, sans-culoți, / vestitori, / rebeli impetuoși, / cîntînd cei dintîi. / Împlinindu-vă neîncetat datoria /.../ glasuri mîndre, / nepăsătoare, / decapitate de ghilotina luminii, / și renăscînd mereu din cenușa nopții, din / propria voastră datorie. / Cocoși ai orașului, / de mătase, de foc, de victorie, / incendii de aur localizate, / peceți zburlite, / trîmbițe civile de pene, / incandescente ape de rubine / în care fîlfîie văzduhul /.../ limbi ale zorilor / zvîcnite spre cer /.../ O, voi cocoși ai orașului, / care pîndiți cu ochi pe jumătate deschiși / ca niște semilune obosite dar neadormite /.../ astre zburlite, anonime, / brichete în pumnul transparent al dimineții, / cascade de magneziu /.../ cu vocile de vijelii de maci, / ca niște sans-culoți înflăcărați."

Poezia lui Jebeleanu are ea însăși ceva din această independență semeață, ceva refractar, ceva *zburlit :* proaspăt și incoruptibil.

Dar ceea ce trebuie numaidecît adăugat, spre a nu se ajunge la o imagine, nu numai unilaterală dar și falsă a poeziei lui Jebeleanu, este că tonul autoritar și ținuta dîrză nu sînt însușiri „temperamentale" care-și spun, indiferent de materie și de obiect, structura versului ; ele reprezintă, dimpotrivă, expresia unei devieri de lumină, expresia unei *refracții :* la origine ele sînt un concentrat de extraordinară umanitate, de infinită tandrețe, rămînînd indisociabile de un anume gust al frumuseții, al fericirii și plenitudinei de viață [1].

[1] „I-ar fi fost dat poeziei lui Eugen Jebeleanu să fie în întregime o poezie a fericirii" (Dan Cristea, *Arcadia imaginară*, Ed. Cartea Românească, 1977).

Rareori s-a născut atîta forță și atîta impresie *dominatoare* de forță din atîta îngrijorată delicatețe, dintr-un sentiment pur și copleșitor al fraternității umane și al fragilității umane, supuse tuturor pericolelor. *Puterea* acestei poezii nu este altceva decît un „compus" neașteptat al vulnerabilității la suferință, la suferința de toate felurile ; un derivat al unei imense compasiuni, al unei îndurerări în fața fragilității ființei umane, ce tinde adesea spre limite, spre insuportabil. Rareori senzația de aspră vigoare, de severitate austeră, de comprimare lăuntrică (și de economie verbală) s-a ivit în astfel de condiții, ca în cazul poeziei lui Jebeleanu. E ca și cum poetul ar căuta cel mai bun mijloc de conservare a concentratului de „omenesc", și l-ar găsi numai *aici* și numai *astfel :* în formele unui lirism despuiat, auster, de o violență conținută.

Un alt aparent paradox îl constituie realizarea unui grad maxim de *personalizare* a emoției tocmai prin renunțarea impusă la atributele exterioare, preponderent stilistice, ale acesteia, pînă într-atît că (în poemele ultimului deceniu) citindu-l pe Jebeleanu rămînem încredințați o clipă că noi înșine vorbim prin versurile sale, că despre noi e vorba, că nu facem decît să ne percepem, printr-o misterioasă întîmplare, intimitatea.

O intimitate a noastră, ascunsă, poate uitată în depozitele memoriei, brusc resuscitată, scoasă la suprafață și care începe să ni se impună în primul plan al conștiinței. Este vocea ascunsă a sufletului, atitudinea cea mai intimă, zvîrcolirea, tresăririle, cutremurul sufletesc, coșmarul și trezia propriei conștiințe.

Pentru că a consimțit la această despuiere, la această umilitate formală și a mers adesea împotriva „stilului" său, a stilului inițial constituit, criptic și somptuos, în care excela în *Inimi sub săbii,* pentru că a îndrăznit să re-debuteze, să înceapă din nou

totul după decenii de activitate literară *recunoscută*, de aceea și-a cucerit Jebeleanu audiența și dreptul la audiență. Acest *drept* din care face valoarea supremă a poeziei. Ca să vorbești — spune el — trebuie să fii ascultat. Poetul nu poate vorbi altfel. Dar cum să ajungi aici ? Vorbind despre tine ca și cum ai vorbi despre *ei*, toți cei care te ascultă — și vorbind despre ei, despre ceilalți, ca și cum ai dezvălui ceva care te privește numai pe tine, ca și cum ai face o mărturisire strict personală, pe tonul cel mai scăzut cu putință, abia izbutind să-ți găsești cuvintele :

„Ce să mai spun... / Ce poate să spună un om care vorbește / cu el însuși / de teamă să nu devină altul / și să nu facă rău nimănui ? / Ca să vorbești trebuie să fii și ascultat / sau, cel puțin, auzit, / Să te pună cineva la ureche / (de-ar fi la inimă...) / ca pe o scoică, / măcar ca pe o scoică. / Atunci ar auzi ceva, / sufletul i s-ar umple de culoarea / durerii sau a nedumeririi /.../ Cunoaștem atît de puțin... / Sîntem atît de grăbiți... / Nu-mi priviți fața, / este-a unui om / surpat cam devreme. / Atît. Ei și ? / Chiar asta voiam să spun" *(Atît)*.

Deținător, de la început, al unui limbaj format, înalt și nobil, articulat (cum remarca E. Lovinescu) din „învelișuri calcarice, savant elaborate", Jebeleanu îl *sacrifică*, la figurat și la propriu : pe un altar al omenescului ; ridicat de *el însuși ;* fără concursul unei „tutele" literare, cum fusese ispitit în anii debutului. Numai de el însuși. În *Rîul pe obraz*, în *Parabole civile* optează definitiv, fără a se mai uita în urmă (și la drept vorbind fără să-și mai pună „problema" opțiunii, ivită totdeauna pe solul unei incertitudini), pentru limbajul „sărac" al sufletului, pentru enunțul direct și abrupt, sau pentru cel de aparență dezarticulată, șovăitoare parcă, aflat în di-

ficultate. Efectul acestei noi adecvări expresive este răscolitor.

Sub puterea sa, toate determinările de „specie" literară dispar într-o unică emisie, continuă și discontinuă, care dizolvă granițele dintre diatribă și lamentație, sarcasm și milă, furie rece și îndurare, mîndrie și umilitate, spirit arzător, justițiar și nesfîrșită, sacră înduioșare în fața existentului, profetism teribil și bruscă înduplecare.

În toate direcțiile, cu aceeași încordare și intensitate, cu vibrația *ultimei* convingeri, cu vocea zguduitoare a sincerității ; menită parcă să învingă somnul rațiunii producător de monștrii, nu numai de confort, să tulbure conștiința, și tulburînd-o s-o limpezească, redînd omului insemnele legitimității sale în lume, vocea aceasta aparține cu siguranța unuia dintre marii poeți ai epocii noastre :

„Azi-noapte m-am luat de gît — / din mîini făcîndu-mi un colier. / Lungi, mîinile-mi luceau mocnit, / falangele erau de fier. // Mi-am spus : «Acuma, strînge, hai, / că nu-i atît de greu cum pare / să te împodobești chiar tu / c-un sfînt colan — și cel mai mare» // Și-am strîns, și nu cu multă milă, / dar pare-mi-se nici de-ajuns, / și-un glas mi se păru că spune : / «Așteaptă. Nu ești încă uns // să porți acest însemn, ce-i sacru, / și are forma sfintei roți. / Cînd o să vină, poate, vremea, / adună mîini, dar de la toți, // și-atunci abia, sorbind mînia / și sila cîtă-i pe pămînt, / grumazul tău să fie turnul / cuvintelor, de tine frînt, — // în urma căruia pe chipul / acestui glob s-auzi cum sună / o liniște drept — grăitoare / ca marea, — fără de minciună."

Adună mîini, dar de la toți, iată în formularea energică, strînsă pînă la crispare în ea însăși, ca în jurul *grumazului* evocat (care atrage, presînd cu putere asupra sa, *mînia* și *sila* de pe pămînt), transferul caracteristic acestei arte a supliciului moral și a izbăvirii prin durere, transmisia de afectivitate petre-

cută de la *toți* la *unul*, de la *noi* la *el*, de la *lume* la *poet*, la poetul care nu se desparte niciodată de ea, este al ei ; transferul care face cu putință identificarea cititorului, anularea granițelor dintre cel care citește și cel care scrie. Și iată, în același timp, cum se realizează, într-un fel atît de tipic aici, un alt tip de transfer, cel care tinde să unifice, prin identitatea aceleiași substanțe, planul existențial și planul poetic, planul „fizic" și planul „expresiv". Mîinile care strîng, falangele de fier adunate în jurul „gîtului" (motivul *decapitării* pus în lumină într-un excelent comentariu semnat de M. Mihalaș) își exercită acțiunea mai întîi în planul strict fizic, pentru ca în partea doua a poemului să asalteze „turnul cuvintelor" (grumaz al poeziei !) prin frîngerea căruia se urmărește anularea poeticului, dar și redescoperirea adevăratului sens al Poeziei, acolo unde el poate fi găsit : dincolo de cuvinte, dincolo de literatură, de ineficienta literatură.

Nota cea mai înalt *consolatoare* a acestei poezii este rezistența la absurd, pe de o parte, iar pe de altă parte la tot ce este sau pare a fi *dat* omului din afara sa ; o rezistență neînduplecată, plină de fervoare, de durere și de mîndrie ; o rezistență aproape sălbatică ; capacitatea de a conferi un atribut de forță unor reacțiuni și atitudini pe care sîntem obișnuiți să le înțelegem și să le trăim altfel, adică în slăbiciune și dezolare, în panică și abandon, odată cu mărturisirea francă a sentimentului de neputință, a sentimentului că : nu este, nu *mai* este nimic de făcut. Ce-ar fi de făcut, într-adevăr, împotriva morții, a catastrofelor (de tipul celor evocate în *Surîsul Hiroshimei)*, a prostiei triumfătoare puse pe același plan, de putere îndîrjită, implacabilă, terorizantă, cu dezastrele ivite din afară ?

E ca și cum suferința și dezolarea, trăite în slăbiciune și neputință, în fața arbitrariului, a morții, a prostiei și nedreptății care destramă energiile sufletului, ar dobîndi dintr-o dată un aliat bine înarmat, un sprijin puternic și dezinteresat.

Poezia lui Jebeleanu este însăși această acțiune vindicativă și „cavalerească", dusă cu toate mijloacele, din toate direcțiile simultan, cu imensă compasiune, dar și cu duritate, cu o mînă ușoară, cum se zice, dar și cu energie neistovită ; cu tandrețe și cu mînie. Atitudinile spiritului se prelungesc într-o activitate eficientă, capătă forță materială, devin acte de voință, încărcate de electricitate atotstrăbătătoare.

Din stările de înfrîngere și dezagregare, poetul reface o nouă tensiune, mobilizează și construiește *speranța* după ce toate motivele care o autorizează par să fi dispărut fără urmă. Dar — cu același gest — el *reconstruiește* poezia ; o reconstruiește aproape din nimic ; din cuvinte simple, sărace, de o umilitate „bacoviană"(ar putea fi vorba de un Bacovia foarte vital, puternic și viteaz !), compune din nou poezia, tot așa cum din destrămare, din contemplarea fără iluzii a morții absurde (și a coșmarului nedreptății care o anticipează încă din această viață) reface demnitatea, reconstruiește speranța. Poetul vede, mai bine ca alții, tot ce e de văzut, el nu-și acoperă o clipă ochii, dimpotrivă îi deschide spre lume cu o intensitate aproape neîngăduită ; dar ceea ce izbește în poezia sa este și această delimitare, mereu prezentă, între *văzut* și *credibil*. O separare (de planuri) îndărătnică pe care poezia lui Jebeleanu o adîncește cu fiecare vers și din adîncirea căreia își face o datorie glorioasă :

„Absurdu-l văd, însă nu cred în el... / Nu tot ce nu se vede e fantasmă. / / Durerea spiritului e mult mai adîncă / decît a trupului. Cred în puterea / a ceea ce să sboare-a învățat. / Nu cred în resemnare și-n

pustiu. // Nu cred în nedreptate, nici măcar / în vînturile sorţii care-mpart / arzînde roţi de spini celor mai mulţi, / şi cîtorva — roţi de maşini solare. // Sunt vasul de pămînt ; cel ce păstrează / sărutul amintirilor ; am toarte / pe care le susţine braţul tău / mult mai puternic azi decît odată. // Nu cred în rînjetul ticăloşiei, / în cei ce-apasă nu numai pămîntul, / ci şi pe fraţii lor, nu pot să cred, / cum nu pot crede în taftaua mlaştinii. // Nu cred în cei ce vor să uite, / şi cît mai repede, pe cei plecaţi din viaţă, / fiindcă ei sunt cei care astfel / vor să dea pradă Morţii Spiritul. // Nu cred în corbul care vrea / cu foşnetele beznei s-acopere văpaia / şi croncăne : «Urmaţi-mă, eu sunt / orga luminii.» Cred în licurici. // Cred în văzduhul tău, azi fără lanţuri, / în frumuseţea ta cred. / Cred în vestmîntul gîndurilor tale / şi nu cred în uitare. Niciodată" *(Da şi nu).*

Cînd, într-un astfel de tipic context, strîns, lapidar, tensionat, saturat de trimiteri şi implicaţii, Jebeleanu spune : „Nu cred în... *Cred în licurici*", spusa sa are ceva imperativ, şi chiar *ameninţător*, ceva teribil — în contrast ciudat cu fragilitatea şi nevinovăţia profesiei de credinţă luate în litera ei („Cred în licurici"), ca şi cum n-ar conta (dar *contează*, tocmai asta e problema...) substanţa afirmaţiei, ci numai direcţia în care ea se face, numai ritmul ei : imperios, constrîngător ; un ritm al *ultimativului.*

De aceea spunem şi repetăm că în poezia lui Jebeleanu ceea ce pare sortit unei existenţe neînsemnate, unei fiinţări mereu periclitate a se stinge, capătă un aliat imperial, ocrotitor, un atribut de forţă care, în faţa răului care sfidează, sfidează la rîndul său, se impune, ameninţă şi el, la rîndul său, existenţa răului şi a morţii, impertinenţa plină de forţă a provocării sale.

S-ar spune că această poezie îşi propune să *intimideze* absurdul, moartea, toată puterea orgolioasă şi cinică a răului întemeiată de obicei pe slăbiciunea, deruta şi starea de confuzie a victimelor sale ; atît

de inofensive, atît de plăpînde, cu totul incapabile de replică. De aceea vorbesc de natura *înalt* consolatoare a poeziei lui Jebeleanu. Consolatoare mai ales prin *forța* de care dispune, prin latența sa victorioasă ; în stare *să dea satisfacție.*

Rareori conștiința morală a unui poet și elevația pură a lirismului său și-au găsit, în așa măsură, un echivalent în acțiunea civică, dacă vrem să-i spunem astfel, în practica menită să actualizeze speranța umană, făcînd-o (și cu intenție folosim o formulă verbală încărcată de tot concretul *viu* al oralității !) să ridice din nou capul ; după ce uitase de mult ce mai înseamnă aceasta.

Și rareori absurdul, lașitatea, cruzimea, ipocrizia, violența s-au găsit în fața unei tentative de *deposedare* atît de energice, în care voința de a smulge răului partea sa de *inexorabil* accede, ca în poezia lui Jebeleanu, la fervoarea dureroasă și aspră a rugăciunii, la o fervoare ultimativă :

„A doua înviere (oh, cît o aștept !) / a doua înviere, sau — pentru numele Domnului ! — / fără sînge nevinovat... / a doua înviere, / dar fără fiarele acelea, / sulițași orbi, căști trepanînd creierul, / chipuri, fără chip, busole / arătînd un singur punct / cu frenezia dementilor / («acolo-i Paradisul / unde curg pletele de sînge !») / O, nu, nu, nu ! Fără aceia / care scriu cu piroanele / trecute prin oase, fără / acele călimări de lacrimi, / fără mîinile tale, Pilat, maculate / de-atîtea umbre, / fără viața măcinată absurd / pentru ca procuratorul și alții să-și poată spăla / mîinile, fără bilanțul care spune : / «arșice și oase», / fără acel mort frumos, / mort ca să ne învețe să nu trăim urît, / fără mortul acela și acela, / îmbrăcînd feciorelnic cămașa jertfei, / fără figuri care i-au sfîșiat, / fără modul pe care blestemata memorie / ni-l suie în fiecare noapte în pat / cu iuțeala unui ascensor insuportabil, / fără mine, dacă n-am învățat nimic / din puterea fierului și a nu-

fărului —, dar fără de reînvierea voastră / sulițași orbi, fără / orbirea voastră priviri de solzi de-oțel, / fără curțile amețitoare / pe zidurile cărora aripile alunecă neputincioase, / fără trăznetul orb și fără / cîntările paralizante, fără brățările / care nu sunt de soare... // O, Doamne care ești în mine, / și care nu mă mîngîi, ci mă seceri, / făgăduiește-mi a doua înviere, / cea așteptată, trup de rîu curat..." *(A doua înviere).*

Marele patos conjurator al acestui poem vine din încordarea — susținută cu fiecare propoziție, iar în interiorul ei susținută cu fiecare „amănunt" — cu care urmărește să deplaseze, cît mai departe cu putință, frontierele posibilului ; poetul separă — potrivit unui demers care i-a modificat substanța sufletească, intrîndu-i definitiv *în sînge,* al său și al poeziei sale — firea lucrurilor de ne-fire, legea de aparență lege ; creează din cuvinte și din articulații de cuvinte un domeniu al imediat-posibilului, încît *a doua înviere* (conjurată să fie altfel decît cea dintîi, atît de altfel, pe măsura unei fierbinți aspirații) începe să fie posibilă. Tocmai pentru că „cere" prea mult, neîngăduit de mult, izbutește poetul să dea emoționantei sale *utopii* un contur de fermitate, caracterul plin și dens al unei realități ne-utopice, al unui prezent feeric și fascinant. Fascinația și feeria paradisiacă a unei învieri, de astă dată ideal-umane, izbucnesc însă la Jebeleanu, aici ca și în atîtea alte împrejurări, dintr-un suflet brăzdat de neliniști, de incertitudini chinuitoare.

Chiar pe teritoriul în care cu o clipă înainte domina conștiința acută a normei inexorabile, a violenței fatale, a tributului de jertfe așa zicînd „necesare", miracolul devine posibil, „pierderile" sînt aduse într-un climat al reanimării, care emană senzația că minunea nu e cu totul îndoielnică, lucrurile nu sînt fără întoarcere.

În planul istorico-social al poeziei lui Jebeleanu lucrurile, cum vedem, nu se petrec în esență altfel

decît în spațiul durerii individuale. Aici ca și acolo, totul depinde de tensiunea *dorinței*, a concentrării ultime a gîndului, de fascinanta sa rotire obsedantă în jurul motivului esențial :

„Nu pleci niciodată, te întregești de pretutindeni : / din ochiul fîntînilor în care ne-am oglindit, / dinspre marea pe care o iubești, / din munții pe care ți-am sărutat fruntea rece, / din cuvintele înțelese numai de noi, / din unghiurile casei unde lumina-și mișcă paianjenii, / din ochii crengilor privite ultima oară, / dinspre străzile unde-ți aud pașii. / Tocurile grăbite să ajungă acasă. / Pe toate drumurile vii, / pe cele de pămînt, și de văzduh și de apă. / Ești în mine și-n afară de mine. // *Dar nu poți să deschizi ușa*" *(Ușa).*

Poezia lui Jebeleanu este puternică și justițiară și civică pentru că este admirabil de umană, tulburată de farmecul vieții și pentru că se naște din sentimente elementare, proprii omului, omului esențial și umanității (din el) neafectate și nesofisticate, aduse în starea *critică*, în care fie și „simpla" transcriere se încarcă de un potențial neobișnuit, de o simțire stăpînită sau nestăpînită, egal de percutantă ; în care fiecare cuvînt înseamnă și e de-ajuns să-l conteşti ca el să înceapă să semnifice, să-și afirme rolul și să-și *îndeplinească* rolul, pînă la capăt.

Cel puțin în partea mai apropiată a evoluției sale *(Elegie pentru floarea secerată, Rîul pe obraz, Parabole civile,* pînă la recentul ciclu susținut în revista *Luceafărul, 1977),* cuvîntul se impune prin el însuși, prin simpla rostire, demn de a fi ascultat, pătruns de misteriosul flux al autorității, de care știm că beneficiază numai poeții *exemplari.*

Întrucît e vorba de sentimente elementare, ori de marile intuiții simple, de marile proiecții ale *binelui* și ale *răului,* trebuie precizat că poezia lui

Jebeleanu reprezintă, cel puțin de la o vreme, o veritabilă *revanșă a binelui ;* în sensul cel mai curat cu putință ; cu un simț al prezenței, al „separării" sale de tot ceea ce *nu* este, de care se atașează cu exclusivitate conștiințele netede, *de la sine* orientate, parcă în virtutea unei infailibile pre-științe.

În realitate însă această directă mergere la țintă, această siguranță în opțiuni și acest ton categoric al pre-științei sînt, deopotrivă, expresia unei cunoașteri superioare de sine și *de lume,* a unei acumulări enorme de „experiențe" ale trăitului, care nu mai îngăduie, care nu mai vor să îngăduie eroarea și rătăcirea ; și manifestă față de ele un iremediabil dezgust. Un dezgust al ființei și al conștiinței care, în poezia lui Jebeleanu, zdruncină ispita oricărei inerții.

Nu prudență în fața erorii, ci dezgust, acesta e cuvîntul ; un cuvînt la care *se ajunge* cu greu și nu unul dat. Împăcării cu dezordinea și cu eroarea, fie și dintr-o (suspectă) comprehensiune a naturii umane, i se preferă *smulgerea din loc*, smulgerea din rădăcini, neîmpăcarea cu sine, articulată într-un soi de *Glossă* de foarte personală extracție, în care sevele amărăciunii circulă nestingherit, cu intensitatea unei otrăvi înșelătoare :

„O, cît am fost de păcătos / în viața asta de prisos. / Cît am iubit și cît am fost / în dragostea mea fără rost / ... / Dînd bob de bob un plîns frumos / mici perle porcului sîrmos. / Acum te-apleacă, și de jos / culege-ți trupul os de os / și du-te-n codrul neguros / și fă-ți prieten un bot-gros / sau du-te-n vîntul mînios / și plîngi încet sau furios // că totul este de prisos" *(Amar).*

Contemplarea eternității și acuitatea angajării în prezentul de care are nevoie și care, de ce n-am spune-o, are atîta nevoie de el. Viziunea tragică a pierderilor ireparabile și neîmpăcarea spusă cu un terestru sarcasm al diatribei se condiționează strîns, sînt două variante (schimbîndu-și numai culoarea și tonalitatea) ale unei singure mișcări sufletești.

Despre același lucru, dacă ne gîndim bine, e vorba și într-o situație și în cealaltă. Prezența în istorie nu e altceva, nu e decît alt fel de a numi perspectiva eternă ; apropierea de istorie este consecința directă a familiarizării cu absolutul, și din trăirea deopotrivă de sinceră, de obsedantă a termenilor aparent divergenți, apare neliniștea, apare acel „ton" de scrupuloasă îngrijorare atît de propriu poeziei lui Jebeleanu.

Metodica „încetinire" a ritmului istoric din care se naște simțul moral, îngrijirea meticuloasă acordată destinului fiecărui om și vieții irepetabile a fiecăruia n-ar fi fost cu putință dacă poetul n-ar fi deprins, cu toate fibrele, lecția de atenție și de concentrare (care e una din marile „învățături" ale poeziei sale), refuzul oricărei „transcendențe" suspecte, îndemnul dureros și tragica voluptate a „rămînerii în loc" : în *locul* eminamente *uman.* Aceasta fiind experiența sa fundamentală : *locul* din care privește în jur ; cu o *privire* care este și participare intensă, fără răgaz.

„Acum te voi lua ; / dar nu cu blîndețe, de-acolo unde ești / și unde stai ascunsă / (ascunsă prin propria ta voință întunecată sau / prin geometrica, nepăsătoarea voință a pietrei — / mă feresc să-i spun altfel) / acum te voi lua și te voi duce / în imperioasa înaintare a luminii" *(Hotărîre).*

„Crescuseră ierburile încă o dată, / M-am dus s-o deștept / — Lasă-mă, te rog, lasă-mă să mai dorm puțin — / m-a rugat. / / M-am dus să mai aștept un an din / puținii mei ani, un an / din nesfîrșitii ei ani..." *(Iarbă proaspătă).*

A trăi, a muri ; *a trăi o singură dată.* Din implicarea într-una și aceeași propoziție vin toate sensurile și toate riscurile necruțătoarei, pateticei angajări, care străbat poezia lui Eugen Jebeleanu :

„Poate doar pentru că trăim numai o dată / — atîtea silnicii pe lume ? / Să fie ăsta rostul omului ? / O pîndă fără încetare, ca / să auzim cînd or să șuiere prin tine / un stol de noi săgeți, / sfinte

Sebastiane ? // Însă nu tu, ci el, şi eu, şi noi, / sîntem azi ţintele. / Şi cine-i cel care ne ia la ţintă ? / O, Doamne ! Atîtea întrebări... / Cine-i acel ? Ei bine, / e... cea mai sfîntă dintre toate sfintele, / Prea Sfînta Neruşine..." *(Sfînta Sfintelor).*

Flacăra interioară, mereu aprinsă, conştiinţa exemplară şi rezonanţa extraordinară a vocii ne fac să vedem în Eugen Jebeleanu un adevărat mare poet, unul din „cei mari" ai lumii contemporane.

LUCIAN RAICU

1911 aprilie 24 Se naşte, la Cîmpina, Eugen Jebeleanu, al doilea copil (primul, Alexandru, a văzut lumina zilei cu doi ani mai înainte) al Aureliei şi al lui Valeriu Jebeleanu.

1911—1921 Primii anii ai copilăriei (1911 — dec. 1918) şi-i petrece la Cîmpina, iar din iarna lui 1918 la bunica dinspre tată, la Braşov, unde-şi continuă şcoala primară, după numai un trimestru făcut în oraşul natal. La Şcoala primară de stat nr. 2, din Braşov, pe care o absolvă în 1922, are ca director pe Grigore Popescu, iar ca învăţătoare pe Clemansa Grebliş. Anii copilăriei sînt şi anii primelor modelări ale personalităţii poetului. Şi cum poezia lui Eugen Jebeleanu, ca orice mare poezie, îşi are sorgintea în arderile cauzate de mari şi neştiute dureri şi experienţe personale, acum putem stabili primul punct de contact între personalitatea sa în formare şi creaţia artistică de mai tîrziu. Indiscutabil, perioada grea şi tulbure dinaintea primului război mondial, apoi toată drama războiului, cu întreg cortegiul de nenorociri care s-au abătut asupra oamenilor sărmani, vor fi avut o influenţă adîncă asupra copilului care abia deschidea ochii asupra lumii, căci impresiile din acele timpuri nu se vor şterge niciodată. Dimpotrivă, după ani şi ani, opera poetică va proba cu discreţie, dar convingător, că poetul n-a avut o copilărie fericită, ci mai degrabă o „copilărie pală, mută", în care a simţit „jalea paşilor desculţi, / odaia gheaţă", şi, mai ales, a cunoscut, fără să înţeleagă, lacrimile mamei sale, acea „Maică a Domnului", care „de-atîta plîns,

avea pe ochi / o plasă tremurînd sfioasă" și care „s-a chinuit și-a înnebunit / pe lume aducîndu-mă" Acum, în acești ani întunecați de toate ororile și consecințele războiului și dintr-o plămadă în care intrau nu puține „sărmane mărgăritare" începe să se contureze efigia creatorului; acum și aici, în anii copilăriei, în acest „iaz / de-oglindă fumurie", se va forma acel suflet însetat de lumină, de frumos și de mai bine pe care i-l cunoaștem, acel suflet sensibil și meditativ, pe care tot ce-i oroare pe lume îl crispează și-l răscolește. Nu-i de mirare, de aceea, că, deși zgîrcit cu destăinuirile autobiografice, ele vor colora puternic opera sa poetică, din care, pe fondul unui melos trist, vom face cunoștință cu casa natală, cu părinții, cu bunicii, cu toate amărăciunile, lipsurile și revoltele care l-au însoțit, amplificîndu-se cu cele ale obștei, de-a lungul anilor care au urmat.

1922—1933 Din toamna lui 1922 începe cursurile secundare la liceul „Andrei Șaguna" din Brașov, avînd printre profesori pe cunoscutul publicist și militant comunist Ilie Cristea. În 1927, încă elev de liceu, debutează cu poezii la *Viața literară* a lui I. Valerian, care apărea la București din 1926. Puțin mai tîrziu (1928), colaborează și la *Bilete de papagal*, ale lui Tudor Arghezi, și la ziarul *Ultima oră* din București (1928—1929). Tot acum face să apară la Brașov revista *Pe drumuri noi*, în care publică, între altele interviuri cu scriitori și artiști sași și maghiari ca Mattis Teutsch, Heinrich Schunn și alții, tălmăciri din Petőfi Sándor, Ady Endre etc. Colaborează de asemenea la *Îndreptar* (red. I. M. Rașcu), *Express-Ismail* (red. B. Iordan) etc. Tipărește la Brașov, în 1922, placheta de versuri *Schituri cu soare*. După terminarea liceului se stabilește la București, unde urmează cursurile Facultății de drept. Dar acești ani se caracterizează mai curînd printr-o intensă activitate literară. Condițiile grele de viață,

agravate acum şi de criza economică, ale cărei consecinţe s-au repercutat dureros asupra nivelului de trai al populaţiei, îl silesc să muncească din greu pentru a-şi asigura existenţa. Face corectură, lucrează ca speaker de reclame la ziarul *Cuvîntul*, este redactor la *Rampa*, unde, împreună cu Al. Sahia, se ocupă de pagina literară, intitulată „Mişcarea literară". Scrie mult : poezii, articole, traduceri din lirica universală — Petőfi Sándor, Rainer Maria Rilke, Klabund, Wedekind, Hans Adler etc. — pasiune care nu-l va părăsi niciodată, participă la şedinţele cercului „Sburătorul" al lui E. Lovinescu. O comunicare făcută de Eugen Ionescu la seminariile lui Mihail Dragomirescu şi aprecierile lui Radu Popescu din revista *Caiete literare* se înscriu ca prime referiri critice asupra poeziei sale din aceşti ani. În 1929, i se decernează, — de către Societatea Scriitorilor Români —, la propunerea lui E. Lovinescu, premiul „Ionel Pavelescu" pentru sonet.

Colaborările scriitorului şi publicistului militant se extind şi se diversifică odată cu trecerea timpului. El poate fi întîlnit acum în paginile unor ziare şi reviste ca *Tiparniţa literară* (red. Camil Baltazar), *Caiete literare* (colaboratori : Al. Sahia, Eugen Ionescu, Radu Popescu, Alf Adania, Horia Roman, Eugen Jebeleanu), *Contimporanul* (dir. Ion Vinea), *Revista scriitoarelor şi scriitorilor români* (red. Aida Vrioni), *România literară* (dir. Liviu Rebreanu), *Azi* (dir. Zaharia Stancu), *Zodiac* (red. I. Peltz), *Discobolul, Stînga, Ulise, Reporter* (red. N. D. Cocea) şi chiar la săptămînalul *Abecedar*, din Turda. Nu-şi uită nici locurile copilăriei şi adolescenţei şi, între 1931—1933, face parte din cercul revistei *Braşovul literar şi artistic*, de sub conducerea lui Cincinat Pavelescu. Tot în această epocă tipăreşte revista *Herald* (două numere închinate lui Tudor Arghezi şi Lucian Blaga).

Revista *Ulise* (red. Em. Ungher) îi publică (1932) poezia *Răscoala,* multiplicată în foi volante și difuzată de Al. Sahia printre muncitori.

Din 1932 este redactor la ziarul *Țara noastră,* al lui Octavian Goga, alături de Camil Petrescu și Tudor Vianu, de unde demisionează imediat după fuzionarea partidului lui Goga cu cel al lui A. C. Cuza (1935). Dealtfel, deosebit de semnificativă pentru atitudinea combativă a scriitorului este anchetarea sa la prefectura de poliție pentru un articol publicat în *Țara noastră* în 1933, în zilele eroicei ridicări de la Griviția C.F.R., și intitulat *Șampanie și sînge,* virulent pamflet la adresa cîrmuirii.

Pentru răstimpul la care ne referim trebuie să mai amintim publicarea, împreună cu Al. C. Constantinescu și Gheorghe Dinu, a broșurii antifasciste *Pacea,* precum și apariția în 1932 a volumului de *Poeme* din Rainer Maria Rilke, rod al prestigioasei sale activități de traducător, și primirea sa, în același an, ca membru al Societății Scriitorilor Români.

1934—1937 În anul 1934 primește premiul Fundațiilor Regale, pentru volumul de poezii *Inimi sub săbii,* alături de Dragoș Vrânceanu cu *Cloșca cu puii de aur* și Eugen Ionescu cu manuscrisul volumului *Nu,* președinte al comitetului de decernare fiind Tudor Vianu. În același an volumul se tipărește în Editura Fundațiilor, cu mențiunea „Opere premiate ale scriitorilor tineri români", bucurîndu-se de o frumoasă primire din partea criticii. „Dintre tinerii poeți distinși cu premiul Fundațiilor Regale — scrie, de pildă, Pompiliu Constantinescu — dl Eugen Jebeleanu ni se pare cel mai prețios. Traducător sutibl din Rilke, liric de nobilă atitudine și de viguroasă și colorată expresie, poemele prezentate îl consacră drept unul din fruntașii generației sale... Dl Jebeleanu este un artist de o luciditate împinsă pînă la amănunt și de subtilitate dusă pînă la prețios ; abil mînuitor al transpozițiilor și

migălos cultivator al aliterației, poet de expresie metalică și de amplă fantezie... prin poemele din *Inimi sub săbii* și-a modelat o panoplie încrustată în pietre rare ale imaginii." La fel de entuziast și de lucid în caracterizarea talentului tînărului poet este și Octav Șuluțiu. În *Familia*, nr. 5, din 1936, prefațînd un grupaj de șapte poeme de Eugen Jebeleanu, cunoscutul critic scria : „În orice caz, mi-am făcut datoria spunînd că Eugen Jebeleanu e azi, dintre poeții tineri, cel mai realizat și cel mai original. O adevărată valoare de durată."

Ca publicist, cea mai interesantă este activitatea desfășurată în redacțiile săptămînalului *Cuvîntul liber* și ziarelor *Adevărul* și *Dimineața*.

Sub direcția lui Tudor Teodorescu-Braniște, *Cuvîntul liber* s-a afirmat în anii 1933—1936 ca o veritabilă tribună a luptei antifasciste și antirăzboinice duse de Partidul Comunist Român, de toate forțele progresiste, pentru apărarea democrației și a păcii. Încadrîndu-se în această nobilă activitate, alături de Al. Sahia, Miron Radu Paraschivescu, Geo Bogza, Gheorghe Dinu, sau de fostul său profesor Ilie Cristea și de alți intelectuali conștienți de imperativele momentului, Eugen Jebeleanu publică reportaje, foiletoane politice, articole teoretice, poezii originale, traduceri din poezia universală, pamflete, susținînd, între altele, și o *Cronică minoritară*, toate, pătrunse de responsabilitate pentru soarta celor mulți, pentru dreptate și pentru progres.

În *Cuvîntul liber* Eugen Jebeleanu, va publica, între altele, cunoscutul reportaj *Impresii de la un proces*, din 6 iunie 1936, în care, sub puternica impresie pe care i-o va face întîlnirea cu un tînăr luptător antifascist, îi contura un elogios și mișcător portret. Tînărul revoluționar, deținut împreună cu alți antifasciști în închisoarea din Brașov, se numea Nicolae Ceaușescu. Iată cîteva rînduri vibrînd de o sinceră admirație : „Ceaușescu e un

copil. Dar un copil de o inteligență, de o maturitate surprinzătoare. E scund, slab, cu ochii mici și vioi, două boabe de piper. Vorbește limpede, puțin prea repede, parcă vroind să spună deodată tot ce știe. Are 19 ani, dar a văzut și a pățit ca pentru 90.
Bătaie ? Ho-ho, și încă cum !
Jandarmii nu se joacă.
O spune, totuși, simplu ca pe un lucru devenit firesc, schițînd din cînd în cînd un gest : trei degete unite descriind cercuri, ca peste rotunjirea frazelor."
Un alt articol publicat tot în *Cuvîntul liber* și pe care am vrea să-l amintim este cel intitulat *Alegerile de la Academia Română*, în care protestează față de refuzul de a-l admite în înaltul for de cultură pe marele critic și istoric literar E. Lovinescu. În toamna lui 1936, *Cuvîntul liber* este interzis. Eugen Jebeleanu lucra încă din 1935 și la *Adevărul*, unde continuă să funcționeze pînă la suspendarea ziarului de către guvernul Goga-Cuza, în decembrie 1937, dată de la care scriitorul, după propria sa expresie, rămîne „fără slujbă aproape doi ani".

1939—1944 Lucrează pentru puțină vreme la *România literară*, a lui Cezar Petrescu (1939), iar apoi la Direcția Presei, alături de mai mulți scriitori, printre care se aflau Cicerone Theodorescu, Radu Boureanu, Vlaicu Bîrna și alții, pînă în 1945.
Colaborează sau continuă colaborarea la reviste care mai pot apărea în acești ani, cum sînt : *Revista Fundațiilor Regale*, *Familia*, *Kalende*, *Lumea* etc., face planuri de volume, anunțînd, chiar, *Elegii și alte poeme* și *Cîntecele regilor de jos*, pe care însă nu le realizează. Războiul, situația grea, de răscruce, din viața țării, ca și insatisfacțiile de ordin personal, într-o societate sufocantă și umilitoare, îi provoacă momente de mîhnire, pe care însă le va depăși odată cu marile prefaceri care se anunțau la orizontul istoriei noastre.

În 1944, imediat după Eliberare, este redactor la ziarul *Victoria*, condus de N. D. Cocea ; colaborează la *Scînteia, România liberă, Tribuna Poporului, Lumea* etc.

1945 Apare în Editura Fundațiilor poemul *Ceea ce nu se uită*, cu desene de Florica Cordescu, confesiune autobiografică și tragică profesie de credință poetică la hotarul dintre două epoci istorice, „strigăt liric al principalelor suferințe ale poetului, înlăturat de la festinul îndestulat al vieții, pălmuit de nepăsarea tuturora și sensibil la ofilirea propriei tinereți între sărăcie și crucificarea prin tot felul de umilințî", cum avea să-l caracterizeze Pompiliu Constantinescu. Dar așa cum avea să sublinieze pe bună dreptate și peste mulți ani Eugen Simion, dacă pentru alții poezia este o confesiune pură, pentru Eugen Jebeleanu ea „este înainte de toate un act de *responsabilitate*, o plasare în istorie... *Ceea ce nu se uită* e, de pildă, o răfuială cu trecutul, un act de justiție postumă. Limbajul versurilor se simplifică, e direct și concis, ca un act de acuzație". Poemul încheie o etapă pe care poetul o și depășise, este un preludiu la marea poezie militantă din anii imediat următori. Un nou și vast teren de activitate literară, politică și cetățenească îi va solicita energia și talentul. De aceea, deși se înscrie în Barou, nu va pleda niciodată.
În februarie, scriitorul intră în rîndurile Partidului Comunist Român.

1946 În numărul 1 al colecției „Artă și cultură" publică broșura *Cultura maghiară în România democratică*, în care va da glas nobilelor sentimente de admirație pentru fenomenul cultural maghiar, la a cărui cunoaștere a contribuit printr-o asiduă activitate. Tot în acest an, tipărește (Editura Casa Școalelor) tălmăcirea poemului în proză al lui Rainer Maria Rilke, *Povestea despre iubirea și moartea stegarului Christoph Rilke*.

Se căsătorește cu cunoscuta pictoriță și graficiană Florica Cordescu, cu care va avea doi copii : Tudor (n. 1949) și Florica (n. 1951).

1947 Apare în Editura Fundațiilor ediția M. Săulescu — *Opere*, îngrijită și prefațată de Eugen Jebeleanu.

1948 Ady Endre — *Poeme*, cu zece desene și coperta de Florica Cordescu, în traducerea lui Eugen Jebeleanu, la Editura Casa Școalelor.

1949—1950 Publică articolele : *N. D. Cocea*, în *Flacăra*, nr. 5, 1949 ; *Viața lui Eminescu și sfîrșitul lui tragic*, în *Flacăra*, nr. 47, 1949 ; *12 ani de la moartea lui Alexandru Sahia*, în *Contemporanul*, nr. 149, 1949.

În Editura de Stat apare Petőfi Sándor — *Poeme alese*, în românește de Eugen Jebeleanu, ediție bilingvă, cu ilustrații de Florica Cordescu (1949).

Scutul păcii (Ed. de Stat, 1949) este prima culegere de poezii originale consacrată trezirii conștiinței contemporanilor și mobilizării lor la apărarea păcii, urmată imediat de *Poeme de pace și luptă* (1950), ambele interesante prin aceea că, sub impresia marilor tensiuni și încleștări politice ale momentului, dau din plin măsura poetului militant, care se afirma deschis ca „poet al apărării umanului prin denunțarea inumanului" (D. Micu și N. Manolescu). *Poeme maghiare din Petőfi Sándor, Ady Endre, József Atila, Radnóti Miklos*, cu patru desene de Florica Cordescu. Cuvînt înainte, note bibliografice și traducere de Eugen Jebeleanu, în Editura pentru literatură și artă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R., 1949.

1951 Pablo Neruda, *Poeme*, în românește de Eugen Jebeleanu, cu ilustrații de Florica Cordescu, la E.S.P.L.A.

1952 Poemele *Bălcescu* și *În satul lui Sahia*, apărute în volume separate în acest an la E.S.P.L.A., ultimul

cu un portret de Florica Cordescu, sînt răsplătite cu Premiul de Stat pe 1952.
Nazim Hikmet, *Poeme*, în românește de Maria Banuș, Marcel Breslașu, Eugen Jebeleanu, Veronica Porumbacu, Virgil Teodorescu (E.S.P.L.A.).

1953 *30 ianuarie* Publică în *Scînteia* articolul *Momente din viața lui Bălcescu.*
Volumul de poezii *Cîntecele pădurii tinere*, apărut la Editura Tineretului adaugă noi accente la militantismul pacifist, antiimperialist și antimistic al creației de pînă atunci.

1954 În Editura de stat pentru literatură și artă apare prima culegere reprezentativă din creația poetică, a scriitorului, sub titlul *Versuri alese.* Volumul cuprinde și o secțiune cu versuri din anii 1930—1944.

1955 Este ales membru corespondent al Academiei, odată cu Alexandru Philippide, Nagy István și Eusebiu Camilar.
Articol scris ca omagiu la a 75-a aniversare a lui Mihail Sadoveanu, intitulat *Cetățeanul.* Iată cîteva idei semnificative pentru înțelegerea menirii pe care poetul o dă literaturii și, implicit, scriitorului : „Un volum e totdeauna un ostaș ; el poate fi un ostaș drept sau trădător, un luptător a cărui răsplată vine de la inima poporului sau un mercenar. El luptă cu cetatea sau împotriva ei" ; iar mai departe, referindu-se la cel sărbătorit, conchide în același spirit : „Inima lui bate lîngă inimile nedreptățiților și le face nemuritoare... Inima lui ardea lîngă inimile chinuite ale răsculaților. Marele artist și cetățeanul erau una."

1956 Marcînd un sfert de veac de activitate jurnalistică, volumul *Din veacul XX*, apărut la E.S.P.L.A., înmănunchează un important număr de articole publicate în perioada 1931—1956, dînd o sugestivă imagine a publicistului lucid și incandescent în același timp, preocupat îndeaproape de fenomenul po-

litic și cultural contemporan. Iată cîteva rînduri care sintetizează elogioasele aprecieri de care s-a bucurat acest volum la apariția sa : „Forța de convingere a acestor articole, expresivitatea lor, nu stă în grija pentru stil sau imagine a autorului, ci în chiar faptul de viață care-l conțin, în plasticitatea cu care reușesc să dea „o imagine adevărată, greu de uitat, a realităților caracteristice din anii care au premers celui de-al doilea război mondial... Lectura volumului *Din veacul XX* ne conduce la izvoarele poeziei lui Eugen Jebeleanu... Acest poet al sentimentelor clocotitoare, stăpînit de revoltă energică față de tot ce înjosește sau umilește pe om, împingînd mînia pînă la izbucniri colerice împotriva dușmanilor omenirii, datorează activității gazetărești o hotărîtoare experiență de viață" (Geo Șerban).

Prefațează un volum de *Poezii* de G. Bacovia (E.S.P.L.A.) și un altul de articole ale lui Scarlat Callimachi intitulat *Căderea Babilonului,* apărut la aceeași editură.

În acest an vizitează Japonia, „muzeu viu al ororilor războiului", cum o va caracteriza poetul într-un interviu, în care declara în continuare : „Am fost la Hiroshima și-am măsurat cu ochii mei dimensiunile crimei". Sub impulsul acestor puternice impresii și răscolit de implicațiile sociale și morale ale oribilei crime, va scrie marele și inegalatul poem *Surîsul Hiroshimei.*

1957 Apare în Editura de stat pentru literatură și artă volumul *Poeți ai libertății,* tălmăciri din 15 poeți, „cîți, de la Pușkin și V. Hugo și pînă la Pablo Neruda și Nazim Hikmet au pătimit sau mai pătimesc de pe urma vitregiei politice", cum scria Perpessicius în recenzia sa. „Iată o carte de două ori actuală, întîi pentru nobila cauză a libertății, în numele căreia s-au vărsat atîtea lacrimi, dar și s-au modulat atîtea cîntece, și, după aceea, pentru exemplul acestor vieți și acestor cîntece înseși, în interpretarea cărora poetul

Lidicei și al lui *Sahia* a întrebuințat din belșug cele mai alese dintre darurile sale poetice." Critica a remarcat de asemenea sugestivele medalioane biografice cu care Eugen Jebeleanu își prefațează tălmăcirile celor 15 poeți, ca și „excelenta manieră în care pictorița Florica Cordescu a realizat portretele acestor poeți, folosind cu iscusință și abilitate fragilele bandelete ale firelor de păianjen" (Perpessicius).

1958 Eugen Jebeleanu publică la Editura Tineretului, cu ilustrații de Florica Cordescu, *Surîsul Hiroshimei*, operă de mare răsunet, care-i va asigura poetului un binemeritat prestigiu. Ecourile pe care le-a stîrnit în critica literară sînt multiple și îndelung repetate. Aproape că nu există critic să nu fi scris, cu un prilej sau altul, despre acest memorabil poem. Dăm un extras din una dintre recenziile lui I. D. Bălan : „Eugen Jebeleanu, eminent cunoscător al valorilor și nuanțelor estetice cuprinse în limba noastră, a încărcat *Surîsul Hiroshimei* cu toate sensurile adînci și tulburătoare ale acestui cuvînt... *Surîsul Hiroshimei* e și o inovație poetică, dar și un *summum* a ceea ce Jebeleanu a avut mai înaintat și mai bun în creația sa anterioară : calda dragoste de om, înclinare spre problemele grave, majore ale vieții, atenția față de expresia îngrijită, darul de a crea imagini surprinzătoare, de o rară plasticitate... *Surîsul Hiroshimei* e un vibrant și neiertător act de acuzare a crimei, a masacrului bestial. Damnarea nu-i generată de dogmele rigide ale unei morale abstracte sau de principii etice falsumanitare..., ci se realizează în numele celui mai profund umanism — umanismul socialist." „Față de istorie..., va scrie mai tîrziu, într-un studiu, Eugen Simion, Eugen Jebeleanu se apropie totdeauna cu un sentiment de revendicare. Poezia... trebuie să ajungă la substratul evenimentelor. Poezia este, în fond, o tentativă de a smulge din eveniment partea lui de istorie, și din istorie Adevărul. Dar cum ? *Surîsul Hiroshimei* este un colaj de fresce

biblice. Imaginea dilată cinematografic, antrenînd un şir neîntrerupt de metamorfoze, care schimbă, în cele din urmă, dimensiunile reale ale lucrurilor. Putem spune că Jebeleanu gîndeşte cosmic şi vede apocaliptic. El amplifică volumele, lărgeşte suprafeţele, pune în spatele obiectelor pînze de proiecţie colosale... Eugen Jebeleanu este, pe scurt, un poet al amplitudintii. Ca să izbească bine cu lancea în capul balaurului mitic, el începe prin a-i mări de o sută de ori proporţiile. Căci spiritul acestui Sfînt Gheorghe al poeziei noastre, iritat, iritabil, justiţiar, poartă totdeauna o lance. Cu ea vînează monştrii existenţei, de la dragonii mari ai istoriei, pînă la reptilele mărunte din viaţa de toate zilele : inerţia, laşitatea, plictisul *(Cîntece împotriva morţii*, 1963)."

Critica străină este şi ea unanimă în caracterizarea *Surîsului Hiroshimei :* „Un poem imens şi de o urgenţă patetică şi universală (Jacques Gaucheron, în *Europe) ;* „Una din marile opere poetice de după al doilea război mondial" (René Lacôte, în *Lettres françaises) ;* „Unul din marile poeme ale timpului nostru" (Angel Augier, în *El Mundo* şi exemplele s-ar putea înmulţi.

Cu ocazia sărbătoririi a cincizeci de ani de la naşterea lui Al. Sahia, Eugen Jebeleanu publică un amplu studiu intitulat *Viaţa şi opera lui Alexandru Sahia,* în *Gazeta literară,* nr. 42 şi 43.

Petőfi Sándor, *János Viteazul,* în româneşte de Eugen Jebeleanu, cu ilustraţii de Florica Cordescu, în Editura Tineretului.

1959 *Oratoriul eliberării,* cu ilustraţii de Florica Cordescu, apare în Editura de stat pentru literatură şi artă. Tot în acest an apare şi o selecţie din întreaga creaţie poetică a scriitorului, în nr. 19 al colecţiei „Cele mai frumoase poezii" a Editurii Tineretului sub titlul *Poezii,* cu o prefaţă de Ov. S. Crohmălniceanu şi un portret de Florica Cordescu.

Gala Galaction la 80 de ani, în *Gazeta literară,* nr. 12.

1960 Apare la Paris *Le sourire d'Hiroshima,* adaptare și prezentare de Hubert Juin, cu cinci desene de Corneille ; la Berlin, *Das Lächeln Hiroshimas,* în traducerea lui Georg Maurer, iar la Budapesta *Hiroshima mosolya,* în traducerea lui Hegyi Endre și cu o prefață de Hegedüs Géza.

1961 În colecția „Biblioteca pentru toți", nr. 72, a Editurii pentru literatură, apare un volum de *Poezii și poeme,* cu o prefață de Perpessicius.
Semnează prefața la *Tudor Arghezi povestind copiilor,* volum apărut la Editura Tineretului.
Are loc la teatrul Kotopoli din Atena spectacolul careo-dramatic cu *Surîsul Hiroshimei,* în traducerea lui Ianis Ritsos. Coregrafia — Elefteria Milisi ; Recitatori — S. Kapralos, Ianis Markopoulos etc.

1962 Celebra actriță argentiniană Berta Singerman începe un strălucit turneu în America de Sud, Spania, Portugalia etc. cu un recital de poezie, în care, alături de versuri din Pablo Neruda, Rafael Alberti, Ruben Dario și alții, locul principal îl ocupa *Surîsul Hiroshimei.* „Dintre poemele recitate în noaptea aceasta, nici unul nu se ridică la extraordinara forță dramatică a *Surîsului Hiroshimei*", scria cronicarul de specialitate în *La Gaceta* din Buenos Aires. Tot în acest an *Surîsul Hiroshimei* este tradus și tipărit la Havana, în Cuba.
Apare în Editura pentru literatură universală, Nicolás Guillén, *Poeme cubane,* în traducerea lui Eugen Jebeleanu.

1963 *Cîntece împotriva morții,* Editura Tineretului, cu ilustrații de Florica Cordescu, reia motivele predilecte ale poetului. *Cîntecele împotriva morții* sînt de fapt niște cîntece împotriva Mizeriei, a Foamei, a Meschinăriei, a Tiraniei, a Invidiei și a Lăcomiei, «odraslele și slujitorii» Morții", scriau D. Micu și N. Manolescu la apariția cărții. După zece ani, Al. Piru avea toate temeiurile să consemneze : „*Cîntece împotriva mor-*

ții... ar putea subsuma întreaga operă a poetului, în cea mai mare parte pusă sub semnul revoltei față de încercările de a nimici viața și a întrona, în locul palpitului vital, imperiul terifiant al neființei..." iar mai departe : „De obicei marile opere, precum *Surîsul Hiroshimei,* sting intensitatea ecoului altor manifestări, și aceasta a fost în parte soarta admirabilelor, totuși, *Cîntece împotriva morții,* încă rezistente".

În Editura Tineretului publică o carte pentru copii — *Povestea broscuței țestoase,* cu ilustrații de Florica Cordescu.

Antologia de lecturi *Umanità,* de sub îngrijirea lui Riccardo Marchese și Silvio Paoluci, scoasă de *La nuova Italia,* Florența, cuprinde, printre scriitorii străini, și pe Eugen Jebeleanu cu fragmente din *Surîsul Hiroshimei.*

La 15 decembrie, are loc în Italia un recital cu *Surîsul Hiroshimei* în lectura actorilor de la Piccolo Teatro. Versiunea italiană de Ida Garzonio, prezentare : Maria Vailati.

1964 *Poeme 1944—1964. Versuri alese,* în Editura pentru literatură.

Mákua. Anotologie poetică. Marii poeți ai sec. XX, care apare în Angola, sub direcția lui Garibaldino de Andrade și Leonel Cosma, a consacrat numerele 5—6 din acest an poetului Eugen Jebeleanu.

1965 Apare în Argentina, la editura Stilcograf din Buenos Aires, *La sonrisa de Hiroshima,* în traducerea lui Manuel Serrano Pérez, care semnează și prefața, cu o prezentare de Miguel Ángel Asturias. Volumul este ilustrat de Carlos Alonso, Laxeiro, Luis Seoane, Raul Soldi, D. Urruchua și Elsa Perez Vicente.

Moare, în plină efervescență creatoare, pictorița Florica Cordescu-Jebeleanu, soția poetului.

1966 Casa de discuri ODA din Buenos Aires editează un disc L. P. cuprinzînd poemul *Surîsul Hiroshimei,* în limba spaniolă, recitat de actorii Ernésto Bianco,

Norma Aleandro, Maria Cristina Laurenz, Jose Maria Gutierrez.

1967 Apare în Editura Tineretului volumul de versuri *Elegie pentru floarea secerată,* omagiu adus de poet memoriei tovarășei sale de viață. Volumul are un amplu ecou în rîndul cititorilor și a criticii. „Cartea cea mai tragică a lui Jebeleanu", așa o caracteriza în recenzia sa criticul N. Manolescu, continuînd : „Poate să pară curios că spun asta despre poetul care a scris *Hiroshima,* dar acolo exista un «surîs» al Hiroshimei, aici nu mai este nimic, acolo era o speranță, aici nu este nici una. *Elegiile* lui Jebeleanu sînt țesute din deznădejde și uimire : toate ale iubitei sînt prezente și vor fi mereu, fără ca ea să se mai întoarcă vreodată... Din uimire și perplexitate în fața morții, deznădejdea izbucnește uneori ca o flacără roșie..." Tragismul poemului este remarcat, în recenzia sa, și de poetul *Vasile Nicolescu,* care constată că „o anume vocație a exprimării tragicului, a ravagiilor produse de moarte asupra omului și mai ales a umanității există și în creația anterioară a lui Eugen Jebeleanu. Cele mai vibrante cînturi ale *Surîsului Hiroshimei* probează suficient acest lucru. Dar lirismul neprogramatic al recentei sale *Elegii* irumpe dintr-un spațiu interior infinit mai vast, mai dramatic. Această «elegie» devine astfel, cu prețul unei cumplite, neverosimil de adînci participări sufletești, dintr-o poezie a morții, un cîntec al «iubirii», al dragostei nesfîrșite care transcende moartea, idee subliniată și de Aurel Martin, care vede în acest volum un „Elogiu direct sau indirect adus principiului vieții. Dincolo de timp și de accidental. Odă scoasă de pe portativul «Madrigalului». Cîștigînd în profunzimi și vibrație prin conjunctura care a provocat-o și, mai ales, prin natura mai aparte a gestului metafizic larg cuprinzător." Publică o prefață la volumul *Mare incognitum,* de D. Stelaru, poet despre care Eugen Jebeleanu a scris încă din 1938, și căruia i-a sugerat de pe atunci pseu-

donimul de Stelaru, în locul lui D. Petrescu-Orfanul, cum semna poetul.

1968 noiembrie La şedinţa de constituire a Frontului Unităţii Socialiste este ales în înalta funcţie de vicepreşedinte al acestei organizaţii.

1969 martie este ales deputat în Marea Adunare Naţională a Republicii Socialiste România. La Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român, din 6—12 august, Eugen Jebeleanu este ales membru supleant al Comitetului Central al Partidului, ca o recunoaştere a meritelor sale în promovarea spiritului de partid, revoluţionar, atît pe tărîm social-politic cît şi cultural.

1970 *Apar*, în limba italiană, două culegeri din versurile poetului : *Il sorriso di Hiroshima e altre poesie* (ed. Guanda, Parma) cuprinde, în traducerea lui Elio Filippo Accrocca şi a lui Dragoş Vrînceanu, poemul care dă şi titlul volumului, apoi selecţii din *Cîntece împotriva morţii*, din *Elegie pentru floarea secerată*, un ciclu de *Cîntece noi* (1967—68) şi un altul *Parabole civile*. În prefaţa scrisă sub forma unei scrisori adresate poetului, Elio Filippo Accrocca scrie între altele : „Cunosc destul de bine ţara ta, ca să-mi dau seama că ştii să interpretezi suflul ideologic şi cetăţenesc al unui popor de avangardă. Alţii vor preciza locul tău în poezia română a secolului XX. În sfîrşit, în trecerile mele, şi nu scurte, prin tărîmul poeziei diferitelor naţiuni, din est şi din vest, am cunoscut diverşi autori, dar rareori mi s-a întîmplat să întîlnesc o voce continentală ca a ta, europeană şi extraeuropeană, capabilă să capteze şi să exprime nelinişti individuale şi universale, concrete şi ideale, aşa cum, totdeauna poetul ar trebui s-o facă, mai ales într-o epocă majoră ca a noastră.“ Al doilea volum, *La porta dei leoni* (ed. Palazzi, Milano), este tradus şi prefaţat de Roberto Sanesi şi cuprinde ciclurile *Ars poetica, Rîul pe obraz, Nimic nu se pierde, Zorile*

sugrumate și *Cu brațele deschise*, încheindu-se cu o *Notă bibliografică*.

1971 Ia parte la lucrările plenarei C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie, consacrată discutării programului partidului pentru îmbunătățirea activității ideologice. Dăm mai jos un extras din cuvîntul rostit cu acest prilej și din care se desprinde poziția scriitorului asupra sarcinilor care stau în fața literaților și oamenilor de artă : „Educarea maselor — fără literatură și artă — ar fi destul de greu de conceput. Dar este vorba — și trebuie de fiecare dată să se sublinieze acest postulat — de educare *prin artă* și nu prin surogate, prin lucrări inspirate și nu prin trîmbițe și indigo. Căci în ce fel își poate manifesta un scriitor, un artist comunist, mai expresiv, mai convingător, dragostea lui pentru patrie și pentru partid, decît prin harul literaturii lui, prin comunicarea purificată, nebatjocorită nici de demagogie, nici de instincte ariviste, nici de minciună, prin comunicarea celor mai virginale, mai libere și mai convingătoare sentimente și idei ale sale — focar adunînd ideile, oracolele și înțelepciunea Cetății, pentru a le restitui, transfigurate în expresii îndrăznețe și noi, patriei și umanității. Condiția scriitorului, a omului de artă, nu este ușoară. Ei trebuiesc să aibă întrunite în ființa lor, în permanență, ochii puri, deschiși cu nevinovăție spre viață, ai copilului și înțelepciunea bătrînilor, neacriți nici de greutățile vieții trecute, nici de apropierea marelui Sol nevăzut. Ei trebuiesc să fie oameni ai Cetății : paznicii ei, strîngătorii de ecouri majore, servitorii dezmoșteniților soartei, cîntăreții bucuriilor și ai tristeților umanității", cuvinte în care distingem o emoționantă profesiune de credință artistică. Poetului i se decernează la Catania, de către un juriu prezidat de Miguel Angel Asturias, Premiul Etna-Taormina pe anul 1970, pentru volumele *La porta dei leoni* și *Il sorriso Hiroshima e altre poesie*, apărute în Italia. Este al zecelea laureat al acestui

premiu destinat să încununeze frunțile înalte ale poeziei de pretutindeni (alături de nume ca Jules Supervielle, Tristan Tzara, Dylan Thomas, Giuseppe Ungaretti, Umberto Sabba, Salvatoare Quasimodo etc.). „Activitatea sa, se consemnează în hotărîrea juriului, e un exemplu de vocație concretă și de confesiune înflăcărată, în formele unei poezii care duce la intensitatea unei trăite meditații lirice constanta și profunda conștiință a problemelor timpului nostru."
„Prin prezența sa nobilă de hidalgo român, poetul Eugen Jebeleanu a intrat în cultura Europei", spunea Bruno Arcurio, directorul Bibliotecii italiene din București, cu prilejul sărbătoririi evenimentului, iar poetul George Tomozei scria : „Etna-Taormina încunună o inimă vulcanică, o rară vocație poetică și un spirit civic demn de marii bărbați ai literaturii române."

1972 *I* se acordă titlul de Erou al Muncii Socialiste.
În Editura Cartea românească apare opera de vîrf a celor patruzeci și cinci de ani de activitate a poetului și poate a poeziei contemporane — *Hanibal.*

1973 Despre acest volum Const. Ciopraga scria : „dacă e vorba să citățm una din cele mai substanțiale opere lirice din acești ani, *Hanibal* se impune de la început. Efigia poetului apărea, pînă la *Surîsul Hiroshimei,* mai degrabă în ipostază de militant, de om al cetății, înclinat să descifreze din istoria contemporană valorile umane exemplare. Însă militantul era, în fondul intim, un sentimental de nuanță specială : un sentimental meditativ, un vizionar, poate mai exact un moralist liric, tentat să privească lucrurile la scară universală." Dar iată și opinia lui Nicolae Balotă : „Dacă iubirea prezidează evident liricele din primul ciclu al volumului — și avem în fața noastră una dintre cele mai secret-patetice poezii de dragoste din lirica noastră —, aceasta nu este o poezie a reminiscențelor pălinde, ci a memoriei febril-exploratoare, nici a nostalgicelor încercări de

recuperare a timpului pierdut, ci a aprigelor încercări ale propriei conştiinţe, spre a elibera acel cuvînt aspru, auster şi de o admirabilă simplitate care se opune morţii... Înfruntarea aceasta devenind o severă confruntare a conştiinţei cu ceea ce o ameninţă, o urmărim, ca participanţi la o dramă, citind «parabolele civile» din partea a doua a volumului *Hanibal*. Poezie politică în sensul plenar al cuvîntului. Poezie a unui om care a văzut «o lume în flăcări» — cum spune el însuşi — şi care ştie că nu este demnitate mai mare a poetului decît aceea de a rosti cuvîntul care poate să slujească cetăţii. De la ironia insidioasă la sarcasmele vindictei, tonurile toate sînt folosite de acest poet al tragicelor peripeţii ale sufletului modern... De aceea, *Hanibal*, ultima carte de poezie a lui Eugen Jebeleanu (cu tenebroasă noblețe ilustrată de fiul poetului, Tudor Jebeleanu), mărturie a unei înalte conştiinţe lirice, e destinată să străbată timpurile." „Sfîşietoarea poezie de dragoste, poezia lui Eugen Jebeleanu din *Riul pe obraz* este mai mult decît o poezie de dragoste, aşa cum mai mult decît o poezie de dragoste este toată marea poezie de dragoste a lumii, scria Ana Blandiana despre acelaşi volum. Poet politic, Eugen Jebeleanu este, ca nimeni altul în poezia română, asemeni lui Orfeu, prototipul poetului, *Hanibal* fiind nu numai un exemplu de poezie, ci şi de demnitate". Iar Al. Paleologu, remarcînd intima unitate dintre poezia de dragoste şi cea politică în opera poetului, conchidea : „Că altădată Demostene, Cicero sau poate mai cu seamă Marc Antoniu din *Iuliu Cezar* de Shakespeare, Eugen Jebeleanu vine în forul public să ne interpeleze conştiinţele. Marea lui carte de poeme cu titlul teribil : *Hanibal*, are ceva imperios, de suflu antic... Cartea lui de acum mai confirmă ceva (de fapt acelaşi lucru), anume, o credinţă pe care am mai exprimat-o de cîteva ori : poezia politică, marea, ade-

vărata poezie politică, e totdeauna poezia de dragoste. Cine nu-şi poate iubi, dar cu nesfîrşită putere, femeia, copiii, prietenii, acela nu poate iubi pînă la capăt nici cetatea."

Volumul a fost distins cu Premiul pentru poezie al Uniunii Scriitorilor din R.S.R.

În ziua de 3 mai are loc la Viena festivitatea înmînării lui Eugen Jebeleanu a Premiului Gottfried von Herder, pentru „remarcabilele sale merite literare în cei patruzeci şi cinci de ani de activitate", după cum se precizează în hotărîrea juriului, încununîndu-se astfel o creaţie poetică exemplară, pentru a cărei caracterizare se apelează tot mai des la superlative. „Poet vizionar, avînd rara capacitate de a vibra autentic la imperativele timpului istoric, poet al demnităţii umane şi al păcii, al unei elevate etici (cum îl caracterizează George Ivaşcu), Eugen Jebeleanu îmbogăţeşte cu o viziune originală, corespunzînd unui temperament meditativ şi profund, peisajul poeziei noastre actuale."

Şi sîntem siguri că „flăcările nevăzute şi veşnice / cu gheare de fiară", care-l ard necurmat pe dinlăuntru, cum singur mărturiseşte, vor „mai aprinde, şi nu o dată, murdara faţă a întunericului, / să se ruşineze", vor mai încălzi, şi încă mulţi ani, inimile celor mai buni, cinstiţi şi drepţi, învăluind, ca şi pînă acum, în toată strălucirea lor, „pe omul Om", această nobilă închipuire şi năzuinţă, această mare, poate cea mai mare dragoste a poetului...

În „Biblioteca pentru toţi" (nr. 767) apare volumul de poezii cu titlul : *Surîsul Hiroshimei şi alte versuri*. Prefaţa este semnată de Ov. S. Crohmălniceanu.

1974 Este ales membru titular al Academiei.

Editura Minerva îi publică primele două volume de *Scrieri :* I. *Inimi sub săbii.* Poezii, II. *Hanibal.* Poezii, în seria „Ediţii de autor".

CORNELIU SIMIONESCU

HARFA ȘI MINOTAURUL

MINOTAURUL

Nu am atins niciciînd numai o coardă
sau două doar din brațul rămuros
al harfei, și dacă se-aude uneori
vuind mai tare sîngele-mi fierbinte
în unele artere, nu-s de vină :
e necesar, copii, e necesar...
Știu... ce frumos e să mîngîi o coardă
și s-o prefaci în iederă ce naște
spirale moi de umbră și de muzici,
miresmele fără de care viața
e mai săracă... Știu... însă în Creta
stă minotaurul și cere jertfe,
și nu pot să nu fac să se audă
în versu-mi mugetul lui infernal,
și să nu văd că hrana lui nu-s ierburi,
lungi elfe vegetale, luminate
de stelele de rouă, ci liane
roșcate, șerpuind din tîmple reci,
sub care s-au rotit atîtea lumi...
Și-atunci fac să țîșnească din artere
fîntîni de săbii săritoare —
și lăcrimez, dar nu pot să vă dărui
albastrele coline scăpărînd
de milioanele de ghiocei noptateci,
ci semnul care duce către Creta,
o sabie ce apără iubirea
și-un firmament de căști sclipind prin fum...

1959

CEEA CE NU SE UITĂ

CEEA CE NU SE UITĂ

Dacă voi uita tot ce-am îndurat,
Nu voi mai urî niciodată.
Dar cum singurul meu bun e memoria,
O memorie de optsprezece carate,
Şi cum ura-i singura iubire
Cu care m-aţi învăţat voi, capete-ngrăşate,
N-am să uit niciodată nimic,
Sub luna aceasta, şi ea îndopată.

Nimic, niciodată — e tot ce aţi dat
Tinereţii noastre scuturată de friguri,
Clătinată de foame ca marea-ntre diguri,
Subţire şi slabă ca o umbră de vînt,
Purtîndu-şi inima-n pumni ca pe-o flacără,
O inimă sfîşiată şi fără cuvînt
Printre bijuteriile voastre, ce ţipă şi scapără,
Inima noastră-ngropată de voi
De mult la Capul Bunei Speranţe.

Cum voi putea, schiloade stanţe,
Prin voi să răzbun în veci de veci
Plînsul acela din ochii reci
Ai mortului tînăr în albe sandale,
Sandalele sparte şi fără aripe,
Hainele roase, pe care-anotimpul
Cu sceptre de apă şi plete de jale
Le destrăma şi el încă o dată ?...

Nu, nu fugiți, amintiri din tenebre,
Amintiri ale mizeriei mele !
Nu pot să uit nici patul de-atunci,
Patul acela fără saltele,
Care-mi săpa gratii pe spate,
Trecîndu-mă-n Africa, zeu peste zebre.

Flămînd, m-arucam în somn ca sinucigașii,
Legănat în fiece noapte de-un gînd
În plasa lui de-adîncă răcoare :
De nu m-aș mai trezi,
De nu m-aș trezi nicicînd...

Tîrziu, nălucile somnului mă cuprindeau.
Sfere visam lunecînd peste mine,
Cai de izvoare, oameni-tulpine
Cu gene de vînt, la mesele pline...
La mesele pline !...
Gemînd, mă trezeam
Certîndu-mă : „Nu plînge-n somn.
E rușine..."

Cu foamea-n brațe mă deșteptam...

Un ceai de soare luam c-un corn de lună
Și-apoi, mai străveziu decît un geam,
În zorile ce abureau a pîine
Trudit mă coboram din Calea-Laptelui
Pe bulevarde sure, ce răsună
Ca un galop de herghelii de piatră.

De la ferestre-mi trimiteați saluturi,
Surori de chinuri, prietene flămînde,
Cu ochii mari și somnoroși de fluturi
Mîngîietori ai frunții mele triste.

Îmi amintesc de voi,
De voi și de mihnirea
Cu care urmăreați cum talpa-mi ruptă
Cu dărnicie împărțea cetății
Napoleoni turnați în huma toamnei...

Îmi amintesc, o, și de tine, Stela,
De saltul tău în gol de la mansardă,
De părul aruncat ca un blestem,
De pumnii strînși și acuzînd pe cine,
Și de poșeta larg rîzînd alături,
Cu patru lei în gura ei de umbră...

Și iarăși mă revăd plecînd spre seară
La marginea orașului ce-adoarme.
Lin ațipesc colibele, pe rînd ;
Broaște țestoase-ncremenite tainic ;
Adie vîntul, le sărută ochii
Și le vrăjește... Singur, într-o curte,
Stă ceferistul orb. E-n întuneric
De cincisprezece ani. Salcîmul lasă
Un pumn de lacrimi peste ochii-albaștri.

Fochistul se gîndește-acum la flăcări,
La flăcările care l-au orbit,
Surîde și oftează : — „Asta-i viața..."
Lui i s-a dat lumină mult prea multă...
O scară-l suie apoi pe-acoperiș
Și-acolo, printre umbre, orbu-ascultă
Cum — fluierînd încet, ca din trecut —
Se-ndepărtează trenurile-n noapte.

Glasuri pierdute, răsunați în mine
Ca bulgării pe un sicriu de lemn
Purtat peste o lume de ruine...

Vieți risipite, vă păstrez cenușa
Fierbinte-n pumnii mei ca într-o vatră...

Și iată-mă din nou în alt văzduh.
Sui scările clădirii pînă-n cer,
Tocmit să stau închis într-o cabină
A celui mai măreț dintre ziare
Și, rezemat în coatele lucioase,
Să glăsuiesc la megafon mulțimii.

Suflete, nu te frînge cînd — superb —
Răsună glasul meu, străin de mine,
Și-mparte lumii pe sub stolul stelelor
O pleavă de reclame comerciale !...

Crunt orator al veacului de zgură,
Priveam în jos talazurile-orașului
De oameni, de lumini ce se roteau,
De umbre fîlfîind, de zbateri mute,
Un uriaș ocol de blănuri ninse,
Purtate legănat pe umeri goi,
Mîini mlădioase scăpărînd comete,
Pîntece grase ferecate-n aur —
Un rîu fosforescent de putregaiuri,
O preumblare calmă și rotundă...

Și am văzut apoi
Cum, tunete pornind din zare, rîul
Unda cea grasă și-o schimbă în grabă
Ca pe o blană care-a năpîrlit.

Pe străzile orașului treceau,
Împinși spre fronturi, tineri cot la cot,
Mînați de-un răpăit de darabane,

Și-n drumul lor ce se topea în zare
Se risipeau cu toții ca un fum,
Un fum amar neridicat la cer,
O ceață strecurată printre cruci...
Să nu mai văd, mîna la ochi duceam.
Dar fluviul dedesubt, purta din nou
Pe groasa-i piele vechile vedenii
Calm revenite la aceeași viață,
Cu fulgerări de pietre și cu blănuri,
Cu solzi de-argint, cu rîsuri de cristale,
Un rîu fosforescent de putregai,
Un cerc imens zîmbind ca o brățară,
O fericire calmă și rotundă...

Dar eu nu uit nimic. Eu sînt strigoiul
Din plină zi, cu buze de cenușă,
Cel ce-și deschide vinele și vede
Că nu mai curg în ele decît lacrimi
Din plînsul celor răstigniți de voi.

Priviți-mă, dar nu vă mai mirați :
Părul albit la douăzeci de ani
Sînt crengile copacului tristeții,
Prin ale cărui umbre se resfiră
Fantoma primăverilor pierdute,
Năluca tinereții gîtuite...

Ați aruncat capetele noastre
Ca pe niște zaruri sub pămînt,
Niște zaruri cu trei găuri albastre :
Gura și ochii ce nu mai sînt
Și care-azvîrlite, în orice chip,
Vă ies totdeauna cu noroc bun.

Gurile noastre de vînt învelite
N-au preţuit cît o gură de tun...

Ca să trăieşti cumplit numai o dată,
Să mori eşti nevoit de mii de ori.
Inima mea ascultă-nfiorată :
Cei ce s-au dus nimica nu mai vor...

Morţi neştiuţi, purtaţi-mă pe vînturi,
Căci eu sînt cel ce vrea şi pentru voi
Topor să fie, flacără cu gheare
Sau o pădure-n mers răzbunătoare !...

mărtie-august 1944,
Bucureşti-Naipu

STIHURI

Dînd muguri milioane, fără șoapte,
Pădurile-au explodat azi noapte.
Și inima la fel
Se răzvrăti, și-a devenit drapel.

Ea nu mai bate ; fîlfîie acum
Desfășurată peste tot pămîntul,
Treziți-vă, martiri ai libertății !
V-așteaptă, nechezînd la scară, vîntul.
Încălecați-l, și la drum !

Spînzurătorile în zare
Neputincioase-acuma vă privesc —
Ca niște corbi, în ale căror gheare
Inelele de șireanguri odihnesc.

Fețele voastre nu mai sînt terestre,
La fel de palide-s ca fața lunii,
Dar sborul vostru' ngheață la ferestre
Pe unii.

Oști mute,
Voi încremeniți tiranii
C-un singur zîmbet aruncat din fugă,
Dar milioanele, sărmanii,
Simt sborul vostru cald ca pe o glugă.

Oşti ale libertăţii înviate
Codri aprinşi sburînd mai sus de stele,
Prefaceţi inimile toate
În purpura-ndrăzneţelor drapele !

Dar pînă atunci,
Nalţi călăreţi ai cailor de vînt,
Vă ridicaţi pe şeile de aer
Şi ascultaţi : mai suie din pămînt
Spre voi un plîns şi-un vaier.

Fulgerul vostru-arunce-n praf scufia
Satrapilor cari mai răsuflă încă,
Întinşi pe şapte perne în trufia
Lăţită peste lume ca o brîncă !

Ca norii de argint luciţi în treceri,
Prevestitori ai ploilor de soare,
Cînd printre noi veţi coborî cu seceri
Să ne-ajutaţi la munca viitoare,

Şi cînd pe holde nesfîrşite, macii,
Îngenuncheaţi la umbra voastră sfîntă,
Vor asculta uimiţi cum toţi săracii —
Ca o pădure care creşte — cîntă...

aprilie 1945

RESPUBLICA

Ţie, ce sui pe-nalte stînci,
Cu ochi de flacără, adînci,
Dezrobitoare-a lumii de tălpi goale,
Rostogolind lumină din pisc în larga vale,

Ţie, cea nou-născută-n strai de pară —
Glasul meu blînd şi glasul meu de fiară !

Ascultă :
E vuietul de mare al mulţimii,
Sînt vulturii de vînt ai înălţimii,
Rîsul bălai al holdei ce va creşte,
Şi trăznetul ce bezna-ngălbeneşte

Din rîul de curele nesfîrşit,
Din steagul nostru viu ca o făptură,
Din codrul pumnilor, nebiruit —
Un grai de foc aleg şi-o altă gură,
Ca să te cînt, suind, în răsărit !

ianuarie 1948

Că mai și plîng ?
Plîng uneori,
dar plînsul e al indignării,
sărat și-amar, el nu coboară,
ci suie ca grumazul mării.

Și nu-i al meu — e-al celor care
izbind o lume greu bolnavă
și rea — mai gem, dar chiar și plînsul,
cînd vine, îl prefac în lavă.

1949

NICI LACRIMA

Nici lacrima n-o arunca în van,
ci fă din ea ce timpul face-n peșteri :
o stalactită necurmată-n creșteri,
un dinte — și îndreaptă-l spre dușman !

1949

LIDICE

Îţi aminteşti, Ioane ? Era iarnă.
Zăpada începuse-ncet să cearnă
tremurătoare, în întreg văzduhul,
fulgi uriaşi, legănători, ca puful.

Lăsasem Praga-n urmă-n dimineaţă,
cu turlele topindu-se în ceaţă.
Tăia maşina cîmpu-ntins ca tava.
Sclipi la dreapta Morawska Ostrava.

Spre Lidice goneam. Nu întrebam
nimic nici unul. Ne uitam pe geam
cum rînd pe rînd sburau în urma noastră
cite un sat, cîte-o pădure-albastră.

Războiul se sfîrşise. Unde ieri
călcase tancul, azi treceau mineri
şi, peste codrii destrămaţi, domoale,
suiau păduri de fumuri, din furnale.

Goneam spre Lidice, cînd, fără veste
maşina străbătu şoseaua, peste
zăpezile zburătăcite-n stol,
trecu pe cîmp, făcu un scurt ocol

şi se opri. — „Ce e ? am prins să-ntreb
Ce căutăm aici pe cîmpul sterp ?“

(Spre Lidice mergeam.) — „De ce-am oprit ?“
...Spre călăuz priveam nedumerit.

— „Aicea e !“ răspunse. Fără rost
priveam în jur. — „Și Lidice ?
— „A fost...

...L-a ras din temelie Hitler. Satul
aici a fost de-a lungul și de-a latul.“

Privirăm pînă-n zare amîndoi :
țesea ninsoarea, harnic, pînze moi.
Pustietate. Corbi. Pomi arși. Și vîntul.
Sub noi, un sat întreg și-avea mormîntul.

Și-n tot acest pustiu, un mic muzeu.
Intrarăm toți : tu, cehul și-apoi eu.
— „Ce-a mai rămas e ceea ce se vede !“
Ne aplecarăm muți către perete.

Sub sticlă,-ntr-o cutie adunate,
Un pumn de lucruri mici carbonizate :
un toc, un ban, o zgardă ruginită,
un fluier sfărîmat de dinamită,

o clanță, niște ochelari betegi,
de sîrmă, pentru ochii de moșnegi,
o verighetă neagră, de aramă,
un tîrnăcop, un degetar, o ramă...

Și într-un colț, sub sticlă, lîngă ușă,
două patine mici și o păpușă...

Vîrîsem unghiile-n carne-adînc...
Lacrimi veneau — dar nu voiam să plîng.

Ningea. Voiam să ies. Priveam spre tine.
Dar mă ţinteau micuţele patine.
Ningea. Patinele... ce-ar mai sclipi
de-ar fi, ca altădată,-n sat copii !...

Privirăm călăuzul. Nu plîngea.
Mîna-i, arzînd, pe-a noastră o strîngea :
— „Tovarăşi..."
N-am mai spus nici un cuvînt.
Un zid eram toţi trei şi, peste vînt,

peste zăpezi, peste pustietate,
suiau din ura noastră ziduri late,
ne-nvinse ziduri, mari pereţi de ură,
crescînd din noi ca o semănătură,

şi înfrăţite cu-alte ziduri dese
din ura lumii — rodnică — purcese.
Ca nişte fierăstraie mari de piatră
tăiau văzduhul, înălţîndu-şi vatră

mai vie decît satele distruse,
din Lidice-n pămînturile ruse.
Cît munţii lumii, zidurile grele
luceau sub geana roşiei noastre stele.

Şi-am pus de strajă Ura, să vegheze
din colţi de cremeni, sus, pe metereze.

Ningea mereu. Dar — ţi-aminteşti, Ioane ? —
pe cîmp eram nu trei, ci milioane !

1950

FIULUI MEU

Fii drept — și îndrăzneț — și tare.
Fii blînd
cu cei ce au nevoie de blîndețe :
cu mugurii și cu bătrînii,
cu mersul căprioarelor, plăpînd.
Fii neîndurător
cu cei care lovesc în tinerețe.
Fii paloș cu lumini, scăpărător :
dușmanii să-l cunoască, să-l învețe !

1953

FETIȚEI MELE

Vei fi atunci o fată cu cozi... o, îți zăresc
de pe acum obrazul curat, cald, tineresc
și zîmbetul acesta de veveriță, care
ascunde totdeauna și-un pic de-ngîndurare.

Va fi întreg pămîntul grădină, cum l-am vrut,
cum l-au visat cei care în luptă au căzut,
cum, de atunci încolo, va fi mereu-mereu,
cum s-ar putea ca-n viață fiind, să-l prind și eu.

De-o să ajung în vremea aceea — nu știu bine,
dar o să fiu, sînt sigur, căci o să fiu prin tine
și-o să mă ai alături de tine ca și-acum,
cînd stau veghindu-ți somnul și genele de fum.

Vei fi la fel cum este în primăvară-un crîng
în care milioane de cîntece se strîng
și-n care orice cîntec e o lumină nouă.
Îți văd privirea-adîncă și scăpărînd de rouă.

Și te zăresc, pe urmă, cum mîndră,-ncet, pe gînduri
o să alegi un cîntec din miile de cînturi,
și voi cînta cu tine, iar cîntu-nvăpăiat,
cu care-n lupta mare intrînd, te-am apărat.

23 februarie 1955

PE O CARTE

Tu, cel ce mă citeşti, o, frate,
cu toţi aceia care vin,
nimic din ce zăreşti în cartea
aceasta nu-ţi este străin...
Şi voi, acei ce, poate, cîndva,
de-o mai rămîne chiar şi-un rînd
din tot ce-am scris — veţi fi aproape
de rîndu-acela tremurînd
(cu toate că şi rîndu-acela,
ce-n scoica lui o să mă poarte
o să vă pară, poate,-o vorbă
a unei vechi planete moarte)
— nu căutaţi în el odaia
în care doarme-mbălsămat
un leş : al meu. Lăsaţi ! Văpaia
s-o căutaţi : ce-am căutat.
Nu, nicidecum parfumul straniu
pe care nu mi l-am rîvnit,
ci veacu-mi aspru, de uraniu,
de flacări, veacu-mi drag, cumplit,
cu omenirea în picioare,
zvîcnind spre viaţă-n sfîntu-i tremur,
cu lacrimi, sînge şi sudoare
stîrnind nou clăditor cutremur,
cu primăvara vieţii voastre
pe care noi, noi cei de-acum
de-abia o bănuim în zare
cu ochii lăcrămînd de fum,
dar care o să fie — sigur ! —
căci vremea de-azi a pregătit-o,

cei ce-am răbdat văpăi și friguri,
în vis șoptindu-i doar : „iubito...“
și cari, de dincolo de moarte,
privim spre voi, cei fericiți,
cu ochii înghețați, departe,
și vă zîmbim — și nici nu știți.

1955

MICHETTE

Pe lîngă Notre Dame, în înserare,
cu paşii înviam străvechi cadenţe
cînd întîlnirăm două umbre-n zdrenţe
c-un vechi căruţ : un moş cu barbă mare

şi soaţa-i fără dinţi. Cu reverenţe
ne salutară, şi cu întristare,
şi soare le păru moneda care
căzu-n căruţ, şi spus-au : „Excelenţe..."

Şi-atunci moşneagul şuieră : „Michette..."
şi din căruţ sări, micuţ, un cîine,
şi patru tumbe ne făcu cochet ;

şi dintr-un salt fu iar pe zdrenţe, sus,
cu ochii-i iubitori părînd c-a spus :
„Nu-ţi fie teamă, le păzesc, stăpîne..."

22 martie 1957

FÎNTÎNA SĂRITOARE

unui scriitor

Fîntînă săritoare, ce te arunci în slavă
ca să recazi în tine aceeaşi, totdeauna !
Tu care sui şiraguri de perle dulci ca luna
şi-apoi le strîngi, pe-aceleaşi, picînd, din tavă-n tavă ;

tot ce arunci recade în gura ta suavă
cu buze doritoare. Nu, nu eşti tu furtuna.
Tu singură pe frunte ţi-aşterni mereu cununa.
Te dărui ţie însăţi, de slava ta bolnavă.

Fîntînă argintie, cît te-am iubit odată,
atunci cînd, de departe păreai că-ţi dărui toată
făptura de răcoare nu ţie, celorlalţi.

Închisă-n tine,-ţi numeri comorile întoarse,
te arunci pe tine-n ceruri, te prinzi şi iar te salţi —
şi-n faţa ta plîng pruncii-nsetaţi, cu buze arse...

5 aprilie 1957

CÎNTECUL

Aveam cîndva un flaut, un flaut nevăzut...
Scotea din ochii lumii doar lacrimi, lacrimi mute.
Să nu mai plîngă lumea, l-am rupt — şi a tăcut.
Şi-n iazu-adînc al lunii zvîrlindu-l, spusei : — „Du-te !"

Şi suspinînd, şi-n chinuri, un altul am făcut,
ce strălucea de cînturi, de nimeni pricepute,
dar se zbătea cetatea-n văpăi nemaivăzute
şi, neputînd s-ajute, l-am frînt — şi a gemut.

Şi-am alergat alături de cei sărmani, în rînd,
şi ascultînd duşmanul ce-n noi izbea urlînd,
mi-am spus : „Acum un flaut nu-i tocmai potrivit".

Şi-am smuls atunci din pieptu-mi ghiocul de rubin
şi cînd sunai în dînsul, mă clătinai puţin —
dar am simţit în urmă-mi oştiri că s-au urnit.

22 martie 1957

ARGINT ŞI AUR

În părul tău de aur, o copcă de argint
aveai, şi-n noaptea deasă ca smoala, tu, frumoasă,
cu pletele de aur sunînd, şi de mătasă,
erai făclie blondă, lucind în labirint.

O, aş fi vrut să fie văzduhul — nu te mint —
în mîna mea o caldă şi mîngîioasă plasă,
ca-n veci de veci să ţină făptura ta, culeasă,
precum era atuncea, cum nu mai pot s-o prind.

O copcă argintie aveai în părul de-aur,
erai în vîntu-albastru un mişcător tezaur,
foşnind ca o pădure, ca flacăra de viu.

Şi te privesc acuma la fel ca altădată :
arunci şi astăzi flăcări, eşti doar un pic schimbată :
ţi-i copca azi de aur, iar părul argintiu...

15 martie 1957

ROZA

Oh, numele-ţi de floare şi ochii tăi petale
de-azur, pe care-odată poeţi le-ar fi cîntat...
Oh, mîinile umflate mereu de-atît spălat...
şi-ncrezătoare pururi, surisurile tale...

Pe rufe aplecată mereu, dar fără jale,
cu soda soră pală în veacul ne-ndurat,
tăcuto... care cîntec e-atîta de curat
ca-n slava ta să nască fîntîni de crini în cale?

...Surîzi. Ca nişte duhuri par rufele. Umflate
ţi-s bietele picioare. Începe s-amurgească...
Şi peste chip ţi-aşterne, blînd, liniştea o mască.

Suav surîzi acestor fantome agăţate...
Dar, prin surîs, o teamă ca un fior străbate:
cu neagra-i mînă, Seara să nu le murdărească...

1 aprilie 1957

Ia-mi platoșa... Să rîd aș vrea acum
cum rîde, hohotind, din albii-i dinți
un fluviu, sub betelile fierbinți
de soare. Vin din iad, din foc și fum...

Mi-o fi de-ajuns... Văzui uciși părinți
și prunci... în păr am fier și scrum...
Ia-mi platoșa — și-n baie du-mi parfum...
E globu-ntreg un ghem de suferinți.

Dar ce văd ? Peste zarea de bazalt,
dușmanul ne clădește rug înalt :
„Spălați, de moarte-s și mai buni" — își spune.

Stai ! Nu e timp să-mi scutur scrumul cald.
Piei, zînă cu privire de smarald !
Și pune-mi platoșa, Înțelepciune !

2 aprilie 1957

UNUI COPIL

Mic, încă mic, tu nu mai ești acel
ce-ai fost mai ieri. Acum, îmi ieși în prag.
Ești valul cel mărunt, crescînd din el,
sînt valul cel cărunt, și mă retrag.

Privirea mea te mîngîie, o, steag
fără de riduri azi, întins, de-oțel,
dar să-nțeleg nu pot, nu pot de fel :
cum ? o să fii și tu cîndva moșneag ?

Dar poate pîn-atunci, o, cine știe,
s-o născoci visata apă vie
ca să rămîi ne-mbătrînit mereu...

O, lumea de atunci, nicicînd săracă,
și-n care singur nu vei fi, chiar dacă
de tine-alături n-oi mai fi și eu...

21 aprilie 1957

O, GÎNDURI...

O, gînduri, rotitoare gînduri...
În care codru, unde este
cărunt copac ca din poveste,
dar încă drept, cu mine-asemeni,
ai cărui ani cu-ai mei sînt gemeni ?...

În care codru, neştiut
de nimeni, stă visînd la mine,
de-aceleaşi gînduri străbătut
cu coamele de cuiburi pline ?

O, gînduri, rotitoare gînduri,
de el trimise, de departe...
de toamnă îmi vorbiţi şi moarte,
de arborele, care-n scînduri
se va preface pentru mine,
în patru foi pe veci nescrise...

Legat de mine stă copacul
precum un cînt de-o violină...
Oftez şi eu, şi el, săracul,
din cînd în cînd... Dar ne surîdem,
simţind cum cuiburile suie
un cînt de frunze şi lumină...

1957

LIED

Da, te iubesc şi-acuma cum te-am iubit, o ştii,
în toamna grea de struguri de fier şi plumburii

Te mai iubesc şi-acuma cum tu, desigur, nu crezi :
la fel ! Doar anii poate-s un pic, un pic mai şubrezi.

Te mai iubesc şi-acuma cum te-am iubit dintîi
la marea de metale de-azur şi de lămîi.

Te mai iubesc din zarea în care te-amintesc
subţire-n pantalonii de doc, te mai iubesc.

Cum se rostogoliră cu valurile anii ! ..
Oh, unde sînt zarganii de-argint, unde-s platanii...

Cum sună toate-acestea în mine, cum răsună,
ca nişte dinţi — ai noştri — ciocnindu-se-mpreună

cu umezeala mării şi sarea de pe buze,
şi nevoind să ştie de timp, ci să-l refuze.

Pe tine, doar pe tine, te văd în ceaţa zării
cu faţa scînteindă de lacrimile mării.

Te mai iubesc şi-acuma, la valurile grele,
cu lacrimile mării şi lacrimile mele...

1958

METAMORFOZE

Aș fi putut să fiu un pom, sub care
te-ai fi culcat cînd nu te cunoșteam,
și mi-aș fi legănat un ram, lin, ca din întîmplare,
și ochii-ți sărutam.

Aș fi putut să fiu o albă coală,
asupra căreia te aplecai tăcut,
și ți-aș fi sărutat, cînd desenai, marmora mîinii goală,
lipită de chipu-mi pal și mut.

Aș fi putut să fiu un zid, un zid în umbra cărui
cu tine-un altul ar fi fost, nu eu...
Și mi-ar fi fost atît, atît de greu,
c-ai fi văzut cu groază cum mă nărui...

1958

FRUMOASA ADORMITĂ

Mi-e teamă, de-orice clipă teamă,
în care dormi, căci ea te ține
în brațe, și eu nu-s cu tine,
și-al ei e părul tău de-aramă.

Cu nevăzuta ei maramă
e-un monstru clipa care vine
și-ți dă smaragde și rubine,
și frunții nourii-i destramă.

Ea, ca să nu te recunoască,
în goana asta nevăzută,
privirea-mi, îți așterne-o mască

nepăsătoare, dusă, mută...
Dar piere masca diavolească
în zori, cînd gura-mi te sărută.

1958

SUPRAVIEȚUITOAREA

lui Yukie Tsuji,
victimă a bombardamentului
de la Hiroshima

Se retrăgea oceanul cu fața spăimîntată,
în timp ce eu, ca valul ce-n chinuri se smulgea
de țărm, lăsînd în urmă o plajă argintată,
o mai zării, tăcută, c-un evantai : zîmbea...

Mă amăgeam, spunîndu-mi : „Povestea nu-i a mea...
sînt mii de ani din vremea cînd s-a-ntîmplat... odată...
și pe această plaje, de-argintul serii, grea,
cel dus fusese altul... iar eu visez doar, iată..."

Aproape izbutisem să cred — dar stind la geam,
în drum spre Yokohama la ea cum mă gîndeam,
văzui iar evantaiul pal fluturînd departe,

zbătîndu-se s-ascundă c-un fîlfîit suav
biet chipul grav, de fildeș, atîta de bolnav,
al fetei, poate astăzi de mult umbrit de moarte.

1958

TIRANUL UCIS

Căzut sub toga-n falduri ce-l drapează,
columnă frîntă pare : doborît.
Şi faldurile grele scînteiază
ca marmora. Din spate, văd atît.

Dar corbii, ce rotind îi fac cunună,
zăresc garoafe-adînci sub grasu-i gît —
şi lujere-s pumnalele sub lună,
lungi umbre săgetîndu-i peste rît.

1958

CÎND O SĂ PLEC...

Cînd o să plec
(nu, nu acum, căci te iubesc,
lumina mea),
dă-mi Valea Prahovei,
aruncă-mă-n albia-i cu mărgăritare,
legene-mă undele repezi.
S-adorm liniştit,
dă-mi perna Ceahlăului,
pască-mi prin pletele pe văi răsfirate
capre cu ochi de agrişe
şi miei...
Dă-mi brebeneii copilăriei,
parfumul lor feciorelnic,
şi, mai ales, mai mult decît ei,
mireasma ţiţeiului
liliachie şi neagră,
şi totuşi la fel de vie
ca o pădure-n amurg,
vestind ziua de mîine...
oh, fără mireasma aceasta,
copilăria mi-e oarbă.

Iar inima ia-mi-o
şi-ngroap-o sub o căpiţă de fîn.
Sub o căpiţă de fîn
pe care, spre seară,
atunci cînd roua s-aşterne
şi-ncepe să fie răcoare,

un om întors de la muncă
să stea, să se-ntindă
și să șoptească :
— „Ce cald este fînul...
Parc-ar fi viu...“

decembrie 1958

CA UN COPIL

Cit îmi pare de bine şi cit îmi pare de rău
că mi-am trăit iubirea aşa cum mi-am trăit-o.
Cit îmi pare de rău că nu am fost mereu al tău
şi cit îmi pare de bine că-s lîngă tine, iubito.

Ca un copil care-şi turteşte nasul de geam
şi e-n odaia minunii şi nu e,
eram lîngă tine, şi nu eram,
şi gura mea cite-ar fi vrut să-ţi spuie...

Că mi-am trăit aşa cum mi-am trăit viaţa,
o, cit îmi pare de rău şi cît îmi pare de bine
de vremea ce atîta de scurtă-i lîngă tine,
de vremea fără tine pe care-o-nghite ceaţa...

12 mai 1958

Ți-s pletele o harfă cu violete multe,
urechile-mi de faun s-apropie s-asculte
și-aud cum sună coarde și blînd și aspru-n șir :
suav și nalt : Ninive... și mîndru : Armavir !

Ți-i gura o pecete pe care o despici
cînd vrei, un pic, c-un zîmbet ce-adie ca o boare,
ca să zăresc — sclipinde și strînse, nu prea mici —
sălbaticele tale și reci mărgăritare.

Ți-s degetele-atîta de lungi și-atît de pale,
că unghiile roze din raze nasc, desigur,
pe care le împrăștii deasupra mea, petale
de foc, de auroră, de febră și de friguri.

1959

ADU-ŢI AMINTE...

Miros de moarte, sînge, plete arse..
Războiul. Păsările neîntoarse.
Părinţii duşi... şi orizontu-o gură
ce-i mestecă în grota-i cenuşie.
„Vor mai veni?“ — „Fii sigur — nu se ştie...“

Şi rîde-un glas de tun de pretutindeni,
şi bat în geamuri lacrimi, grindeni-grindeni,
şi se întorc mantale spulberate :
zăpezi, cenuşă, armate-armate-armate,
şi-ţi bate-n uşă Noaptea, ciocăneşte,
şi sari din pat şi palid spui :
„Poftește.“

Şi-ţi intră viscolul în patul rece,
şi noaptea nu mai trece, nu mai trece...
Războiul... Moartea... de-ai putea opri-o...

Acum e prea tîrziu... adormi... adio.

1959

VISUL

Căzuse toată noaptea zăpada liniştit.
Cu gluga de zăpadă pe cap, eram un scit
care visa, pe umăr avînd un arc subţire
de lună, şi-mprejuru-i copacii albi oştire...
Gîndeam : „O, cît de bine-i că regele Haraspes
pieri, şi-acum e pace şi codrului alb oaspe-s,
iar eu sînt o statuie de marmori călătoare
tăind prin dobrogene meleaguri pîn' la mare,
să-i mai privesc odată oglinda minunată...

...Dar auzii o goarnă de radio deodată
şi-am tresărit din visu-mi — şi sulița-mi, prin ger,
zbură — s-ajute-n luptă — la fraţii din Alger.

E MUNTELE

lui Mihail Sadoveanu

E muntele ce tace
greu cufundat în sine,
purtînd pe umeri fulgere de piatră,
mistreți cu creasta de cascade,
păduri sub răsuflarea lunii,
și continentele de nori sălbatici,
și galopada ploilor piezișe,
mînate de biciuști subțiri de-argint,
ecoul strigătelor celor duși
înconjurîndu-i lumea ca un cearcăn,
adîncul lacurilor — lacrimi
și zbaterile celor vii și ale
acelor care nu mai pot vorbi.
În ridurile stîncilor, scînteie
amare cicatrici de lună, urme
lăsate de migrații,
pași de viteji ce-au răsunat ca fierul,
pași de bătrîni tîrîți prin jalea frunzelor,
pași luminați de licurici de pinteni
și constelații anonime
de pași desculți.
Oftează — și oftatul lui e-un nor
din care se revarsă-o ploaie blîndă
pe lumile legate-adînc de el,
și suie din pămînt
legănătoare ploi de holde lungi
cu bobul greu de stele...

Și-ntoarce ochii-ncet spre răsărit
și iezerele ies din punga nopții
ca niște bani de-azur.

1960

Din poemul

BĂLCESCU

Privind strălimpezile-i unde,
Văd Arieşu-n fund de vale
Cum lunecă şi cum s-ascunde,
Sclipind din mii şi mii de zale.

Stau munţii frunte lîngă frunte,
Cunună pîn'la cer, de stînci.
De scoţi un strigăt, ce mărunt e
În faţa vocii lor adînci !

Din peşteri tună-ale lor glasuri,
Din stînci de trăsnete-nroşite.
Ei povestesc nu despre ceasuri.
Ci despre lupte nesfîrşite.

Străjeri li-s brazii uriaşi,
Cu fumegîndele lor scuturi.
De veacuri cresc aceşti ostaşi
Şi cînd vorbesc, vorbesc prin vulturi.

În vremuri cîte nu văzură
Şi Arieşul şi-aste creste.
Poveste aprigă, de ură,
Şi nici măcar n-a fost poveste.

Prin pîcla vremii de străpungi
Cu ochii lor ce-atîtea ştiu,

Vezi focuri de răscoală, lungi,
Și jale, foamete, pustiu.

Căci peste vulturii din cer
Suiau boierii alte pajuri,
Cu gheare și cu plisc de fier
Ce tăbărau peste sălașuri.

Se înfrățeau boierii toți,
Români, maghiari, dar tot tilhari,
Să-ncaiere pe bieții moți
Cu alți iobagi, iobagi maghiari.

Gemu pădurea asta toată
Cînd domnii-i prefăcură bradul
În roata ce-l sfărmă turbată
Pe Horea, neînduplecatul.

Și Arieșul, nu o dată,
Văzu că-n albia-i se strînge
Nu unda-i rece și curată,
Ci cruntă flacără de sînge.

Securi, și furci, și coase drepte
Văzut-a apa lui fierbinte.
În munte, sînt zidite trepte
Din marmore de oseminte.

Sus mîngîie pădurea cerul
Cu vîrfuri moi, ce cresc într-una,
Dar trunchiurile-s tari ca fierul,
Că-n trunchiuri a crestat furtuna.

Zbucnește viața pururi nouă
Dintr-un pămînt ca de granit.
E fraged creștetu-i, și-n rouă,
Dar trunchiul e de neclintit.

...Prin codrul care fără moarte-i,
Și-și suie pînă-n nori ostașii,
Zăresc un om... prin vremi... departe-i...
Dar inima-mi i-aude pașii.

Îl văd pe un căluț de munte,
Și-l văd mergînd pe jos, din greu,
În nopți cu luna pe-a lui frunte
Și ziua-n arșiță, mereu.

Mai mult de-un veac trecu de-atunci...
Vuia pădurea de oșteni
Cînd peste munți și văi adînci
Veni Bălcescu la Cîmpeni.

Pe iarba, astăzi grea de rouă,
Sta sîngele-n broboane grele.
Era în anul '49,
Sclipind de flăcări și oțele.

An de văpaie și de zbucium,
În care orice pisc suia
Prin fumul luptelor un bucium
De piatră și mînie grea.

Trecînd prin văi însîngerate,
Veni Bălcescu, dîrz, din zare,

S-ajute flăcării-nălțate
Să crească vîlvătaie mare ;

Mulțimi sărmane de-orice grai
Să se-nfrățească, să izbească
În cei ce-și fac din sînge strai,
În mîrșăvia boierească.

Trecu Bălcescu creste-nalte
Spre Revoluția maghiară,
Din vetrele de trăsnet calde,
S-aprindă iarăși focu-n țară :

O vîlvătaie uriașă
Să pîrjolească în lung și-n lat,
Domnia cruntă și trufașă,
Picior de domn și de-mpărat.

O vîlvătaie uriașă
Ce-ar strînge-n juru-i, minunată,
Întreaga lume nevoiașă,
Copiii celor frînți pe roată.

Un foc, o vatră, o lumină,
Fără sfîrșit, din zare-n zare,
Să strîngă-n jurul ei, senină,
Mulțimi române și maghiare.

Pădure din Cîmpeni străbună,
Un veac e-nscris în coaja ta !
Printre copacii tăi, și-azi sună
Un pas ce nu-l putem uita.

Nu e vedenie de-alt'dată,
Nu-i umbră neagră şi sihastră,
Ci e lumina lui bărbată
Mergînd cu noi, în vremea noastră.

Un veac trecu de-atunci, pădure,
În libertate azi te scalzi.
Tu, ce văzut-ai veacuri sure,
Vorbeşte-mi despre ochii-i calzi !

Tu, care-i ştii vocea fierbinte,
Pădure veche şi măreaţă,
De lupta lui adu-ne-aminte,
Vorbeşte-mi de măreaţa-i viaţă !

O, dă-mi, pădure, doar o creangă
Din zestrea ta de veacuri ruptă,
În stînci să scrie, ca o spangă,
De-a lui Bălcescu mare luptă !

Trece anul patru'şapte
Către patruzeci şi opt.
Falnic grînele s-au copt,
Însă ţara geme-n noapte.

Creşte noaptea tot mai deasă
Peste-ai ţării ochi albaştri.
Vodă-n pungi îşi tot îndeasă
Rîuri-rîuri de piaştri.

Toamnă-i. Copt e cucuruzul.
Rîde, rîde din toţi dinţii.
Da'-l ia vodă cu topuzul
Şi boierii cu toţi sfinţii.

Geme-n noapte biata ţară,
Muşcă dijma şi ruşfetul.
Trepte-s robii goi la scară,
Să mi-i calce boieretul.

De cutreieri văi şi şesuri
Pîn' la munţii bătrîneşti,
Ţara-ntreagă de-o împresuri,
Ce-mi auzi şi ce-mi zăreşti ?

„Ce văd eu n-aş mai vedea,
Vai de ţărişoara mea.

Ce zăresc n-aș mai zări,
Vai de ochii mei pustii.
Pe drumeag de Bărăgan
Duc zapciii la țărani,
Că-n bordei nu-i pui de ban.
Țăranii în urmă cată :
Bordeiul n-o să-l mai vadă,
Că-s în lanțuri și obadă.
Îi duc zapciii pe drum
Să-i pună la cazne-n fum.
Trec voinicii laolaltă
Cu zgardă la beregată
Și cu clopote de gît,
Să le țină de urît.
Cînd și-ntoarnă capu-n urmă,
Clopotele sună, sună,
Clopotele vacilor,
La gîtul săracilor.
Numai clopotu-l ascult
Că vaca mi-au luat de mult."

Dar pe Dunăre la vale
Unde trag corăbii multe,
Ce-ți văd ochii dumitale
Și urechea ce-ți aude ?

La Brăila la oraș,
Aud glas de sîmbriaș,
Văd om tare-n umere
Glăsuind la Dunăre :
„Vrusei să scap de beilicuri,
Mă tocmii rob la caicuri.
Pentr-un dram de sîmbrioară,
Car în port vreo șasă cară,
Le rînduiesc în hambară,
Curge grîul bun din țară.

Și ne vin în schimb dantele
De-ți rămîn între măsele.
Vreau să mînc și eu o pîine,
Grîul pleacă, nu rămîne.
Vreau să mînc o mămăligă,
Sîmbrioara prea e mică,
Foamea toată ziua strigă.
Negustător cu calpac,
O veni ziua să-ți trag
Cu-o măciucă de catarg,
Cu frînghii-mpletite-n bice,
Să-ți fac pielile bășice,
Să mi le-ntind la caice,
Vîntul barca să mi-o miște !"
Trec lăcustele prin țară,
Cenușii tot trec, și ning.
Ce boierii mai lăsară,
Norii de lăcuste sting.

Și cînd s-au oprit să cadă
Și-au mîncat tot ce-au găsit,
S-a pornit din zări zăpadă.
Acum, ninge repezit...

De trei zile ne-ncetat
Ninge-n munți întărîtat.
Pe vale, la Topolog,
Trece un rumîn olog.
Merge tare-ncetinel,
Trage ceva după el.
Cum taie zăpada albă,
Ai crede că-i lup cu barbă.
Un picior doar lasă urmă.
Alălalt zăpada scurmă.
Un picior doar lasă semn,
C-ălălalt este de lemn.

Sus, pe creasta Argeşului,
La casa Bălcescului,
Bate vînt de primăvară,
C-a venit Bălcescu-n ţară.

Suie dealul o trăsură,
De colb, trăsura e sură.
Leoarcă-s caii munteneşti,
Vin taman din Bucureşti.

N-a oprit trăsura mică,
Da' voinicul se ridică,
Sare din trăsură, zboară,
O femeie stă la scară,
Cărunţită, cu-o năframă.
„Nicule" — şopteşte.
„Mamă".

Maică-sa îl ia în braţă,
Îi trece-o mînă pe faţă,
Peste barbă şi mustaţă.
Cu cealaltă-şi ţine strîns
Ochii, să nu dea în plîns.
Înghite lacrima grea,
Şopteşte ca pentru ea :
„Mult slăbi sărmanul Nicu."
O priveşte-n ochi voinicul,
Şi glumeşte : „Lasă, mamă,
N-oi fi eu chiar Făt-Frumos,
Dar cu Zmeul sînt de-o seamă."
Şi-o mîngîie drăgăstos.

Trage omu-o sanie
Greu, ca o jelanie.
— Umblă lupii, nu te sperii ?
— Nu, că lupii nu-s boierii.
— Un picior unde-l lăsași ?
— În gheare la arendași.
— Și în sanie ce tragi ?
— Două sufletele dragi,
Pînă-n deal la țintirim,
Că nu-i voie să trăim.
Trage-ologu de frînghie
Și se pierde prin zăpadă.
De atîtea lacrimi grele
Ochii nu mai pot să vadă.

Stă un frate și-l privește.
Lacrimi curg, dar de mînie.
Din Bălcești e. Se gîndește :
„Dac-ar ști, cum ar mai scrie !

E în Francia voinicul
Care apără sărmanii —
Oh, de l-ar aduce cerul
Să ne scuturăm dușmanii !"
„De-ar veni cu primăvara
Să-și sfarme cătușa țara,
Să fac din cuțit de plug
Sabie cu meșteșug,
Cu tăișurile-n două,
Cînd le-nvîrt, tidvele plouă,
Cu tăișurile noi,
Să zbor tidve de ciocoi,
Cu înflorituri de fier.
Să zbor tidve de boieri.
Din trei pași în alți trei pași
Capete de arendași !"

Își azvîrle-ochii apoi
Pînă-n zare : „Mîndră țară,
Dar mîncată de ciocoi...“

Ochii lui Bălcescu zboară
Peste munți, peste ponoară,
Cît zărește-n lung și-n lat,
Ies clăcașii la arat.
Cum stau pe plug aplecați,
Nădușiți și deșălați,
Zici că-s neam de cocoșați.
Mușcă botul fierului
Moșia boierului,
Țărîna mi se despică,
Nădușala pică, pică.
Și-alergînd prin nori de praf,
Îi pîndesc, călări, vătafi
Cu harapnic plumbuit :
Cum nu miști, cum te-au trăsnit.

Stă Bălcescu multă vreme,
Aude cum țărna geme
Și clăcaș scrîșnind blesteme.
Pe-o moșie cunoscută
Sub bici de-arendaș ținută,
Tras de-un bou, un plug de lemn
Zgîrie pe-ogor un semn —
Și-mpingînd plugul de zor,
Un bătrîn doar c-un picior.
— Bine te-am găsit, Ioane.
— Bine c-ai venit, cucoane.
— Ce-a mai fost pe-aici ?
— A fost
Anul tare, tare prost.
Grîne n-au fost și nici poame,
Și-a fost foame multă, doamne,
Mi-au murit pruncii de foame.

Bălcescu-l privește adînc,
Ochii bătrînului plîng :

— ...Și mi-i dor de ei, mi-i dor,
Că nu-i mai zăresc pe-ogor,
N-am de cine să mă rog,
Că sînt singur și olog.

Stă Bălcescu să-l audă,
Milă-i e, și-i este ciudă :
— Olog ești, sărman de tine,
Că doar un picior te ține.
Dară mîini, ai două, tari,
Să frîngi arendași tîlhari.
Pumni ai doi. Nu-s singurei.
Strînge-i, nu boci în ei !
Flintă ai ? E ruginită ?
Fă-o lună, fă-o stea,
Că e vremea mult grăbită
Și-are nevoie de ea.
Și e pușca tare bună,
Dacă știi s-o ții în mînă.
Și s-o pui la fluierat
Cînd sorocul i-a sunat !

Tînăru-a tăcut, dar parcă
Fulgere se tot descarcă.
Bătrînu-l privește-n față :
Parcă a ieșit din ceață.
Nu mai e al nimănui,
Parcă tînărul e-al lui.
Clăcașii pe plug plecați,
Parcă-i simte-acuma frați.
— Bine, fiule, m-oi duce
Să fac flinta să strălucе,
De dor să nu se usuce,
S-o fac gureșă și dulce.

Bătrînul vorbește-ncet,
Lasă plugul pe ogor
Și se pierde prin făget
Tot săltînd dintr-un picior.
Da' picioru-i mai ușor.

Coboară Bălcescu-n vale,
Că mai este multă cale,
Și-i nevoie de pistoale,
Să scape țara de jale,
De ciocoi și de pașale.

CÎNTUL VII

Peste munți și codri
Cu lumină rară,
Întinzîndu-și umbra
Seara se coboară.
Se coboară seara
Peste deal și munte.
Un bărbat în umbra
Codrului pătrunde.
N-a pus de trei zile
Geană peste geană,
Dară ochiul arde
Aprig sub sprînceană.
Suptă-i fața. Ziua
Verii-a fost fierbinte.
Pașii-l trag în urmă,
Vrerea înainte.
Străbătut-a omul
Sate-n lung și-n lat.
Vin gonacii-n urmă-i :
„Unde-i ?“ — „A zburat.“
Nu e chip să-l cauți
În guri de bordeie,
C-au în pumni țăranii
Furci și reteveie.
Cel bărbat cînd pleacă,
În coșar cresc puști.
„Vin, măi logofete,
Din pușcă să muști !“
Pe-un gonac mai strașnic
L-au țintit în plin.
A căzut gonacul
Și-au spus toți : — „Amin“.

Și-au simțit că fier e-n
Dînșii, cum le-a spus
Cel bărbat ce-acuma
Suie codru-n sus.
Trece-n sus bărbatul,
Dar îi merge gîndul
Spre sărmani. „Al lor e,
De-or fi tari, pămîntul.
Mult bogată țară,
Leagăn de comori,
Ce frumoasă fi-vei
Cînd vei fi a lor !“
Se gîndește omul
Tot mergînd în sus.
Roșu luminat e
Codrul spre apus.

Curge jos, în vale,
Prahova-ntre pietre.
Cît măsori cu ochii,
Nu vezi fum de vetre.
Doar, departe-n zare
Fumegă Carpații.
„Hei, acolo — 'și zice —
Se sculară frații !
Inima îi bate-n
Pieptu-i să se rumpă.
O, tu, Revoluție,
Libertate scumpă !

Cade seara. Omul
Intră într-un crîng.
Cenușii, în juru-i,
Umbrele se strîng.
Printre ramuri, nouri
Se zăresc fugind.

Fulgeră. De plumb e
Crîngul, și de-argint.
Fulgere prin nouri
Își crestează raza.
Urcă prin pădure
Omul, către Breaza.
Suflă vîntu-n codru,
Codrul să-l întoarcă.
Curge ploaia. Omu-n
Negru strai e leoarcă.
Nu-l opresc din drumu-i
Nourii turbații.
Grijă nu-i decît de-un
Teanc de proclamații,
Și de buzunarul
Care nu e gol.
Că-i păzit cu cinste
Dreaptă de-un pistol.
Merge omu-n ploaie,
Nu-i chip să-ntîrzie,
Că sunat-a cesul,
Ceas de bătălie.
Bate vîntul, frînge
Ramure betege.
Fulgerele taie
Cerul, cu bricege.
Merge omu-n ploaie,
Pletele-i sînt ude,
Și-ascultînd cum tună,
Tun parcă aude.
A zîmbit, ștergîndu-și
Naltă fruntea-i pală.
„Fii slăvită, fire
Pusă pe răscoală!"
Și tot suie-n codrul
Biciuit de ploaie,
Drept cum e stejarul
Ce nu se-ncovoaie.

Toarnă de trei ceasuri
Și cînd ploaia-a stat,
S-a pornit să sufle
Vîntul mîniat.
Uite-l cum gonește-n
Vale norii grei.
Sus, pe bolta-albastră,
Scînteiază mei.
De pe frunze pică
Boabe grele-n noapte.
Toarnă pe mesteceni
Luna albă lapte.
Se oprește omul
Lîngă-un pom tăiat.
Sînt mesteceni șapte.
Și-unul e crestat.
Îi privește bine :
Sînt mesteceni șepte.
Poate-acu să steie
Frații să-și aștepte.
Cît să fie ceasul ?
Ceru-i înstelat.
Stă. Privește luna :
Nu, n-a-ntîrziat.
Pe întinsul țării
Gîndurile-i zboară :
„Ceilalți frați ce-or face,
Ce-o mai fi în țară ?
Ce-o mai fi prin Argeș,
Ce-o fi-n Romanați,
Vîlcea e-n picioare ?
Ce fac ceilalți frați ?“
Se gîndește. Gîndu-i
Zboară-n noapte, sprinten ;
Olăcari trimis-a-n
Țară pretutindeni.
Frînți îi sînt genunchii,
Ud și greu vestmîntul.
Însă lui îi pare

Leagăn că-i pămîntul.
O lumină mare-n
Ochi îi înfloreşte ;
Blîndă-i este ţara
Celui ce-o iubeşte :

„De-şi pune capul pe stîncă,
Piatra grea se face blîndă,
Şi din piatra cît de grea
Omu-şi face perina.
De-i pămîntul îngheţat,
Lui îi este ca un pat.
Din desiş de ramură,
Ceru-i face plapumă,
Şi de-i este trupul gol,
Ceru-ntreg se face ţol
Şi stă să mi-l învelească,
Teafăr să mi se trezească,
Teafăr, cu putere nouă,
Străjuit de ochi de rouă."

Trece înc-o vreme
Şi de dup-un grind,
Paşi foşnind prin iarbă
Se aud venind.
Se ridică-n grabă
Omul să privească.
Vede-n raza lunii
Umbră voinicească.
Iată, stă în faţă-i
Om înalt cît bradu.
— Noroc bun.
— Frăţie,
Mihail sin Radu !
În privirea-i dreaptă,
Luna scînteiază.
Ochii lui Bălcescu
Îl îmbrăţişează.

Lacrimi uricșul
Are-n ochi acuma.
Scoate o năframă :
— Tare bate luna !
— M-ai chemat — îi zice —
Uite că venii.
Și își șterge-n grabă
Ochii fumurii.
Iar îi este chipul
Mîndru și viteaz.
Stă privind Bălcescu
Semnu-i de pe-obraz :
Cîtă vreme, oare,
A trecut de cînd
Între-aceleași gratii
Se-nfrățeau cîntînd ?
Fără moarte-ntr-însu-i,
Și în somn îl știe,
Cîntul de răscoală,
Cîntul de mînie :
„Ian ascultă, mă ciocoi,
Pînă cînd o să jupoi
Și pe țară, și pe noi ?"
— Îți aduci aminte,
Zilele acelea ?
— Îmi aduc. Și-aduce
Tare bine pielea.
— Bine. Sună-acuma
Ceasul altor zile.
Nu e timp de vorbă
Multă, Mihaile.
Singur ești ?
— Cu calul.
Priponit e-n vale.
— Bine. Fii cu grijă,
Că-s gonaci în cale.
Ia desaga asta,
Du-o la Comarnic.
O așteaptă Ene.

Zboară-acum. Fii harnic.
A zîmbit Bălcescu,
Dară glasu-i ba.
Mihail aşteaptă
Parc-ar întreba,
Parcă dînd să plece,
Ar mai spune-o vorbă.
Stă şi tot priveşte
Tăinuita torbă.
A zîmbit Bălcescu
Iarăşi: „Vrei să ştii
Ce e în desagă?
Nu-s decît hîrtii,
Dară nu e zăpis
Boieresc, ci sfînt,
Că vă dă dreptate
Şi vă dă pămînt."
Ca în vis clăcaşul
La surtuc se-ncheie.
Strînge-n braţe torba,
Parc-ar fi femeie
— Hai noroc!
— Frăţie!
Pleacă drept ca plopul.

Stă, pîndind Bălcescu-n
Fund de văi galopul.

CÎNTUL XIV

Trece-o brișcă pe un drum,
Către Rîureni, la deal.
Roțile nu le zărești,
Calul parcă nu e cal.
Parcă-i aripat ca zmeii,
Că-i ștafetă în trăsură,
Și c-au năvălit mișeii ;
Să s-oprească, nu se-ndură.
„Frunzuliță trei sipice,
Faceți-vă, frunze, alice,
C-au venit hainii-aice.
Pe ciocoi iar să-i ridice.
Să ne pună iar sub bice !
Rămurică, rămurea,
Fă-mi-te ca secera ;
Vîntul cînd te-o zbuciuma,
Dușmanii c-ăi secera,
Cu mine alături ea,
Să le strig : — «Hairolà»
Și să-mi crească inima !“

Suie brișca-n Rîureni
Unde Cîmpul lui Troian e.
Trec spre tabără săteni
Să-i îmbrace de catane.
Chiuie de clocotește
Codrul și răspund toți munții.
Îi privește olăcarul,
Se-nsenină bolta frunții.
A ajuns. Îl strînge-n brațe
Pe Magheru. Trec pandurii

Să înveţe cum să tragă,
Sus, la poalele pădurii.
Îi învaţă meşteşugul
Dascăli pricepuţi în flinte,
Ce-au luptat sub domnul Tudor,
De-i mai ţin boierii minte.
— De ţinteşti aşa (le-arată)
În jupînul cu şalvari,
Bate puşca minunată,
N-ai tras glonţul în zadar !
Bubuie pădurea-ntreagă,
Vin mereu flăcăi la munte,
— Mică oaste, da'-i cu vlagă,
Vie turcii s-o înfrunte,
Şi boierii, toţi tîlharii
(Spune-mbujorat Magheru),
Numai să-i ţie şalvarii !

Suie-n şea, aleargă roată,
Cu trimisul lîngă el,
Tabăra s-o vază toată,
Şi drapel după drapel.
Spre ostaşi şi-ndreaptă ochii
De lumină fulgeraţi :
Ţin ostaşii pumnii aspri,
Dîrz pe flinte încleştaţi.
Nu-s prea mulţi cei în vestoane,
Cei mai mulţi sînt în cămaşă ;
— N-aş da unul d-ăştia, frate,
Nici pe cel mai falnic paşă,
Că numai flăcăul ăla
Straşnic, cu tălpile goale,
El cu puşca lui măiastră
Nu se dă pe trei paşale !"
Se opreşte-acum Magheru,
Să citească iar ce-i scrie
De la Bucureşti Bălcescu-n
Limpedea epistolie :
„Duce-vom războiu-n munte

Cu voinicii noştri, ani.
Vor intra toţi codrii ţării-n
Luptele de partizani.
Nu-s departe ardelenii,
Nici oştirile maghiare,
Doar o mînă să întindă
Armiile grănițare,
Să avem mai multe flinte
Că-s puţine flinte încă —
Şi-om vedea pînă la urmă
Cine ţărna o mănîncă.

Mult îi place lui Magheru
Scrisul ăsta, ce vorbeşte
Înţelept precum bătrînii
Şi-avîntat, şi bărbăteşte.

...Iată alţi soldaţi : ce mîndrì-n
Peticitele zăbunuri !
Mai încolo, drepţi ca brazii,
Urieşii de la tunuri,
Nu prea ştiu să tragă încă,
Mai curînd s-ar lua la trîntă,
Dar de turci nu li-este teamă,
Luptele nu-i înspăimîntă.
— Cîte tunuri sînt ? Vreo şapte,
Poate opt, cam dărîmate,
Dar le-om face să vorbească-n
Graiuri tari şi răspicate.
Uite-l pe voinicul ăla,
Care trage-un tun pe roate !
A surîs Magheru : „El e !“
— „Noroc, Mihaile frate !“
Nu a tresărit voinicul,
Ochii i se luminară :
— Noroc bun să deie tunul
Ca să dăm duşmanii-afară.

Că de i-au chemat ciocoii
La mîncare fără plată —
Tunu-şi rupe de la gură
Să le deie, de îndată."
Rîde hohotind Magheru,
Lacrimi are-n ochi rîzînd.
Tace Mihail sin Radu,
Şi-l îmbrăţişează-n gînd.
Galopează-n cîmp Magheru
Cu trimisul lîngă el :
— Astea-s scutul libertăţii :
Săbiile de oţel.
— Bine spune, el, Bălcescu,
Cînd îmi scrie ce mi-a scris :
«Doar de noi, Magheru, -atîrnă
Faptă să turnăm din vis.
Nu-ţi dă nimenea dreptatea,
Tu o ştii, Magheru, bine,
Dacă nu ţii-n mînă spada,
Şi cureaua nu te ţine.»
Iată colo călăreţii
Ce din Bucureşti veniră,
Printre corturi, pedestraşii
Forfotă şi se înşiră.
Nu-i fu lesne lui Bălcescu
Să-i trimită-aici, de fel.
Brătianu şi-Eliade
Nu vor turcilor rezbel.
De obştiţi (le-a scris Magheru)
Libertatea la clăcaşi,
Se ridică-ntreaga ţară,
Îşi găsesc vrăjmaşii naş.
Faceţi doar atît. Şi arme
Trimiteţi-mi cît de multe.
Dar nu stau ei, Brătianu
Şi-Eliade, să-l asculte.
Ci Bălcescu-o noapte-ntreagă
Le-a vorbit nu cu blîndeţe —

Și-au pornit către Magheru
Oști cu cai și cu sîneţe.
Le măsoară-acum Magheru,
Armăsarului dînd frîu.
Tabăra-i împrejmuită
De oștire ca-ntr-un brîu.
Se împarte praf de pușcă.
Înc-o dată la soldați :
L-a adus fără zăbavă
Comisarul, din Galați.
Duduie cîmpia-ntreagă
De căruțe și de cai.
— Am plecat, Magheru.
— Du-te,
Știu că nu e timp să stai.
Se îmbrățișează. Sună
Trîmbițe înflăcărate.
— „Pînă la mormînt, Magheru,
Pentru sfînta Libertate !“

A plecat, zburînd, trimisul,
Uite-acu de-abia-l zărești,
Calu-i pasăre, ducîndu-l
Înapoi la București.

CÎNTUL XVII

...Iată-l iar în șa. Pornește
De la Seghedin, grăbit.
Către Iancu duce slovă
De-mpăcare, fericit.
Fericit e c-or să steie
Moții, de maghiari alături,
Căci pe cer s-adună nouri
Grei ca smoala, pături-pături.
Bem i-ntîmpină. Banatul
De vrăjmași îl curăți.
E-n Ardeal acum, dar dînșii
Tăbărît-au în Sibii.
Vălmășag de fum și arme-i
Transilvania întreagă.
— Să ajungi în munți, la Iancu,
Hei, Bălcescule, nu-i șagă.
— Asta tu o spui, sărmană
Arătare, Oboseală !
Inima îmi spune altfel.
Vorba ta e vorbă goală.

Zile... Nopți... și alte zile...
Bat potcoavele mereu...
Treaz în șa să te poți ține,
Zile-ntregi, e-oleacă greu.
Dar cînd te gîndești că truda
Asta grea, pentru cei mulți, e
O nădejde, — ai face drumul
Chiar cu tălpile desculțe.

Sus, prin Munții Apuseni,
Unde-i Iancu-ntre oșteni,
Suie-un om cu frunte-naltă.
Zi și noapte calu-i saltă.
Cînd căluțul nu mai poate
Să mi te țină în spate,
Mergi pe jos, de-i zi, de-i noapte,
Printre piscuri detunate.
De te-oprești, te-oprești o clipă,
Ca să intri-ntr-o colibă.

Stă coliba între stînci,
Intri-n ea mai mult pe brînci,
Țipă-n ea un pumn de prunci,
Nu-i vezi cîți îs, că e scară,
Și e fum, feștila-i chioară.
Între ei, stă o muiere,
Stă și plînge în tăcere.
— Bună seara.
— Sara bună.
Lacrimile și le-adună
Și privește spre străin.
— Pot să hodinesc puțin ?
Face semn străinului
Să stea jos, că scaun nu-i.
— Und' ți-i soțul ?
— Hei, sărmanu...
Fost-a,-n loagăr, la Buteanu.
Acu-i mort, că-l împușcară
Ungurii în luptă-aseară,
Fost-a bătălie-amară...
Morți acuma-s laolaltă
Moți și-ungurii grămadă
Cu mîinile-n beregată.
Da' pe omul meu să-l scot
Din țărînă nu mai pot,
Din țărînă nu mai pot...

Fost-am, fost, și eu în harță
Să-l văd pe dușman la față.
Pe-ucigașul soțului
L-împușcai cu pușca lui.
Și-ungurul căzu, dar, of,
Nu era ungurul grof.
Avea mîinile crăpate
Ca ale tele, bărbate,
Nu avea nici el obiele,
Nici cămeșă peste piele,
Și-avea lacrimă la gene..."
Plînge-ncet femeia, plînge,
Printre prunci golași, în fum
Ci Bălcescu se ridică
Și pornește iar la drum.
Sună buciume departe,
Și el merge înainte.
Arieșu-n raza lunii
Curge roș, printre morminte.

Cîte zile se înșiră
Pîn-ajunge la Cîmpeni ?
Stă-n pădurea nesfîrșită
Avram Iancu-ntre oșteni.
Îl împrejmuie tribunii,
Lăncierii stau de pază.
Pe Bălcescu-l ia de umeri
Ca să poată-adînc să-l vază.
— Da, e el. Nu doar de-acuma
Înaintea mea privescu-l.
Mîndru e. La fel ești, frate,
Cum te-a zugrăvit Golescul.

Bate vîntul printre brazii-n
Care gloanțele mușcară.

Sună buciumul. — La noapte,
Ne-așteptăm de luptă iară.
— Iancule (a spus Bălcescu
Și privirea-i l-a străpuns),
Și maghiarilor, și vouă
V-o fi lupta de ajuns.
E un an, de nu mai bine,
De cînd lupți la împărat.
Ce vă dete lupta asta ?
Împăratul ce v-a dat ?
Gem de sînge și de moarte
Văile-astea și toți munții.
Unde-i împăratul ? Joacă
Peste voi ca-n ziua nunții.
Și-o să vezi, așteaptă numai,
Ce văzut-ați veac de veac :
Jug la fel și pe românul
Și pe ungurul sărac.
Se gîndește Iancu. Vede
C-a greșit, și rău îi pare.
Vai, cît sînge curs-a, cîte
Lacrime au curs amare !
Dar se-ncruntă-acuma, iată,
Stau mustățile zbîrlite.
Și-a smucit căciula, grele
Sună vorbele-ndîrjite :
— În Ardeal, îs patru nații,
Că mi-s patru, vrei nu vrei.
Păi de-s patru, de ce, frate,
S-aibă dreptul numai trei ?
Drept îi ? Nu, nu-i drept, Bălcescu,
Orice-ai face, orice-ai zice.
Dă la toată lumea drepturi
Și-apăi nimeni n-o să strige.
— Nu e drept (răspunde cellalt),
Dar e lucru neiertat
Să încerci să-ți iei dreptatea
Ca argat la împărat.

Că e nebunie goală
Treaba asta, ține minte,
Lupu-i lup, și împăratul
E-mpărat fiindcă minte.
Aspru l-a privit Bălcescu
Pe frățînul său iubit.
Ci s-aude iar cuvîntul
Iancului, tot îndîrjit :
— De-mi dă dreptul meu la viață
Chiar și dracu — dreptu-mi iau.
Și de-mi dă vieața, moarte —
Vieții, moarte-i spun pe șleau !
De-mi dă drept de națiune
Kossuth — pentru mine-i sfînt.
Mergem cu maghiarii-alături,
Dac-o fi, pîn' la mormînt.
Dar să deie...

Tace Iancu.

Sună buciumul spre-Abrud.
Arieșul curge-n vale,
Curge sîngerînd și mut.
— Kossuth îți întinde mîna
(A rostit Bălcescu), iată.
— Bine (spune Iancu), dară
Va să mergem de îndată
Pîn' la Zlatna, sfat să ținem
Cu tribunii — și-au plecat.

Codrul din Cîmpeni ascultă
Pasul lor îndepărtat...

Cad sub grindina vrăjmașe,
Cad cetăți, armate cad.
Zi de august, fuge-n noapte
Un bărbat către Arad.

La Arad, e-acuma Kossuth,
Seghedinu-i prins în cleşte.
Vin duşmanii deşi ca noaptea.
Ci bărbatul tot goneşte.
Fost-a şi la Zlatna. Duce
De la Iancu bun răspuns.
De atîta bucurie,
Nu ştie cînd a ajuns.
— Legea care recunoaşte
Pe români ca naţiune
E votată — spune Kossuth.
Şi acum, nu mai rămîne
Decît să-l vestim pe Iancu.

Bucurie fără seamăn,
Prea tîrziu venită eşti !
E cuprins întreg Ardealul
De oştirile domneşti.
Cearcă Murgu să ajungă
Cu răspuns, la Iancu-n munţi ;
Nu e chip, nu-i ac să treacă
Zidul duşmanilor crunţi.
Nu mai e răspuns s-ajungă
Pînă-n codrul sfîrtecat,
Pîn' la cetele desculţe
Înşelate de-mpărat.

De chesoane, de movile
De-arme frînte-i plin pămîntul.
Zboară peste leşuri corbii
Împăratul bucurîndu-l.

Îşi întinde moartea umbra,
Deznădejdea se întinde.

Unde e bărbatul, care
Pîn' și scrumul îl aprinde ?
Caută și dînsul moartea :
— Unde-i mutra ei nătîngă ?
Mult o caută, s-o vadă,
Să se bată — și s-o-nfrîngă
Cînd răniții, pînă-n zare,
Gem, și visul li-i o targă,
Cînd pe cîmpurile-n sînge
Moartea nechezînd aleargă —
Jale-i inima-n Bălcescu,
Dar nădejdea nu descrește.
Trece către Caransebeș,
Către Hațeg călărește.
— Poate că mai este vreme,
De ne-om încorda, de vrem,
Să oprim tiranii lumii !
Unde-o fi bătrînul Bem ?

În trăsură suie-acuma —
Și spre Deva, iar pe cal :
Risipiți, sînt, vai, honvezii
Și bătrînul general !
Tabără ulanii — vifor, —
Vin oștirile domnești.
Mort e Petőfi viteazul
Pe cîmpie la Albești...
Nu-l dau pe Bălcescu gata ;
Că l-au prins pe lîngă Mureș ?
A scăpat, și-acuma trece
Cu-alți doi frați, al apei iureș.
— Nu-mi dau pielea, — nu că-mi pare
Că-i subțire și de viță,
Ci că poate-o să mai fie
De folos, mă Racoviță !
Urcă spre Cîmpeni, l-ascunde
Iancu-n codrul zbuciumat.

— Iancule, ce-ţi spune-naîtul
Şi cinstitul împărat ?
Tace Iancu, plînge codrul,
Scîrţiie de-atîtea oase
De români sărmani şi unguri
Sub frunzişul lui rămase.

Şi-a trecut o vreme. Bate
Iară ceasul de plecare ;
Are ochii-n lacrimi Iancu :
— Cale bună, ciubărare !
Pleacă din Cîmpeni la vale
Car sărac, scrîşnind din roţi.
Stă Bălcescu-ntre ciubară
Îmbrăcat în strai de moţ.
Vîntul suflă, cade ploaia,
Ploaie deasă şi amară,
Straiele sînt subţirele,
Frigu-n ele se strecoară.
— Hei şi tusea asta, bat-o !
Te-oi învinge, n-avea teamă !
Îşi ascunde-n pumni năframa —
Şi e sînge pe năframă.
Nu-l văd ceilalţi, ci el cîntă
Pentru că, te uită,-n zare,
Printre norii grei de ploaie
Fulgeră un ochi de soare :
— Hai la doniţi şi ciubare,
Că sînt toate de vînzare,
Hai la doniţi, un ciubar
Costă numai un crăiţar.
Hai la doniţi de-om sărac,
Costă numai un pitac.
Scumpă dacă-ţi pare foarte
Din pitac dă-mi jumătate,
Că sînt de vînzare toate.
Toate-s de vînzare, toate —
Făr' de sfînta Libertate,

Veşnic pentru ea m-oi bate
Veşnic pentru ea m-oi bate !

...Se opreşte-acum căruţa,
Lîngă Dunăre se-opreşte.
Ţara ce rămîne-n urmă
Lung Bălcescu o priveşte.

Cată lung Bălcescu-n urmă...
Înc-o dată... şi înc-o dată...
Şi-a trecut în zări străine —
Flamură învăpăiată.

CÎNTUL XIX

...Departe, pe țărm străin,
Departe, departe foarte,
Peste fruntea lui Bălcescu
Bat viforniţe de moarte.
Au trecut trei ani, trei veacuri
De cînd țara-şi părăsi,
Ani de pribegii şi chinuri,
Aspri ani de bătălii.
Stă Bălcescu-ntr-o mansardă
Umedă şi cenuşie,
Rece-i patul, sobă nu e,
Şi lumina e leşie.
De afară, se aude
Marea ce izbeşte-n mal.
Lîngă pat, în întunerec,
Stau de veghe doi hamali.
Îl privesc : aşa cum şade,
Drept, în pumnii-i înălţat,
Pal şi mut, dar fără teamă,
E-un ostaş, nezdruncinat.
— Hei, prietenul acesta
Dacă are faţa suptă,
E că mult luptă, Vicenzo,
Toată viaţa-i fu o luptă.

Nu pătrunde, nu, lumina-n
Ceaţa umedei mansarde,
Dară fruntea lui Bălcescu
Luminează, ochiu-i arde.
Roşie-i năframa-n pumnul
Strîns şi neînduplecat.

Bat talazurile mării,
Bat în țărmul depărtat...
Nu le-aude el, Bălcescu,
Gîndul către țară-i zboară ;
N-a fost chip, n-au vrut boierii-n
Țară să-l lase să moară.
Brobonită-i este fruntea.
Lunecă pe dînsa stele.
...Fulgerat-a în mansardă
O lumină de oțele !
Dinlăuntrul lui zbucnit-a
Și-a tăiat odaia-n două :
S-a umplut odaia toată
De lumină ca de rouă.
Unde sînt pereții umezi ?
Strălucesc departe tare...
Și-i mansarda-acum cît lumea :
Naltă și încăpătoare.

...Vede-n fața lui Galații
Și pe Dunăre, la mal,
Șade Mihail sin Radu ;
Face semn, acu-i hamal.
Trudă grea, din zori în seară,
Și boierii te sfîșie...
— Luptă, Mihaile frate,
Cîntă cîntul de mînie :
„Ian ascultă, mă ciocoi,
Pînă cînd o să jupoi
Și pe țară și pe noi ?“
Suie cîntecul, s-avîntă
Pînă-n slava cerului
Și cu Mihail îl cîntă,
Ian privește, pruncii lui.
— Cînd or crește, Mihaile,
Să-i înveți la bătălie,
Dintr-un pumn să mi-ți doboare
Din ciocoi măcar o mie !

...Trîmbiți sună. Vin desculții
Către el, din toată zarea.
De atîta bucurie
I se taie răsuflarea.
Hei, ce mai flăcăi, ce fete,
Oaste fără de sfîrșit!
În odaia cît pămîntul —
Vifor s-a dezlănțuit.

Nu, nu face cale-ntoarsă
Oastea — bine se mai bate!
— Sînt cu voi, desculți în arme,
Sînt cu tine, Libertate!
Vin cu brațe suflecate
Nemaiîntîlnite oști...
Inima — ce tare bate:
— Tu le știi, tu le cunoști...
— Ehei, moarte încruntată,
Neagră gură de mormînt,
Trece oastea peste tine —
Înc-o dată, te-am înfrînt!
Și-uite, l-au luat ostașii
Printre ei — acu e-n rînd.
Inima-i stă să se spargă
Și-a zbucnit: stindard în vînt!
Steag i-i inima, stindard e-n
Oastea care-naintează,
Și-i e inima lumină,
Și e sabie vitează.
Fîlfîie cu ei alături
Unde-i bătălia-n toi:
— Sînt cu voi, copii ai vieții!
— Ești, Bălcescule, cu noi.

Surîzînd, Bălcescu-o vede
Cum aleargă-ntre soldați...

Și hamalii strîng în pumnii
Aspri — pumnii-i încleștați.

SURÎSUL HIROSHIMEI

(1956—1958)

ÎNTÎLNIREA CU HIROSHIMA

lui Kaoru Yasui

Pămînt, pămînt tăcut.
Tăcută,
cu pielea pîrjolită, cu statura goală,
iertare, Hiroshima...
Iertare pentru fiecare pas
ce-atinge-o rană, rupe-o cicatrice...
Iertare pentru fiece privire,
ce — chiar de-i mîngîioasă — doare...
Iertare pentru fiece cuvînt
ce tulbură văzduhu-n care-ţi cauţi
copiii,
noroadele de prunci pe veci pierduţi.
Mormînt
inexistent... Vînt... vînt... vînt... vînt...

Şi glasul lor, acum încet sunînd,
din zi în zi mai stins,
numai în amintire...
O, cimitire
inexistente... inexistente...
De vrei să plîngi, să nu poţi strînge-n braţe
măcar o urnă, un mormînt măcar...

Unde ţi-s pruncii, Hiroshima ? Poate
în oceanul
de-argint nepăsător...
Poate-n cavoul infinit
al cerului...
Sau, poate, chiar pe-acest pămînt
pe care-l calc...

Fiece pas ce-l fac, îl fac cu teamă...
Fiece palmă de pămînt
ascunde-un catafalc...
Parc-a strigat pămîntul
călcat de mine : — Mamă...

Oh, aripi dă-mi, văzduhule de smalț,
să fiu ușor ca tine, să mă-nalț,
să nu ating cu pasul nici o rană,
să taie-aripa-mi cerul, îngerește...

...Dar, scăpărînd din miile-i de răni,
se-apropie de mine Hiroshima,
se-apropie și se înclină lin
și-mi face semn :

— Poftește, prietene,
și vezi ce-a fost,
ce e,
și povestește...

SFÎRȘITUL ZILEI

(5 august 1945)

Se înserează. Zi fierbinte, pleacă !...
Desculță, umbra de pe munți coboară
și-ți tot cosește pletele de foc.
Fugi, zi fierbinte, fugi !... Coboară, seară...

Fierbinte zi, infern portocaliu,
pecetie curgînd pe-orașul, leoarcă
de nădușală, du-te... Soarele în mare
și-afundă și el răsturnata barcă,

din care — sfîrîind pe mute ape
ce-ncep să-nvie încet ca niște plante
de arșiță culcate — se răstoarnă
poveri, poveri de-aprinse diamante...

Printre coline-orașul stă privind...
O mamă e orașul ce privește
și vrea să vadă totul... Iată unul
din rîuri scăpărînd : ai zice ; — un pește

sclipindu-și solzii, bot în bot c-un altul,
la fel de mare ca și celălalt,
doar mai posac, căci fratele-i răsfrînge
o școală în șerpuitoru-i fald ;

o școală de copii, atîta tot...
dar dimineața cînd se prind de mînă

cîntînd copiii — rîde-ncet și rîul
și-ntinerește apa lui bătrînă.

Din îșI rotește-orașul ochii lungi,
ca niște-aripi de umbră, desfăcute,
ce către mare-alunecă încet.
Orașului i-s toate cunoscute,

și vrea să știe de-s la locul lor.
Apune soarele ca-ntotdeauna,
și rîurile-s șapte lungi beteli
de aur moale ; nu lipsește una...

Respiră marea... văluri străvezii...
Mai fulgeră din soare cîte-o rază
scurt săgetînd. Orașul stă, privește...
Pe cine l-a rănit ? Un om oftează.

Își șterge fața gînditor pescarul...
Cu o batistă atîrnînd pe frunte,
e rege-acestor ape nesfîrșite,
în zdrențe și cu tîmplele cărunte...

Din cîrpa-i de pe frunte, grea coroană,
pe chip i se prelinge nu sudoare,
ci plumb topit, plumb, boabe ale trudei,
ce, șiroind ca plînsul, pică-n mare...

Pești de mătase, pești pumnale-albastre,
pești de opal, de vînt, pești lungi de-oțel...
De vină cine-i că pescarul are
năvodul rupt și peștii-i fug din el ?...

Stă Hiroshima și privește mută :
pescarul e în apă ca oricînd
și ca oricînd sudoarea-i pică-n boabe
și cearcăne-are apa, tremurînd.

Iar a oftat. „De ce oftează omul ?"
se-ntreabă Hiroshima tresărind...
Și-acum din valuri se ridică luna
și — jumătate — omul e de-argint...

Și plasa lui tîrîtă înspre casă
c-o pînză de paing de-argint curat.
Și se întreabă iarăși Hiroshima :
„De ce-a oftat ? De ce ? De ce-a oftat ?..."

Nici un cuvînt. Cu marea stînd în față
înveți să taci într-una, an de an...
Că ești — oftatul doar îți amintește...
E scump cuvîntul pentru cel sărman.

Tu, noapte blîndă, ce întinzi o plasă
de stele pe muncita lume, noapte
liniștitoare-a trupurilor, soră,
ce faci din vuietele zilei șoapte,

te-apropie... Acuma, ca să vadă,
se-nalță Hiroshima-n raza lunii,
și se oprește pe cetatea veche
cu umbrele rotindu-și mut păunii.

Umbre și oameni. Zgomotele zilei
ce, înainte de-a pieri, cresc încă,

Umbre și oameni. Umbre gîrbovite
ce poartă în spinarea lor o stîncă :

bătrînii din aziluri... se întorc
la casa care nu-i a lor, pustie,
ținîndu-se de mîini cum fac copiii
speriați și muți, fără copilărie.

Trist Hiroshima își întoarce capul...
Umbre și oameni. Oameni înhămați,
trăgîndu-și ricșele de plumb spre grajduri,
pe jumătate morți și dezbrăcați.

Roți ce-ametesc, roți, umbre iuți de roți,
roți de mașini, lung fulger diavolesc,
ce-și rîd de goana bietului om-cal
și pîinea de la gură i-o răpesc...

Amurgu-și țese umbrele grăbit.
Lungi umbre de oameni-umbre. Umbre-adînci
de case-nalte, umbre de cutii
de lemn, în care te tîrăști pe brînci.

Albastră seară... Templele lucesc
cu solzi de-aurării și lac roșcat.
Surd vuiet de uzine, mări închise...
Privește-adînc orașul nemișcat.

Dar cine trece podul-curcubeu
ce-n apă salbe viorii aruncă ?
De-abia se mișcă... Hiroshima-l vede :
„Nici azi bătrînul n-a găsit de muncă..."

Cresc stele-n apă... Tremură tăcute...
Cînd n-ai mîncat, ce chin e să le vezi..
O transparentă farfurie-i apa
cu mii și mii de boabe de orez.

— Vino,-l îndeamnă apa... Tainic, șoapte
de el doar auzite. Șoapte... — Vino...
Noapte de august... ape cu sirene...
Se smulge-ncet bătrînul. — Nu. Lumino,

spre tine-mi trag povara, zi de mîine...
Pași depărtîndu-se... om fără vatră...
Harfe-ale foamei, coaste străvezii.
întindeți-vă acum pe-un prag de piatră !...

Privește către stele muncitorul
bătrîn, zăcînd pe patu-i de granit.
Cu pumnii descărnați e-un zeu de fildeș
de lumi făuritor și părăsit...

Se-ntoarnă spre zeița-Stea. Din pipă
trei nori albaștri-i dă. Tușește-ncet...
E haina-i șah de petece, sub cerul
de stele-nmiresmat ca un buchet.

Nisip de oameni curge din uzine...
Se trag obloane, scrîșnete de fier...
Și negustorul întorcîndu-și cheia
cu grijă-o ia ca pe un giuvaer...

Dorm orașele lumii... satele lumii dorm.
Dorm
cu nările-n somn dilatate
de-nnebunitoarea
duhoare-a cadavrelor,
cu coastele frînte de bombardamente,
cu chipul sfîșiat de reflectoare...

Se-ntorc gemînd în somn
și căutînd
un adăpost mai bun
decît sub casca infernală-a cerului.
Se-ntorc gemînd și dorm
înăbușindu-se,
cu capetele-n grote de beton,
asupra cărora se prăbușesc,
ca pe capacele
a mii și mii de mari sicrie-ncălecate,
munți grohăind.

Au mai rămas pe străzi,
doar felinarele,
îndoliate
ca niște văduve fără nădejde.
Însinguraţi,
copacii
înnebunesc de spaimă
în sfîșiatele cămăși de forță
ale frunzișurilor...
Nimeni,
vai, nimeni

nu-i ia cu ei în adăposturi...
ar vrea să se smulgă din loc,
își scuturâ capetele
își blestemă vitriolați
rădăcinile.

Oh, noapte bună !
Fie măcar această noapte
o noapte bună...

Dorm orașele lumii... satele lumii dorm...

Pe cine va izbi în noaptea asta
sabia ?
Oh, Doamne Dumnezeule !
Pe nimeni...
sigur că pe nimeni .. Războiul
e sătul...
Dorm orașele lumii .. satele lumii dorm.

Văzduhul își caută chipul,
își pipăie rănile.
Încearcă tremurînd să se tămăduiască.
Electricieni transparenți
se-nalță pe stîlpi nevăzuți,
acordă sîrmele-albastre
legînd între ele stelele,
le-ascultă oftatul,
le șterg de praful de pușcă.

Noaptea cu mască de cloroform
răsuflă tăcută.
Dorm orașele
și satele lumii...

Pe-o rogojină de culoarea lunii,
adoarme Hiroshima...

VISELE ORAŞULUI

Visează-acum oraşul
Vise
născute din Durere sau
din Bucurie,
căci şi una,
şi cealaltă visează...
Senină,
Bucuria vrea să zămislească prunci
care să-i semene,
în vreme ce Durerea,
schimonosită de atîtea chinuri,
să nască vrea
prunci mai frumoşi decît amara-i faţă...

VISUL PESCARULUI BĂTRÎN

Oh, oasele... picioare... şi mîini
şi ochi...
şi somnul însuşi...
durere, doar durere...
Înşelătorule... te ştiu...
Dă-mi peştii-n veci neprinşi...

Sînt şi eu un copil,
un prunc,
nelegănat de nimeni,
decît de valuri,
de valurile batjocoritoare...

O luntre sînt
de oase...
alunecă pe lîngă mine peştii
şi mă ating
şi eu răsun
din toate fluierele albe —
un cîntec,
un cîntec de durere şi de viaţă.

Fără tristeţea mea,
cum ar putea să fie
atîţia oameni fericiţi ?

Înşelătorule,
dă-mi peştii

în veci neprinși...
O luntre sînt,
de oase...
de zeci de mii de ani
eu stau
în valuri,
cosit mereu de-albastrele lor coase

O luntre sînt, ce-i smulsă de furtună
și clătinată ca un om
ce-i gata să vomite
de foame...
Bureți îmi sînt picioarele
de gheață...

Ce grea e marea...

Cum îmi apasă pieptul..
Ce greu e
pentr-un pescar
cu plasa ruptă
și tălpile
ca pielea roasă-a stîncii care geme.
Cum îmi apasă pieptul
clătinătoarea fiară verde...

Fiară, o fiară, fiară, fiară !
Dă-mi peștii mei puțini
în veci neprinși,
dă-mi tinerețea mea, amară
cum ți-i sărutul,
însă întreagă, neclătinătoare,
dă-mi tinerețea mea
învăluită într-un singur
năvod,
însă întreg...

dă-mi zalele
de sfoară
ale trudei mele...

Dar ce aud ?
Din buciume vestindu-mi,
şi-aruncă marea peştii ne-ncetat
către bordeiul meu...
De peşti,
răsună-ntreg bordeiul ca de bani...
Şi iată-acuma,
iat-o...
şi umbra tinereţii mele.
Apropie-te, vino,
mereu spuneai că ţi-este foame...
Bine-ai venit...
ia peşti cîţi vrei, ia peşti cîţi poţi căra...
Mie mi-i silă, nici să nu-i mai văd...
Prea mulţi sînt,
mult prea mulţi...
Uite, năvodul chiar,
el însuşi fuge, să nu-i vadă,
se ascunde pe-unde poate. E prăpăd
de peşti...

Oh, nu doresc atîta,
nu, n-am dorit atîta...

Înşelătorule,
dă-mi doar atîţia peşti cît e nevoie
să pot trăi,
şi-un peşte de orez pe lîngă ei,
şi două cizme-nalte pîn'la şold,
şi-o stea de mare ca să-mi lumineze
adîncurile verzi, în care
m-afund din ce în ce...
Şi-n inimă,
surîsul pruncilor ce-adorm sătui...

VISUL MUTILATULUI DE RĂZBOI

Se leagănă odaia lunecînd...
Parc-ar avea picioare, odaia...
Desigur, are...
Nu le zăreşti... dar să se mişte
cum ar putea altfel ?
Odăile-au picioare
ce-l poartă uşurel...

Se leagănă odaia lunecînd
spre rîpi de-oglinzi ce curg,
rîpi de oglinzi,
cu line rîuri care merg şi ele
(nu-i rău să meargă fără de picioare...)

Rîpi de oglinzi ce curg, rîpi de oglinzi
cu line rîuri unde poţi să prinzi
argint, din care ies păuni cu ochii
de şerpi, de floare, de femei, cu rochii
de pajişti roze-albastre, surîzînd
ca marea...

— Treci acuma înotînd
în mare chiar...
„Şi-n viaţă nu ştiam..."
— Cum ?... nu ştiai să-noţi ?...
Poţi şi prin geam...

Surîsuri... şoapte... alge legănate...

Şi trupul printre ele-ncet străbate...

— *Dar mi-am lăsat picioarele-n război...*
— „Picioarele ? Dar altele ai, noi...
Încearcă..."

Raze-i curg, tăcut, mănunchi,
pe fruntea asudată, pe genunchi,
și din genunchi, ies trandafiri, cresc foi,
și-i înfloresc genunchii amîndoi
și rîpile de-argint se-nflăcărează...

— Vezi, nu credeai... înoată,
nu-nțelegi ?...
Rîpi, fluvii, șoapte...
— *Picioarele-s întregi... întregi... întregi...*
— Da, sînt întregi...

Dar, Doamne, vin acuma către ele
puști, rînduri-rînduri... Cu picioare grele,
vin puștile spre el...
— Fugi !
— Stai !
— Fugi !
— Stai !

Voci ce se-nfruntă : blînde, mînioase...

— Înoți lin printre puști...
Nu scoate-o vorbă !
Ești mîntuit...

Prin rîpi de-argint înoți,
o, fericire !
Picioarele-s întregi... întregi... întregi...

Și-n urmă, undele melodioase...

VISUL OMULUI-CAL

(Un drum fără sfîrşit, pe care merg, cu paşi egali, atrase ca de o ţintă pe care numai ele o cunosc herghelii fără de număr. Omul-cal se află, simultan, în urma cailor, pe drumul necunoscut, şi pe străzile cunoscute din Hiroshima.)

Cai, fraţi ai mei... copite, cai... copite...
voi care mergeţi zi şi noapte, cai...
copite... cai... ochi care nu privesc
decît doar înainte...

Nu azvîrliţi în mine
cu grindinile voastre de copite.
Sînt omul-cal,
sînt numai bătături,
fiece deget
e un inel cu-o piatră de granit.

Taifunurile, arşiţa şi ploaia
şi un sobor cu gheare nevăzute
mi-au smuls
tot ce aveam ;
un nor de haină ruptă
şi patru
cămăşi de piele bine jupuită
şi carnea, cîtă-a mai rămas sub ele.
Mi-au mai lăsat călciiele,
călciiele-copite,
nepotcovite şi îndurerate
şi scăpărînd ca pintenii de stele.

Nu mă goniți, priviți-mă în ochi,
cu ochii voștri de femeie, mari,
și arătați-mi
cum să-nvăț
să-mi bată inima din nou
în ritmuri regulate,
cum s-o pornesc cînd simt că nu mai bate
sau — cînd răsună ca un clopot — cum
s-o fac să nu se sfarme-n cale.

Trec roțile pe lîngă mine,
trec roțile acestui timp turbat,
sălbatic ca un leopard,
cu pete de ulei și de benzină,
pătat de sînge...
Trec roțile și, fără să m-atingă,
mă nimicesc.

Oh, cai... copite... cai... copite... cai...
oh, sunetele clare de copite...
copite cu potcoave,
potcoave care-oricum vă apără
și care, uneori, cînd sînteți odihniți,
răsună argintiu precum
o dimineață după ce-a plouat...

Nu pot,
nu pot,
nu pot să mai alerg
ca oamenii !
E prea mult
pentru două picioare
de om.
Mi-s sfîșiate tălpile
de colții pietrelor-cățele

şi arse
de mucurile de ţigări aprinse
spinarea mi s-apleacă zi de zi,
nu pot să mai alerg ca oamenii...

Luaţi-mă-ntre-voi
şi-adăpostiţi-mă în grajdul vostru,
alături
de scuturile crupelor lucioase.
Nu cer nimic,
doar, poate, un pumn de-ovăz —
dar arătaţi-mi cum să fac
să-mi bată inima din nou
în ritmuri regulate,
cum s-o pornesc cînd simt că nu mai bate
sau — cînd răsună ca un clopot — cum
s-o fac să nu se sfarme-n cale.
Fiţi voi măcar îndurători,
voi care mă priviţi
cu ochii voştri înţelepţi şi blînzi,
cu ochii voştri mari, de flori deschise,
Primiţi-mă-ntre-voi...
Mă mulţumesc cu orişice,
staţi, cai, staţi, fraţi ai mei !

Am şase mînji acasă...
Am şase,
şase mînji...

(Caii s-au oprit, căci — şi omul-cal de-abia acum îşi dă seama — au ajuns în faţa lunii. Luna e o găleată cu apă argintie. Herghelille se adapă. Fiece cal, îndată ce bea, e înghiţit de lună. Nici unul se pare că n-a auzit cuvintele omului-cal. Ultimul, însă, întoarce capul spre om, cu înţelegere, făcîndu-i semn că poate să-l urmeze. Apoi, îşi aplecă grumazul, se adapă şi el şi se face nevăzut. Omul-cal e gata să bea,

dar, în timp ce s-a aplecat asupra găleții, zărește reflectat printre stelele clătinate în apă, Pământul și pe cei șase copii. Întregul trup îi e zguduit. Dacă va bea din lună n-o să-și mai revadă niciodată copiii și Pământul. Se ridică și, îndepărtîndu-se de lună, pornește, gîfîind, înapoi spre casă. Ecoul pașilor săi acoperă muzica sferelor.)

Toamnă și frunze de aur...
frunze picînd
pe două
case de fier,
pe două case de bani
ce cresc ne-ncetat.
(„Creșteți, oh, creșteți
pînă la stele,
fermecătoarelor !“
„Stelele-au zimți...
ce scăpărătoare monede fără stăpîn !“)
Sună văzduhul întreg tulburat :
— Le va-ngropa și pe ele-n tezaur !
(— Taci ! nu te privește !
Unde-s contabilii ? Uite, începe să plouă...)
Și cade o ploaie
pe una din case,
duruie-o ploaie de oase,
de cranii, de tibii
(„Se-ntorc de pe cîmpul de luptă.
Cine spunea că n-or să revină ?“)
și e un ropot de tobe, de tobe,
de cranii și tobe,
și osemintele galbene-au luciu de aur
și tobele bat, și ropotul
ploii tot bate, tot bate,
și osemintele toate
în ropot de tobe căzînd,
pe-acoperișul casei de fier,
cum îl ating
se preschimbă-ntr-o ploaie de aur,

într-o fecioară ploaie de aur
cu plisc de erete,
cu plete învăluind, şerpuitoare,
casa de fier,
păzind-o cu gheare de aur.
Pe pieptul pătrat cu sîni monstruoşi de aramă
al casei de fier,
luceşte-o emblemă de aur
pe care stă scris :
„DE NEDOBORÎT".

Şi lin,
cum ai purta
din creştetul cerului
pîn-la pămînt
un piepten de ape,
ploaia se mută lucind pe cealaltă casă
şi — melodioasă acum — începe să cînte
cu altfel de glasuri,
şi cade, pe cealaltă casă de fier ce creşte într-una
o ploaie de-orez şi de perle,
o ploaie cu stropi de orez şi de perle,
de-orez şi de lacrimi,
de lacrimi şi perle,
de lacrimi, de lacrimi, de lacrimi...
Şi casa de fier le bea
şi tot creşte spre stele,
tot creşte ca sora ei bună...
Şi-orezul, şi lacrimi, şi perlele,
căzînd pe acoperişul
casei de fier, se preschimbă
într-o fecioară ploaie de aur,
fără de ochi şi fără urechi,
păzind cu ghearele-i
casa de fier...
Şi-adînc îngropată
în pieptul de fier
al casei de bani,

o emblemă de aur
arată cuvintele :
„DE NEDOBORÎT".

Surde brîie de piatră
păzesc colosale
ca niște mamuți
grelele case,
în vreme ce-o muzică
de milioane
de neobosite mașini foșnitoare
de calculat
țese-o maramă de cifre și semne
cetății ce, bînd ploi de aur,
s-avîntă mereu, să soarbă și stelele —
și muzica, iată, șoptește și ea
stăpînului caselor negre
aceleași tainice vorbe :
„DE NEDOBORÎT",
„DE NEDOBORÎT".

Un crîncen atlet
cu cap de granit,
nepăsător,
cu mușchi ondulînd de monede,
stă-ntins de-a curmezișul cetății
ca un al doilea zid
și-n ochii lui se răsfrîng
cuvintele :
„DE NEDOBORÎT".

Un vuiet, însă, ca din mii de trombe
de vijelii se-abate pe oraș
și-acum — privește ! casele de lemn
ale săracilor

sînt smulse ca niște aripi de fluturi
și azvîrlite
în oceanu-n spume.
„Războiul" — se gîndește negustorul,
în timp ce grindini, ploi arzînd, de-obuze,
încep să curgă și peste cetatea
în care se-află casele de fier.

Cad pe cetatea-i ploile de-obuze
și nu o pot pătrunde
dar, atingînd-o,
se preschimbă, iată,
în grele pungi rotunde,
ce zuruie și se rostogolesc
ca niște capete,
ca niște capete de oameni,
umplînd de-o liniște fără de margini
stăpînul,
care se-afundă adînc, tot mai adînc,
ca-ntr-un hamac legănător,
în plasa
de muzici ademenitoare,
în plasa foșnitoarelor mașini de calculat...

VISUL POETULUI

în amintirea poetului Sankitshi Togue,
victimă a bombardamentului din Hiroshima

(Înconjurînd cu privirea munții Japoniei, poetul vorbește cu el însuși.)

Munții aceștia-s de cremene,
frunțile lor înfruntară
milioane de ani, cutremure —
aspră tiară nepăsătoare
ce sfîșie norii.
Nimic nu-i în stare
să dea un altfel de chip
cremenii, stîncii, granitului,
să le prefacă în altceva.
Muntele-i munte
(cutremuru-i poate schimba numai jețul)
închis în granița lui,
cu o putere aceeași, într-una,
fără sfîrșit.

Privește și cheamă, de nu crezi în toate acestea,
de nu crezi în statornicia
Muntelui,
cheamă odată,
cu glasul celei mai mari,
al celei mai lungi dintre văi,
cu trîmbița cea mai adîncă a văii...
de nu crezi în ceea ce-ți spun,
strigă odată (să vezi, să încerci),
strigă odată, din toți plămînii ecourilor,
cheamă odată, cît poți de tare,

din toate umbroasele goarne
ale prăpăstiilor,
strigă odată, hai cheamă,
să vezi dacă poţi să trezeşti,
măcar pentru-o clipă,
Ciclopul,
ciclopul de piatră
al muntelui...
încearcă,
răcneşte !...

Tăcere, căci strig :
— Hei, Fujiyama !...
(Ecouri... ecouri...
stîncile-mi înapoiază,
nepăsătoare,
inelele vocii...)
Nelogodit,
în lumină,
muntele stă neclintit,
sieşi egal,
pururi acelaşi, bătrîn
şi totuşi de-a pururea tînăr,
cu pletele lui de cascade,
pletele lui de zăpezi, revărsate
pe umeri...
Statornicie a pietrei, salut !
Aşa vei rămîne de-a pururi
ca însăşi încrederea-n viaţă a omului.
Tu poţi fi sfărmat, Fujiyama,
dar nu prefăcut...
Piatra rămîne-va piatră.

GLASUL DEMONULUI DIN A XX-A VALE

Nu !
Pot să prefac într-o vale
orişice munte.

Pot să prefac orice munte
într-un nimic răsturnat,
o piramidă a golului
cu creştetu-n jos,
o colosală
cupă de beznă !
Din fluviile ce împart, încete,
tipsii adînci de umbră şi răcoare
sau din cascadele
sărind ca nişte iezi din stîncă-n stîncă.
pot face, la un semn,
splendori nebănuite,
încremenirea însăşi,
silex şi oase,
argintii schelete...
Sînt cel ce poate face
să curgă pietrele,
cel care poate să preschimbe
un munte
într-un monstru
de gelatină,
meduză
ce tremură pe-o plajă muribundă...

POETUL

Cine eşti tu ?
Cine e acel ce-mi vorbeşte
cu glasul minciunii ?

GLASUL DEMONULUI DIN A XX-A VALE

Sînt cel ce cască pîlnii-n epiderma
planetei,
umplîndu-le c-un vin nepreţuit
din viţele albastre-ale arterelor...
Fosforescentul plantator sînt.
al codrilor stufoşi de dinamită...

Sînt fermierul
artezienelor fîntîni
de țăndări de orașe
și de rubine-n flăcări, și de oase.
Sînt plantatorul
miraculos
al palmierilor exploziilor..
Nu e meridian,
de la banchize la ecuator,
pe care să nu pot
să fac să crească
penajele plantațiilor mele.
Zămislitor sînt
al unei alte lumi,
cu pîlnii fără fund
și oameni mai puțini.
Eu însumi
sînt Pilnia ce suge,
polipul
celei de-a douăzecia văi
a vremurilor noastre.
Prăpăstiile
pline pîn' la buze
de noapte
mă-mbată.
Urăsc tot ce e munte.

POETUL

Urăști lumina.

GLASUL DEMONULUI DIN A XX-A VALE

Dacă vrei...
Urăsc ce suie,
urăsc ceea ce-ncearcă
să se-nalțe.

Strîng dinţii
cînd aud
cum ciripind luminile în zori
şi filfîind din aripi crude încă
se-nalţă
şi poleiesc
pereţii verticali —
oglindă sclipitoare,
ţîşnind din fum şi ceaţă,
spre care milioanele de oameni
privesc reînviate
şi-şi regăsesc
surîsul.

Surîsul lor... cît îl urăsc de-asemeni...
E-n el atîta
nesăbuită-ncredere-n lumină,
atîta
credinţă-n ceea ce
li se năzare că-i statornicie
în drumul lor ducînd pe strîmta scară,
pe care eu
neîncetat le-o rup
şi care, totuşi, suie-ntr-una...
Urăsc surîsul
care pluteşte
chiar şi pe faţa
muribundului,
ce speră
să mai trăiască dacă nu o zi,
măcar un ceas.
Urăsc surîsul vostru,
căci şi el
se-nalţă
cu aripile gata să-şi ia zborul.
Iată de ce arunc
asupra voastră
blestemul dezolării !

Blestemu-ngrijorării ne-ncetate,
de care-atîta sufăr !
Asupra voastră semnul
neliniștit
al Văii !

POETUL

(vrea să spună ceva, însă renunță ; ochii îi sînt înlăcrimați, dar surîsul nu-l părăsește. Noroade de păsărele s-avîntă «fîrîind din lacrimile sale, și poetul le privește, surizînd, pînă undeva unde știe că el nu va mai ajunge...)

ZORILE

(6 august 1945)

Senină, dimineaţa... Acum, pornesc la drum
cu spiţele de soare speranţele. Acum,
foşnind îşi spală marea mătăsurile-albastre,
din care ţărmul smulge lungi broderii de astre...
Acuma se deşteaptă oraşul şuierînd :
— Te pomeneşti că-s oameni ce-n pat or mai fi stînd...
Hamalii unde-s ? Ziua nu se năştea din noapte
cînd ei porniră,-n circă ducîndu-şi cîte şapte
poveri cu şapte turnuri de fier zăcînd pe fier...
Şi unul, înainte, cînta, zîmbind la cer...
Acum, din scoica roză a beznelor ies zorii...
În vuiet de metale, acuma muncitorii
nasc fulgere, cascade, şi strîng tăcut din dinţi
sub ploile de stele ce-i căruntesc, fierbinţi.
Ca de-un galop, sonore, pavajele răsună.
Trec mamele cu pruncii-n spinare, împreună,
şi boncăne galenţii de lemn, ducînd spre munci
femeile grăbite cu somnoroşii prunci.
E dulce greutatea şi mică eşti, distanţă,
cînd ştiu că în spinare povara e speranţă.

Speranţe se-ntretaie cu zorii prin oraş :
speranţe fără margini, cu pasul uriaş,
speranţe mici ce-ajută să te mai ţii în viaţă,
speranţe-iederi care în jurul tău se-agaţă,
în zori, iar către seară te părăsesc din nou.
Speranţele tăcute, speranţele-ecou,
speranţele crescute cu pruncii,-o viaţă-ntreagă,
tari rădăcini, speranţe care de viaţă leagă..
Speranţe zămislite de ochi de muribunzi,
nespusele speranţe pe care le ascunzi...

Speranțe... Mutilatul, ieșind din vis, tresare
și-i tot pe-o rogojină, și tot fără picioare.
Și-ar vrea în vis să-noate din nou și să viseze
ce nici în zorii-aceștia nu i-au trimis : proteze.
Și plînsu-n gît îi suie, dar îl sugrumă : nu !
Și-l doare amintirea picioarelor acu...
Se vede-ntreg în luptă... război... în Filipine...
E el acel ce-aleargă ?... și-aleargă pentru cine ?...
Și-n urmă prăbușirea... spitalul... și apoi...
Oh, unde-i cel ce teafăr plecase la război ?
De-atunci, în el se zbate un zumzet ca de muște,
întunecate gînduri ce-așteaptă doar să muște
și care și acuma greoi îi dau ocol...
Privește mutilatul, tăcut privește-n gol...
...Dar pe tavanul negru — minune ! — crește-o pată
de soare cît o frunză de toamnă legănată,
o pată de lumină, ușoară ca un duh...
— E soare bun afară și-albastru în văzduh...
Și mutilatu-acuma privirile-și aține
spre frunza-i de lumină, și parcă-i e mai bine...
I-anină-un strop de soare, pe frunte, în sălaș...

Speranțe se-ntretaie cu zorii în oraș...

Acuma, ambulantul, bătrîn din cale-afară,
ce n-a mîncat nici dînsul și nici nepoții-aseară,
și-orezul în bomboane-aurii l-a prefăcut —
și-mpinge căruciorul și iese la vîndut.

Pe biciclete-n goană, în gură cu o goarnă,
trec slugile la treburi, revin și iar se-ntoarnă,
ca niște îngeri negri căzuți, dar căutînd
în pulberea din zare Speranța tremurînd...

Departe, unde munții împăduriți și-arată
spinarea sub lumina de toamnă argintată.
în inima pădurii, acolo unde nu-i
nici zi și nu-i nici noapte, și n-ai putea să spui
dacă-i afară soare sau se întinde bezna,
lumini fac tăietorii însîngerîndu-și glezna.
Le sîngerează talpa, un cer de bătături,
le sîngerează pumnii pe iuțile securi.
Sub piele, omoplații lucesc ascuns ca niște
securi, ce pot toți codrii pămîntului să-i miște.
Și dîrele de sînge-n pădure fac cărări
și iată-acum și zorii vin după ei călări...
Cum ar putea în beznă tăind să-nainteze
de nu ar fi aceste lumini de-a pururi treze
ce scapără din sînge, din ochi, din dinții strînși
din cremenea izbită de pumn, din ochii plînși,
și care, istovindu-și puterea, fac să-nvie
din arborele negru cosit de fier, făclie,
din noaptea izgonită — un răsărit trufaș ?...

Speranțe se-ntretaie cu-nsîngerații pași...

În mare despicîndu-și cărare, bărci se-avîntă
și fiecare barcă-i lăută care cîntă.
Și, muți, sau împletindu-și cîntarea cu a lor,
pescarii-și desfășoară năvodul lucitor
ce-n gîndul lor se-ncarcă de-o pradă grea cum nu e
și nu va fi vreodată sub soarele ce suie.
Că-s pînzele zdrențoase pe putredul catarg ?
Le peticește cerul cu-albastrul lui în larg
și poate că din marea ce sălbile își sună,
în asfințit sui-va un templu ud de lună
din care-o să se-audă mîngîietor un glas :
— Ți-i greu năvodul astăzi... poți face un popas...
Vezi, sînt și zile-n viață ce trec fără de jale...

Te du la tine-acasă, bătrîn și frînt de șale,
și-umflatele picioare întinde-le cît vrei,
și dacă simți că truda te ține în bordei,
că tremuri din tot trupul cînd mîna pui pe plasă,
și că ți-ar face bine de-ai sta o zi în casă
și ai rămîne-alături de-ai tăi o zi, — rămîi
cu toți copiii-n preajmă veghind la căpătîi...

„Copiii..."

În partea cea mai neatinsă-a lumii,
acolo unde n-a trecut războiul,
acolo unde
se știe despre ceea ce-i războiul
din cifrele înscrise în registre,
acum,
stăpînii lor treziți își iau cafeaua
cu gesturi măsurate, de echere.

Nu-i unul să zîmbească, nu mai poate
nici unul să zîmbească, de demult...
fiece zîmbet costă o avere,
fiece zîmbet poate să stîrnească
oricăruia din ei
hemoragii de aur.
fiece zîmbet poate-oricînd să surpe
secretul echilibru al acestor
cetăți fără de stele,
imense orgi de piatră-n care suie
un sînge monoton de ascensoare...

Fiece pas al lor uimește-ntocmai
cum ar uimi un pas făcut de-un idol
cu pulpele de marmoră, prin care
— după milenii lungi de-ncremenire —
ar luneca șopîrle mici de sînge
și-n care mușchii minerali ar prinde viață...

În fiecare seară,
mașinile-i conduc pînă la paturi,
le scot cu gesturi măsurate haina,

îi iau în brațe, îi întind cu grijă
și le cronometrează-n taină somnul.

Un sînge ordonat le-mbujorează
arareori, cu mare chibzuință,
profilurile de metal cromat.

Acum, își beau cafeaua și privesc,
toți în același timp,
din cînd în cînd, tăcuți spre cronometre,
privesc din cînd în cînd spre cronometre.

(Văzduhu-nspăimîntat își schimbă fața...)

Își beau cafeaua și vorbesc cu glasul
unor profesori care pregătesc
serbarea de sfîrșit de an
spunînd : — *Vor fi*
fără-ndoială numeroși copii !

(În cuibul lui de raze transparente,
luceafărul de zi e mut și palid.)

— *Deocamdată* (spune cineva)
e doar o încercare. Nu vor fi
mai mult de...

(Albi de groază stau pereții,
o nădușeală rece-i înfioară !...)

— *Iar cei ce-or să rămînă-n viață* (spune
același glas echilibrat) *vor face*

doar arătîndu-şi faţa celorlalţi,
să nu mai fie om în univers
ce-ar îndrăzni să ni se-arate altfel
decît sub chip de fiară-ascultătoare...

(Aleargă vîntul deznădăjduit
şi caută s-aducă nori de piatră,
zăgaz să pună timpului, să stea.
Un ocean văzduhu-ar vrea să fie,
să-nece timpul care-l săgetează,
să-nece-aripa morţii ce-l străbate.
Opreşte timpul ! E un urlet cerul,
Opreşte timpul !
Dar timpul zboară, stelele pălesc,
şi-s toate cronometrele cu el
şi toate cronometrele bătînd
la fel, la fel, la fel, la fel, la fel,
cu-aripi de aur alergînd tăcute,
cu dinţi de aur viaţa măcinînd-o...)

(Oh, blestemată fie ziua, ceasul...
căci le-am trăit şi eu fără să ştiu,
fără să ştiu, vai, ce se pregăteşte,
fără să pot să urlu din o mie
de guri : — Feriţi copiii ! Duceţi-i în grabă
acolo unde botul căprioarei
nu-i încă ars de nitroglicerină,
acolo unde ochiul de metal
al monştrilor tăcuţi n-ajunse încă,
acolo unde pruncii
cu cozi de mînji şi cu breton cuminte,
ucişii prunci,
nu pot să mai ajungă niciodată...)

Privindu-şi degetele terminate
în lungi butoane roze, transparente,
un mag al cifrelor vesteşte calm :
— Mai au întocmai încă trei minute.

(Speranţele aleargă cu pumnii strînşi la tîmple,
speranţele se-ntreabă din ochi : „Ce-o să se-ntîmple ?"
speranţele ducîndu-şi la buze-un deget pal
se-ndepărtează...

—Taci !...

Ca un pumnal ce sfîşie o piele,
un avion alunecă pe cer.

Opt şi un sfert !
Mai mult nici o secundă.

Un trăsnet !
Deodată, toate ceasurile-au stat,
cu limbile-nghe̦ţate ca-ntr-o gură
încremenită.

Timpu-a murit.

Cine
dărîmă cerul
şi oceanul
şi-oraşul ?
— Taci !...

O gheară-a scăpărat
şi-a sfîşiat din creştet
pîn' la talpa lui albastră
muiată-n apa mărilor
văzduhul.

Urlînd, încovoiat, împotrivindu-se,
văzduhul zămisleşte
sicrie de cenuşă, mari dricuri ce se surpă,
flăcări şi cenuşă,
şi leagă cerul şi pămîntul
cu stîlpi de flăcări şi cenuşă.
Plouă cenuşă pe oraşu-n flăcări.

Nourii-nuferi au încremenit.
O moarte
nemaicunoscută
i-a prefăcut nu-n ploaie,
ci-n jerbe de cenuşă otrăvită.
Unde-s copiii ce-i priveau ?
(„Taci, taci !“)

Piatra — blestèm ! — se umflă, putrezeşte,
îşi clatină puterea, nu mai poate,
nu mai e în stare, nu, să se păstreze
în frontierele-i de milioane
de ani... Un animal e-acum şi ea
cu pori, un animal ce-agonizează,
topindu-se sub apăsarea morţii...

Lungi, rîurile toate au plesnit
ca nişte-artere,
încearcă bîjbîind prin beznă,
sugrumate-ncearcă

prin bezna arzătoare
să-și regăsească albia pierdută

Oștirile tulpinelor de bambus
gem secerate, arse.
se chinuiesc zadarnic
să se ridice
ca niște colosale coloane vertebrale
ale pădurii —
care nu mai e...

Un sînge negru-ntunecă văzduhul...
văzduhul,
la față vînăt, gata-i să-și dea duhul,
se-neacă...
plîngînd, leșie varsă peste-ai lui.
peste orașul lui,
și-și caută prin iadul
de flăcări negre
ochiul,
pierdutu-i ochi de aur.

Vai, unde
sînt oamenii
și unde, unde sînt
și așezările-omenești :
de lemn sărac, de piatră, de beton ?
Cheamă văpaia, să răspundă ea,
cheamă pe ucigași...
și cheamă Crima
cu pletele de flăcări,
cu mîinile-i de știreanguri,
cu capu-i de satîr ascuns în beznă !
Ele să-ți dea răspunsul.
Nimic nu văd... doar simt
cum se topește totul...

Pînă
și platoșele caselor de bani
curg ca o lavă neagră
din care aurul se scurge-alunecînd
și se strecoară
în vipere lichide
acolo de-unde a fost răpit :
în măruntaiele ascunse-ale pămîntului...

Orașul nu mai e...
Taci, nu striga...
Ți-s buzele de scrum,
Orașu-i, tot, în beznă,
ecourile-s toate de cenușă...
Dar nu !
Privește !
Smulgînd-o
din caierul de întuneric și de vaiere,
cu o sforțare care face
să clănțăne de spaimă dinții beznei.
o mie
de brațe omenești arzînd
înalță
ca o mie de torțe
fruntea
cu colosale tîmple de lumină,
a soarelui,
o suie, lin o suie,
o mîngîie,
o șterg de nădușeala și de sînge,
și-o pun să lumineze chipul
orașului ucis
și să dezvăluiască fața Crimei...

CÎNTEC DE POMENIRE PENTRU MORȚII NEȘTIUȚI

Oh, pomeniți-i, pururi pomeniți-i
pe morții neștiuți din Hiroshima :
pe gîrbovul pescar ce-și împletise
un nou năvod făcut din ochi de soare,
prin care
petalele oceanului sclipeau
ca niște violete parfumate ;
pe omul-cal căzut în fața casei
în clipa-n care surîzînd spre prunci
le arăta un animal ciudat,
o veche bicicletă cumpărată,
spunînd : — Cu ea, mai pot s-alerg un veac ;
pe mamele ucise lîngă leagăn ;
pe fata care peste-un sfert de oră
și-ar fi văzut logodnicul, plecat
de patru ani pe front și-ntors rănit ;
pe cei nefericiți ce se rugau
în tîmplele cu umbre de izvoare ;
pe pruncii care nu s-au mai întors
din școli și ale căror șorțuri mici,
ce-acum se leagănă în vînt orfane,
cu mult mai triste-s decît însăși moartea...

Oh, pomeniți-i, pururi pomeniți-i
pe morții neștiuți din Hiroshima...
Și nu uitați pe cei ce i-au ucis.

Lăsaţi-mă să plîng, căci a murit Speranţa...
A fost asasinată în plină zi, acum...
Aduceţi-mi din beznă cea mai cernită haină
şi-aşterneţi-mi pe faţă un văl imens, de fum !

A vrut să-mbrace pruncii, şi iat-o goală, mută,
ucisă-n faţa noastră sub reci dărîmături...
Un ocean mi-aduceţi fierbînd, greu, de cucută,
să-l beau, să-mi stingă sila mîhnitei mele guri !

O, mare ! Împrumută-mi să-mbrac a tale zale
şi-naintînd cu ele, sclipind spre ucigaşi,
să-i scuip cu milioane de valuri infernale,
să-i îngenunchi în faţa Speranţei moarte —laşi !

. . . . . .

Tăcere. Marea tace. Tac zările. Pustiu.
Şi ucigaşii-n taină, ca viermii graşi, se zbat
grăbiţi să o ridice, s-o zvîrle în sicriu.

Dar inima Speranţei din mîini le-a şi zburat !

Dați-mi copilul
— orișicum ar fi —
de-ar fi să fie
cu chipul
de fiară,
oricum ar fi să fie —
dați-mi copilul
orișicum ar fi,
de nu se poate pentru-ntreaga viață
(pentru această păcătoasă viață
și-atît de scurtă, chiar de-ar fi de-un veac),
măcar pentru o zi,
pentru o zi,
atîta cît să vie
spre mine, cum venea,
cu brațele întinse, ca de orb,
cu degetele pale, de petale.

Dați-mi copilul,
chiar de-ar fi să fie
cu chipul ca de fiară :
îi voi ieși în cale
și-mi va surîde...
îmi va surîde...
de-ar fi la chip ca fiara chiar,
îmi va surîde
și-i voi deschide ușa,
de-ar fi să-i fie chipul
oricum ..

Dați-mi copilul,
dați-mi copilu-oricum,
dar nu cenușa,
dați-mi copilu-oricum,
dar nu nisipul...

Știu, s-ar putea
să-i fie altă fața,
dar cînd va plînge,
îl voi recunoaște
și, ca să nu mai plîngă,
voi stinge luna
(în întuneric chipul nu se vede),
și dacă va zîmbi,
un zîmbet cît de mic,
îmi va preface lacrimile toate
în cerul înstelat...
Dar nu-mi dați cerul fără el,
albastrul cer de-oțel neîndurat,
nu, nu mi-l dați...

Dați-mi copilul...
Fără de el, sînt stelele nisip,
fără de el, sînt stelele cenușă :
o pleavă-nșelătoare ce se scurge
fără de rost
de mii de ani
din sacul destrămat al nopții...

Dați-mi copilul,
dați-mi copilu-oricum,
dați-mi copilul, orice fel de chip
ar fi să aibă...

Stau în dulap hăinuțele
și-așteaptă...

Îi vor rămîne mici...

Ce deasă ceață, vai, ce ceață deasă...
Nu mai cunoaștem drumul către casă...

Sîntem ușori și ceața e ca fumul,
Vai, unde-o fi, unde s-ascunde drumul ?

Ce deasă ceață, vai, ce ceață mare.
Unde-i cărarea, doamnă-nvățătoare ?

Sub talpă n-avem nici un drum... plutim...
Vai, unde-i casa ? cum să nimerim ?

Și sîntem goi, și ne cuprinde teama.
Unde e tata ? Unde este mama ?

Nu ne vedem nici între noi deloc
și jocul nu ne place, nu e joc.

Ce deasă ceață, vai ce ceață mare,
Oh, azvîrliți-ne, voi, o cărare

Nu mai cunoaștem drumul către casă
Și ceața este deasă, deasă, deasă...

VOCILE PĂSĂRILOR DIN HIROSHIMA

— Unde, unde-s ?
— Cine ?
— Unde, unde-s ?
— Cine, cine
— Unde-s ?
— Cine, cine ?
— Oamenii...
— Nu știu. Uite fulgi de cenușă...
Au zburat toți...
— Unde, unde ?
— Nu știu. Să ne facem cuibul.
— Unde,
unde,
unde,
unde ?...

CINE-A VĂZUT... ?

Cine-a văzut pe ucigaș șezînd
și după ce-a ucis,
alături de victimă, ani lungi ?
Cine-a văzut pe cei ce-au sugrumat
copiii-n fașă,
plimbîndu-se fumînd nepăsători
și ochii ațintindu-și surîzînd
în ochii mamelor orbiți de lacrimi ?

Cine-a văzut pe cei ce, prefăcînd
într-o sahară de cenușă
nu o cetate, nu doar case,
nu străzi doar, nu doar templele
de veacuri
ci prunci de-o zi —
mai vîntură și azi cu pașii lor
cenușa sfîntă,
stîrnind nori grei, rîzînd,
cu genele împovărate
nu de polenul lotușilor, nici
de rouă,
ci *de cenușă ?*

Cine-a văzut un om,
dar om,
un om
ce-ar mai putea să umble
și nu s-ar prăbuși
ca un copac trăsnit,

știind că praful
ce i se-așterne
pe botul cizmelor, nu este praf,
ci pulberea copiilor uciși ?

Cine-a văzut făptură
care să fie-n stare să mai treacă,
fără să simtă că e gata
să înlemnească,
pe locul unde-aprinși de torța sa,
în jețurile roase țintuiți,
în scrum se prefăcură paraliticii...

Cine-a văzut,
cine-a văzut pe omul ce-i în stare
s-arunce focul *peste surdomuți*
și-apoi să stea ascuns, privindu-i cum
sînt sfîșiați de flăcări și cum plîng
și vor cu lacrimile lor să stingă focul ?

Cine-a-ntîlnit un om care-a ucis
și care-n urmă face
statisticile propriilor crime,
chemîndu-și victimele,
la radioscopii
ca să le vadă
palmierii măcinați ai coastelor
și-apoi c-un gest să le arate drumul :
— Plecați acasă,
sînteți morți...

Noi l-am văzut,
noi îl cunoaştem,
noi îl vedem şi-l auzim mereu,
noi, cele vreo optzeci
de milioane.

Noi îl cunoaştem,
îl ştim prea bine şi-l simţim,
căci stă în casa noastră nepoftit,
călcînd prin ea-ncălţat şi pîngărind-o,
scuipîndu-ne amuletele străvechi,
sfărmînd surîsul zeilor
şi presărînd peste cerneala
scrisorilor pe care le trimite
în ţara lui
cenuşa celor ce ne-au zămislit.

Noi nu-l scăpăm din ochi,
căci îl cunoaştem.
E cel ce lasă pe argintul plăjii
mari urme, gropi amare,
cel ce-i obişnuit
să calce, sfărîmînd fără-ncetare...
E cel ce cariază
măselele pămîntului
şi le plombează-apoi
cu cranii, cu rotule omeneşti,
cu tibii, c-un ciment de cimitire.

Noi îl vedem mereu.

Noi îl cunoaștem. El e
acela care
ne-ntinde nervii
ca să-i prefacă după plac, în harfe.
să-i bucure urechea...
el e
acel ce face
din nervii-ntinși, cînd vrea,
sîrme ghimpate, coarde
cu spini,
pe care cîntă moartea
cu-arcușul ei de-obuze șuierînd.
El e acel ce face din tranșee
sicrie —
și giulgiuri foarte ieftine
din voaluri moi de gaze-asfixiante...
El e acela ce ne făurește
manșete
civilizate,
manșete de fier,
stropite cu vreo patru stropi
de levănțică...

El e acel care-a stîrpit bizonii
cu bărbi de magi asirieni
și a făcut
din scurtele pumnale ale coarnelor —
cuiere.
El e cel ce ucide poezia
El a stîrpit pe indieni
c-un uragan de foc
luînd trofee glorioase : arcuri
și-un fluviu lung de sînge și de pene...

Îl știm, e-același, el e :
cu pieptul albăstrit de tatuaje,

cu călcătura grea ce lasă
pe plaje
mari urme, gropi amare.
Noi îl cunoaștem,
îl cunoaștem bine —

el, însă, nu, pe noi !

Nu știu a cui sînt, toți s-au preschimbat
în mine. Nu știu cine sînt, sînt însă.
Ușoară sînt și grea ca un blestem,
sînt piatră și sînt viață neajunsă.

Nu vă jucați cu mine, ucigași,
v-alunec printre degete, sînt vie,
zvîrliți-mă-în ocean ; e-n van :
în cupa voastră sînt, și sînt leșie.

Fugiți ! Căci sînt cenușă, pot intra
ca umbra lunecîndă pe sub ușă
și să mă cern pe chipul vostru-n somn.
și să vă dau sărutu-mi de cenușă.

CUVÎNTUL JAPONEZULUI CĂTRE ASASINI

Nu pot să fiu prieten cu tine,-n veci nu pot!
Mi-ar creşte, dac-aş face-o, lungi gheare, aspru bot,
mi-ar creşte colţi de fiară prădalnică, mi-ar creşte
la cele patru labe apucătoare cleşte —
şi m-aş tîrî cu ele-n păduri, şi aş pîndi
an după an, şi lună de lună, zi de zi...
Urlînd aş sta acolo, sub mutul corn de lună
cu inima-mi ca iadul în care jalea sună
şi-n care, despletite, scrîşnesc tăcute furii
ce propria lor carne şi-o dau mîncare gurii...

Pîndind aş sta, ferindu-mi făptura-ntunecată
de soare şi de lună, de apa ei curată...
Cu ochii mei de fiară, lungi ani aş sta la pîndă
şi — în sfîrşit! — cînd falnic mi te-ai ivi în şa,
lin m-aş tîrî spre tine, mi-aş face blana blîndă,
şi, surîzînd, la pieptu-ţi căzînd —
te-aş sfîşia!

GLASUL MUNCITORULUI

Pentru Marie-Claude Vaillant-Couturier

Voi înălța cetatea din nou... Cuprindeți-vă mîinile,
și iată pumnii mei : sînt arși
mai de demult. S-au învățat cu focul,
cu varul nestins, cu gurile de iad
ale cuptoarelor. Războaiele-au trecut
peste coloana-mi vertebrală
de mii de ori, și-n locul fiecărei
vertebre sfărîmate, au crescut
o sută de inele mai mult, o sută
de sclipitoare
șenile de calcar.
Urăsc războiul, însă nu și lupta.
Spinarea mea e-un arc subpămîntean
ce-azvîrle lumii
planetele de fier și de cărbuni,
dar creștetul mi-i neîncovoiat,
grumaz îmi e furnalul
bătut de vînturi libere,
iar păru-mi șiroind de nădușeală
lucește-n noapte, uneori, ca stelele...
Sînt și fierarul,
încununat de-un pașnic nimb de jar
în care pîlpîie
garoafe, umbre, fluturi, constelații...
Potcoavele pe care
le făuresc
așteaptă ca niște
danturi de uriași
să-ntîmpine c-un zîmbet
galopu-nvingător al aurorei.

Înlănțuiți-vă, voi, brațe arse !

Voi face
din mîinile-mpletite noduri
de fier
și poduri o să fac
din strigătele voastre de durere,
pe care-o să le-ntind
peste oceane.

Iau zîmbetul tăcut de pe obrazul
ucișilor — și-l reînviu, și fac
din el din nou surîsul vieții.

Iau scrîșnetul mîniei
și fac din el oțel călit, ce zbîrnîie,
și roți dințate, ce sfărîmă crima.

Iau amintirea
și fac din ea beton,
făclii și scuturi.

Iau lacrimile orbilor și fac
din ele ochi de veghe-ai lumii-ntregi.

Iau sîngele nevinovat, nu-l las
pămîntul să ni-l soarbă,
și fac din el o oaste
de steaguri și le fîlfîi
de-a pururi vii, pe lume.

Iau tot ce-i suferință, tot ce-i muncă,
și le prefac în bucurie
și într-o nouă
speranță...

Eu nu pot fi ucis. Sînt pretutindeni.
Cu toți cei care suferă și luptă
voi înălța cetatea din nou.
Înlănțuiți-vă, voi, brațe arse !

Și, iată, primul zid se și înalță !

SE-NALȚĂ OCEANUL

...Și iată oceanul se înalță
cu coasta lui lucind din milioane
de răni și amintiri, smulgînd marama
cenușii — și se zguduie văzduhul,
clintindu-și cărămizile-i albastre,
și, plăgile surpîndu-și, îi răspunde
fratele Hiroshimei : Nagasaki,
cu golful lui cătușă-n loc de brîu,
și sora-i, roabă și ea : Yokohama,
Shimonoseki, iadul de furnale,
cu mii de coarne împungînd tăria,
dragoni de-aprins metal, ce-și ondulează
solzi de pucioasă, de venin și fier...

Și hohotește marea cea mai mare
din cîte sînt, înaltă pîn' la cer,
Marea Sudorii,-amară și sărată,
mereu crescînd din rîuri milioane ;
din vadu-atîtor chinuite frunți :
de minieri ce-și scuipă în Jawata
plămînii ; de țărani, stînd îngropați
ca niște zei ai foamei, pîn' la brîu,
în tristele plantații de orez ;
de sclavii japonezi din Okinawa,
de palii oameni-cai ce trag la ricșe
pe ocupanții-n perne-răsturnați...
Și oceanul, nechezînd, se-nalță
cu furie, spre cer zvîrlindu-și șaua,
și oceanul scînteie de zale,
de zale și de trîmbiți înspumate,
de gurile-i turbate, infernale —

și iată-acum pe asasini se-abate !

Se-abate oceanul pe-asasini,
strigînd spre rîurile de desculți,
spre cei nevinovați, tăcuți și mulți :
— Luați-mi armele, izbiți în ei !
Întreaga mea otravă, tot veninul,
turbarea mea luați-o din adîncuri,
amarul meu, veninul meu perfid,
prăpăstiile-mi negre-ale mîniei !

Priviți-mă ! Arterele-mi deschid,
să curgă tot veninu-mi, să-i înece !...
Și urlă oceanul înspumat :
— Să plece ucigașii !

Și-și zvîrle-n hohot armele la mal !...

SURÎSUL PESTE MOARTE

Pentru Chieko Watanabe

Şi iată-aud acuma glasul celor
trecuţi prin flăcări
cum se-mpleteşte într-un singur glas,
un singur glas sunînd cum sună fierul,
cum sună stolurile de oţel fierbinte
şi fiecare glas acum e-o sabie
încovoiată care se-nvîrteşte
deasupra ucigaşilor, sclipind —
şi toate împreună se înalţă
peste cenuşă ca un nimb al vieţii...

Şi iată-le (o, vulturi mari şi-albaştri,
suiţi, suiţi !) cum prind să se rotească,
cum se rotesc crescînd fără-ncetare,
cum se răsfrîng în ocean, săpîndu-i
mari guri rotunde, veşnic rotitoare,
ce dau porunci talazului să crească,
să suie stîlpi de trombe pîn' la stele,
ca să măsoare înălţimea Crimei.

Şi iată cum
zbucnind deodată ca din milioane
de arcuri zbîrnîind —
ca milioane de săgeţi, sărmanii
se-adună într-un singur snop de fier,
ce se roteşte pe pămînt de strajă,
cu ochi de raze lungi zvîcnind spre tîmple,
şi îndreptaţi mereu spre ucigaşi.

Și vin descuiții, ne-ncetat, sorbind
cu-o nemaiîntîlnită sete cerul,
ca pe un vin din struguri de azur.
Și cei mai mulți nu de pe creste-apar,
ci din adîncul văilor, din neguri,
acolo unde munca naște-n chinuri
o zeitate-n veci nepieritoare :
Speranța-Luptă,
Visul de ne-nfrînt,
Speranța ce se-nalță ne-ncetat,
Speranța care nu poate să fie
ucisă niciodată,
Speranța pentru toți cei strînși în lanțuri.

Și cei mai mulți se cațără din văi,
din văile unde-s cărbunii beznei,
pe care milioanele de oameni
îi scot scrîșnind, mereu amenințate
de rînjetul mitralierei,
îi scot gemînd de veacuri, ca să stoarcă
din ele sîmburi lungi de diamante,
lungi lacrimi de lumină-ncremenită,
o rouă ce li-i smulsă ne-ncetat,
și care-mpodobește sînii crimei
și răcorește Demonului chipul.

Și iată,
un sărac cu trupul gol
de bronz și-nalt pînă la cer, cum e
doar zeul uriaș din Kamakura,
un om sărac
își spintecă obrazul,
își spintecă obrazul, deschizîndu-și
cincizeci de guri — și sîngele nu curge...
cincizeci de guri pe care le îndreaptă,
ca pe cincizeci de peșteri infinite
spre cele patru zări,

și dă un strigăt,
un strigăt ca un tunet bubuind,
mult mai puternic decît glasul bombei :
— Hei, frați ai mei !

Și ocean peste ocean îl duce,
vuind, ca pe-o corabie purtată
de-un fulger,
din continent în continent, și munții,
legînd ecouri de ecouri, fac
să se rotească strigătul în jurul
pămîntului, și pe pămînt, trecînd
din țară-n țară, străbătînd văzduhuri,
pe unde glasul omului e liber
și se-nfrățește cu al ciocîrliei...
și străbătînd prin țări unde văzduhul
vărgat e și s-aude zornăind
ca lanțurile,
și unde chiar și luna aurită
e o ghiulea...

— Hei, frați ai mei !

Ca la un semn,
uzinele întregului pămînt,
pădurile și fluviile,
secerătorii aplecați pe spice,
tăcuții înțelepți
ce vor să prelungească
bătaia inimilor omenești —
și-ntorc deodată fața spre fața Hiroshimei,
Sfîntă milă,
și tu, mînie,
solidaritate
a celor mulți și tari,
surîsuri blînde,
salut, o, miliarde
de inimi fîlfîinde, ce răspundeți !

— Hei, fraţi ai noştri ! Sîntem lîngă voi !

Se-nalţă oceanul şi salută
şi fluturii cenuşii-au tresărit...
Şi-acum, te uită :
din propria ei plagă răsărind,
ţîşnind înaltă ca dintr-un vulcan,
ca dintr-un trandafir de scrum fierbinte,
se-nalţă Hiroshima peste lume
(oh, chipul ei, care-a trecut prin moarte !).
C-un ros obraz la fel ca faţa lunii
şi cellalt ca de fildeş însorit
(priveşte, Demone, şi-nmărmureşte)
se-nalţă Hiroshima, lin surîde
(oh, zîmbetu-i care-a trecut prin moarte !...),
surîde Hiroshima, scut punîndu-şi
deasupra leagănelor, braţu-i ars,
surîde Hiroshima şi arată
cu ochii-i negri către ucigaşi —
şi-mparte arme, arme ale vieţii,
pe care ucigaşii nu le văd,
pe care nu le pot zări vreodată,
semnale şi stindarde,
lumini cu căşti înalte de văzduhuri,
urmate de-amintirile desculţe,
de nevinovăţiile ucise,
lumini ce-n bezne dînd, înaintează.
lumini ce-naintează surîzînd...

Hiroshima — Bucureşti,
august 1956 — august 1958

Din

CÎNTECE ÎMPOTRIVA MORȚII

(1963)

PROLOG

Știu, Moarte, nu ești singură. Mizeria
de-atîtea ori ți-i geamănă, încît
mă-ntreb : tu o conduci sau ea te-ndrumă ?...
Îți seamănă ca două picături,
ca două lacrimi de spălătoreasă
ce se apleacă pe sicriul albiei
în care nu-și dă seama ce mai spală :
rufe sau giulgiuri, pruncul nou născut
sau pe bătrînul mort ce nu mai cîntărește
mai mult decît un prunc.
Nu, nu ești singură. Lucește
privirea ta lividă, amenințătoare
și-atîta de nesigură, în ochii Tiraniei
ce trăiește doar ucigînd.
Nu, nu ești singură,
Nu, nu ești numai una.
E fața ta o prismă
cu mii de-oglinzi, cu mii de patinoare,
cu trape și cu ochi adînci de mlaștini,
cu arbori telepatici care-ascund
în ramuri știreanguri, împletite din
făgăduieli magnetice-orbitoare,
din vipere electrice-mpletite
cu fire lungi de lună, știreanguri care
sortite sînt să fie coliere
la gîtul tău de marmori străvezii,
Candoare, și la gîtul tău fragil,
Naivitate, nu o dată frînte
de labele înmănușate ale
Perversității.

Nu, Moarte, nu ești singură... Zbîrcita
Meschinărie, trupul său de gnom,
cu degetele-i scurte, ar vrea să facă
din fiecare om o stîrpitură,
ar vrea să calce, să chircească, să sfărîme,
să facă ploșnițe cu-aripi din toate
aceste rîndunele roșii, care
unesc pe oameni și înalță cerul :
din inimile mîndre omenești...
și-n locul lor, s-așeze-un vierme palid...
un vierme de pămînt, de scînduri ude...

...Și-apoi și Foamea... Foamea dirijată,
și controlată cu-aparate radar,
tăcuta Foame, Foamea ce-i lăsată
cu bucurie să se tot întindă,
amara Foame, Foamea ce se naște
din pîntecul imens de vîlvătăi
și fum al piramidelor de grîu
și de cafea, aprinse la un semn
al unui pumn de oameni prea sătui...
Nu, Moarte... cine-a spus că ochii tăi
sînt două peșteri fără de sfîrșit
îngreunate de-o adîncă beznă ? Știu,
știu, Moarte, n-a avut dreptate... știu...

Invidia fiică ți-i și ea,
și nu e neagră. Verde este
ca fierea, verde și înecăcioasă
cum e pupila verde a pucioasei,
cum e pupila verde a pisicii
sălbatice, și verde cum e verde
cocleala, ce se zămislește numai
săpînd în pielea bronzului, într-una.
Dar Lăcomia ? Nici ea nu e neagră.
Ce roze fălci și cît de lustruiți

acești obraji, ca două uriașe
și însorite, calde hemisfere !
Și ea, și ea-i fiică a ta, o, Moarte.
O știi prea bine, ți-e și ea fiică,
deoarece-n statura-i se ascunde
nu numai un stomac, ci milioane,
și-n fiecare, hrana și căldura
a milioane de înfometați...

Știu, Moarte, nu ești singură. Atîtea
odrasle ai, și-atît de credincioase,
și-atîția slujitori, încît adesea
te pierzi în ei sau printre ei — sau ei
se pierd în tine. Nu poți fi lovită
și doborîtă-atîta de ușor. Statura
ți se întinde uriașă-n văi,
și ca să te privim în ochi o dată,
pe tine, doar, teribilă, dar una,
noi trebuie să curățăm pămîntul
întîi
de-odraslele și slujitorii tăi.

CA SĂ POT APĂRA

Ca să pot apăra mai bine această viață,
veniți și perindați-vă prin fața mea,
voi, fönixi transparenți, victime
rechemate din camerele de gazare.
Voi care, ani de zile, ați ieșit,
c-un foșnet surd de groază prin
gîtlejele oribile-ale coșurilor
de crematorii —
reînviați, împrumutîndu-mi
ultima voastră șoaptă,
transmiteți-mi întreaga voastră spaimă,
nedumerirea, lacrima, atunci neputincioasă,
acuma explozivă.
Împrumutați-mi rîurile-aprinse ale
sîngelui vostru,
ca niște cai sălbateci, refuzînd
să se prefacă-n fum..

Nu-mi dați un uragan
de glasuri devenind
un ocean suprauman,
ci ajutați-mă
să fac să se audă șoapta fiecărui
copil, din milioanele de prunci uciși,
șoapta
atît de asemănătoare și de alta
decît a celorlalți copii.

Dați-mi această lună mică de cîrpă
a copilului,

rostogolită cu el odată
în pojarul cuptoarelor.
Această mică lună de cîrpă,
pe care pruncul,
mergînd neştiutor spre moarte,
i-a-ntins-o, surîzînd,
călăului,
spunîndu-i :
— Poţi să te joci cu ea
pînă mă-ntorc...

Să reînvie,
ca să transpară şi să palpite pe această hîrtie
la fel ca apa morţilor în zare, vara,
suflarea ultimă — aici eternă —
a bătrînilor,
a celor ce mergeau la moarte
bolnavi de inimă,
tîrîndu-se în patru labe
cu deznădăjduitele lor bărbi.
Să se mai dea o dată peste cap,
în hohotul de rîs al paznicilor,
astmaticii moşnegi !
Şi saltu-acesta
cu adevărat mortal,
să fie viu aici pe totdeauna.
Înfăţişaţi-mi
ochii negri, cu scăpărări astrale,
ale acelui luptător necunoscut,
cu coşul descărnat al pieptului
făcut din seceri albe
şi care înainte de-a muri
s-a mai încăierat o dată :
cu leii flăcărilor.

Daţi-mi şi pletele
a patruzeci de fete-asasinate :

plete-mpletite-n cozi de toate felurile,
ca rîurile cînd se-nvolbură sau ca
secara, sau
stacojii ca toamna,
sau ca un cîntec ondulat
de flaut negru.
Şi să nu poată fi un om
pe-acest pămînt
sau pe-orişicare altă planetă
să nu strige,
de groază, şi de milă, şi iubire,
chiar dacă n-a avut niciciînd o fată :
— Dar e chiar părul fetei mele !

Şi daţi-mi chipurile vii
ale-asasinilor
ca să le pot preface în
neant.
Veniţi şi ajutaţi-mă
să fac pe omul Om
să stea de strajă
şi chiar şi-un somn
să-i fie pletele, cabrate de memorie,
mari cataracte
ce cad în noapte arătînd abisul
şi izbutesc să facă ziua
mai luminoasă.

CONFESIUNE

Te înțeleg mai bine decît mulți,
căci am trăit aceeași vreme :
știu jalea pașilor desculți,
odaia gheață, ușa care geme

și bucuria de-a simți aripi
crescîndu-mi lungi, de azurii cerneluri
și grija de-a putea să înșiripi
o masă înghețată, de mezeluri...

și spaimele de mic copil, bolind
de nervi, și cerul plin de stele
și stelăria de păduchi foind
și-acel război și chinurile-acele,

castanele sălbatice din piini,
și paiele cu ele amestecate,
și-acele urlete de cîini
murind de foame-n străzile-nghețate,

și soba rece, astru de granit,
sclipind cu dușmănie,
spunîndu-mi : — Este ger cumplit ?
Și ce o să mai fie !...

Fitilul ars al lămpii fără gaz,
și lecția rămasă nesfîrșită,

și geamu-n zori sticlind de-un alb atlaz
întins de mîna iernii aburită,

și palma dată de un profesor
pe fața-mi slabă și cam nespălată
din pricină că nu era ușor
s-avem săpun, decît doar cîteodată.

Te înțeleg mai bine decît mulți,
căci am trăit aceeași vreme,
știu jalea pașilor desculți,
odaia gheață, ușa care geme.

STRADA GĂRII 30

Fratelui meu Alexandru

În casa asta-n care — mic — am stat,
să nu mai locuiască nimeni niciodată,
Să nu mai locuiască nimeni,
niciodată,
între pereții-aceștia nu cu mult mai largi
decît un dric.
Nimeni să nu se mai întindă
niciodată
între pereții-aceștia orbi,
aici, unde, în nopți de iarnă, obrajii
mi-erau îmbujorați
numai de buna zînă Febra,
și unde'nflăcărata Scarlatină și Igrasia palidă
mă-nvăluiau
în focuri și-n mătăsuri curgătoare...
Să nu se mai întindă nimeni
niciodată
pe-aceste duşumele
ca niște rîuri înghețate
pe care mă-necam de tuse
și unde adormeam cu-alți trei, ai mei, alături.
Nimeni să nu mai stea în încăperea
aceasta, fără de ferestre,
doar c-un oblon acordeon,
pe valurile căruia
în noapte
după ce-l coboram,
își petreceau mîinile nevăzute,
iscînd un cînt de fier,
bezna și spaimele.
Nimeni să nu-și mai plimbe pașii
niciodată,

pe sub acest tavan
spre care
rahitici îngeri de funingine
suiau cununi de scrum legănătoare.
Să nu mai locuiască-n veci de veci
nimeni aici ;
pecetluită fie ușa
de lacrimile mari, fosforescente,
ale copilului de-atunci
și luminată de un fulger
— al meu, de-acum —
pentru ca nimeni niciodată
să nu-i mai calce pragul...

XX

Veac uituc, veac plin de amintiri
(plin de amintiri
ca un zid gigantic plin de trandafiri stelari și plin de
o lepră nemaivăzută),
veac cu pieptul spart, cu pieptul împodobit,
strivit, ciuruit,
de-atîtea decorații meritate
și nemeritate : stele,
explozii, ordine, dezordine, victorii, morminte,
primejdii (cu-cu
cu-cu ! îmi mai dai un an,
o zi, un minut ?...)
Veac cu pieptul spart, prin care
— cînd tușești — scuipi, vuind,
azur, speranțe, talazuri,
miliarde de stropi : rîndunele,
bujori, zori, aer condiționat, avînturi necondiționate,
heralzi ai soarelui, aerosoli,
imnuri, cuvinte descătușate,
libertate, iubire, oameni, înainte !

O, veac cu pieptul spart,
te-aud tușind, grohăind și cu
celălalt glas,
scuipîndu-ne, murdărindu-ne,
cu bubuitul tunurilor,
cu perfidia cancerului,
cu plămînii vărsați ai flăcărilor, cu
vîlvătăile împrăștiate ale plămînilor,
cu vulcanii tăi atît de activi, radioactivi,
cu lava asasină, cu slava asasinilor,

cu leşie, cu simfoniile stronţiului,
cu strigătele negre ale crimei,
cu geamătul palid al agoniei,
cu plămînii pe care
îi împrumuţi de la oamenii-n lanţuri,
ca să li-i scuipi în faţă.

Veac uituc, veac plin de amintiri
(plin de amintiri ca un zid gigantic plin de trandafiri stelari
şi de-o lepră nemaivăzută)
scutură-te, prăbuşeşte-ţi tot
ce nu mai trebuie să ţii-n picioare,
te-ajut şi eu,
prăbuşeşte-ţi tot ce te-apasă,
nimiceşte-ţi monstruoşii tăi negi explozivi,
prăbuşeşte-ţi plăgile acestea
cu solzi de aur
prăbuşeşte-ţi plăgile, lepra,
dar nu peste livezile înflorite,
prăbuşeşte-le, dar nu peste „Cina cea de taină"
prăbuşeşte-le,
dar nu peste cina copiilor,
pe aceştia — nu !

Prăbuşeşte-le,
dar nu ca un orb.

Nu ca un orb !

OH, ANIMALELE..

Oh, animalele —
cît de frumoase sînt...
Cît de frumoase sînt nu prin
creasta de rubinii căpşuni
a cocoşului...
sau prin blana
de-amurg fosforescent
a vulpii...
sau prin botul, atît de roz şi nepătat
de farduri
al pisicii...
sau prin eleganţa coamei de cascadă
a calului...
sau prin bunătatea
micului ochi zbîrcit al marelui
elefant...
sau prin performanţele acrobatice
nespeculate,
ale atîtor pui de veveriţă, care
se-aruncă-n cele mai paradoxale
hamacuri de văzduh,
şi nu-şi frîng gîtul
niciodată,
şi totdeauna uită să facă
o cît de neînsemnată chetă...
sau prin botul fumegînd,
de minunată gospodină,
al vacii,
care ne-aduce în fiecare zi,
la domiciliu,
în punga ei, rotundă ca o lună
de nylon roz

cu nu știu cîte zbenghiuri, calea
atît de simplă, netranscendentală,
a laptelui...
sau prin acest bujor zbîrlit
care păzește casa
și care nu mă latră
decît ca să-mi aducă-aminte
că-i un pui de dulău

Nu, nu prin toate-acestea,
și nu prin multe altele
sînt animalele atîta de frumoase...
Ci prin această
fire a lor,
prin caracterul lor,
prin faptul că un cîine
rămîne totdeauna un cîine...
El nu vrea niciodată să fie altceva.
el, după o furtună,
se scutură de ploaie,
dar nu de blană, nu de el,
el nu vrea niciodată
să pară altceva
decît ce e.
În el poți, liniștit,
să ai încredere...

Și calul, de asemenea...
El e un *cal*, căci el
te poate răsturna,
dar totdeauna
numai în felul calului
și niciodată ca o cămilă, bunăoară,
sau ca un măgar...

Chiar și bursucul,
pînă și el, cît e de mic și gras și, poate,
prea chibzuit,
el strînge, strînge, strînge
și iar strînge, fel de fel
de alimente,
dar strînge doar atîta
cît îi trebuie să iasă
din iarnă,
și nu mai mult...
el nu exploatează
ceea ce
a strîns...

Dar ați văzut un cal *ambițios ?*
Cei de la curse
care-ajung întîi ?
Dar e a lor ambiția ?
O, dacă n-ar fi pintenii...
De-ar fi să-i lași în pace,
nu ar face decît
să pască
și să privească blînzi, cu înțelegere,
și fericiți
cum se întrec în goană copiii
sau funigeii duși de vînt...
sau, poate, s-ar întrece chiar și ei,
ei, caii între ei,
dar fără să le pese
cine-o să iasă
întîiul.

Dar cangurul... ce săritor e
la nevoie... cum ne privește
cu ochii lui isteți
și cît de gata-i

întocmai ca un
chelner priceput
să se apropie în salturi mari de noi,
cu coada lui de frac un pic cam groasă,
să ne servească oricînd
orice-am vrea,
afară de un fel :
de puiul mititel pe care-l poartă-n șorț.
El, cangurul,
nu face compromisuri..

Dar antilopa, ia gîndiți-vă :
ea, care are o piele
invidiată
de-atîtea frumuseți universale,
o piele
mult mai suavă decît un suspin...
și niște glezne
de o delicateță
ce pot să facă, fără doar și poate,
geloasă nu doar o femeie...
ea, antilopa,
gîndiți-vă
și-apoi răspundeți : credeți c-ar putea
cu-atîtea daruri să devină
în lumea ei
o încrezută ?
Adică :
să nu mai fie antilopă ?

Și-apoi, ia spuneți-mi :
oare-ați văzut vreodată
un leu
care să se bată-n piept
răgind „Eu și iar eu",
în felu-acesta vrînd să dea să înțeleagă
celorlalți lei

că el e cel mai tare dintre ei ?
Cu neputință...
Cînd vrea s-arate că e cel mai tare,
el o și *dovedește*.
Nu, leii nu pot fi
lăudăroși.
Dar unii oameni...

Oh, animalele —
Cît de frumoase sînt...

O crimă s-a produs, mai mică,
în noaptea neagră ca un dric :
o babă-naltă şi voinică
a îngropat, viu, un pisic.

Ucis, pisicu-i în grădină
şi-n noaptea neagră ploaia-l plouă,
iar baba ia din oala plină,
mîncînd cu mîinile-amîndouă.

Să nu tînjiți la aur, să nu-l vreți.
căci, iată, ei sînt plini
de aur
și-n fața noastră pier
în secolul acesta
care nu este-al lor.
Cu toate că-n mișcări sînt vii
și nu sînt nici prea slabi (oricum ai vrea să-i iei),
li-s chipurile galbene de aur ;
o gălbinare stranie de aur
le dă lucirea, strălucirea și aparența
glorie crepusculară.
Nici un om sănătos nu poate
să le rivnească boala...
nici un codru,
oricît de răvășit de toamnă,
n-ar vrea să li se-asemuie.
Și nici cea mai sărmană dintre mumii
înfășurată
în bietele-i bandaje —
căci o mumie nu știe ce-i chinul,
în timp ce oamenii aceștia
cu mari pupile de-aur
simt ațintită asupra lor, înfrigă,
ura pămîntului.
Ei au o greutate : cînd bat cu pumnu-n masă,
cînd calcă și
cînd se așează să mănînce,
și mai ales cînd dorm.
Căci fiecare vis al lor e-un vis apăsător ca aurul.
Sonore li-s vertebrele bolnave,
căci între ele

stau bine-ascunși
acești napoleoni de gheață,
reumatismul strălucit al bogăției
Li-i agonia mult mai crîncenă
decît a orișicărui om,
fiindcă li-s plămînii
doi saci de aur greu care-i apasă și le
gîtuie suflarea.
Și muribunzii-aceștia se căznesc atunci
să-și scuipe greutatea
și respirația le hîrîie, le zornăie,
silindu-se să scape de
neomeneasca apăsare.
Ei ar dori atunci să se prefacă fiecare ban de aur
într-un fulg
și fulgii toți să se prefacă într-o
ușoară zburătoare
care să se înalțe,
și să-i dezlege.

Oh, Eldorado,
roată strivitoare de aur !
O, aur cu sclipiri de salt de leopard,
pe care l-ai ucis și care ți s-a prăbușit
pe piept
și-acuma-ți zace
mereu mai greu pe inimă...

Și hîrîie plămînii,
respirînd din ce în ce mai silnic,
și-afară sînt sărmanii
ușori în salopetele de rîndunici
și numai aurul apasă tot mai greu
în timp ce primăvara
abia așteaptă
să sufle-n trîmbița-i de luminișuri...

BRĂȚARA

Atîa timp cît pulsul încă-mi bate,
e o minune.
E o minune cînd se zbate liniștit
ca un pui de țipar
sub apa zorilor
ce curge lin în toamnă
E o minune-atunci,
fiindcă pot munci
tăcut și liniștit și cu folos,
ca un zidar
ce chibzuit înalță ziduri roșii,
biblioteci de cărămizi fierbinți.
E o minune-atunci.
Atîta timp cît pulsul încă-mi bate,
e o minune.
E o minune chiar și-atunci cînd bate
înfrigurat,
atunci cînd simt
cum îmi palpită
ca o șopîrlă azurie
ce-mi spune : „Fii atent,
păzește-te, e o primejdie !"
Sau cînd,
chemat de cornul roșu al inimii-n alarmă,
zvîcnește
ca un atac
de mici patrule albastre,
mînioase,
gonind independente împotriva
dușmanilor tăi și ai mei,
Umanitate.
E o minune-atunci.

Neliniștit sau liniștit, o, puls,
oricum ai fi, tu-mi ești
brățară mîndră, o brățară
pe care
nici un miliardar nu poate
s-o cumpere,
brățara invizibilă,
de-azur încins,
pe care moartea și dușmanii pot s-o sfarme,
dar nu s-o poarte.

COCOȘII ORAȘULUI

Cocoși ai orașului,
creasta voastră pune-n mișcare
spițele soarelui,
smulgîndu-mă din ape de plumb
ca pe-o săgeată neașteptată.
Cocoși ai orașului...
Dintre transparentele, foșnitoarele-aripi de benzină,
rudele voastre,
claxoanele,
vă răspund.
Cocoși ai orașului...
Bună-dimineața, sans-culoți,
vestitori,
rebeli impetuoși,
cîntînd cei dintîi,
împlinindu-vă neîncetat datoria,
de la-nceput pînă la sfîrșit,
voi care faceți gargară cu beznele,
glasuri mîndre,
nepăsătoare,
decapitate de ghilotina luminii,
și renăscînd mereu din cenușa nopții, din
propria voastră datorie.
Cocoși ai orașului,
de mătase, de foc, de victorie,
incendii de aur localizate,
peceți zburlite,
trîmbițe civile de pene,
incandescente ape de rubine
în care filfiie văzduhul,
semnale ale datoriei,
neprețuind stropii de aur ai trilurilor,

ipocrizia pisicilor,
chibzuința cenușie a guzganilor,
tîrîitul prudent al bursucului,
țipătul inoportun al păunului,
coloratele vocalize
ale primadonelor înaripate...
Cocoși ai orașului,
cît de aproape îmi sînteți,
panașe vulcanice,
limbi ale zorilor
zvîcnite spre cer
din gura cuptoarelor
nestinse nicicînd...
O, voi, cocoși ai orașului,
care pîndiți cu ochii pe jumătate deschiși
ca niște semilune obosite dar neadormite,
gata să-și pună cununi de săgeți,
din care să scapere soarele...
Cocoși ai orașului,
astre zburlite, anonime,
brichete în pumnul transparent al dimineții,
cascade de magneziu
rechemînd din pîlnia infernului
cîrlionțatul cap șiroind de lumină
al lui Orfeu...
ați suit pe gard, pe zid,
pe fereastra mea,
și glasul vostru mi-a luminat
roșu odaia :
— Sus !

Și-apoi din cărămidă-n cărămidă,
ca pe niște clape de foc,
v-ați cățărat pe schela
cea mai înaltă
și, stînd ca niște flăcări
arteziene

în jurul ziditorilor cu ochii limpezi
ce s-au trezit ei singuri
cu mult mai înaintea voastră,
ați mai cîntat o dată,
umflîndu-vă-n explozii de penaje,
cu vocile de vijelii de maci,
ca niște sans-culoți înflăcărați,
în cinstea lor.

O, VIAȚĂ

O, viață, nevăzută undă,
cea care vii, cea care treci,
așa-i că unda ți-e rotundă,
așa-i că nu mă lași în veci ?

Așa-i că nu dispari, ci-ntr-una
doar te rotești, de plumb și cer,
rostogolind ca marea luna
în valuri care-n veci nu pier ?

Așa-i că mă rotești cu tine
și că o să trăiesc și eu
în lumile-adolescentine
ce vor veni mereu, mereu ?...

Oh, ia-mă-n brațele rotunde,
ca pururea să povestec
de lumile ce-ascunzi, profunde,
de cele ce se prevestesc.

FLĂMÎNDUL CARE-MPARTE PÎINI

lui József Attila

Noi nu-ți mai folosim întru nimic. Ne folosești
și astăzi, ne hrănești tot tu
cel care ai trăit
flămînd,
înfrigurat,
flămînd de toată foamea lumii, înghițind
cu noduri
ciorchini imenși de lacrimi,
respirînd văzduhul greu de fum și fulgere
al unui timp cumplit.

Tot ceea ce îți spun acuma
nu-ți mai folosește
întru nimic.
Căci tot tu ești cel care vii spre noi
(noi nu-ți mai sîntem de folos întru nimic)
aproape gol,
cu mica ta mașină de scris,
cu mitraliera ta civilă,
din care degetele tale lungi și tremurînd
de electricitatea foamei tuturora,
nasc ploi, semnale, salve, cai în tropot,
lungi herghelii de grîne cu coame răcoroase,
arteziene linii de-uzine adînci, solare,
și rotitoare milioane
de pîini, pe care ni le-mparți,
fierbinți planete una după alta,
tremurător scoțîndu-le
ca dintr-un larg cuptor
din pieptul spart de febră.

Oh, de-ai dormi...
Dac-ai dormi de douăzeci și cinci de ani și dacă m-aș putea
apropia de tine, pentr-o clipă,
să te mîngîi,
cu legănatul blînd al inimii...
Dar nu...
Ești cel care-a luat pe umeri
durerea lumii-ntregi,
ești cel pe-a cărui față plînsul
a devenit un orbitor cristal de săbii,
ești marele flămînd ce-aduce piini
și nu se-atinge de nici una
dintre ele.

Plin de făina stelelor,
tu ești cel care vii mereu spre noi.

Spre seară,-n pădure...
De undeva, de departe
simt bubuit greu de tunuri.
Scutură zarea covoare albastre
săltîndu-mi auzul.
Un arbore se apropie
de umărul meu
ciulindu-şi urechile.
Zarea-mi arată sînii-i de obuze,
pulpele grele, de plumb,
acoperite c-un şal lung de umbră,
dinţii scăpărători
de bandă de mitraliere
şi între dinţi
un fir de iarbă pălită.

Încet se-nnoptează.
Aud cum respiră pădurea,
la gît cu arterele albastre
ale pîrîului.

Cu fruntea senină,
trece-o femeie voinică
pe umăr c-un coş
din împletituri de lumină,
cu o cicatrice
ca o gropiţă-n obraji,
cu pruncul de mînă.

Din coşu-ncărcat
cu mere rotunde,
un măr dintre cele mai vesele,
cu gene de rouă,
pe frunte
cu două frunze ca două şuviţe
subţiri, străvezii,
rîzînd se rostogoleşte
umplînd de parfumuri ecoul.
Femeia se-apleacă,
ia mărul,
şi sînii-i o clipă iviţi,
străluminează pădurea
ca două ecouri rotunde-ale
luuii...

Femeia începe să cînte.

CEEA CE UCID ZARAFII

Vreau să scriu c-aș vrea
un sicriu,
un sicriu,
dar nu pentru oameni,
ci pentru ceea ce
ucid unii oameni,
în fiece zi...
Un sicriu aerian, transparent, fără panglici,
fără dantele, în care s-aștern tot ceea ce ucid
unii oameni
în fiece zi :
rușinea cu fața ei palidă,
omenia tremurătoare cu trupu-i de trestie,
profilul de lacrimi al milei,
tăcuta demnitate,
liniștea oamenilor bătrîni,
încrederea pruncilor în
înțelepciunea celor vîrstnici.

Ei, și-apoi ?
Și-apoi, să nu cobor sicriu-n pămînt,
ci să-l ridic sus, peste lume,
cu toate tremurătoarele, mutele, acuzatoarele
lui oseminte,
sunînd la fel armelor
și să vă-ngrop
sub luminile lor.
asasini !

COPILUL PIERDUT

Am patruzeci și opt de ani
și asta-i foarte bine.
Păcat doar de acest april
ce parcă nu-mi mai vine.

Păcat doar de acel copil
ce nimeni n-o să-l știe
care privește dintr-un iaz
de-oglindă fumurie

spre tîmpla-mi dreaptă grea de scrum,
apoi spre tîmpla stîngă
și nu se bucură, și-ar vrea
să plîngă, doar să plîngă.

30 aprilie 1959

ZĂPADĂ, TINEREȚEA MEA

Zăpadă, tinerețea mea,
copilărie pală, mută,
tu, care ești lumină, stea
ce piere surîzînd tăcută,

cazi lin pe mîinile aceste
și luminează-le mereu,
pe tîmple așterne-te și peste
sprîncene, pe obrazul meu,

pe-ntregul trup așterne-mi, clară,
aceste muzicale oști
și ocolește-mi ochii doară,
doar ochii — să mă recunoști...

MORȚII ACEȘTIA

Morții aceștia nu mă iubesc.
Ei mă resping cu fruntea lor
rece ca o lună care mă părăsește.
Ei mă resping cu dinții lor strînși.
Ei mă îndepărtează cu frigul
care-i păzește ca o nevăzută sabie.
Cu ochii lor închiși,
ei nu vor să mă vadă.
Buzele lor sînt răsfrînte
și puțin disprețuitoare
ca un pergament de nedescifrat.
Ele spun : — De-acum înainte,
fă-ți socotelile fără de noi.
Ele spun : nu.
Sau nici măcar atît.
Nu mai spun nimic,
nu vor să mai spună nimic.
Goi ca stîncile,
morții aceștia se apără de mine
degajînd frigul ostil,
care — mereu crescînd —
poruncește :
— Îndepărtează-te !
Morții aceștia nu mă iubesc.

Pentru că nu am știut cum să-i apăr.

BUNICUL

Nimic în față... totul — înapoi...
Și să se-ntoarcă-ar vrea de unde-odată
mic, cu picioare strîmbe, a plecat —
și nu mai poate... Nemișcat, privește
lung înapoi. În față e-ntuneric,
și pașii au încremenit ca-n fața
unei prăpăstii sau a unui zid.
Și, orișice ar fi, el nu mai poate
să facă nici un pas. Ca un copil,
privește. Singur. Stă ca un copil,
sau ca un orb. Privește... nu mai vede...
Lumini fără de vîrstă-i trec prin față
și filfîie cu aripi de zăpadă.
Se face frig... Halatul e-o cascadă
ce-i cade peste umerii aduși ;
alunecă. Și-i este frig și-ar vrea
să strige după cineva din urmă,
și buzele-i rămîn întredeschise.
Nu poate. Și privește înainte —
și nu vede nimic...

Cum să ne strîngem, cum să facem
ca-nconjurînd cu milă, cu drag și cu putere
pe omu-acesta care ni-i luat
de umbre și care ne stă-nainte
cu brațele ca două arme frînte —
să ridicăm
în jurul lui,
din inimile noastre
un cerc de neînvins,
vibrînd de-o viață triumfătoare ?...
Cum să izbutim,
noi, care plutim, cînd vrem, deasupra pămîntului,
la mii și mii de metri,
să smulgem moartea ce-l îmbrățișează
și s-o zvîrlim la înălțimea de-unde
să nu-l mai poată-atinge ?
Cum să facem
în lumea
gemînd sub munți metalici cu aripi monstruoase,
să zămislim o mică mașină,
nu mult mai mare decît un canar,
cu penele udate-n lună,
cu două aripi de azur,
care s-aducă-n inima bolnavă
bătînd mereu mai stins
șuierul vieții ?...
Oh, veniți și ajutați-ne toți
să ridicăm
în jurul acestui om,
ce ni-i răpit și se îndepărtează
tăcut dintre noi,
un cerc de neînvins,
vibrînd de-o viață triumfătoare...

DRAGĂ...

Să spun doar atît : dragă —
şi ceea ce am spus, un cuvînt,
să nu ne unească numai pe noi doi,
să nu fie doar o punte
între mine şi tine,
să nu fie o rază doar,
pe firul căreia noi doi
să ne putem preumbla în voie
ca doi îngeri echilibrişti,
cărora nu le pasă de neant
pentru că-şi dau seama că, oricum,
chiar dac-ar luneca de pe fir,
nu s-ar prăbuşi,
fiindcă i-ar susţine aripile...
Să spun : dragă —
şi-un miliard de mîini să se unească
şi să-ntindă un pod ultramarin,
cu nituri şi stele vibrante,
un pod,
pe care vrăbii de-azur să ciugulească
din pumnii copiilor neînspăimîntaţi
meiul luminii ;
să spun : dragă — şi cuvîntul să răsune
în labirintele reci ale spitalelor,
cu oameni care şi-au pierdut speranţa
sau care o aşteaptă —
şi să-i aud răspunzîndu-mi : — Mai stai doar puţin,
să ne lăsăm halatele
şi să venim şi noi,
parcă se luminează...
Să spun : dragă,
şi milioane de oameni necunoscuţi,

cei pe care nu-i voi vedea niciodată,
să mi se-arate, așa cum sînt,
ca niște păsări de iarnă, neapărate,
aproape goi,
în zdrențe de ploaie și-n ciorapi
al căror vîrf e-ntr-una tras sub talpă,
căci se destramă-ntr-una —
și-acest cuvînt al meu,
singur țesîndu-se dintr-o iubire infinită,
din fire lungi de jale în zale prefăcută,
pe toți să-i învestmînte.

...Noapte. Și vîntul ce tîrăște vaiere
și aripi de azur muiate-n sînge,
și luna palidă ca un copil minat de stronțiu.

Oh, dragă, dragă...
Trebuie,
încă mai trebuie,
să pun cuvintelor coifuri de fier !

RUE PIERREUSE

Liège, într-o toamnă...

Pe unde-apasă plumbul luminii de leşie
şi moartea zilnic prelungită,
treceam, iubito, îţi aduci aminte..
pe strada strîmtă,
cu pietrele ca nişte omoplaţi alăturate,
ca nişte omoplaţi de cocoşat
ce poartă-n spate gîndurile mute
şi seara disperată...
pe lîngă zidurile cenuşii în care
luminile îşi aprindeau roşcate
rănile...
pe lîngă strîmta casă-n care
sus, la mansardă,
sta o femeie
cu mîinile umflate atîrnînd...
pe lîngă poarta
sub care un copil îngrijorat
cu fruntea grea, de riduri liniată,
şi cu bărbia-n pumni,
sta dus pe gînduri
ca un bătrîn...
pe lîngă vîntul
ce smulse
din bezna unei încăperi un geamăt :
— De s-ar sfirşi odată...
Pe lîngă odăiţa unde
un pumn
zăcînd pe masa goală
luă deodată un cuţit,
tăind cu deznădejde bezna
ca pe o pîine neagră —

cînd izbucni și ploaia,
și-acoperișurile toate se treziră
și salutară trăsnetul
sunîndu-și amenințătoare tobele...

Cu miile-i de cîrlionți în soare,
cu barba lui caprină, filozof,
stă Marcus-Aurelius pe calu-i,
cam de vreo două mii de ani,
la Roma ;
privește
cu ochii-i exoftalmici, gînditor,
văzduhu-albastru,
în timp ce armăsarul de sub el
înalță, cam de tot atîta vreme,
masiva lui copită,
să nu-l atingă
aceste libelule sau gîndaci
ce-i zboară pe aproape :
limuzinele.

O, Ave Caesar !
Umbra-i, odată cu-nserarea
se-ntinde ca un val peste-oceanul
de-asfalt.
Atîtea s-au schimbat...

Luna
plombează cu argint
măseaua carîată
a Coloseului.
Caracalla privește
cu fruntea-ngîndurată de o sută
de bice-ale invidiei
la măreția criminalilor
de azi.

Cu degetul lor mare, arătînd
țărîna,
ei ucid
în cîteva minute
de mii de ori mai mult
decît ucis-a el
într-o viață.
„Recipe ferrum !"
Cine-a strigat ?
Nu-i nimeni.
Suspine trec ca norii...
Cerul
se umple de sînge...
Tibrul se-nvolbură de umbrele flămînzilor
de azi
în haine curățele ;
au lanțuri invizibile —
o mie nouă sute șaizeci unu...
Marcus Aurelius
ar vrea să-ntoarcă
ceafa lui de bronz,
să vadă ;
nu poate, și privește doar
cu coada ochiului...
Umbrele se-neacă, apa
le duce-ncet la vale...
O statuie
de băiețel
mai palid decît luna,
mă trage de mînecă
și-mi șoptește
ca-n fiecare seară,
cu buze tremurînd,
de marmoră contemporană :
„Cumpără-mi, te rog,
un sandviș —
dar cu carne..."

— Desigur, Cosimino...

CIVILIZAȚIE

Anvers

O crîșmă. Radio. Și muzică
de dans.
Un om, în crîșmă,
lîngă radio și lîngă
muzica de dans.
Și mîinile acelui om,
ce bat în masă
ritmul dansului —
și fața omului, încremenită,
o față albă de ghilotinat.

Mîinile
despărțite
de ceea ce gîndește omul.

Și fața-i albă de ghilotinat.

FÎNTÎNA ROMANĂ

Tresari, fîntînă, sari, tresari,
de-argint, de ape preą-curate,
cuprinsă în inelul tău
de piatră înverzită şi cleştaruri.
Stau lîngă tine, te privesc,
o, cît eşti de frumoasă.

Te-aud : eşti şipote de lacrimi ?
Eşti hohote de umbre pale ?
Eşti, poate, bucuria mea nesigură
a călătorului ?
O să te mai revăd
în mine oglindită
la fel ca astăzi ?

Vocale-ale luminii fugare,
înşelătoare murmure-mpletite
cu clarele silabe ale apelor,
săriţi mereu în sus,
lungi fulgere de rouă şi de-azur,
acuma cînd se-ntunecă...

Se-ntunecă şi, iată,
crepusculul
te-a prefăcut, fîntînă,
în pasăre decapitată...
Svîcneşte sîngele, tresare, sare...
Şi oameni palizi,
cu mîinile în buzunarul gol,

privesc la tine țintă
și-așteaptă
să-ți potolești pe totdeauna
zvîcnirea gîtului de piatră-nsîngerată
și zborul tot mai stins al penelor de
ape
ca să se-apropie
— flămînzi tăcuți —
și să te-mpartă...

RÎURILE SE DEZGHEAȚĂ

Rîurile se dezgheață, troznind
ca niște copaci de cristal.
Cu aburul plămînilor îți scriu
rotunde litere fierbinți în dimineață.

Răspunde-mi, iubito, la fel, suflînd
peste pămîntul, rece încă,
și peste sînul uriaș de stîncă
din care picură un ghiocel.

TU EȘTI CA PASĂREA ACEEA

Tu ești ca pasărea aceea,
care, cîndva.-ntr-o zi de vară,
cînd ploaia se lăsa din ceruri
parcă plutind, atît de rară,

zbură de-afară în odaia
în care stam, și fără veste,
în timp ce, albăstrie, ploaia
se prelingea lin pe ferestre,

mi se opri pe umeri, mică,
și mă-ntrebă din ochi : — Tu ești ?
și, nemaiașteptînd răspunsul,
sclipind, pieri pe veci.

Tu ești...

LUMINA

Lumina — ce bună...

Într-o odaie neagră,
obrazul transparent al unui copil
adormit pe o mînă de lună.

Steaua ce zboară
din nicovala serii
lovită de un ciocan, —
ușoară.

Torpila unei ciocănitori
scăpărînd argint
dintr-un mesteacăn
în zori.

Aţa cu care
mașina de cusut a lunii
însăilează
sfîșiatele valuri amare.

S-a făcut întuneric, —
dar ţi-am sărutat lobul urechii,
și ţi s-a aprins trupul de aur
feeric.

MOMENT

Părea că Sena stă pe loc...
curgea atît de lină
încît desigur aștepta
pe cineva întîrziat să vină.

Crezui că eu sînt poate-acel,
și ca un băiețandru
grăbii din urmă s-o ajung,
tăindu-mi drum pe podul Alexandru.

În toamnă, părul mi-era nins
și, peste balustradă
mă aplecai, făcîndu-i semn
s-aștepte, c-am ajuns, și să mă vadă.

Sprînceana undei încreți
fixîndu-mi fața slabă
și tîmplele cam argintii —
și-și trase pletele, pornind, în grabă...

Văpăi de frunze... La Paris...
(Mi-aduc aminte ca-ntr-un vis)
Înfrigurați, puțin și triști,
treceam pe lîngă buchiniști,
dar cu o sete-atît de mare
de viața noastră ce dispare,
de fiecare clipă,-neît
te-nlănțuii de după gît,
privind spre Sena ce curgea
ca viața ta, ca viața mea,
ca o viață a orișicărui...
Și cînd simții că mi te nărui
în brațe-am stat încremenit
pe pod, coloană de granit,
de plînsul unei iederi strîns...

Și am știut că noi *rămînem*,
suind din iederi lungi de plîns...

CHIAR DACĂ

Chiar dacă nu mă iubeşti,
eu o să te iubesc,
cu-atîta mai curat şi mai firesc.
Chiar dacă o să spui :
„Zadarnic, e zadarnic !“
cu-atîta eu mereu voi fi mai darnic.
Chiar de-o să spui :
„A fost o fiară“, iară
voi spune : „Unde-i blînda-mi căprioară ?“

Trăind, de-mi spui să tac,
eu o să tac.
Dar de-ai muri, urla-voi veac de veac...

Tu ești cea care
trezești hîrtia
din somnul ei de iarnă.
O faci zăpadă scînteind, sau catifea,
umbră de primăvară, soare,
fierbinți artere-i dai,
de tuș albastru
navigînd ca viața.

Acum
să unduie începe
și s-ar spune
că-i un fierbinte șold —
și-acuma e un golf
cu valuri lungi ce-alunecă.

Iar pescărușul străveziu, pe care
l-ai înălțat din coala ce palpită,
așteaptă seara cînd — fără să știi — va
sărut**a**
prelunga-ți mînă chinuită.

PERPETUUM MOBILE

Aș vrea să-ți spun lucruri pe care le
cunoști
și lucruri pe care nu le cunoști,
lucruri pe care le cunoști
ca o brățară care-nconjoară,
și mîna ta și mîna mea.

Și aș vrea
să-ți spun lucruri pe care nu le știi
din zilele ce se vor naște argintii.

Lucrurile pe care le cunoști
sînt niște viaducte
cu pulpele bine înfipte-n pămînt
și celelalte sînt niște fructe nemaivăzute
cu tainice frunze de vînt.

De-ai sta nemișcată,
ai fi o statuie cu zîmbet divin.

Mișcă-ți, te rog, săgețile ochilor
puțin.

SÎNT FLUVIUL

Sînt fluviul ce-ți înconjoară șoldul,
sînt fluviul cu priviri verzui, cu negre
adîncuri
în care-mprăștii legănîndu-ți pletele
semințele de astre parfumate.

O, de-aș putea să fiu
mereu un fluviu
împrejmuit de-acești copii
și de un stol de stele
ce sîngele-și jertfesc
ca să aprindă o lumină
pe gura rece a zorilor de zi.

Dar îmi sfîșie undele
bătăile
de inimă, de tunuri, de rachete —
și-atunci m-adun,
m-adun în jurul tău,
și sînt un centiron
ce-ți strînge mijlocul,
iar trupul tău un scut e, orbitor,
la adăpostul căruia surîd copiii
cu ochii lungi ca scoicile...

TEZAURE

Gorganele cu sîni umflați de soare
și cu în umbra lor.
Aproape, fluxul cîmpului foșnind tăiat
mi-aruncă la picioare milioane
de stropi de grîu.

Refluxul mării.
și iarăși fluxul grîului sunînd.

Ai sînii mici
și-acuma ieși din mare
și te întinzi, la soare, lîngă mine,
cu trupul lung sunînd de stele lucii
și de mărgăritare albăstrii.

Refluxul mării

și iarăși fluxul grîului
acoperindu-ți sînii mici, cu plăpumi
restogolitoare.

Geloase,
gorganele suspină...

TRIUMFUL

Şi iată omul aruncat în vid
(în vidul nesimbolic),
omul fără de pată, fără nici o vină
şi care printre noi
n-o să revină
niciodată.
El n-a înaintat nicicînd
pe sîrmele minciunii,
ţinînd în echilibru o prăjină
de întuneric, nevăzută, lină,
cu ajutorul căreia, urcînd în oscilaţii,
primejdioase pururi pentru alţii,
s-ajungă sus
ca să păteze stelele
şi să le pîngărească
potirul.
El n-a făcut aceasta niciodată.
Arzînd de dragoste,
pentru adevăr,
s-a prefăcut în faclă, fără
să se prefacă
şi de aceea
i s-a pus pe piept
o tablă : „Incendiator".
Şi-acuma, iată-l, asvîrlit e-n vid
(în vidul nesimbolic), ca să
se stingă,
să dispară,
să nu mai ardă feţele-asasinilor.
Se prăvăleşte-n vid
(în vidul nesimbolic),

dar tot ceea ce zbirii lui ar vrea
să întîlnească-n cale
ca să-l sfărîme :
o lume dură, neînsufleţită,
ziduri, pavaje-alcătuite
din ochi de piatră,
cabluri, beton, stînci, mări
şi constelaţii
se dau în lături pline de
evlavie —

şi flacăra lui un drum e
în infinit
ce scapără de lacrimi
şi de triumful nedorit
în lumea lucrurilor mute.

...Şi se făcea că, stînd pe spate,
rănit şi de duşmani încins,
un nimb de arzătoare spade
mă-nconjura. Păream învins.

Oricît de mică, o mişcare
dacă făceam, s-ar fi părut
că moarte-aduce. Scrîşnitoare
tăişuri şuierau : — Stai mut !

Ca limbi de viperă-ascuţite
pîndeau să vadă : ce-o să fac.
Şi eu ştiam că liniştite
vor sta doar dacă o să tac.

— Poţi să trăieşti o veşnicie,
de nu-ţi mişti pletele în vînt,
stînd răsturnat, pîndit de-o mie
de-arătătoare scăpărînd

şi chipul tău, ce ascuţit e
nu doar din naştere : de chin —
cu vremea, linii rotunjite
va căpăta, şi nu-i puţin !

Căci te vei îngrăşa-n tăcere
sub pînda noastră stînd culcat

și trupul, ce-n cămăși de fier e,
se va muia, neapărat...

...Ca un meteorit ce-n humă
căzut, stă palid și stingher,
și-n timp ce mlaștina-l sugrumă
visează oștile-i de fier,

eram, și ascultam, departe,
cum marea-și înălța tunînd
un cîntec vertical ce-mi arde
și-acum în piept, și orișicînd.

— Ridică-te, chiar pentru-o clipă,
ridică-te, să te zăresc,
din spada lor fă-ți o aripă,
ridică-ți chipul bărbătesc !

Ridică-te și-arătăți fața
cu nimbu-acesta infernal,
căci se ivește dimineața
săltînd pe calu-i de opal,

și nu te vede pe întinsul
acestei zări unde-ai căzut,
spre cer te saltă, căci învinsul
e doar cel nemișcat și mut.

...Și am sărit, străpuns de spade,
și-am și murit odată-atunci
și auzii cum trupu-mi cade
de sus, brăzdat de mii de dungi,

de mii de dungi de sînge, care
umflîndu-se, schimbară timpul —
căci zorile veneau călare,
aprinse, să-mi sărute nimbul...

La Vôt de Blâme 1956—58

TÎRZIU

Mamei

Oh, acum... Cît îmi pare de rău...
rău pînă în iad...
Nu trebuia să las să se întîmple...
Nu trebuia să te las...
nu trebuia să te las să te soarbă
setea flăcărilor...
nu trebuia să te las...

Un pumn de cenușă... Mai ești doar atît...
un pumn de cenușă,
pe care trebuie să-l apăr
de-o cît de neînsemnată
respirație a vîntului,
de o cît de neînsemnată
clintire,
pînă și de
bătăile inimii mele...

Și te-am privit cînd,
cu toate că de gheață,
era încă timp...
I-aș fi putut opri...
Pămîntul, poate ți-ar fi dat carnea
pe care nu o mai aveai...
bieții tăi sîni dispăruți
și doi papuci,
în vîrf cu ciucuri moi de iarbă.
Dar te-am lăsat setei nebune
a flăcărilor.

Și-acuma ești o păpădie,
o biată păpădie,
de cenușă...
Și te privesc
și nu îndrăznesc să răsuflu...

MAMA

De-atîta plîns, avea pe ochi
o plasă tremurînd sfioasă
sau mîndră — cum pot şti eu, oare ?... —
sărmanele-i mărgăritare.

Iar ochii ei, căprui doar unul,
şi cellalt verde ca ai mei,
clipeau de parcă pururi tunul,
bătînd în anii noştri grei,

ar fi-ngrozit-o nu pe dînsa,
ci pe copii, pe noi, ce-n pînza
de-atîte lacrimi tremurîndă
ne oglindeam, goi, stînd la pîndă,

înfăţişînd cu-alţi prunci, puzderie,
de pe cuprinsul lumii-ntregi
încremenita infanterie
a foametei, ce-o înţelegi...

LASĂ-MĂ

Lasă-mă să te mîngîi
lasă-mă să te mîngîi pe coapse
lasă-mă să-ţi mîngîi inima
lasă-mă să-ţi mîngîi ochii
lasă-mă să te mîngîi.
Lasă-mă să-ţi mîngîi
coapsele şerpuitoare
ale miresmelor tale,
umbrele de foi leneşe
ale pleoapelor tale,
lasă-mă să-ţi mîngîi
dogorîtoarea cupă
cu care-ţi aperi inima.
Lasă-mă să te mîngîi.
Pentru tine
mi-am tăiat ghearele.
Priveşte : zece semilune
sclipesc, printre stelele umede
pe cer.
Lasă-mă să te mîngîi
Nu vreau să te sfîşiu.

PĂDURE LA ȚIGĂNEȘTI

pentru Fo, în eternitate

Pădure, straniu ocean
cu ape foșnitoare, grele,
ce pe nisipuri lungi de stele
te clatini, flux diluvian

sfărmînd înaltele inele
de-azur adînc, o, gardian
prizonier, înalt ochian
al anotimpurilor mele,

albastra cheie dă-mi ce poate
să-nvie șoaptele de-atunci
și umbrele îmbrățișate,

și frunzele ce le arunci
mereu pe țărmul care zboară
din veșnica ta primăvară

LUI SHAKESPEARE

Prin labirintul crimelor, prin vicii,
prin singe, printre crini, o, ce firesc
e mersul tău şi cît de tineresc,
înalt ca lumea înfruntînd suplicii,

însă mereu ştiind că laşii, micii,
chiar de-s uriaşi, nu pot ce-i omenesc
să năruie, fiindcă îşi găsesc
în chiar făptura lor oglinda fricii...

Tu, Shakespeare, printre flăcări, mă conduci...
Dă-mi mîna şi arată-mi iar şi iară
că omul este mai presus de duci,

că mîna este mai presus de gheară
şi că pedepsitoarele năluci
din iarnă ies, suind spre primăvară.

ÎNVĂPĂIAT VOI FI ÎNTOTDEAUNA

Cum o să pot deveni vreodată rece,
rece, palid, frumos și întins
în mînă c-un măr de marmoră nins
ca Paolina Borghese ?

Ochii mei scăpărători ca spițele
cum să pot crede că vor
încremeni vreodată ?

Plasa de foc a vinelor mele
să se prefacă-ntr-o stinsă rețea
de crengi argintii ?

Nu vă grăbiți, lăsați...
Pe piept nu-mi puneți flori,
pe gură nici un galben.
Învăpăiat voi fi întotdeauna, sărutat
de buzele aprinse ale soarelui,
de focul ce l-am semănat
în oameni.

ELEGIE
PENTRU FLOAREA SECERATĂ

(1967)

FLORICA

Omoară-te de două mii de ori,
și tot n-o să ajungi s-o mai învii.
Făclii aprinde, smulge soarele.
Acum, mai tare-i ea decît oricine.

Nu se mai joacă, nu mai vrea
prin mii de ape să călătorească.
Nu se mai schimbă. E triumfătoare
în nemișcarea-i oglindită-n sine.

Ea te-a iubit și te-a îmbrățișat
de-atîtea ori cît ai dorit.
Însă acum s-a liniștit : adîncă.
E floare și e stîncă.

IZVOR

Lacrimile mele curg dintr-un izvor
ascuns adînc în nemişcarea ta.
Ele se rostogolesc, nu se numără,
nu se privesc unele pe altele.

Desculţe şi oarbe se ciocnesc între ele,
dar, uneori, încremenesc
iscind un luminiş : cînd tu apari
şi vii spre mine surîzînd prin lacrimi.

AJUTĂ-MĂ

Ajută-mă s-o regăsesc.
A plecat nici de două luni,
și ea vrea să se înapoieze,
dar trebuie să fiu ajutat.

Orice ajutor mi-este bun,
îndepărtați o umbră, un nor,
poate să fie ascunsă acolo
împotriva voinței, căci ea vrea să se-ntoarcă.

Ajută-mă cu cît de puțin,
cu cît nu cer nici cerșetorii,
ca să pot s-o redau soarelui
pe draga mea, decît lumina mai frumoasă.

SÎNT CEL CE IUBEȘTE PĂMÎNTUL

Cît mi-e de rușine că plîng,
cît mi-e de rușine,
cît mi-e de rușine de ploaia
ce mă-neacă în mine.

Cernit de gratii de plîns
ce pot face
cu jalea ce mă clatină
încolo, încoace.

Nu pot trece prin lacrimi
ca un înotător.
Sînt cel ce se dă la fund
necerînd ajutor.

Sînt cel ce iubește pămîntul
acoperit de ape,
sînt cel ce se leagănă la fund
cu tine în brațe, aproape.

TOT CE NU AM FĂCUT

Tot ce nu am făcut
cînd mai erai
putea să fie o stea,
și este un scai ;

E o lumină răutăcioasă
și orbitoare,
care-mi topește carnea
prin care scheletul transpare.

E o lumină fără de tine
și fără de mine,
o lună strălucitoare
de ruine.

Fiind dintre scumpe
cea mai scumpă,
ești noaptea aurului
devenit umbră.

TOATE LUCRURILE

Toate lucrurile rămase
de la iubita ce-acum, aici, nu e
așteaptă tremurînd să fie scoase
din scrin, din dulap, de pe cuie.

Locul lor este
același, de altădată,
dar fiecare știe o poveste
ce nu poate fi nici murmurată.

Cămașa ei păstrează
parfumul trupului și așteaptă,
pantoful puțin scîlciat
e gata să suie o treaptă.

Brățările de palid metal
ce-au cunoscut blînda ei mînă
așteaptă doar un semnal
să plece la dusa stăpînă.

Nimeni, nimic nu o poate
uita, văzduhul încearcă
pașii celei plecate
la mine din nou să-i întoarcă.

ŞI VIAŢA

Şi viaţa care merge înainte
şi fără tine, şi fără tine, şi fără tine,
triumfătoarea viaţă pe ruine,

pe oase şi pe părul tău de lună,
şi pe ceea ce a fost şi pe ce nu e,
pe ceea ce coboară, pe ce suie,

pe ceea ce nici nu ştim dacă e,
pe ceea ce nici nu ştim dacă a fost,
şi cu ce rost, şi cu ce rost, şi cu ce rost

pe ceea ce ai vrea să-ntorci şi nu se poate,
pe ceea ce-i aproape şi departe,
pe ceea ce desparte.

ÎȚI AMINTEȘTI

Îți amintești de banul azvîrlit
de tine în fîntîna cunoscută din Roma ?
„Dacă-l arunci în ea, te vei întoarce..."

Tu ai surîs și-apoi l-ai aruncat,
parcă spunînd : „Crezi că doar oamenii
mint cînd doresc ceva ?"

Și banul și acum te mai așteaptă...

CÎND

Cînd o să mă zărești stînd lîngă tine,
să-mi dai o sărutare, chiar de-ar fi
mai rece decît marmora, să mă întrebi :
„De ce-ai întîrziat ?“

O să-ți răspund
lipindu-mă de tine : „Pentru că
nu moartea-i cea care m-a smuls, ci viața,
și am venit eu însumi, netrimis
de nimeni, nemaiașteptînd
sorocul să m-ajungă, ci-ncercînd
să mă desprind de soare, însă nu
fără a-i răpi căldura ce-ar putea
să-ți înflorească zîmbetul pierit.“

Atunci mi-ai spune, poate :
„Bun venit...“

SÎNT DANIEL

Sînt Daniel cel aruncat în groapa cu lei.
Voci tainice-mi șuieră : „Ei, acum să te vedem,
ei pe tine sau tu pe ei".

Fiorii mă străbat. Cînd or să vină ?
Și mă tot uit în jur ca să zăresc
o umbră să mă sfîrtece, un leu cu colți de flăcări, o jivină.

E groapa singură, cu buzele senine
nu se aude-un pas afară

Și toate fiarele se plimbă-n mine.

CÎNTARUL

Acesta e plumbul, aceasta e marea,
acesta-i cîntarul şi-acesta porumbul.

Poţi să le iei pe toate
şi poţi să le cîntăreşti
cu indiferenţa unei poveşti străvechi.

Nu mai străbaţi nici un timp,
nici un an nu te-apasă,
nu mai eşti aleasă, nu mai intri în nici un joc.

Mina nu-ţi mai tremură,
spinarea ţi s-a îndreptat,
ceea ce a fost un oftat e un nor ce se-nalţă.

Eşti contemporană cu străvechii parţi,
ai zîmbetul din ultima clipă
pe care, necîntărit, îl împarţi.

RĂPIREA

Cu brazii treceai pe lîngă moarte,
luîndu-i parfumul,
casa noastră porni să se-aplece,
desfrunzindu-şi ţiglele pe alei.

Frunzele pluteau picături albastre
în ochiul tău devenit o mare fumurie,
eu însumi plecasem din mine
trecînd pe sub o clătinătoare poartă.

„Acum, fie ce-o fi !“ îmi spuneam
şi aplecat mergeam înainte,
dar încă aducîndu-mi aminte
priveam în sus să te zăresc
şi nu te mai zăream la geam.

HAINA

Haina deznădăjduită,
aruncată la întîmplare,
așa cum stă pe un scaun,
e un cîine chircit care moare.

Din trupul meu care a fost
nici o urmă nu a mai păstrat,
muiată de umbră
este vestmîntul unui înecat.

Toate lucrurile spun :
„Ce singură este această haină !"
Haina care a fost cîndva haina mea
îmbracă oribila taină.

Netezește-o cu degetele tale
tu care m-ai mîngîiat de-atîtea ori
și ia-mă de braț și ia-o
la invizibilii tăi croitori,

unde și eu o să viu
cu trupul meu străveziu plin de coaste,
să-mi țeși un vestmînt mai ușor
din a razelor tale oaste.

SĂRBĂTOARE

Înapoiază-te chiar numai pentru o zi,
de sărbători, cînd toată lumea se duce acasă.
cînd masa e un iaz foşnind de lumini,
cînd paharele sînt păsări cîntătoare.

Suflînd în palma ta încremenită,
să ţi-o încălzesc cu sărutări,
lumini de lebede să-şi ia zborul
din singuraticele mele lumînări.

ÎNTÎLNIRE

Unde leii de piatră încep să vorbească,
unde pleoapa fîntînilor
refuză cătușa pietrei,
unde surîsul
îndepărtează în fiecare seară
masca de fier
de pe obrazul însinguratului,
unde bijuteriile cele mai căutate
sînt inelele
din fire de iarbă
cu o nestemată
din triluri de privighetoare,
acolo ești totdeauna
alături de mine,
iubita mea cu nume de floare.

Și sîntem cu toții.

Îți venise rîndul după cele trei bătrîne duse,
dintre care celei mai tinere
i se adîncise părul de rîu pe o pernă.

Și nu știai.

Tu erai tînără.
Însă luna
se prefăcuse în roată de adîncă fîntînă.

Și nu știai.

Spuneai : — Să mergem la munte,
acolo sorb aer
și iese un abur de stele.
Te așteptau cele trei.

Și nu știai.

Spusesem : — Dar n-am sărutat copiii.
Și mi-ai răspuns : — Doar nu plecăm
pe vecie.

Și nu știai.

Și ne-am înapoiat. Eu în urma ta,
și tu întinsă, plutind
înaintea mea.

Și nu știai.

GREUL PĂMÎNTULUI

Ce încruntat e pămîntul
și cît de nepriceput.
Nu știe să ia în brațe,
nu știe să păstreze ce a primit.

Îi scapi printre degete
și nici nu-și dă seama
că ești cu mult mai înțeleaptă
și decît el mai vicleană.

Te-ai ascuns în el, ca să răsari
din brațele-i negre mai albă.
Să te reverși într-o ploaie de plete
de raze, cum n-are el iarbă.

Să-l faci să gîndească puțin
cu circumvoluțiile sale de munți și de văi
și să vorbească, spunînd
înfrînt : — Întoarce-te la ai tăi.

VESTMÎNTUL

Sînt cel care-ți invidiază
pămîntul
sub care stai,
căci ți l-ai așternut pe tine
furîndu-mi-l, călcînd în vîrful degetelor
(precum umblai cînd îmi păzeai de larmă
somnul) ;
tu nu mi-ai dat răgaz
nici să-ntorc capul
și mi-ai furat pămîntul
sub care trebuia eu să m-aștern.
Nu ți se potrivește, în zadar.
E prea mult și prea greu
și, totuși, l-ai îmbrăcat.

Și nici n-ai mai întors capul
să te privești în oglindă.

UȘA

Îmi străbați toate drumurile,
mi te-ntinzi pală-n bărcile cearcănelor,
te ghemuiești în inimă,
o faci să tresară în zori cu bătaia celor dintîi clopote,

la masă cînd privesc spre pustiul scaun vișiniu,
spre seară cînd devin nisip
și scîncește în mine un ciine
gata să se prefacă în lacrimă.

Ești în mine ca un fîlfîit
necontenit de aripi.
Nu pleci niciodată, te întregești de pretutindeni
din ochiul fîntînilor în care ne-am oglindit,
dinspre marea pe care o iubești,
din munții pe care ți-am sărutat fruntea rece,
din cuvintele înțelese numai de noi,
din unghiurile casei unde lumina-și mișcă păianjenii,
din ochii crengilor privite ultima oară,
dinspre străzile unde-ți aud pașii,
tocurile grăbite să ajungă acasă.
Pe toate drumurile vii,
pe cele de pămînt, și de văzduh, și de apă.
Ești în mine și-n afară de mine.

Dar nu poți să deschizi ușa.

Poate ar fi fost mai bine — am spus —
de-am fi putut vedea Parisul
nu azi, cam la cincizeci de ani,
ci la vreo douăzeci, de aur,

cînd anii-s clopote rebele
trezind văzduhurile toate
şi fete de abanos sau albe
îţi rîd, dar nu cu pietate.

Şi-apoi, fiindcă te-am simţit
că-ţi duci o mînă tremurîndă
la ochi, ca spre-a îndepărta
un fir de praf, un bob de soare,

am început să povestesc
de zilele, şi acelea rare,
cînd în al doilea război
mîncam din hoituri mari de cal

şi-am terminat (nu ştiu de ce)
spunînd : — Somonul de aseară
nu mi-a priit, cu toate că
părea petala unei roze.

Tu ţi-ai acoperit cu pumnul
acelaşi ochi, să nu ţi-l văd.
— Era (ai spus) prea proaspăt, poate.

Şi-aveai în pumni ciorchini de lacrimi.

CEL MAI NEFERICIT

Cel mai nefericit dintre nefericiţi
este cel care nu mai are nimic să piardă,
cel căruia totul i-a ars
şi care, el singur, nu poate să ardă.

Şi, totuşi, arde pe dinlăuntru
fără să piară
şi flăcările sînt nevăzute şi veşnice
cu gheare de fiară.

Ar vrea să se stingă şi nu poate
şi apa lui este de foc
şi umblă ţinîndu-şi fruntea în palme
din loc în loc, fără de loc.

Cît îl cunosc pe cel care
nu poate să se stingă şi umblă mereu
şi adoarme pe un rug, crezînd că o să devină altul
şi se scoală şi spune : sînt tot eu, sînt tot eu.

•

TAINA

Marea avea surîsul albastru,
tu erai în pantaloni albi,
erai o fată, o fetiță
cu pantaloni de zăpadă de Alpi.

Erai minunea ce-o așteptasem
de cînd eram mic : o fetiță mai mare
și aș fi vrut să rămîi neschimbată
mereu în Mangalia noastră de alge și soare.

Dar ai alergat spre mine și am alergat
să te întîmpin — și marea deodată
n-a mai stat liniștită, s-a tulburat
și vremea porni, mîniată.

Și ne-a învăluit an după an,
făcîndu-ne să credem că sînt doar zile
și după douăzeci de ani
ne spuse : acestea sînt cele douăzeci de file.

Și n-am avut timp, și n-ai avut
să întrebi nici cel puțin : care ?
Retrăgîndu-se, marea cu tine în brațe citea
ce nu mai puteam vedea eu din depărtare.

ADORMI

Douăzeci de ani ce pot să fie ?
douăzeci de ani, douăzeci de ani,
douăzeci de ani trecuți pe hirtie
nu pot să fie decit douăzeci de ani.

Douăzeci de ani în care-au murit
atîția oameni în atîtea lupte,
ce înseamnă douăzeci de ani
în șirul mizeriilor neîntrerupte ?

Au trecut ? Ei și ? spun cei mai tineri — vîn alții, și noi
cei ce n-am fost atunci, avem nenumărați ani înainte,
și acești ani, încă neîncepuți,
sînt anii în care curge un sînge fierbinte.

Tu care-ai trăit cu ea douăzeci de ani
fă socoteala și adună
și uită-i, de vrei să trăiești mai departe,
și-adormi pe o rece piatră de lună.

OCHIUL TĂU

Norul acesta l-am privit împreună
sau era poate altul sau altul.
De mi-ai fi lăsat măcar un ochi, al tău,
să privim împreună înaltul.

Un ochi al tău, ca să privească
din cînd în cînd, pe ascuns,
spre buzele mele de var ce nu mai pot
să spună decît un cuvînt : de-ajuns.

Să fie cu mine un ochi al tău, doar un ochi
care-n negrele nopți treze
spre ochiul meu să privească mereu
și ca pe-un bolnav să-l vegheze.

Un ochi care prin umbrele genelor lui
să-mi mîngîie, din cînd în cînd, fața
și care să-mi spună : lasă, adormi,
se va ivi și dimineața.

TE RIDIC ÎN BRAŢE

Te ridic în braţe precum
te ridicam cînd rîul
voia să ne-mpiedice-n drum.

Oh, cît de uşoară eşti şi cît eşti de grea,
nepăsătoare de ţărînă şi plină
de soare, iubită a mea.

Te ţin în văzduh cu braţele-aceste ale mele
slabe şi-atît de greoaie
ce vor să te-nalţe la stele.

Mîna ta dreaptă, un pic obosită,
e o stea cu cinci raze
pe inima mea ce încă palpită.

MUTILATUL

Tăindu-mi cu respirația ta stinsă viața,
moartea m-a lăsat fără cuvînt.
Ceea ce spun, spun ca muții
prin semne bănuite de vînt.

Caii mei au rămas fără capete,
izvoarele mele fără de rădăcini.
Gălețile mele ochiane sînt cu lacrimi
de care ochii mei sînt plini.

Aștept să treacă fiece zi
ca să m-apropiu cu o zi de tine,
umbra ți se-aseamănă și o caut
în pădurile nesenine.

Ce mă silesc să fac
e munca unui ciung care încearcă
să-mpingă printre colți de stîncă,
el singur, fără soț, o frîntă barcă.

PE STREAȘINĂ

Umblu pe streașina casei unde am locuit cu tine
nu mult după ce se născuse soarele nostru cîrlionțat
(tu știi prea bine unde am locuit înainte de izbucnirea
luminii în viața noastră :
în acea pivniță cu răsuflet de mucegai
și cu viață trăită pe cartele, viață pe puncte, vai.)

Dau ocol ochilor orbi ai fostei noastre odăi, privesc
în sus
la cerul de piatră înalt, mă uit cu spaimă-n jos
la cenușiile văi de asfalt.
Și nu sînt decît atîția metri și, totuși, sînt abisuri
și văi.
Vai mie.

Și totuși, de pe această streașină, pe care mă clatin,
s-a aruncat flacără albă fără de teamă Ursei.
Scîntei ne-au țîșnit din inimă, căci îl iubeam,
și lacrimi
se-aninară de urechile noastre cercei. Am zburat pînă-n fundul văii.
„Ei ?“ m-au întrebat ochii tăi, cînd m-am înapoiat.
„Trăiește !“ — am răspuns, „domnul fie lăudat“ (Ursei nu
băgase nimic, și un domn îl mîngîia înduioșat).

Și-acum umblu singur pe-aceeași streașină, astăzi pustie.

(Ursei a dispărut de-a binelea, după cîţiva ani,
asta se ştie.)
Umblu fără îngrijorarea ochilor tăi deasupra străzii-văi,
legat
de o rază de amintire subţire. Ah, de m-ar tăia în mii şi mii de fire.
Dar strada e jos : „să mă arunc, să nu mă arunc ?“ Stau în faţa ferestrei unde dormea cîrlionţatul nostru prunc, stau singur, pe streaşină, în picioare. Şi-mi şoptesc : „să mă arunc, să nu mă arunc ?“ „O clipă, mai aşteaptă o clipă, poate apare ea, blînda mea floare, poate tot apare...“

ACUMA

Acuma, cînd sînt fără tine, singur, pustiu,
cutreieră-mi această neagră sahară.
Solara ta umbră stîrnească-mi nisipul,
sau făgăduiască-mi o ploaie
ce-l va preface-n pămînt.

Nu mă lăsa negurii ce mă sugrumă.
Să nu mă prefac în noapte
eu însumi cu mîinile mele,
stîrnește furtuna cu brațe de ape.
să mă trezească sau să mă îngroape.

ACELA SUNT

Acela sunt ce pierde totul,
sunt cîinele care-şi întinde
spre rîul de răcoare botul
şi-l simte că se-aprinde.

AM AVUT

Am avut o viață de care mi-amintesc,
ea nu mai știe nimic de mine,
amintirile sînt niște urzeli din fire de vînt,
lumina lor abia se mai ține.

Au fost cîțiva oameni, cîteva pahare,
copiii care nici nu știu cînd au crescut,
cîteva geamuri rostogolite din mare
și buzele tale de soare, azi mut.

Am cîteva cutiuțe cu cîțiva dinți
de lapte ai copiilor noștri care mîine vor fi
părinți
și cîteva mărțișoare, ale tale, de lemn
și nesomnul arzător semn.

Trăiesc nedeosebind
sinii trandafirilor de sinii iernii sticlind,
privirile mele sînt tot mai urîte,
obosite de atîtea litere lichide cîte și cîte.

NEÎNFRÎNTĂ

Stai singură-n mormîntul mic
pe chip cu o mare nepăsare
de moartea ce culege veşnic,
de viaţa-n veci risipitoare

Doar firele de iarbă cînd
vibrînd ies din zăpezi, şi vîntul
s-abate dinspre mare oftînd,
în luntre îţi preschimbi mormîntul.

ÎN LUNA

Un plop în lună
departe unde bate vîntul
neliniştilor şi speranţelor mele.
Plopul în lună sub vîntul
ce-mi şuieră prin inima spartă.
Acolo te caut unde poţi fi :
pretutindeni.
Eşti dincolo de frunzele zbătîndu-se
în tahicardia lor verde ?
Eşti dincolo de lună unde se aud
foşnind
miresmele acestei primăveri
neajunse la tine ?
Cum mi-ai răspunde
de-ai fi în stare ?...
„Fii tare !"...
Căci tu eşti
însă cu glasul dincolo de lună.
Luna
de forma buzelor tale,
plopul
de forma neliniştilor
şi speranţelor mele...

FRUMUSEȚEA

Viermii lunecau fîșiind prin hîrtii
spunîndu-mi : — O să mai fie...
Nu știam ce, poate că viața,
poate că nici chiar ce viața nu știe.

Le spuneam : — Lăsați-mă doar atît
cît să pot vedea printre voi
pe cea fără de care totul e urît,
un surd copac fără foi.

— Las-o, s-a dus, îmi șopteau ei foșnind,
noi îți sîntem astăzi cununa, —
dar eu nu te vedeam decît pe tine în adîncul lor labirint,
auzeam doar părul tău harfă chemînd luna.

Stai lîngă mine, să privim copiii...
Cresc, au crescut, cresc.
Mie mi-a mai scăzut umbra ; ţie — de tot.
Dar umbra nu e decît măsura
a ceea ce făcut e să migreze.
Tu eşti fără de umbră, statornicie vie.

Cît de cumplit e să te simt lîngă, în mine, fără să te văd.
Lipeşte-ţi fruntea de sprîncenele de fruntea mea,
aşa precum făceam cînd ne jucam de-a bufniţa
şi cînd şi tu şi eu aveam deodată patru ochi.
La fel e şi acum. Ţi-ai înclinat doar pleoapele,
iar eu am patru ochi şi văd şi pentru tine.

Pietrele ude, nimic nu-i condamnat definitiv.
Alăturea de tine o să-nfrunzesc
fără de umbră
şi dîndu-ne-mpreună peste cap
vom mai trăi atîtea lumi ;

vei spune tot ce nu ai mai putut să spui
cînd umbrele surpau din tine,
paletele o să se-nroureze
catifelîndu-se în mîna ta
cozi de păuni în zorii zilei.

Stai lîngă mine, să privim copiii.

GELOZIE

Cînd am intrat în noaptea aceea în mare,
în noaptea ce aluneca spre zori...
doi ani sînt doar din noaptea grea de stele,
cînd mersul tău nisipu-l săruta.

Căci nu mergeai ; zburai ținîndu-mă de mînă
și marea ne-a învestmîntat pe amîndoi
și ne-a săltat stînd nemișcați pe valuri,
cu frunțile spre cer alăturate.

Îți legănau lichide brațe trupul,
strîngîndu-te, vrînd forma să ți-o fure,
și mult mai multe sărutări îți da
amara mare, decît mie.

Atunci, te-am strîns în brațe. Tremurai.
Scrîșneam. De frig ? Am spus : — Ieșim ! — Da,
hai...

FEBRĂ

Copilul are febră, vino...
Apasă-ți gura ta rotundă
pe fruntea-i și șoptește-mi : — Lasă,
va trece pînă-n zori, fii sigur.

Sînt singur, buzele-mi subțiri
au dispărut, mi-i aspră barba,
și chipul mi-i săpat de rîpe,
și sărutarea mea urzică.

Pe mine nu m-ar recunoaște,
deși sînt viu, cu fața-mi stîncă.
Cu macul gurii tale soarbe-i
tu febra, floarea mea adîncă...

Ceea ce trecea — nu știam că era viața.
Credeam că sînt frunzele, zilele, stoluri de păsări,
pisica zilei de Joi pîndită de leopardul de Vineri,
tocurile, febra scăzînd și urcînd a bulevardelor,
adunările, luările de cuvînt,
oboseala, odihna, spițele mașinilor,
ale soarelui, banul rostogolit al lunii,
noaptea, ziua, noaptea.

Ceea ce trecea — nu știam că era viața.

Nu știam că erai tu cea care treceai
printre atîtea mișcări ale monstrului șiroind de stele,
printre atîtea biele mișcînd atîtea roți,
printre cîteva rulete de cranii
rostogolind atîtea destine,
atîta mișcare fără s-ascundă
o singură mută rîndunică
străpunsă de-o clipă,
o nemișcată clipă —
însă aceea, fără de tine.

Și apoi,
totul mergînd înainte, înainte,
pletele vieții ondulînd mai departe
un miliard de fire de soare crescînd
în locul firului devenit umbră.

CUŢITE

Cuvinte roase ca buzele leprosului...
însă, încă, mă pot face înţeles
şuierînd — mîncînd din vînt
pierzînd dinţi pontoane ale podului memoriei
virîndu-mi cuţitele cîntecelor cîntate de tine
în inimă
o dată şi încă o dată, şi încă o dată.
Cîtă rezistenţă a zădărniciei...
Cine mă ţine ?
Voinţa ta, poate,
învăluitoare şi tare şi acum...
Cu mult eşti mai puternică şi astăzi
decît această — zi-i — viaţă a mea...
Cuţitul ce m-a străpuns de sus în jos
mi-i acum şira spinării.
Trebuie — pot altfel ? — să merg drept.
Am o ţinută, aproape corectă încă, prin
strălucirea interioară a fierului.
Cuvintele roase se aprind
de şiroindele tale rubine dureroase.

SĂ POVESTESC

Să povestesc amintiri despre tine...
Nu ești, nu te vei înapoia,
nu ești plecată numai pentru o mie de ani,
ci pentru...

Să spun : era, a fost, cum nu spun
despre brățara ta din cutie
care este...
Și să merg înainte, să-mi văd umbra întrecîndu-mă,
să înaintez împovărat de soare
(unde să mă feresc de el ?),
scăldîndu-mă în marea lui 1966,
și să fiu viu fără de...
Sînt o pădure de amintiri. E totul numai zvon.

Am fost, am fost, am fost cu...
Înghite-ți limba și tăcere...
Fac amintirile din tine-acum ce vor.
M-acopere un val — și sînt albastru-acum
și spun : acuma sînt un val,
și altul mă rostogolește
zvîrlindu-mă pe-o plajă. Sînt o scoică.
Arunc o piatră netedă pe-ntinsul mării,
și saltă piatra — și aud un rîs.
Al tău. De-atunci. Rămas pe țărm, acolo.
Aveai picioare de lumină zveltă.
Te văd în depărtare prin atîtea
lumi de atunci,
brăzdînd văzduhul de atunci, pădurile.

și străzile de-atunci,
ce sînt și azi, și nu sînt, fără tine.

Pădure de-amintiri.
De după fiecare arbore m-așteaptă
pași lungi, rotundele ecouri,
elanurile tinere ce nu mai pot ajunge
pînă la mine. Și nimeni, decît eu,
ca să le știe
sonoritatea, frăgezimea, blîndețea
și neputința de a mai zbura.
Distanțe. De necuprins...

Să pot surprinde amintirile, dîndu-le carnea mea,
o să încerc să mă tîrăsc spre tine,
prin sîrmele ghimpate ale chinului...

IARBĂ

O geană de iarbă
între două pietre.
Eşti adormită numai,
viaţa nu dispare.

Tălpile de piatră
nu pot să strivească
iarba care le va scăpa
întotdeauna.

Un surîs pe faţa mea
aplecată deasupra pietrelor
clinteşte cîteva stele,
clăteşte apele negre.

Nu poate să fie
victorios Urîtul.
Inima mea
e legată de a ta

nevăzută - - însă
nicidecum pierită,
obosită un pic,
plină de rouă.

Iarba salută
o primăvară nouă
cu degetele sale subțiri
care sînt ale tale.

Mi-e frig. Nu mai pot.
Amintirea de iarnă definitivă
a crinilor, undeva, poate la munte,
undeva unde n-o să mai fie
de-acum înainte pentru mine nimic.

Însă a fost ?
Dar dacă nu ar fi fost, şi totul n-ar fi
decît amăgire,
de unde naşte atîta durere ? Fără-ndoială,
din bucuriile dispărute pe veci.
Au fost, şi acum sînt,
însă numai osemintele lor, radiografia
crinilor,
parfumul lor înecăcios, razele perfid întoarse în
atac la baionetă,
insuportabilul parfum al crinilor
care nici ţie nu-ţi plăceau.
Ei mai trăiesc. Ai îngheţat. Îngheţ.

LA PÎNDĂ

Cîţiva, nu puţini, cred, iubita mea,
că mă voi pulveriza,
stelară cenuşă în ochii indiferenţi
ai haosului.
Mă simt prefăcut în cioburi, într-adevăr,
nu vreau nici să mi le număr,
însă bubuitul verde al mării
este un semnal al absenţei tale,
al prezenţei tale peste
milioanele de pulpe triviale
trase în ciorapi de şampanie.
Sînt prăbuşit, dar nu încă mort —
antenă orizontală a Universului.
Destinul nu va scăpa
nepedepsit de mine.
Sînt la pămînt, însă la pîndă.
Şira spinării, ştii prea bine —
mi-a fost lovită nu o dată,
dar sîngele amnarului este scînteia.
Sînt prefăcut în cioburi,
dar nu ghebos.
N-am zbîrcituri pe suflet.
Voi mai aprinde, şi nu o dată,
murdara faţă a întunericului,
să se ruşineze.
Ochii mei sînt păsări
ce se rotesc şi în somn
neavînd decît un rost :
să descopere şi altceva
decît ceea ce se vede :
frunzişuri de ape,
zmeură în apusuri,

azur în ochii închiși ai pămîntului.
Nu te voi lăsa niciodată
singură.
Un arc mi-e spinarea,
stau la pîndă.
Așteaptă-mă.

SEMPER

Mare, ce greu te pot vedea,
eu, care te iubesc atîta,
dacă nu mai este Ea lîngă mine,
tu eşti cumplita, urîta.

Tu tragi linii de spume
şi-mi spui : e o socoteală
pe care o fac în eternitate
şi nu iese cu nici o greşeală.

Nu lipseşte, spui, nimeni,
e doar o ciudată părere,
cifrele mele-s aceleaşi
la adunări şi scădere.

Adună-te cu alţi oameni şi dacă
nu poţi, adună-te cu nisipul,
şi eu, din cîteva linii,
îi refac dragostei chipul.

Şi toată viaţa cum...
deodată, devenind un ghemotoc, puf de hîrtie
cu literele invizibile, suflate,
o păpădie de nori risipită de vînt.
„Sprijină-te pe umerii lui, şi ai lui, şi ai lui"
O să încerc.
Unde sînt prietenii ? Preumblă-te prin oraş,
s-ar putea să-i întîlneşti şi să-ţi spună o vorbă bună.
Oamenii nu sînt răi, au însă grijile şi fericirile lor.
ele trebuiesc consumate la focul vetrei
sau la răcoarea izvoarelor interioare.
Maşinile sînt din ce în ce mai multe,
oamenii ies spre sfîrşitul săptămînii din oraş,
unii te şi salută, dar măresc viteza.
Ce mai vrei, la urma urmelor ?
Ţi-ai trăit viaţa. Unii s-au prefăcut în talere de pămînt
la douăzeci de ani.
Ai fi sperat vreodată să
trăieşti atîţia ani ? Ei, vezi...
Şi, afară de asta, te-a lovit vreun om ?
Nu. O armă secretă. Tăişul ascuţit de vînt neauzit.

Nu fii laş — umblă — respiră,
fereşte-te de lacrimi — preferă opalele.
Ai putea fi un bijutier bun de lacrimi.
Fă din durere artă. Transformă sufletul
într-un saltimbanc emoţionant.
Uitarea. „Trebuie să uiţi". Şi
asta mi-o spun fiinţe
destul de apropiate... Şi eu mă gîndesc tot înapoi.

Mă loveam de un colț de masă —
îți spuneam ție, iubito,
cu toate că nici nu mă durea prea rău.
Dar rămăsese un scîncet, o lacrimă a copilăriei
în mine, aveam nevoie de o mîngîiere.

Scriam,
îți arătam acești viermi muzicali —
opera mea : — Ei, ce părere ai ? Merg ?
Răspundeai : — Dacă merg ? Sînt superbi, grumaji
de cai sălbatici.

Credeai în mine, în mizeria
acestui fel de a ne amăgi.
Artă. Sufeream pentru artă, pentru oameni
ți-ai dăruit sîngele, și nu o dată.
Ne-am înșelat. Mîinile tale puse pe piept
au fost primul semnal.
Toți vroiau să se salveze —
căci ele nu mai unduiau : erau
o spadă. Tăiau. Categorice.

Din nemișcarea ta
năsteau trădătorii.
„Și te vor trăda mai întîi
cei care-ți stau aproape."
Granița între viață și moarte. Cine
alege Moartea ? Numai
sinucigașii.
Sînt atît de puțini, împărțiți
și ei între săraci cu duhul și
cei meniți cămășii de forță.
Așa cel puțin spun vracii
într-ale sufletului.

Așadar, orice ar fi, trebuie să aleg
viața. Golit de tine, să a'eg viața.
Ceva în care
cîteva ore ești treaz, apoi
ca și mort, pe urmă
din nou treaz, vîrstat de
săptămîni, luni, ani.
Viața... un fel de zebră de vînt care
face copii și-apoi îi mănîncă,
lăsînd să-i numeri liniile mai departe.
Viața... Mănîncă și tu — îmi șoptește ea —
desigur multă verdeață ; e inspiratoare, are
nervuri de harfe — dar nu uita
proteinele.
Și cînt-o puternic, biet orb, pe dusa iubită,
lumina ochilor smulsă.

GREUTĂȚI

Am ajuns cel mai sărac,
nu am fost în stare să-ți aleg
o filă de piatră, o lespede,
e atît de greu, e atîta de grea,
cum s-o găsesc în așa fel încît
să fie mai puțin apăsătoare.

Copiii îmi spun, însă, că dacă
e mai ușoară, poate fi luată de vînt,
măcinată de morile
ploilor, sfîșiată
de ghearele cîtorva viscole.
Cum să pot cumpăra
o filă de piatră și cum s-o aștern pe sînii tăi mici
și să-mi spun : asta e ultima filă
cea care, poate, nici nu mai doare.
Stă scris pe ea sfîrșit.

Voi face din oasele mele o rocă,
o împletitură subțire de fluiere de soare
să te îmbrățișez, cîntîndu-ți.

SUCCESIUNI

Devenisem drum, drum de pămînt,
totul era să scap de sub tălpile trecătorilor
să mă strecor pe sub ei,
să scap de sub apăsarea fiecărui pas
să-mi găsesc liniștea mea de pămînt.

Căderea frunzelor, cînd era încă soare,
mă mîngîia.
Castanele lunecînd din
crengile candelabre
făceau să-mi cînte pielea de pămînt.
Nucile ce se desprindeau
din mătăsoasele culcușuri verzi erau
creieri mărunți de filozofi cinstiți.
Mai învățam ceva, neobligat,
și nici un fel de
condică de prezență.
Dormeam cînd vream și nu dormeam cînd vream.
Eram în așteptare.
Trecuseră mai multe milioane de ani
și zeci de milioane de tălpi
trecînd mă apăsară.
Am așteptat încă vreo cîteva
sute de milioane de ani
să-ți simt lungile tălpi subțiri
călcîndu-mă.

Fără de rost.

Tălpile tale mîngîiau văzduhul.

VEVERIŢA

Umblam prin pădurea
prin care soarele-şi trimitea sulurile de tămîie
tăiate din cînd în cînd de cădelniţele veveriţelor.
Eram mic printre brazii-catedrale
care mă făceau şi mai mic,
mă gîndeam de atunci la bătrîneţe,
la ceea ce se isprăveşte,
făceam în gînd lire line din unele nuiele
ce mîngîiau norii,
încercam să zbor să le ating,
să scoată un sunet albastru sau argintiu
(nu reuşeam decît uneori, în vis,
cînd pluteam urmărit de iazme,
întîlnite apoi şi în viaţă —
însă atunci, apăsînd pe o simplă pedală de aer,
scăpam de ele, zburînd mai sus).
Aş fi dorit să rîd, dar nu singur,
să-mi pot înclina capul pe umărul cuiva,
să pot să întreb, să fiu întrebat şi, alteori,
să fiu lăsat în pace,
să înţeleg brazii ce plîng cu lacrimi tulburi,
să-mi împletesc şnurul lacrimilor mele cu al lor.

Eram într-o tunică de licean care mă strîngea,
şi numărul pe braţ era vizeta puşcăriaşului.
Însă de pe atunci te presimţeam, flacără bălaie,
ce-aveai să apari atît de tîrziu.
Pasăre-aş fi vrut să fiu
(mai ales cînd se-auzea fluieratul trenului,
care nu mă lua niciodată)
şi eram de-abia un om mic, un băiat,

ascultînd rostogolindu-se din bărbile izvorului
silabe de cristal, ce și începuseră
să-mi facă socoteala vieții.
Cît invidiam melcii lăsînd în urma lor o dîră de
platină,
parfumul cărnos al ciupercilor,
și, mai ales, pămîntul care-și așterne cum vrea,
și doarme fără bromurile pe care de pe atunci le luam.

O, Doamne !...
Și se însera, și ecou-și făcea orgă din
arbori și repeta :
O, Doamne !
Fără zgomote, noaptea
cosea pădurea. Ridicam ochii.
O veveriță
zvîcnise neauzită pe cer și
rămăsese acolo cu pîlpîitoarea ei
coadă de stele.
Îmbrățișam un copac, sigur că sînt și copaci
femei.
Îmi lipeam fața rece de pielea lui încă fierbinte.
Și mă visam cu tine pe umăr, veveriță bălaie,
colindînd lumea...

Din

HANIBAL*

* Am păstrat ortografia volumului *Hanibal*, apărut la Editura Cartea Românească în anul 1973 *(n.a.)*.

RÂUL PE OBRAZ

Pe străzi sunt eu cu fața spartă
de-un râu al cărui nume nu e
întipărit pe nici o hartă
și care din pustiuri suie
și-așteaptă clipa — neștiută —
când pe pământ or să mă'ntindă,
iar apa lui pe fața mută
va fi o netedă oglindă.

MÂNĂ SPARTĂ

Nu sunteți înțelepte, degete,
nu știți să vă uniți,
să fiți un cuib care păstrează
foi, păsări și cântări ascunse

Chiar strânse tare, încă mai lăsați
silabe de lumină între voi,
prin care se strecoară
țiparii fulgerătoarei mele vieți

Ați adunat făina nopții
ați frământat-o, și din norii ei
ați rotunjit pe cer o pâine mare
ce-alunecă și cade
la peștii orbi din Mare.

Cât va mai arde inima
te voi păstra în mine
iar eu lîngă tine și'n iarbă
și mult deasupra norilor.

Însă mi-e teamă să nu fii
și'n acest ultim fluture
ce-și lasă polenul lunatec
sărutându-mi obrazul

sau pe o creastă de munte
unde nu pot ajunge
din pricina cristalelor
orbitoarei zăpezi,

care-ar putea să fie
lacrimile tale
înghețate de spaima
că le-aș putea zări.

RUGĂCIUNEA LINGURII

Dă forţă mâinii să nu mă reverse,
să fiu un lac tăcut pe-a cărui faţă
cresc sori şi lune fumegând.
Nu mă toci, îngăduie-mi să fiu
mereu adâncă şi'nţeleaptă
precum văzduhul unui suflet drept,
iar malurile mele să rămână
de-a pururi blânde gurii care tremură
şi celei înfricate şi flămânde
şi să fiu plină totdeauna pentru
acei cari, oglindindu-se în mine,
şi-ascultă inimile obosite
şi'nceţ mă sorb gândindu-se la viaţă.

Să-mi fulgere în timpul zilei
o rândunică de senin întinsul,
iar noaptea, în adâncul meu să-şi clatine,
sporindu-şi grâul de lumină, stelele.
Dă forţă mâinii celui care tremură
şi care, încercând să mă ridice,
mă'mprăştie şi fără să-şi dea seama,
mă umple-ochi cu lacrimile lui
şi-apoi le soarbe dus pe gânduri.

Cred în tot ceea ce-i legat de tine
şi-atâtea sunt, doar orbii nu văd,
eşti pe cea mai apropiată
stea ; ce firesc ar fi de-ai apărea

Nu cred în adevărul omului trăind
chiar şi un secol, şi-apoi dispărând.
Absurdu-l văd, însă nu cred în el.
Nu tot ce nu se vede e fantasmă

Durerea spiritului e mult mai adâncă
decât a trupului. Cred în puterea
a ceea ce să sboare-a învăţat.
Nu cred în resemnare şi'n pustiu

Nu cred în nedreptate, nici măcar
în vânturile sorţii care'mpart
arzânde roţi de spini celor mai mulţi
şi câtorva — roţi de maşini solare

Sunt vasul de pământ ; cel ce păstrează
sărutul amintirilor ; am toarte
pe care le susţine braţul tău
mult mai puternic azi decât odată

Nu cred în rânjetul ticăloşiei
în cei ce-apasă nu numai pământul,

ci și pe frații lor, nu pot să cred,
cum nu pot crede în taftaua mlaștinei

Nu cred în cei ce vor să uite,
și cât mai repede, pe cei plecați din viață,
fiindcă ei sunt cei care astfel
vor să dea pradă Morții Spiritul

Nu cred în corbul care vrea
cu foșnetele beznei s-acopere văpaia
și croncăne : „Urmați-mă, eu sunt
orga luminii". Cred în licurici

Cred în văzduhul tău, azi fără lanțuri,
în frumusețea ta cred.
Cred în vestmântul gândurilor tale
și nu cred în uitare. Niciodată.

OCHI ÎNCHIŞI

Voi n'aţi văzut precum eu am văzut
ochi care se închid nu pentru somn
ci pentru totdeauna,
lopeţile a două lacrimi
scăpate în definitivul
lac fumuriu.
Atunci mi-am dat seama
că nu mai e vorba
nici de America, nici de Vechiul Continent
nici de Asia
ci de omul acela
care închide ochii
scăpând lopeţile pentru totdeauna.

Chip rotund, apleacă-ți pleoapele
peste umărul acesta. Am nevoie
să mă oglindesc în ochii tăi
grei de lacrimi aurii de fericire.
N'o să stau prea mult, ci către Mare
o să mă îndrept aproape singur
și târându-mi luntrea umbrei strâmtă,
lângă mal mă voi opri. Așteaptă.
Mai privește-mă încă o dată
înclinată, încă amintindu-ți,
și în timp ce-o să mă'ntind în cuibul
strâmtei mele umbre și-o să-ncep
să vâslesc din lungi lopeți de noapte,
tu întoarce-ți capul strălucind
de atâtea lacrimi fericite
către soarele ce-o să apară.

MIRESME PIERDUTE

Miroase cum mirosea în pădurea pierdută
când aveam opt sau nouă ani poate
și când în mine se legănau câteva liane de gânduri
și câteva maimuțe pitice cu care semănam.

A frunze umede miroase și-a șopârle și-a ovații
de fulgere
care aprindeau părul pisicii sălbatice
și-a ceea ce aștepți : o săritură cu aripi
în brațele cu subțiori adânci ale nopții

Acolo sunt scoici cu groase buze roze
care-mi înghit tristețile zâmbind
și un cer care îmi leagănă sufletul de-argint
noaptea când îmi vorbești prin literele licuricilor

și când urechile îmi sunt fierbinți
și când la tâmple o vână îmi bate miezul nopții
și când îți iau mâna pe care mi-o simți
și reintrăm, cu nări umflate ca goarnele,
respirând bătrâna pădure pierdută.

Ceea ce a fost nu mai este
și ceea ce este nu va mai fi.
Atâtea mecanisme pământești și celeste
care nasc atâția homunculi și fii.
Toate tristețile se sfâșie între ele
și norul le stinge amintirea cu vata
și amurgul meu naște sângerii mărgele
și limba uitării le șterge — și gata.

ABSENTA

Cazi-mi în braţe tăcută,
tu, cea plecată, care eşti numai a mea,
ca'ntr'un hamac de tăcere o stea
legănându-şi părul pierdută.

STRÂNS

Trebuie să mă grăbesc să spun
atâtea lucruri nespuse,
trebuie în brațe să te adun,
duso, și-atâtea umbre răpuse.

Noaptea se întinde. Ceeace scriu
scriu într'o ciudată lumină
cu o creangă de fulger pe un cer pământiu
un semn pe o planetă străină.

Cu cheia care-mi tremură în mână, —
pe când erai
puteam să deschid orișice ușă
Acum ușa ta îmi spune : stai !
și celelalte sunt de cenușă.

ZAPEZI

Cât îmi place zăpada și
ce frică mi-este de ea
aducându-mi aminte de fulgii
de atunci și de tine.
Ea mi se strecoară între guler și ceafă
prelinsă în plete-argintii
și de fiecare dată îmi ia
ceva care zboară în beznă
și în înălțime.

Inelul nostru e un cerc de apă
care ne logodește clătinându-se ușor.
În el în fiecare seară scapă
o lună nouă și un pui de nor.

CULORI

Ți-ascult culorile și caut
sub aripile lor să mă'ncălzesc.
Albastrul tău m'ajută să plutesc
către izvoarele de argint ale unui flaut
șerpuitor.

RADIOGRAFIA IERNII

Scheletul zăpezii pe câmpuri —
şi eu mai departe pe gânduri
printre atâtea schelete
ale vieţilor iuţi şi încete

Plecă dintre noi iarăşi unul
şi cască în zare tot tunul
la fel ca atunci când erai
stăpână a norilor cai
şi peste lungi coaste de stele...

Scheletele absenţei — ce grele
atârnă cu cele ale iernii

Şi amara zăpadă a pernii...

CÂND

Când nu voi mai avea nimic de la tine
nici un nasture orb, nici o cămașă de lună zdrențuită
nici un flacon aburit în care a mai rămas o lacrimă
suspendată
când nu voi mai avea nici o oglindă
nici o pupilă de apă în care să mă recunosc...
Ce va fi atunci, nu știu...
Dar cum aș mai putea fi eu ?
Voi fi un cărăbuș orb, mă voi lovi
de câteva mobile de praf
voi întreba în stânga și în dreapta
dacă mai este un drum și unde duce — și
cum mă cheamă și ce
au fost toate acestea.
O să fiu atât de obosit
încât n'o să mai pot dormi nici o secundă
și o să mă uit de jur împrejur și n'o să văd nimic
și o să spun : „ei și ?"
și o să mă strâng în brațe
și o să mă legăn ca pe un copil
și o să vreau să dorm într'o
nesfârșită văgăună umedă
și o să fiu aproape sigur
că numai așa se va face lumină
o, draga, draga, draga mea,
atunci fără de chip și fără amintire...

Ceapa cu foi moi de opal
a înghețat și a scos o coadă verde
și a devenit un mic animal
care din ochi nu mă mai pierde.

Aici eram noi cei care ne duceam
și dincolo voi ce ne priveați prin geam
cu dușmănie, fără ca să știți
că după noi veți fi și voi priviți.

AVERTISMENT

Dacă o să mai duc mult timp această viaţă
e limpede că ea nu mă mai duce
cu toate că de mine atâta se agaţă
făcându-şi cruce.

DINTR'O PĂDURE

Dintr'o pădure a ieşit sburând
un câine mic şi vesel cu o pată de aur
şi de la început mi s'a uitat în ochi
mărturisindu-mi : „Sunt".

Privindu-mă, parcă-mi pătrunse
în ochi şi, ca să mă înveselească,
la goană o luă prin frunzele căzute
stârnind în urma lui cozi lungi de frunze

Şi n-avea nici o zgardă, nici un soi
de grijă, numai veselie,
şi goana lui era de aur risipit
şi nu ştia că lumea e încă în război.

CĂȚELANDRUL

Cățelandrul ucis își lăsase pielea pe șosea
și acum sufletul lui sbura sus
printre norii roz-albi ai acestui Decembrie nebun.
Îl vedeam cum, liberat, puțin nedumerit de noul său drum,
și puțin întristat de ceea ce lăsase în urmă,
sufletul lui zburda pe pajiștile cerești
unde, Doamne, eu nu sunt încă.
Și totul era frumos și atâta de roz-alb,
în afară de oribila floare roșie
care-și picura petalele din trupul cățelandrului întins pe șosea.

Această cizmă a ta, fetițo,
are un bot de șarpe
și căptușeala ei e rubinie
Când va începe să se miște o să auzi
o muzică de flăcări și de harpe
Să nu te sperii. Totul e
așa cum trebuie să fie
Când talpa o să se tocească, și
se va toci, — o alta o să vie.

ACEASTĂ BOGĂȚIE

Nimeni nu mai are ce să-mi fure,
nici măcar o rugă, nici măcar un cui,
decât o brățară din oasele mele pure
ce se clatină'n mâna văzduhului

ACESTUI OM

Acestui om îi e frică de tine și de mine
el se ascunde când ne vede
el se pitește noaptea în trestiile stelelor
și-i vine să plîngă și nu știe de ce.

MAI APROAPE

Vom putea fi mai aproape
dacă nu ne vom îndepărta
de drumul acela suind
printre oamenii care
nu râd totdeauna.
Răsuflările lor mişcă roţile stelelor
leagănă'n albii oraşele
aleg din zăpezi diamantele.
Au un fir nevăzut
trecut prin urechile acului
stelei înalte.
În noaptea asta vor coase
haine încăpătoare
pentru aceia ce dârdâie încă.

RENAȘTERE

Până la urmă fiecare rămâne singur după-Aceea
care poate fi după iubire sau despărțirea pentru un timp
sau pentru totdeauna
Totul este destinat despărțirii
Numai amăgirea fată pierdută ne dă târcoale
legându-ne la ochi cu o batistă de violete
curând destrămată

Cu cât ești mai fericit și mai mult timp
cu atât trăznetul te pândește cu mai multă încordare
ca să-ți despice fruntea
Toate lucrurile au un rost sau niciunul
Gândește-te sau, poate, mai bine, simte
sau, și mai bine, cine știe, nu mai gândi deloc

Cel mai fericit lucru este să te urci pe o scară
destul de înaltă, să intri în subțioara podului,
să-i adulmeci fânul care nu minte niciodată,
și de acolo să sari în noapte
cu o umbrelă, ca în vremea copilăriei,
și să simți că ești mic și că n-ai vrea să mai devii niciodată
mare
și umbrela să șiroaie până jos de stele
și când ai atins cu picioarele pământul
să fii mic de tot

și să chemi mama să te ajute să te ridici...

CASTANA

Ochi al pădurilor grele
alunecându-mi în palmă,
dă-mi împlinirea ta
eliberată din pleoapa
vibrând de gene de fier
și oglindirea rotundă
a unui adânc asfințit
fericit că se poate păstra
cuprins de amintirea luminilor sale

Floricicăi

Spuneam : nu sunt pentru ea
hainele acestea tainice, fularele de umbră,
ghetele de aur şi umbrele lor
Le cumpărasem pentru tine
şi le poartă ea şi i se potrivesc
de parcă ai fi tu,
iar eu, privindu-le, mă clatin
ca vinul tulbure într-un pahar
ţinut de o mână atât de nesigură
Mai ales acest pardesiu
de zăpadă abia începută
nu-l înţeleg
Însă cuprinsă de el
ea este un plop tânăr eliberat
înaintează spre ceva limpede
îşi scutură sunând pletele de râu
şi-mi lasă în palmele nepricepute
câteva răcoroase cuvinte neînţelese.

LEGAT

Legat sunt de-acest cânt de dimineaţă
care-mi sfâşie pacea toamnei
cântec de inimă albastră
inimă tatuată
cântec stârnindu-mi unde mici de spaimă
Storc lacrimi cărora le-ascund trupul tremurător în pumni
apoi le scutur bine şi'ncerc să le arunc
cât mai departe
Zarurile sunt aruncate
dar le mai văd cum tremură
privindu-mă cu ochi care au fost.
Cuburi de apă cu priviri rotunde
păsările vă ciugulesc vântul vă clinteşte.

Nu mă pot despărţi de ceea ce
nimeni nu vrea să nască

şi de acest cântec
pentru dimineaţa altora.

ILUMINARE

Pipăia cu ochii tot ce nu mai putea să vadă —
și mâinile nemaiputând să le miște,
genele deveniseră degete nespus de fine, care,
încet rotindu-se, căutau să mai simtă fața fugară a luminii
Și era în întuneric și eu o priveam
și muream privind-o și mă'necam în noapte,
însă ea căuta cu genele mereu mai atente tot ce-i fugea,
și ochii îi rămaseră deschiși așteptînd răsăritul.

CALENDAR

Nu a nins încă
și asta e bine și
asta e rău
și asta e frumos pentru că nu
s'au tras încă perdelele
țesute din acele stele nevăzute
și nu mai știu în ce timp trăiesc
și pentru că, nemaifiind timp, te regăsesc
departe pe o stâncă de lumini potolite
lângă niște animale cu boturi de flori
și nu în Octombrie și nici în Ianuar
și nici lângă neguroasele fiare
de mult intrate în calendarul
fâșâind de frunzele mereu căzătoare,
cumplite, cumplite.

ÎNCEPUT DE IARNĂ

Gerul zbura pe fereastră în odaie aducându-mi
mireasma de nuferi amari ai zăpezii
Atunci veneai să mă învălui
cu plapuma privirilor
te întindeai lângă mine
şi prin lucarnele iernii deschise
ascultam duşi pe gânduri
cum geru-şi clintea uşor clopoţeii.

FĂRĂ

Marea care mă cheamă
cu o maramă cenușie
și cu o maramă verzuie
Și eu în văzduh, fără tine

Timpul care nu mai are
nici o culoare, și eu
în văzduh, cu el, fără tine

Acum, leagănă-te, Mare,
la țărmul uitat, către meduza stelei
care transpare în noapte

Nimic nu este schimbat în lumea cea mare și mică
Marea se leagănă precum altădată
Doar eu în văzduh, mereu fără tine.
în așteptare.

MIC SALT MORTAL

Era verde nisipul,
galbenă Marea,
nesfârşită speranţa,
ascunsă îndoiala.
Un an are — spuneam —
cam trei sute şaizeci
şi câteva zile
şi ziua de astăzi
de-abia e'ncepută
Oho şi oho — şi
hai doar să râdem
e-atât de departe
orizontul de-această
tâmplă prea tânără
nealbită decât
de şapte sau opt
fire de lună.
Spuneam : vor mai fi
zăpezi nesfârşite
şi lămpi străvezii
prin care se văd
lumini ca de ouă
din care-or să zboare
sitarii-aurorilor.

Iepele mării
nechezau înălţându-se
Soarele ne împrumuta
pielea fierbinte.
Ţeseam — cât de simplu
şi cât de frumos ! —

din corzile vocilor
lungi fire de taină.

Şi se răsturnară
de-odată şi Marea
şi Cerul şi totul —
şi se liniştiră.

Şi-acum pare totul
cam tot ca odată.
Un an care are
cam trei sute şaizeci
şi câteva zile
şi galbenă Marea
şi verde nisipul
şi mută speranţa
şi neţărmurită
pe veci îndoiala.

De toamnă şi de primăvară mi-este frică.
Nu pentru mine. Pentru voi.
Atunci, de-odată, te poţi transforma în rândunică
sau într'un tremurător trifoi

Atunci se răreşte pânza a ceea ce ne ţinea
împreună pe noi toţi, chiar necunoscuţi,
şi prin ea zărim o pleoapă sau o stea
o silabă tremurătoare de la cei deveniţi muţi.

Atât de curată suia dimineata
încât eram sigur că se spălase
întreaga noapte pe față
Copacii legănau fire de lumină,
noaptea nu ne avertizase.
Venise ziua despre care
nu știam încă nimic
și nici licuriciul în flori adormit.
Însă moartea zise : „Asta-i ziua mea."

Și o răpi zâmbind ușor
și cu inima grea.

29 APRILIE

Doar timpul s-a urnit, şi cât de greu...
Sunt pietrele aceleaşi, parcă, încă.
Le simt sub tălpi mereu, ca şi atunci.
Văzduhul e o stâncă fumurie

Acum, îmi tai în inimă o fereastră
şi te zăresc la fel privind afară
spre ploaia primăverii de atunci...

IATĂ CUM...

Iată cum mă apropiu
de ceea ce tuturor li-este groază
fără să tremur de nimic
ca o rază care surâde

Am cunoscut aproape tot ceea ce
neputința noastră poate cunoaște
Am câțiva prieteni unde altă dată nu
puteai zbura nici cu gândul

Acesta este pământul la urma urmei
și dincolo de urmă o trenă de stele

Pulbere — pipăită cu degetele pulberii
măsurată'n cântarele vântului.

Sărmanii oameni vârîți în pământ —
și fericitele frunze ce mor sus în aer...

AȘTEPTARE

Te mai aștept pe-aceste trepte frânte
hamal ținând un mic bagaj de umbră.
Nu vreau să urc, nici să mă'ntorc nu pot.
Noaptea se'îndepărtează cu măturătoarele.

Stelele se urnesc încet. Am mai putea
să prindem împreună ultimul vagon
acolo unde oamenii își șterg
fața cu mari batiste cadrilate
și țin visând o pâine pe genunchi.

COMBUSTIUNE

Aşteaptă, nu grăbi să spui
că'n mine soare-i sau doar noapte :
când nevăzut sunt, noaptea, sui
spre zorile sclipind de şoapte —

şi când în răsărit mă'nvălui,
în ochi priveşte-mă adânc
şi o să vezi cum noaptea'n vălu-i
pândeşte surâzând că plâng

cu nişte lacrimi nevăzute
ce se prefac în continente
cu sfincşi, cu munţi, cu lumi tăcute
cu căprioarele atente

la criminalele pupile
de arme grele automate ;
cu atâtea nopţi şi atâtea zile
ucise, arse, bombardate,

din care, tremurând, se'nalţă
o floare pasăre ce cântă,
deşi e cea mai dezbrăcată :
cenuşa tainică, şi sfântă.

Și să mă duc la mine să mă
culc
să mă întind pe pat să stau
culcat
să stau culcat și să nu pot
să dorm

Să mă gândesc la o coexistență
între pământu'n flăcări și'ntre Mare
să mă gândesc la Europa și
la celelalte continente, și
că mult mai bine ar fi fost
să fiu
născut acum vreo două mii de ani
când ceea ce există nu era

și frânt de oboseală să încerc
să fac din mine, cel sfărmat,
un cerc...

FARĂ OPRIRE

Trebuie să mă grăbesc, căci pământul se întunecă
şi umbra se întinde
însă eu ridic umbra şi fac din ea aripă.
Umbră ridicată, pernă de somn
pe care odihneşte lumina.
Şi ridic întunericul şi fac să vedeţi în el
bolţi vinete, templele stelelor clătinătoare,
îndepărtez imposibilul şi-i dau un nume ca să-l
cunoaştem.
şi să ştim că poate fi înfrânt.
Şi acuma cântă lăutele absenţelor
şi ceea ce a fost şi pare doar că nu mai e
şi ceea ce-i nenăscut şi se va întrupa şi ne va semăna
şi nu va fi niciodată oprire,
ci o neauzită, ridicată'n uimire
moară de argint, tăvălug de valuri,
nesfârşită cascadă a unor aripi
circulare.
Căci totul trebuie trăit şi fără sfârşit
să fie.
Putere a suferinţei, sceptre de flori ale soarelui,
fântâni făcând să izbucnească lumina
din gurile încremenite ale absenţei.

ETERNITATE

Ce caut pe acest tărâm
unde amintirile rămân în urmă
de parcă le-ar fi ologit cineva,
și unde aud fâlfâitul timpului sburând
mereu înainte, nu sfidător, nu triumfător,
ci nepăsător ca parfumul tinereții.

Aici este Marea.

Pe tot ce a dispărut, pe tot ce știam, le-a înghițit ceva,
dar cum să-mi dovedesc,
când din pământ explodează păduri necunoscute
se aude o muzică de miresme
și buzele unor presimțiri înrourate ?

Aici este Marea.

Ai putea să vii acuma fără să-ți fie frică,
fără grija că oamenii noi te vor privi ciudat,
iar ceilalți, câți au mai rămas,
ca pe un om care a lipsit *atâta*

Ai rămâne uimită nemairecunoscând decât
obrazul ciuruit de lacrimi și soare al stâncilor
acolo unde singură neschimbată
a rămas
Marea.

Ai putea — este atât de mult de când ai plecat —
să mi te arăți, dacă ți-e teamă
să nu se spună
că revii din timpuri dispărute,
să mi te arăți cel puțin mie,
să mă iei de brațul atârnând de-atâta vreme singur
și să ne strecurăm printre atâtea lucruri noi
care înaintează fulgerător
în războiul luminii și al absurdului
printre tăvăluguri, echere, tunete și cai caligulari.

Ți-aș acoperi ochii orbiți de fulgerele zidurilor
necunoscute
cu o batistă ușoară de sărutări
și te-aș conduce spre inima valurilor.
Nu te-aș întreba : ghicește, unde suntem ?
Ai șopti, singură, iubito :
Aici este Marea.

ADOLESCENȚĂ

Floricică

Mi-e mult mai greu să te descopăr
decât lui Cristofor Columb America.
Pe lângă tine Oceanul este
o simplă întindere de asfalt ondulat.
Nu crești, copilul meu, te schimbi
și nici măcar n'ajungi să-ți poți da seama.
Navighezi prin labirintul de mușcate și umbre
ale adolescenței tale.
Ochii tăi, fără să știi, aruncă, rând pe rând, cuțite și
balsamuri.

Acum, apleacă ramuri melancolice,
și peste câteva clipite
ridică un pumnal imparțial.
Ești dreaptă și neguroasă. Nici tu nu știi
câți nori ascunzi și câte schimbătoare golfuri de
albastru...

Gândești ? conduci tu gândurile ?
sau te strecori sub ele, copleșită ?
Aștepți lumina soarelui sau a fulgerului —
sau gândul unei stele ?
Visezi viața înțeleaptă pe care ai trăit-o
pe când nu erai încă.
Și nevrând să faci nimănuia rău,
simți greutatea lumii povârnindu-ți genele —
și-ți sprijini palidul ulcior al frunții umbrită de gânduri
în lujerul mâinii...

FIRESC

Mă voi întoarce acasă,
am simțit o frunză zburând spre Mare.
Marea spune : puțin îmi pasă —
și se leagănă

O să vedem ce o să se mai întâmple
Mai am poate câte ceva de văzut.
Marea-mi agață muguri albaștri pe tâmple —
și se leagănă

Aud în preajmă o voce sunând :
— știi Onassis cât de avut e ?
Din banii-i lichizi marea-mi zornăie sute —
și se leagănă.

PRIMĂVARA, LA MARE

Nu voiu mai îndura, mi-ajunge.
Simt vântul cum încearcă să-mi albăstrească faţa,
să fiu iar cer. Mi-ajunge.
Şi m'ajunge un vânt
de-acolo unde Marea se primeneşte pentru
o nouă Primăvară.
Da, am iubit-o cum numai durerea
în stare-i să iubească.

Spune-i : Mare
sau dă-i adevăratul nume. Nu s'au
deosebit vreodată, erau una.
Marea cea dulce şi ciulinii şi
stâncile, şi ce nu-mi pot aminti.
Pentru că nu mai vreau nimic.
Uitarea
este nisip, la fel ca amintirea.

Şi vreţi să cânt la marginile Mării,
ca mutul şi ca orbul
ce au şi ochi şi limbă încă...

Lăsaţi-mă să stau lângă o stâncă,
în mâini cu steaua unui ciulin...

Noapte a lunii,
noi ne-am întâlnit în fundul mării.
Coborai atât de lin
și eu mă înălțam de pe tipsia nisipului
puțin numai
ca să nu-ți fie greu să mă atingi.
Nu era nimic nefiresc,
nimic nu mai făcea să-mi bată inima înspăimântată,
Trecuse tot.
Cobolzii care-mi străpunseseră
încă o dată pieptul
când cu nevinovăție șoptisem
cuvântul îndurerat
se legănau ei înșiși paznici
pe aripile libere ale undelor.
Nu știam să mai spun decât unde unde
și mă înălțam lin spre tine
în timp ce tu coborai atât de blând
spre inima mea
prin care treceau pești de lumină.

ÎMPRUMUTAT VIEȚII

Uneori mi se pare că-mi vine sfârșitul
când aerul nu-mi mai intră în plămâni,
ci se lipește de nări ca o frunză.
Tăcute planete,
de unde viața privește nevăzută spre noi,
mă'ndrept spre chipul vostru cu nedumerire.
Nu știu nimic.
Nu cred decât în bunătate.
Mă folosesc de niște mâini
care nu sunt ale mele.
Mi-au fost dăruite. Și nici măcar atât :
împrumutate.
Nu le-am putut păstra cum mi-au fost date,
au îmbătrânit singure —
piele
a unui copac
topit în zare.
Un copac
care nici el nu-i al meu.
Să le opresc.
Sunt împrumutat vieții
de către moarte.
Văzduhul mă leagănă
într-o lume de flăcări și fum.
Arse, boabele de grâu
vor părea peste câteva secole
gloanțe
și gloanțele — boabe de grâu.

Nu e totuna.
Trebuie să arăt că nu e totuna.

Să despart apa de flăcări
cu mâinile mele
împrumutate.

ÎMPREUNĂ

Spre seară, zbor spre ferestrele deschise,
le-ating aripile,
în dosul cărora glasuri
se aud în jurul unei mese,
a îngrijorărilor,
a câte unei bucurii
Vocile fac odaia rotundă,
clinchetele tacâmurilor argintesc întunericul,
cuvântul mâine își ia zborul,
încearcă să se alăture vrăbiilor.
Apoi, oamenii încearcă să adoarmă
ţintind o lumină îndepărtată
de unde alunecă luna cu şorţuri
strecurând în bucătăria pustie
plătici de aur...

INFANTILĂ

Cât aş mai vrea să fiu din nou copil
să nu pot scrie nici măcar un rând
să nu pot spune O şi U şi A
să nu doresc nimic, să urc pe-un ram,
să prind găini de vânt, să le aclam,
şi ele să se înalţe, să mă sui
în Lună si să'mpart la toţi gutui...

VICTORIA DE LA SAMOTRACE

Nu are frunte. Fruntea ei
este în piept. Ochii ei sunt
sânii. Azurul îi umflă aripile.
Nu spune „eu sunt Victoria". N-are nevoie.
Trage după ea pânzele umflate
catargele. Nu spune nici
o vorbă. Nu strigă „eu sunt Victoria".
Sboară
ridicând fără să ştie
norii de marmoră.

UNUI TÂNĂR CARE A RĂPUS 22 DE ANI

lui *Tudor*

...Căci ai fi fost în stare
să-i *împlinești* —
și nu ai vrut. Ci înălțându-te
la umbra lor tremurătoare
nu ai rotunjit
un golf de marmori mângâioase, ci
chemat-ai trăznetul și rânjetul
și-ai râs cum trebuie să râdă Râsul
pădurilor.

Nepăsător de ceea ce spun dascălii ce și-au înșurubat
un jeț de marmoră în fața lumii,
și vor să vă învețe nu ceea ce este
materialismul dialectic
și nici ceea ce-i grâul pentru toți,
ci materialismul pentru
dantura permanentă,

ți-ai retezat douăzeci și
doi de ani, pentru ca să auzi
cum zboară în neant
nu anii altora scăldați în sânge, ci anii
tăi.
Zbucnit-au rubinii și fără nici o
părere de rău.
Răpuși de tine însă, și
întâmpinați de aprobarea
ferigilor eterne și de
surâsul tăcut
al veveriței fulgerătoare...

Crescuseră ierburile încă o dată.
M'am dus s'o deştept.
— Lasă-mă, te rog, lasă-mă să mai dorm puţin... — m'a rugat.

M'am dus să mai aştept un an din
puţinii mei ani, un an
din nesfârşiţii ei ani...

Albastra mea stâncă de Mare și-a răsucit
capul cu vuiet de plete, să nu mă vadă,
așternându-mi pe ochi o spumă de zăpadă, —
ca un jucător milos unui condamnat pus la zid.

TU, CARE

Tu, care m'ai înţeles
în clipa când mâinile mi-au fost retezate,
când nu mai aveam cu ce prinde
bucata de pâine aflată în faţa mea,
când nemaiputând să le opresc,
ocnaşele lacrimi au evadat şi mi-a fost ruşine
că le-am cules atât de stângaci,
neavând batistă, într'un fular de vânt ;
tu, care te-ai făcut că nu le vezi,
însă m'ai sprijinit cu o privire
mult mai deznădăjduită decât a mea ;
tu, care m'ai plimbat pe străzile
făcute din cărămizi ce sângerau,
tu, care erai însuţi atât de rănit
şi atât de îndurerat, —
ai fost, poate, Destinul, însă îndurător.

Rămâi lângă mine.

Iată crucea. Ţi-am adus-o
pentru că lemnul celeilalte
a putrezit.
Trebuie, vai, tată, să vă fixăm pe voi, morţii,
ca pe nişte fluturi.
Altfel,
ne părăsiţi de tot.
Este o grozăvie
în soarele acesta minunat
de Martie
Optsprezece ani au trecut de atunci...
— Ei şi ? — îmi zâmbeşti.
— Şi ce ?

Şi crucea ridică braţele
a nedumerire.

Sunt cel ce nu ascult deşi aud —
că întorcându-mi ochii spre iubire
voi câştiga doar umbra. Sacru, sacru
fie cuvântul repetat mereu
legat de ceea ce e jertfă. Sânul tău
zeiţa mea, deşi pierdut, e luna.
Poteci de raze arată şi acelor
ce'ntunecă pământul şi încearcă
să ne prefacă'n capete de lup,
neputincioase să-şi rotească ochii.
Eu trec prin bezna ce pe veci îmi fură
vestmântul meu de naiuri străvezii
şi tai nelegiuitul întuneric
cu sânul astrului meu : sacru, sacru.

PARABOLE CIVILE

AȘTEPT

Aștept toporu'n fiecare noapte,
toporul care să-mi cresteze
o tâmplă de unde să zbucnească
nepăsător un trandafir senin.

El poate să se'nalțe de la dreapta
sau de la stânga — nu pot ști nicicând —
de aceea capul mi-e un clopot ce se'ntoarce
în somn mereu și însetat așteaptă lovitura.

Poate doar pentru că trăim numai o dată —
atâtea silnicii pe lume ?
Să fie ăsta rostul omului ?
O pândă fără încetare, ca
să auzim când or să șuiere prin tine
un stol de noi săgeți,
sfinte Sebastiane ?

Însă nu tu, ci el, și eu, și voi
suntem azi țintele.
Și cine-i cel care ne ia la țintă ?
O, Doamne ! Atâtea întrebări...
Cine-i acel ? Ei bine,
e cea mai sfântă dintre toate sfintele,
Prea Sfânta Nerușine...

FIRESC

Ceea ce s'a dus — s'a dus
Priveşte spre Miazăzi, priveşte spre Miazănoapte,
priveşte spre răsărit şi spre Apus
şi nu striga, — vorbeşte în şoapte.

E lămurit. Mulţi am vrut să fie bine
nu pentru noi, ci pentru toţi,
şi alţii au vrut să aibă vieţile line
doar pentru ei, pe patru aurite roţi.

Totul este atât de firesc
încât mă mir de ce mai şi scriu
aceste litere pe care ar trebui să le gândesc
melodios doar în vioara-sicriu.

A DOUA ÎNVIERE

A doua înviere (oh, cât o aştept !)
a doua înviere, o, Doamne,
dar fără sânge sau — pentru numele Domnului ! –
fără sânge nevinovat...
a doua înviere,
dar fără fiarele acelea,
suliţaşi orbi, căşti decapitând creierul,
chipuri fără chip, busole
arătând un singur punct
cu frenezia dementţilor
(„acolo-i Paradisul
unde curg pletele de sânge !“)
O, nu, nu, nu ! Fără aceia
care scriu cu piroanele
trecute prin oase, fără
acele călimări de lacrimi,
fără mâinile tale, Pilat, maculate de-atâtea umbre,
fără viaţa măcinată absurd
pentru ca procuratorul şi alţii să-şi poată spăla
mâinile, fără bilanţul care spune :
„arşiţe şi oase“,
fără acel mort frumos,
mort ca să ne înveţe să nu trăim urât,
fără mortul acela şi acela,
îmbrăcând feciorelnic cămaşa jertfei,
fără tigrii care i-au sfâşiat,
fără modul pe care blestemata memorie
mi-l suie în fiecare noapte în gât
cu iuţeala unui ascensor insuportabil,
fără mine, dacă n-am învăţat nimic
din puterea fierului şi a nufărului —

dar fără de reînvierea voastră
suliţaşi orbi, fără
orbirea voastră, priviri de solzi de-oţel
fără curţile ameţitoare
pe zidurile cărora aripile alunecă neputincioase,
fără trăznetul orb şi fără
cântările paralizate, fără brăţările
care nu sunt de soare...

O, Doamne, care eşti în mine,
şi care nu mă mângâi, ci mă seceri,
făgăduieşte-mi a doua înviere,
cea aşteptată, trup de râu curat...

Acolo şi acolo, moartea îşi arată dinţii
întâmpinată de zâmbetul altor hârci
cadavrele sunt culese şi fotografiate
dar eu mă aflu printre ele de pe acum.

Au mai izbucnit câteva furuncule de bombe
pe spinarea colosului acesta de pământ şi flori
Şi totuşi pământul se învârteşte
vomitând cocoşi de flăcări salutând din sbor.

Mă doare sufletul. Sufletul
care există.
Un răget de fiară sunt totul
gândindu-mă la voi, copii şi bătrâni, mereu.
Bună dimineaţa este spus de salve de tunuri.
— Deocamdată, sufletul meu, deocamdată,
mâine întreaga bătrână carne a cerului
de mortuari crini explozivi s'ar putea să fie brăzdată.

Nu vreau să mai ştiu nimic.
Lăsaţi-mă să dorm două mii de ani
şi sculaţi-mă după aceea un pic
în lumea înţeleaptă a paşnicilor guzgani.

Ni-i frică să spunem că uneori suntem nebuni,
că ne încâlcim într'o rețea circulară de ochi orbi,
că suntem numai un firmament de păianjeni
în care ucidem lumina,
că nu suntem cei mai buni
și nici măcar buni,
că mersul nostru repede și drept
este strâmb,
că suntem salutați cu silă
sau teamă
cum fac sălciile sfâșiate
în fața viforului —

că suntem priviți ca niște cartușe
și că puțin îi pasă celui cu pieptul ciuruit de proiectile
dacă prin el va luneca luna
transformându-l într'un fagure de miere —

sau încă un proiectil...

Cocoşu'n zare-a trâmbiţat,
s'a înroşit de cântec marea.
Nu-i încă zi, dar poţi să'ncepi
poţi, Petre, să începi vânzarea.

Ca sfeclele de sânge pline
frunţi te aşteaptă, să le vinzi,
din teacă scoate spada, Petre,
cu tulburatele-i oglinzi,

dar nu să aperi, ci cu dânsa
să fulgeri tidve, să le zbori,
în noaptea care din vânzare
dă hrană puhavelor ciori.

Apoi încarcă-le'n căruţă
şi-ascunde sabia sub fân
şi du-le'n târg şi vinde nimbul
martirilor, — pe ei stăpân.

Şi schimbă nimburi pe inele
şi fă un joc, cum e la bâlci,
şi spune c'au pierit atâţia,
dar nu de spadă, ci de gâlci.

Și-apoi așează-te la dreapta
prea sfântului, și poți și plânge,
și despre nimbul tău, tu spune
că-i de rubine, nu de sânge.

Să cumperi o pereche de ghete e uneori atât de greu
și rachetele siderale calcă pe lună atât de ușor.
Eu încalț coturni de stele mereu
și-mi trag peste pulpele transparente
norul cel mai puțin costisitor.

•

UN VIS

Mai buni decât niște insecte
noi nu suntem prea mulți.
Ar trebui, ca ele, în secte
să stăm și prunci și adulți.

Să alergăm în sus și'n jos
cu negrele noastre meloane
și să mâncăm fructe de aici
și fructe africane.

Să ocolim orișice masă
și să n'avem habar
de-acele mese care au
conturul circular.

Pe tunurile ce-au tăcut
să ne'nșirăm : mărgele...
— Acum (să spunem), au un rost
când bate luna'n ele...

ÎNTÂMPINARE

Vă primesc pe toţi cu braţele deschise
Veniţi oameni, veniţi stânjenei,
veniţi vise, veniţi lupi

Fiecăruia dintre voi vă trebuie altceva, ştiu
Pentru voi, mă pot face pământ,
râu cu dinţi feciorelnici sau pradă

Pe toţi am ajuns să vă înţeleg
vă trebuie tuturor hrană
Din sângele meu se adapă bujorul sărbătoresc
şi limba lupului roşcovană sclipind.

PRIVIGHETORILE

Privighetorile sunt cele care ne-au scos ochii
nu lupii, nu răufăcătorii.
Ne-au scos ochii cei care ne-au iubit mai mult
cei care ştiu să cânte să ne cânte
să ne descânte
ne-au scos ochii, crezând că sunt seminţe,
prietenele noastre, strălucitoarele noastre prietene,
cele care ne-au iubit mai mult,
stelele cu pliscuri de lumină,
şi au făcut-o totdeauna ciripind
că ne fac bine.
Erau de-ale noastre.
Cu ele puteam discuta despre treptele culorilor
despre piscurile sunetelor
despre vaidenoi şi despre Ossana eternităţii.
Ne-au iubit şi sărutându-ne
ne-au scos ochii.

Orbi acum, — să ne dăm mâinile,
trecând clătinându-ne podul tenebrelor...

URSUL VETA

Ursul Veta a fost un urs ciudat
cu nume de femeie și trupul de bărbat.
Poet fiind, se smulse din fiare și din funii
și din belciug — și-și puse în nas belciugul lunii.

M'AM GÂNDIT

M'am gândit azi ce pur e
sufletul de iepure.
Chiar când glonțului i-e pradă,
scoate îngeri din zăpadă.

Când erai tânăr, tânăr de tot,
în alte vremuri, puteai să scrii ?
Da ? Şi era bine ? Nu ?
De ce ?
Pentru că nu prea puteai să scrii
despre ce voiai tu ?
Înţeleg.
Cum ?... Nu numai din această pricină ?
Adică nu puteai să scrii despre ce ai fi vrut –
şi mai erau şi altele.
Adică...
Nu puteai scrie despre foame şi
că ţi-e foame şi ţie, dar ai fi vrut să spui
că foamea ta cea mare este
atât de mică faţă de foamea
milioanelor de peticiţi fără de
muncă ?
Ai fi vrut să scrii nu despre
tine ? Atunci despre cine ?
Despre ceilalţi.
Voiai să fii un tunel, prin care
să treacă răsuflarea trenurilor astmatice
ducând soldaţi spre fronturi
şi să le şuieri : „Nu mergeţi
la moarte !“
Un tunel ai fi vrut să fii,
explodând lumină, oprind trenurile de război,
trimiţându-le înapoi spre casă,
cu soldaţii teferi asvârlindu-şi căştile pe ferestre
Ai fi vrut să fii multe
alte lucruri ?
O mânecă spui ?

O mânecă devenind deodată teafără,
fără de petece, la brațul înghețat
al unui cerșetor ?
O frână ai fi vrut să fii ?
La un „Rolls Royce" sau la un „Alfa
Romeo" sau la un „Cadillac" ?
Nu ?
Nu te-ai gândit la asta ?
(...Da, te aud, dar vorbești atât de încet)
Te ascult. Acum, mi-e limpede ce spui :
ai fi vrut să fii o frână a lacrimilor.
O frână a lacrimilor.
Dar, oare, nu lacrimile sunt rulmenții limuzinelor ?
Tocmai de aceea ?
Dar ce facem cu lacrimile înseși, chiar dacă sunt oprite
prin magica ta frână, în beregată
când suie, sau la coada ochiului când
vor să alunece ca niște schiori ai
durerii, sau împletite cu sânge ?...
Spui cum că știi ce-i de făcut, dar
nu mai poți să scrii ?
Ba da ?
Prin alții ?
Să vină tinerii, să le mai spui și lor ?
O să le povestesc
Dă-mi mâna ta fierbinte, să le-o dau.

Dincolo sunt uciși și dincolo și dincolo.
Așa este în zori.
Culorile.
„Mor" — scrie pe hârtie. „Mor *ei*". Este limpede.
Coboară storurile.
Umbra lor scheletul unui acordeon
sau al unui pește hipnotic. Cum vrei.
Însă dincolo și dincolo și dincolo
este un pic altceva,
„E groaznic într'adevăr"... Pe urmă
te obișnuiești. Înoată'-n întuneric.
Nici o deosebire între icre și gloanțe.
Fă-ți cruce. Liniștește-te.
Împacă-ți conștiința cu cele dintâi,
dar stomacul să nu fie prea încărcat.
Ascultă rafalele de storuri noaptea în întreg orașul.
Pregătește-te să te speli pe mâini.
Apoi vei adormi. Bat vânturile
dincolo și dincolo și dincolo
„Requiescat în pace".

M'au despuiat de piele de sus și până jos
și mi-aruncară pielea la fel ca pe o plasă.
„Un val de bombardare a atacat din nou
Hanoiul". Însă — lasă...

Poți să pornești oriunde, căci nu a fost nicicând
mai mare libertatea de a călători.
Am pașaport prin care trec mii și mii și mii
de „K.L.M.", de „Boeing" și-alți șoimi comerciali.

Sbor, așadar, prin inimi de semeni împușcați,
prin buzunare goale, dar pline de speranțe,
prin strigăte de oameni : „de ce nu
ne-ajutați !"
și prin tuneluri oarbe de lacrime orfane.

„Să ne vedem cu toții de strâchinile noastre
și dacă-l doare capul pe altul, nu-i al tău.
Omul trăiește o dată, în schimb trăiește rău".
Cele mai caste pulpe sunt pulpele de astre.

Nebunii se'nmulțiră grozav după statistici
și-ororile văzute'n al doilea război
n'or să se mai repete — spun cei lucizi, nu
mistici, —
căci nici nu pot să fie, vor fi orori mai noi.

Acel ce dă comanda războiului stă calm
și apăsând pe-o clapă îmi face fața pală,
dar mă voi duce, totuși, diseară la o gală
de filme'n care moartea'nflorește din napalm.

Voi tremura, probabil, un pic, că's jupuit
de piele, și sunt roșu în veacul generos
și n'o să vadă nimeni cum sunt și, negreșit,
privindu-mă vor spune : — Ce trandafir frumos !

Mi-aduc aminte : urcam noi
sau cobora el (aș minți
dacă aș spune într'un fel sau într'altul),
era nu prea departe de război,
fiece pas zbura sau se înfunda
dar parcă totul
urma să fie spre bucurie.
De lepra schijelor erau marcate
toate clădirile.
Și aceea în care — mi-aduc bine aminte —
urcam sau coboram
cu Cicerone
prietenul meu de vis, și
nu numai de atât : palatul Justiției.
(Ceea ce spun acum nu este și nici nu vrea
să fie un fel de poezie,
ci mărturie a ceea ce a fost).
Căci acel care urca sau
cobora și pe care l-am întâlnit
și care nu avea
umeri de atlet prefăcut
și nici nu voia să pară
ceea ce nu era — era
și pe acel care nu mai este
l-am întâlnit.
Ar fi trebuit să fie și astăzi,
să existe, să surâdă, sau să se întristeze
cu noi, — și nu mai este.
Căci, nu cu mult mai vârstnic decît noi,
el vedea mai bine
cu lama feței sale ascuțită de

fulgerele inteligenței, ale
înțelepciunii.
Și atunci când, pentru ultima oară,
l-am văzut coborând sau urcând
treptele acelei clădiri bombardate,
mi-a mai spus și câteva cuvinte ;
poate : „nu ne-am văzut de mult“ --
sau poate : „să ne vedem“ —
faptul nu are nici o
însemnătate sau
le are pe toate.
Sigur e că, atunci, nu mi-am dat seama
că m'am încrucișat
mai mult decât cu el.
Era atât de neprefăcut,
atât de la fel
cum l-am presimțit în timpul războiului, când,
într'o zi, într'un tren care urca spre munte,
i-am întâlnit mama,
o bătrână atât de asemănătoare
care, surâzând, m'a sfătuit
să nu-l văd : „ar fi
primejdios pentru dumneata“.
Și, apoi, atâtea altele... Când,
în ziua aceea, statura lui
nu prea înaltă, însă neclintită,
a înfruntat mitralierele, ridicându-se
peste spaimă și peste vestminte
și peste steaguri și peste soclul statuii
și a înfruntat cu o tinerețe
nepăsătoare
izvoarele gloanțelor.
Și totuși, mai mult decât tot, și peste toate
îmi reamintesc de ziua aceea
când nu presimțeam nimic
și când l-am văzut,
urcând sau coborând,
treptele palatului Justiției,
pentru ultima oară.

Navigator al drumurilor de apă, de stele și pământ,
îngăduie-mi să stau pe punte lângă tine.
Umăr la umăr, respirând aerul amar al mării
și cel dulce-amar al câmpului vara
și cel amețitor, de transparente esențe,
al constelațiilor.

Îngăduie-mi, chip mândru și torturat
— însă mândru mai presus de orice —,
să stau lângă noblețea
suferinței tale. Nu a gloriei,
ci a suferinței și a răbdării
și a corăbiei tale
cu pânze înălțate în viață
și în moarte,
în beznă și printre stele
și sub pământ, unde oasele celor dragi
fulgeră semințe și ridică
degetele prezenței.

Cu tine, pe puntea vasului tău,
nimic nu se prefăce în trecut.
Privești de jur-împrejur. Te zăresc.
Ai sfâșiat tăcut — să nu fii auzit de nimeni —
pânza ce-ți învăluia trupul
și întinzând-o pe un oatarg de cântătoare tibii,
ai eliberat tremurul culorii și liniștea ei
și strigătul ei
și păsările ei gânditoare

și luciul de șopârlă al frunzelor ude primăvara, întunericul
vânăt și nemișcat
prin care misterios alunecă destinul
și nourii navigației spre
cea mai radioasă dimineață.

Dar iată întunericul.
Trebuie să te grăbești, căci pământul se ascunde
și umbra e un fier tras perfid din teacă
și te pândește, ne pândește, prietene.
Însă tu ridici umbra
și faci din ea aripă.
Ridici întunericul, fiindcă
și întunericul e bun cîteodată, și acum mă faci să văd
prin el
bolți vinete, templele stelelor clătinătoare,
îndepărtezi imposibilul și-i dai un nume
ca să-l cunoaștem
și să știm că poate fi înfruntat.

Și acuma cântă lăutele absenților dragi,
ale celor care n'au putut să clădească
(și nu din vina lor)
nimic — sau atât de puțin
și care au lăsat pe grumazul coloanelor frânte
sau pe câmpia stearpă sau într'o maramă uitată
câteva lacrimi — ultimele...

Stând lângă tine aud
lăutele absențelor
și ceea ce e născut și se va întrupa
și ne va semăna
și nu va fi niciodată oprire,
ci o neauzită, ridicată în uimire, moară de argint, tăvălug
de valuri,
sbor neobosit al unor aripi
circulare.

Căci tu știi că totul trebuie trăit
și trebuie învățat să trăiască
fără oprire.
Tu silești moartea să nască
explozii de lumină,
și să deschidă
să-și deschidă tenebrosul unghi al pulpelor
și să încolțească infinitul ierbii
legănând nemuritorii copii ai candorii,
maturi și suavi, pătimași și înțelepți,
cu pielea de zăpadă fierbinte.

Îmblânzitor al pământului
care ne va îmbrăca pe toți,
tu nu te-ai prefăcut în el,
ci l-au prefăcut într'o nouă piele a noastră
și în înțelegere.
Aproape gol,
ai lipit urechea de pământ
și i-ai ascultat inima, —
și ți-ai dat seama că este
chiar inima noastră.

O aud acum, sus, pe catarg, în bătăile
culorilor vitale,
modulate de ceea ce poate să mai fie, de ceea ce
numai noi,
cei care nu credem în clipă,
putem bănui.
Ritmuri fără oprire, veșnică
revenire.

Lopătează culorile tale
și revarsă pe mare aur și suflet de violete
și pe pământ taină și vistierii de floarea-soarelui
și în văzduh răsufletul tău

de navigator atât de uman și atâta
de îngeresc
al Căii Laptelui.

Aud sunând clopote de umbră, comorile trudei tale
și aurul sfâșiat sus pe catarg
iar tu, mândru și chinuit navigator,
cu mâini înghețate
și sfâșiată cămașe
ești mereu pe punte, conducând corabia
într'o călătorie ce nu se va sfârși.

LUMINĂ

în memoria lui Ernesto Che Guevara

Întins la picioarele lor, acest sfânt
În fața lui,
arhanghele Gabriel, ești o lumânare
topită de-această mare lumină
care a spus, arzând, tot ce avea să spună
cântătoare lumină, dar nu pe orice strună,
nu oricum, nu pentru cei care vor să stăpânească
de dragul lor și-al odraslelor
Lumină temeinică, împlinită
prin ea însăși, prin conștiința ei,
prin ceea ce soarele ei năștea
c'un zâmbet, poate că în chinuri
Nu știu...
Poate că în chinuri, dar acceptate
de la început

Cu ochii deschiși a rămas
ascultînd trilurile privighetorilor nenăscute,
așteptînd profanarea trupului său
în spărturile căruia gloanțele și-au adăpostit șobolanii.
Nenorociții. Și orbi
Măcelari de-o zi.
Dar vor vedea și ei lumina —
însă orbind

Vor vedea și altfel acest trup al lui
crin sfâșiat, cumplit parfum al morții,
al vieții, despre care ei nu știu nimic
Arhanghele Gabriel, mușcă-ți buzele.

De gelozie. Au vrut să-i ucidă lumina
și el s'a făcut mai frumos decât tine
Mai frumos, pentru că el este
lumină din lumina lui.
Nesfârșită
Pălește, arhanghele. Și dacă mai poți ceva
dă-mi o liniște
asemănătoare luminii lui.

Printre scheletele de lumini ale orașului indiferent
căutându-te, viață dusă,
viață oprită, statornicie mută,
singura mea viață,
Neîndrăznind să-ți șoptesc numele
de teamă să nu se clintească stelele
neînțelegând nici ele
nimic.
Avioane rănind văzduhul
de la Nord la Sud
și altele de la Vest spre Est.
Viață traversată, cusută.
„Acest costum o să-l porți —
apoi în genunchi
apoi în patru labe
apoi întins".
Tăcere (de moarte) —
și atâta zgomot.
„Fie numele Domnului binecuvântat".
Clopotele de la Westminster
neauzite de nimeni aici,
și ondularea Dunării
nebănuită de ei acolo.
Războiul continuă
Pâinea este caldă încă
Aburii ei —
poate de sânge.
Totul este să trăiești, să poți simți încă
moartea altora.

Din atâtea peșteri și urlete
dragostea naște trandafiri

Inconştienţi.
Şi iată universul înaintând
cu ţeasta spartă
şiroind de milioane de stele atât
de optimiste.

HOTĂRÂRE

Vă voi creşte
ca pe nişte pui de lup cu ochi de peruzea
în această lume
unde oamenii se rup.

CARUL CU GRÂU

Un car mărunt, cu grâu, ce trece
peste pământu'ntins și rece

un car cu grâu ce se înclină
sub greutatea-i de lumină

un car cu grâu ce se apleacă
oftând încet și vrând să treacă

printre chesoane, printre șire
de leșuri, printre cimitire —

și trece, luminând cu spice
ucisul cer străpuns de-alice

PERFECTUL ACROBAT

Perfectul acrobat este acela
care n'a călcat nicicând în noroi,
cel care totdeauna este de-asupra noastră,
cel care vinovat fiind, spune : „Vinovaţi sunteţi voi...“

El are dreptul să spună aceasta
pentru că nu se amestecă niciodată
printre acei care suntem acolo unde suntem
în lumea noastră mereu un pic vinovată.

Neatingând decât sârma întinsă,
picioarele-i sunt totdeauna curate,
el vede totdeauna lucrurile de sus,
pe dânsul nu-l ating sârmele ghimpate.

Tot ceea ce am păţit noi, cei de jos,
sunt, fără doar şi poate, păţaniile noastre.
El are gheare cu care ia tot ce se poate lua
şi privirile candide şi albastre.

MĂȘTI

unor amici

De mă iubiți, iubiți-mă tocat
și nu întreg, căci dinții-or să vă doară
și sfatul meu, de bun o să vă pară,
e să-mi sfărmați oscioarele, curat.

Nu într-un lac svârliți-mă-ntr-o doară,
căci știu să-not, și scap și e păcat,
ci-n cârcă aruncați-mi ne'ncetat
o niagară de venin, murdară.

O, nu mă strângeți, dacă mă iubiți
atât de mult la piept, ci drept, frățește,
veniți și gâtu-mi strângeți, liniștiți.

Dar nu v-ascundeți gândul ! ca să știu
ce trebuie să fac cât încă-s viu
cu leșul vostru care mai trăiește.

SFÂNTA IOANA

În casa magazie
învăluită-n cărămizi ce-au putrezit
și-n aburii pământului,
stă încă sfânta Ioana.
În magazia-n care am copilărit
stă sfânta Ioana.

O platoșă invincibilă
țesută din mii de broaște gata să sară
îi strânge, păzindu-l, trupul primăvăratic.
Un jeț de paie murdare o-nalță
și-o cartușieră de dinți strălucitori
îmi surâd
din gura-i de măr profanat.
Insinuantă, se uită spre mine și spune :
— Vie judecătorii,
de-acum înainte nu mă mai las condamnată,

Și mă privește din gloria paielor, cu ochiul
ce nu i-a fost scos...

HANIBAL

lui Giancarlo Vigorelli

Nimeni n'avea ceea ce el avea :
superba lui trufie
și elefanții
și labele lor sfărâmând vertebrele
acestor Alpi albiți de spaimă.

Călca, de-abia să se audă, peste stânci
și s'auzea în lună, și
nimeni nu mai văzuse trâmbițele
de piatră ondulândă ale acestor fiare.

Și n'au învins.

Aceştia sunt centaurii
care nu-şi frâng gâtul niciodată
căci au grumaji de ape de oţel
ochi ce nu iartă
copite cu înverşunare potcovite.
Ei trec, şi din goană îmi spun,
zâmbind un pic, măreţi totdeauna :
— Fă ca noi dacă poţi...
Dacă poţi, fă ca noi...
Şi dacă nu, mulţumeşte-te,
strigând : „Slavă vouă,
neîmblânziţilor, sublimilor,
frângătorilor de grumaji,
văluri văzute ale timpului !"
— Să fie... — spun.

— Să fie ? — mă întreb.
Nu sufăr
să fiu călcat în picioare.
Dar voi aveţi copite, slăviţi centauri.
Asta, poate, se poate...
Voi mergeţi drept înainte
stârnind nouri de praf
şi uneori, de argint.
Dar e argintul nostru,
un pic, poate, cenuşiu,
materie cenuşie,
norul visărilor noastre,
creierul nostru.

Slavă, deci, goanei voastre
care — fără să ştiţi — ne pune
creierul în mişcare,
la urma urmei, globul nostru
pământesc.
Slavă vouă, care — tropăind —
ne ajutaţi să nu uităm că de mult
omul umblă în două picioare.
Slavă vouă, zeilor patrupezi,
cei care faceţi din fluvii şerpi vii,
cei care — împotriva voinţei voastre —
ne învăţaţi să ţinem fruntea sus,
cei care ne siliţi să ne împotrivim
cu seninătate turbării voastre,
cu isteţime vomitării avalanşelor
voastre
cu scutul silei înţelepte nebuniei
voastre.
Slavă vouă, care-mi străpungeţi
inima
lăsând să se vadă prin ea azurul ;
fiară senină ce n-o să vă ierte.
Slavă vouă,
meteoriţi maculaţi
ai timpului nostru...

De ce fel de iubire de oameni îmi vorbești ?
de-aceea care-ți face doar ție bine ? —
spune !..
de oamenii ce-n jurul tău vrei să se adune,
să te iubească, să le poruncești ?

Iubești tu omul ? care om ? acel
ce-ntr-o oglindă palidă s-ascunde
privindu-te pe tine ? Ce oțel
e-n ochii lui... Ești tu acel... Ce crunt e !

Privește cît de blând ești : ai zâmbit,
și-un ger a aburit oglinda toată —
și-ai râs, și râsul s-a schimonosit
și a zbârcit oglinda deodată.

Ce dărui tu ? cuvintele, dresate
să ți se-napoieze iar și iar,
umflate după voie, dezumflate,
cu dragoste de tine, fără har ?

Unde ți-i dragostea de semeni,
apostole de tine-ndrăgostit ?
Oglinzile-ți nasc numai monștri gemeni,
surâzătorule nefericit...

MAI SUNT

...și trebui-vor să-și lepede pielea...

IOAN PAFLAGONITUL

(din Cetatea Zindag)

O să mai fie până atunci
dar adevăr zic vouă
mai sunt multe lucruri
care trebuiesc să-și lepede pielea.
Mulți sunt înecații
în apele jilțurilor cu ghiare de foc
și capete de lei.
Ei trebuiesc mântuiți și îndemnați
să meargă în pădurile căinței
unde-i așteaptă blănurile
de mușchi odihnitor.
Văzduhul se clatină
și nu-i mai rabdă
acolo unde sunt și de unde
singuri nu se vor smulge.
Ei trebuiesc ajutați să se clintească
pentru că tiarele lor sunt niște
măsele sparte bătute de o lumină
stearpă,
și cine a văzut om sfruntându-și
semenii
fără să fie ajutat
să plece acolo unde clipocesc
stelele broaștelor
și unde se încâlcesc fără oprire
jilavele plete roșcovane
ale uitării'n rușine.

Sfărâmând rubinul inimii
celor aduşi de spate
ei au nădăjduit că o să stoarcă
din el
vin
şi au văzut sânge curgând.
Şi stâlpi de strâmbe visuri
s-au năruit
prefăcuţi în făclii arzând
cu flăcări de sânge
şi cetatea ce-avea
în loc de paratrăznet
un deget înalt şi pe el
unghia lunii
şopti sfârşită : „sfârşească-se !"
şi-şi trase peste faţă văluri de fum
şi se înfrumuseţă cu dresuri
de foc
şi-şi trase sprâncene de trăznete.

Şi-acum aşteaptă frumoasă
şi'n zdrenţe
pe cel ce-i va pune pe creştet
nu nimb de stearpă mărire
ci nimbul rotundelor azimi
ce fumegă.

RUGĂCIUNE

Tatăl nostru carele eşti în ceruri
coboară, dacă eşti, pe pământ
şi opreşte viforul morţii
şi fă din căşti pălării
şi mângâie feţele morţilor
păstrându-i în viaţă pe vii
şi stai printre noi de ni-eşti tată,
din sângele scurs făcând vin
şi fă din oricare armată
alaiuri civile.

Amin.

IZVOARE

Laudă dragostei, primăverii,
unduirii trupurilor neîncătușate ale apelor,
meteorilor de muguri,
iubirii, mult mai puternice
decât teroarea
nourilor călușI
asasini ai luminii ;
castanilor care ne vor dărui lampadare
necerându-ne nimic...
Elenei care se smulge din brațele silnice
hotărîtă să înfrunte mai degrabă fierul,
decât să rabde
osânda blonzilor cârlionți ai lui Menelaos ;
slavă credincioaselor iscălituri ale
tenacelor pârâuri,
libertății lor — glorie-n păduri și pe șesuri !
ochilor viorelei care nu clipesc în fața furtunii,
voinței omului ieșit din iarnă slăbit, — glorie
acelora ce — apăsați de lespezi —
cred în forța descătușătoarelor vânturi,
în tine, primăvara mea, și în
eternitatea celor care așteaptă
învăluiți în giulgiuri mari de piatră.

SEMIRAMIS

lui Geo Bogza

Dar este o pomană odioasă
că mi-a fost dat să mai trăiesc
după atâția morți

Căci am trăit nu într'o
grădină,
ci într-o măcelărie

Să spun, așa dar, că miriadele
de picături de sânge
sunt rubine

Să mint pe toți, mințindu-mă,
că am trăit nu printre semeni atârnați
de ștreang,
ci legănați de raze
în răcoroasele grădini ale
Semiramidei.

DIHORII

Am simțit de departe dihorii
târcoale dând grași cenușii
puilor lunii în zorii
acestei primăveri prea târzii

O, nu, eu nu acest lucru
am vrut — în mine-am strigat —
sub cerul și roz și de cupru
atâta sânge-i vărsat

Și am chemat brebenelul
și micșuneaua să vină
și-i tremura lunii inelul
privind dihorii'n lumină

Și primăvara venea
printre dihori și prin raze
Cu degete lungi își punea
pe palul chip masca de gaze...

SATRAPI

Tiribaze
Tissaferne
Farnabaze
Datame
Mazaisos
Spithridate
Memnos din Rhodos
Abrokomas
Ariarathe
Atorampara
Azbaal
Elpaal din Byblos

Ucigând,
voiau să'nghită Timpul

Au pierit
într-o noapte
sau într-o zi...

CA PROSTUL

Vai de sufletelul nostru
care — când să fie mare —
ni se cocoşă ca prostul,
proştilor dând ascultare.

Beam băuturi aprinse
băuturi de brad tânăr care arde încet
băuturi de amurguri și de înfrângeri încăpățânate
băuturi care-mi depun scheletul drojdiei cu greu
băuturi de chihlimbar care strigă „Osanna
celui care nu s'a născut
și niciodată celui ce este",
băuturi ale memoriei cântăritoare și
ale memoriei imprudente
legându-se totdeauna la cap când n'o doare,
beam băuturile mării cu valuri lungi de leoaice
și băuturile mătăsoase ale lunii larg legănătoare,
băuturile care iscodesc și află
dincolo de ceea ce este,
beam băuturile care nu costă pe nimeni nimic.

Atunci veniră guarzii planetei cu dinți de cuarț
și-mi spuseră : „Plătește".
Și am plătit. Și m'au legat.

APA ŞI FOCUL

Te las acum pe totdeauna, apă,
apă ce vii apă ce te retragi
tu care faci cămăşi ca să acoperi,
apă ce saturi apă care înşeli.

Te părăsesc, apă care învălui
şi nevinovăţia şi ce-i scârnav,
apă ce speli şi potoleşti şi-adormi
si-apoi scufunzi lingându-ţi ţărmul calmă.

Apropie-te, foc cu plete strigăt,
tu ce mă strângi în gheare care muşcă
şi fă-mă torţă a leilor înaltă
şi strigă precum nu poate vreo gură

de om să strige. Şi mă fă lumină
şi-arată celor care cred că-s mort
această mască de cenuşă arzând
şi tristul meu surâs care-i învinge...

SIC COGITO

lui Geo Dumitrescu

Ne vedem într-o viață de vreo câteva sute de ori,
de câteva ori, călăreți fiind, povestim și încălecăm
pe o șa,
de vreo câteva ori glumim,
de cele mai multe ori spunem că ne simțim așa și-așa.

E greu să fii sănătos și
greu să-ți duci crucea,
uneori ne întăresc cei care nu se lasă crucificați, mii și mii.

Decât oamenii, plopii cresc mult mai ușor,
dar îi vedem numai când un mic val
de azur sau de altceva ne aduce, cu nu prea mult zor,
pe zăpezile unui cearșaf de spital.

Atunci bicicletele sunt date la o parte,
prietenii vin mai greu, căci umblă pe jos,
și numai roțile soarelui, scăpărând departe,
îți mai spun că, totuși, totul e atât de frumos.

COȘMAR

M'au invitat — în somn — vre-o șease
mari procurori, ca să mă'ntrebe
dece-mi plac fetele frumoase
și nu frumoasele cu ghebe,

dece am omorît în baie
în timp ce își scotea cămașa
un fluture cu cap de oaie
care fusese Ahmed Pașa,

de ce sunt cu Trufia frate
ce drept să umblu mă provoacă
și nu prefer să car în spate,
umblând în patru labe, o vacă,

de ce mănânc din lună partea
ce nu se vede — cea mai bună —
și caut să jignesc și moartea
ochind-o cu săgeți de lună,

de ce săgeata fermecată
se'ntâmplă să mai dea și'n proștii
ce vor să'nghită lumea toată
vârâtă'n gușa mică-a ploștii...

Și-am ascultat glasul acestor
judecători, și gâzi și martori,
și m'am gândit la bietul Nestor
cel înțelept, — privind spre tartori.

BAGAJE

Îngerul meu nu avea elice
era supersonicul meu avion
care de greutățile păcatelor mele
nu putea, totuși, să se ridice

Însă eu trebuia să plec, fără doar și poate,
și atunci Înaripatul
spuse ca o *„hotesse de l'air"* :
„bagajele dumneavoastră sunt supraîncărcate".

„Ei bine (răspunsei) ce să fac ? sunt ale mele..."
— și la 11 noaptea fix
fusei lăsat să plec, încărcat cu ele,
și la 12 noaptea aterizam la Styx.

INVOCAȚIE

Nu-mi da decât o rază : pe aceea
ce retezând grumazul tiraniei,
izvor de raze face să țâșnească,
mistuitor de cețuri și-obrăzare
și liberează adâncul chip al nopții
cu plețele sunând de adevăruri.

ATÂT

Ce să mai spun...
Ce poate să spună un
om care vorbește
cu el însuși
de teamă să nu devină altul
și să nu facă rău nimănui ?
Ca să vorbești
trebuie să fii și ascultat
sau, cel puțin, auzit.
Să te pună cineva la ureche
(de-ar fi la inimă...)
ca pe o scoică
măcar ca pe o scoică.
Atunci, ar auzi ceva
sufletul i s'ar umple de culoarea
durerii sau a nedumeririi.
Ar vedea plăji moarte,
piscuri și ochiul abisului
Cunoaștem atât de puțin...
Suntem atât de grăbiți...
Nu-mi priviți fața
este-a unui om
surpat cam devreme.
Atât. Ei și ?
Chiar asta voiam să spun

. . . . . .

DISCONTINUU

Seninul — cât l-am iubit
și cât l-aș iubi, tu o știi,
de-ar ști să decoloreze
chipul beznei pustii.

Pentru că sunt și eu un om
și cercetând ochii aștrilor
văd atât de puțină,
atât de puțină lumină.

Septembrie — de-ar înainta
nu spre lumânările iernii
ci spre dreptatea limpede-a ta,
rariște a primăverii,

aș trece prin gurile iadului
cu ochii surâzători —
de-aș putea spera tare că oamenii
se vor bombarda odată cu flori.

CUMPĂNA

Și fața ta va fi, chiar dacă nu frumoasă,
dreaptă și calmă
și o să ne'ntâlnim așa cum
întâlnești
— după ce ai urcat un munte de
lumini —
versantul lui pe care
acuma îl cobori, în spate cu
o legătură mică de surcele
de soare,
pe o pantă unde
te-așteaptă lava umbrelor,
dar și speranța
unor vulcani meniți să încălzească
mâinile tale înghețând încet...

DESPRINDERE

... pentrucă vă iubesc și din iubire vă las să
mă chinuiți —
nu pentrucă n-aș putea să sbor
și să vă părăsesc
deslegându-mă de chin.
Dar dacă ați suferi ? Roata voastră s-ar răsuci
în gol,
nemaiavând ce să apuce,
tremurând ca un copil cu gingii de auroră
dureroasă
care trebuie să muște
ca să-i poată crește dinții.

De aceea prin pupila oarbă a întunericului
urc și cobor scările
și urcușul este și el o coborâre
cu aripile cercând să svâcnească,
însă neputincioase
din propria-mi voință.

Aș putea să sbor și să vă părăsesc,
dar inima mea este urechea unei pânde :
palidă-n întunericul surd
așteaptă să audă foșnetul sborului vostru
smulgând frunzișuri de păsări...

„*Eugen Jebeleanu.* În volumul de tot tineresc, publicat la Brașov, *Schituri cu soare* se putea presimți un poet, nu și o originalitate. Venit la București și intrat în ritmul mișcării lirice contemporane și ultracontemporane, și sub influența tehnicei barbiene, Eugen Jebeleanu (n. 1911) a optat mai mult pentru originalitate.

În *Inimi sub săbii* și în poeziile ce i-au urmat s-a înarmat cu o carapace de ermetism formal : expresie abruptă, colțuros lapidară, de zid ciclopic fără mortar, stilizare de vitraliu primitiv sau de piatră necioplită ; lipsă de fluență și de muzicalitate, adică fără curea de transmisiune între cuvinte și idei ; stil eliptic, rostogoliri de bolovani, car salmoneic izbit de grinzi de aramă. E neîndoios că printr-o astfel de tehnică, din care banalul e izgonit și originalitatea e obținută prin salturi vertiginoase și asociații neașteptate, poetul a reușit admirabile peisagii sau descripții stilizate dur."

E. LOVINESCU, *Istoria literaturii române contemporane* 1900—1937 ; *Scrieri*, 6, Editura Minerva, 1975.

„Dintre tinerii poeți distinși cu premiul Fundațiilor regale, d. Eugen Jebeleanu ni se pare cel mai prețios. Traducător subtil din Rilke, liric de nobilă atitudine și de viguroasă și colorată expresie poemele prezentate îl consacră drept unul din fruntașii generației sale.

Poezia d-lui Jebeleanu se remarcă printr-o încordată inteligență artistică, printr-o plastică de energie metalică și o exclusivă, poate prea exclusivă, utilizare a elipsei, amenințînd să devie manieră. Să nu ne înșele însă unele ușoare filiații cu ermetismul barbian. D. Jebeleanu a-nvățat din experiența poetului din *Joc secund* numai arta condensării, fără să lunece în imitație servilă și

fără să mimeze un ermetism interior. Dacă aducem vreo obiecție primului său ciclu de afirmare lirică, o putem preciza într-o prea tenace înclinare de a-și înăbuși zbaterea lăuntrică. Poezia d-lui Jebeleanu dovedește o personală fantezie gotică, o neîntreruptă transpoziție de senzații, în al căror joc se complace, cu o prețiozitate de rar rafinament. Poemele sale irizează reflexe fermecate de vitralii, sub orgia solară, realizînd un estetism de o uimitoare virtuozitate și creînd un peisagiu numai din pasta de nuanțe tari a propriei închipuiri. Poetul este deplin stăpîn pe mijloacele sale violent decorative, desfășurate cu o lucidă organizare interioară și savantă mînuire a efectelor sonore [...]. D. Jebeleanu este un artist de o luciditate împinsă pînă la amănunt și de o subtilitate dusă pînă la prețios [...]. D. Jebeleanu nu este dintre acei scriitori care să se-nchidă-n orgoliul începuturilor. Așteptăm de la inteligența lui artistică și o cufundare mai accentuată în substratul vital al emoției."

POMPILIU CONSTANTINESCU, *Scrieri*, 3, ediție îngrijită de Constanța Constantinescu, cu o prefață de Victor Felea, E.p.l., 1969.

„Premiul dat de comisia celor 7 lui Eugen Jebeleanu nu a descoperit un poet ci a consacrat unul. Dintre cei patru poeți premiați se poate spune fără greș că Eugen Jebeleanu este cel mai realizat și mai autentic și în același timp acela care întrece cu mult și pe alți tineri poeți, care n-ar fi putut să-l înlocuiască la acest premiu. O dovedește întîi cumpătatul aspect al acestui volum cuprinzînd numai 21 de poezii, dintr-un număr mai mare risipit în decurs de cinci ani prin reviste, unde autorul a lăsat în uitare ce n-a crezut demn să figureze într-un volum definitiv. Căci autorul a privit acest volum ca definitiv și noi tot astfel îl socotim, și pe bună dreptate. *Inimi sub săbii* trebuie să rămînă așa și numai așa. Autorul nu va avea nici să mai adaoge, nici să mai taie din el, nimic. E o casetă de 21 de pietre prețioase, fiecare cizelată în parte. Și la un loc formează un tot unitar, a cărui armonie nu poate fi ruptă, nici desfăcută în părți...

Temperament poetic neastîmpărat, Eugen Jebeleanu face un pas nou. Fără a se depărta de esența metafizică a lirismului său, cu aceleași mijloace de puternică sensibilitate și într-o formă

de aceeași perfecție ca și pînă acum, poetul alătură creației sale o nuanță afectivă, potențiată de discreție și de fineță. Mai trebuie accentuat și progresul în clasicizarea formei. Păstrîndu-și perfecția, versul a devenit mai simplu, s-a deshermetizat, este mai flexibil, mai limpede, lăsînd sensul în plină lumină.

Pe Eugen Jebeleanu n-aș fi avut nevoie să-l prezint. Nu e un debutant. Dar noua formă în care se arată azi poetul trebuia revelată și celebrată cum se cuvine. Și mai trebuia atrasă puțin atenția criticii noastre, aglomerată de producția actuală, că de multe ori trece prea ușor peste valorile durabile. Am vrut ca această prezentare să fie prilejul unei verificări. În orice caz, mi-am făcut datoria spunînd că : dintre poeții tineri, Eugen Jebeleanu e azi și cel mai realizat și cel mai original. O adevărată valoare de durată."

OCTAV ȘULUȚIU, *Eugen Jebeleanu : Inimi sub săbii* (*Familia*, 1936), *Scriitori și cărți*, Editura Minerva, 1974.

„Această îmbrățișare a *omului*, bocet suprem asupra exploziei atomice [...], se revarsă binefăcătoare din *Surîsul Hiroshimei* (1957) de Eugen Jebeleanu. Cu o imagine apocaliptică spiritul secolului douăzeci este «demonul din a XX-a vale» și glasul lui amenință însăși ordinea minerală a creațiunii [...].

Eugen Jebeleanu, în *Surîsul Hiroshimei*, cîntă în doi timpi, lovind și mîngîind o claviatură neagră de bemoli. De la fantasticele imagini de teroare eshatologică ale atomizării și pînă la gingășia celor evocatoare de mugurii umanității striviți prin atomizare, e un registru liric al ocrotirii vieții, al paternității îndeosebi, dar al unei paternități largi și, am zice absolută, cum numai poeții știu să absolutizeze relativul."

VLADIMIR STREINU, *Lirism și epocă, Pagini de critică literară*, IV, ediție alcătuită de George Munteanu, Editura Minerva, 1976.

„Este, în opera poetică a lui Eugen Jebeleanu, un poem [...] în care poetul a strîns, ca într-un recipient de aluminium, toate ecourile îndurerate, atît ale experienței semenilor săi de visuri, cît și

ale propriei sale experienţe, şi care vibrează, la fel cu scoica marină, de toate furtunile inhibite, pe care marea artă a poetului le-a dominat şi a căror intensitate e cu atît mai impresionantă. Poemul se intitulează *Ceea ce nu se uită*, e datat martie-august 1944 şi stă la răscrucea dintre cele două perioade ale istoriei noastre contemporane [...]. Astfel de accente justiţiare poezia lui Eugen Jebeleanu a scandat şi mai înainte [...]; în 1934, Eugen Jebeleanu dădea la lumină întîia sa plachetă originală, atît de sugestiv intitulată *Inimi sub săbii*. Era o poezie rafinată, cu verbul şi metafora trecute prin laminoarele cele mai subtile, hermetică nu o dată, întotdeauna prestigioasă. Cel ce bătuse aceste monede de aur se dovedea un mare meşteşugar, ce nu-şi trăda totuşi secretele [...]. Ca şi confraţii săi de promoţie lirică, intermediului acestuia, în aparenţă contradictoriu, Eugen Jebeleanu îi va substitui, concomitent, s-ar zice, o poezie luptătoare dictată de suferinţele omului şi călăuzită de marile idealuri ale umanităţii, între care libertatea se înscrie printre primele [...]. Poezia originală a lui Eugen Jebeleanu, aşa cum prezenta antologie o reflectă, se exercită în mai multe planuri de la sonetul sugestiv, ca o casetă aromind de mireasma florilor presate, pînă la poemul de largă compoziţie şi intensă rezonanţă, de la virulenţa satirei, la resemnarea meditaţiei prefunerare şi de la suavitatea stanţelor de dragoste pînă la solemna şi tulburătoarea gravitate a oratoriului [...]. *Surîsul Hiroshimei* e oratoriul prin excelenţă, patetic, ce îşi ajunge sieşi şi-n care cu magia verbului său şi graţie arhitecturii simfonice în care l-a edificat, Eugen Jebeleanu a suplinit multiplicatele acorduri ale orgii, ce stăruise tot timpul prin norii de cenuşă-nvolburată [...]. În arhiva diplomelor de onoare, asupra cărora cititorul zilelor de mîine se va apleca cu pietate, poezia militantă a lui Eugen Jebeleanu, în frunte cu poemul Hiroshimei, îşi are locul său bine determinat."

PERPESSICIUS, *Menţiuni critice* (Pagini alese), antologie de Eugen Simion, Editura Albatros, 1976.

„Cei ursiţi somnului să închidă ochii. Cei ursiţi luminei zilei să-i deschidă. Cei ursiţi apelor să plîngă. Cei ursiţi să fie arşi de vii, să şi-i smulgă şi să-i arunce cît mai departe. Toţi vor con-

tinua să vadă. Și nu vor înceta nicicînd să privească. Așa cum s-a întîmplat cu ochii Hiroșimei. Cei care continuă să ne privească. Ochii celor care au ars aici nu încetează de a ne privi. Asiatici, teribili, impersonali. Și dacă nu pot vedea, dacă nu pot privi, calculează. Totul e calcul. Ce timp desparte Hiroșima de restul lumii? Întreaga lume va fi să fie un rug. Chiar de azi. Chiar din această clipă. Sau mîine, la revărsatul zorilor. Dar va fi un rug, un rug asemeni Hiroșimei, dacă popoarele nu se vor ridica, toate popoarele, toți oamenii, împotriva avalanșei atomice care a început. Războiul atomic, început la Hiroșima și Nagasaki, continuă cu experiențele lui și numai popoarele, conștiente de pericol, îl mai pot opri.

De aici, din acest permanent pericol, importanța, înalta valoare universală a poemului *Surîsul Hiroșimei*, opera marelui poet român Eugen Jebeleanu. Poemul său nu e numai un ram sub pusderia florii, nu e numai o gingașă construcție verbală, nu e numai o strălucită armonie dintre sunete și imagini. Nu este numai un registru total al secretelor poeziei. E un strigăt care trezește pe cei care dorm, un strigăt care-i face pe surzi să audă, un strigăt care-i face pe orbii care nu vor să vadă tragedia ce se apropie de noi, apocaliptică, apocaliptică. Un strigăt care le dă glas celor care nu au gură decît pentru alte cuvinte și nu pentru cele ale poetului, ale profetului. Cuvintele celui care, gemînd pentru ceea ce s-a petrecut la Hiroșima și Nagasaki, prin poemul său ne avertizează ce ar însemna mîine, un mîine al popoarelor prefăcute-n cenușă.

Dar nu tonul înfricoșetor al poemului e cel care ne face, ca la animale, părul măciucă. Dimpotrivă, *Surîsul Hiroșimei* este lipsit de această oratorie poetică, valoroasă numai atît cît vibrează cuvintele. Sunetele sale nu răsună, clipele sfîșietoare, la suprafața versului, ci bat din adîncuri. Bat, explodează în oasele cititorului, cel pe care emoția poetică, de la începutul pînă la sfîrșitul poemului, îl ține sub tensiune ca pe un înecat în el însuși, în propriile lui gînduri.

Vocea sa pătrunde peste tot. Este vocea poetului care intră noaptea în oraș. Nu poartă podoabe verbale. E nudă, ca o sabie. Pătrunde prin poarta somnului, îngustă asemeni porții cerului. Și e ca un drum. Cel care merge pe el ajunge pretutindeni. Poetul se află la Hiroșima. E un gest de grandilocvență? Nu. E uman. În

imensitatea somnului nu există ființe mărețe. Toți oamenii sînt la fel. Umani. Umani, fără altă dimensiune, poetul începe să stea de vorbă cu lucrurile mărunte. Cu acele lucruri mărunte care suspină și se cheamă oameni. E o vorbire simplă. Vorbirea celui care sosește noaptea într-un oraș, unde cei care dorm visează cu glas tare. Și poate că datoria visului este aceea de a reface adevărul deformat al vieții. De a reproduce, ca într-o oglindă neagră, monstruozitatea vieții. Acum, cînd locuitorii Hiroșimei dorm, totul se va transforma în fire de nisip. Pînă la ultimul luceafăr. Și nu va mai auzi vreodată ceea ce a auzit, nimeni nu va mai vedea ceea ce a văzut. Nu va mai simți arsurile de pe trupul său. Totul e curgere. O curgere absentă. Numai poetul, acest plăpînd dușman al neînsemnatelor relații cotidiene, al neînsemnatelor realități ale lucrurilor adevărate, numai poetul știe ce spune, căci el se află dinainte prezent în inima adevărurilor ultime.

În această realitate ultimă, visul nu are decît o singură față. Sub hecatombă, realitatea și visul se confundă. Numai mai înainte au trăit separat. Aici, în acest poem, trăiesc împreună. Teribil de împreună, definitiv împreună. Pentru că nu mai putem să ne despărțim gîndul despre tragedia Hiroșimei și să citim visele poetului ca și cînd nu am ști care e deznodămîntul. Nu există suspensiune. Suspensiunea se află în ceea ce va să vină. În ceea ce, indirect, ne comunică acest strălucit poet român, Eugen Jebeleanu. Nu există nici un fel de răgaz. Nu ai unde să-ți tragi sufletul. În tragedia antică mîna mai găsea o coloană pe care să se sprijine; străpuns de pumnal, trupul mai găsea o palmă de țărînă pe care să se prăbușească. Acum însă, unde să-ți sprijini mîna dacă toate coloanele s-au șters în aer ca niște spectre? Unde să cadă trupul nostru dacă nu va mai fi țărînă, ci doar materia incendiată? Să urlăm. Să ne adunăm și să urlăm ca lupii ca să ne audă cei care pregătesc războiul atomic. Nici nu am avea altceva de făcut în mijlocul acestei nepăsări, aproape totală, cu care omenirea asistă la păzirea atomului nimicitor. Să-l păzim noi. Să-l păzim așa cum se păzeau armele. Și să sfîrșim prin a-l parodia pe un anume poet. rostind această frază: oricare din armele de demult a fost mai bună.[1]

---

[1] E vorba de poetul spaniol Jorge Mansique (1440—1478), cel care spunea: „Oricare din timpurile trecute a fost mai bun".

Fără a distrage și fără a frîna emoția, există în poemul lui Jebeleanu o orchestrație verbală care o însoțește clipă de clipă, o orchestrație construită din cuvînt și tăcere peste ceea ce a fost o distrugere totală — un surîs, doar, și împotriva surîsului o bombă atomică — o orchestrație, repet, care se descompune în crîmpeie mici — sfîșiere, haos și cenușă — fără a se fărîmița cu totul, pentru că niciodată, niciodată nu se va stinge nerostit, în gîtlej, glasul unei mame care-și caută fiul, nici în gușa păsărilor nu se va stinge ciripitul, cel care întreabă unde sînt... unde sînt... unde sînt oamenii... milioanele de oameni prefăcuți în cenușă.

Eugen Jebeleanu ne reîntoarce, astfel, la marea poezie epică, poezia epică primitivă, cea a dialogului, a dialogului cu universul. Poemul său *Surîsul Hiroșimei* a fost tradus în mai multe limbi, iar mie îmi revine cinstea de a-l prezenta cititorilor din Hispanoamerica, în versiunea spaniolă realizată de Manuel Pérez Serrano.

În această versiune, poemul și-a păstrat întreaga vigoare, forța, rezonanța și jocurile auditive care reușesc să alcătuiască o imagine mai mult sonoră decît plastică, virtute care mă îndreptățește să sper că acest mare poem nu va rămîne în paginile unei cărți, ci va fi rostit în piețe publice, în adunările tinerilor, femeilor, muncitorilor, țăranilor, studenților și artiștilor, de-a lungul și de-a latul țărilor noastre, din Mexic pînă în Argentina.

La căderea bombei, în afara speranței, tot ceea ce putea să facă surîsul din Hiroșima a dispărut ca prin magie, dar speranța este surîsul care învinge moartea și, împotriva asasinilor lumii, pune drapele în mîinile celor ce vin să vadă aceste pămînturi japoneze arse, scrumite ; pune drapele în mîinile celor ce vin să sărute aceste pămînturi, închipuindu-și că sărută milioanele de fețe ale inocentelor ființe sacrificate aici ; sărutare care, în același timp, este și un jurămînt.

Jurăm că ceea ce s-a întîmplat la Hiroșima nu se va mai întîmpla pe pămînt, nu, nu se va mai repeta. Niciodată o bombă atomică nu va mai distruge un surîs."

MIGUEL ANGEL ASTURIAS
Bucureștil, toamna anului 1962

(Publicat ca prolog la vol. Eugen Jebeleanu, *La Sonrisa de Hiroshima*, Buenos Aires, 1965.)

„Eugen Jebeleanu este, neîndoios, una din cele mai treze conștiințe ale epocii noastre. Pe el l-au împiedicat mereu să doarmă marile fărădelegi ale veacului, stîrnindu-i necontenit teribile minii justițiare. De la *Ceea ce nu se uită*, la *Parabole civile*, puține glasuri s-au ridicat cu atîta vehemență spre a denunța crimele istoriei contemporane. Dar Eugen Jebeleanu n-a încetat să fie și o egal de trează conștiință *poetică*. De aceea, cu cît s-a simțit mai «angajată», vocea lui s-a încăpățînat să atingă și o mai înaltă puritate lirică. Temperament fugar, Jebeleanu a știut să-și împingă imaginația aprinsă pînă la o pregnanță halucinatorie și să dea verbului său năvalnic cînd scrîșniri metalice, cînd fluidități aeriene. [...]

S-a spus că Jebeleanu are o sensibilitate poetică esențialmente tragică. Totuși, umanitatea martiră pe care el a cîntat-o, reușește să-și biruie imensa suferință și să «surîdă». Versurile lui cunosc, nu o dată, energice accente jubilative. Puternice lumini se aprind chiar și în noaptea *Elegiei pentru floarea secerată*. Mai exact ar fi să spunem că sensibilitatea lui Jebeleanu lucrează aproape exclusiv sub un flux liric de «înaltă tensiune». Avem aici de-a face permanent cu sentimente copleșitoare, pe care o contenire severă nu le lasă a se revărsa și le aduce la încordări extreme. Revolta, indignarea, disprețul, mila, iubirea, satisfacția, bucuria capătă motivări din ce în ce mai profunde printr-o imagistică îndrăzneață cu valoare revelatoare. Altfel zis, Jebeleanu e un poet care știe să se încălzească pînă la alb. [...] Că nu sensibilitatea la tragic, ci tensiunea înaltă a fluxului liric e caracteristica poeziei lui Jebeleanu, ne-o dovedește și altceva. Ciclurile *Elegie pentru floarea secerată* și *Rîul pe obraz* au amîndouă o sursă de inspirație dureroasă. Scrise sub semnul doliului etern cu care poetul a fost marcat prin pierderea soției sale, ele sînt admirabile cîntece de dragoste. Există în aceste versuri o obstinație fantastică de a păstra vie prezența iubită împotriva a tot ce o împiedică să se manifeste [...]. Coardele lirei lui Jebeleanu sînt atît de întinse, încît par să vibreze singure ca și cum nu le-ar mai atinge vreun deget. Erosul thanatic se sublimează cu desăvîrșire, ca la Hölderlin sau Poe.

Cu ultimele sale versuri intitulate *Parabole civile*, Jebeleanu se relevă a fi și un admirabil poet al sarcasmului. Gustul acestuia și-l trăda oarecum încă din *Cîntece împotriva morții* [...]. În *Parabole civile* poezia aceasta a sarcasmului capătă o dilatare enormă

și ia o formă foarte originală. Sîntem invitați să urmărim ravagiile pe care le provoacă prostia și cruzimea omenească în societatea contemporană. Lungul bilanț al unei asemenea opere lugubre și grotești, Jebeleanu ni-l prezintă într-o serie de reflecții aforistice amare, scoase din scurte tablouri cu mare putere sintetică, expresivă [...].

Jebeleanu reușește să practice o poezie dură fără cruditați verbale, patetică, fără retorism, tumultuoasă, fără mîl, suavă, fără dulcegării. Nimeni nu i-a definit mai exact versurile ca regretata lui soție, cînd — după cum aflăm — spunea cu o intuiție plastică formidabilă că sînt „grumaji de cai sălbatici".

OV. S. CROHMĂLNICEANU, *Prefață* la volumul *Surîsul Hiroshimei și alte versuri*, „Biblioteca pentru toți", Editura Minerva, 1973.

„Îi calificăm pe atîția drept expresioniști, ermetici, abstracți, concreți, încifrați, descifrați etc., dar omitem a spune că sînt poeți. Este tocmai ceea ce nu se întîmplă cu Jebeleanu. El nu ne face niciodată să uităm că este poet. Ce anume am surprins în creația sa, care ne-a dirijat la această concluzie ? Într-o vreme cînd prea adesea lirica de pretutindeni se vede invadată de «conotări» și de asociații reci, opera lui Jebeleanu — alături de a altor cîțiva poeți ai noștri din diferite generații — înseamnă o reabilitare a *sensibilității* — calitatea supremă a poeziei de totdeauna. Această tensiune a simțirii poate fi urmărită încă de la creația de tinerețe, îndeosebi de la *Inimi sub săbii*. Titlul care sugerează un fel de baroc arab, o magnificare a exaltării, corespunde perfect conținutului. Jebeleanu, călăuzit încă de un orgoliu juvenil, se drapează în hlamida de poet. Printr-însa străbate, însă, aceeași frămîntată sensibilitate, care se va preciza într-un sens tot mai uman în operele următoare. Această precizare va fi stimulată de marile calamități istorice care au zguduit omenirea către mijlocul veacului nostru. Nedreptatea, cruzimea, impulsurile bestiale au dezlănțuit valuri de durere asupra lumii. Toate acestea au jignit profund sensibilitatea umană a poetului. El uită de sine, de tot orgoliul său artistic, își leapădă somptuoasa hlamidă și se arată sîngerînd de milă și indignare.

Iată cele două valențe în jurul cărora se va polariza de-aici

înainte lirica sa. Evenimentul exterior nu va rămîne niciodată exterior la el, ci se va asimila în cea mai intimă vibrație a milei și indignării. De aceea resursele sale poetice devin cu atît mai intense cu cît se cufundă în cele mai tragice episoade ale istoriei contemporane. Ca poet social, Jebeleanu nu se arată un programatic rece, ci un suferind de durerile lumii, pe care le retrăiește plenar, însușindu-și și absorbind în sine, fără menajament, tot supliciul lor în momentul creației."

EDGAR PAPU, *Poezia lui Eugen Jebeleanu*, *România literară*, nr. 38, 1974.

„În ciuda criticilor care li s-au adus după ce fuseseră elogiate și distinse cu Premiul de stat, *În satul lui Sahia* și *Bălcescu* sînt încă poeme durabile prin tensiunea memoriei, adică prin capacitatea poetului de a evoca „ceea ce nu se uită", de a aduce în contemporaneitate prin magia amintirii momente sau chiar o epocă revolută, înviate printr-o intensă trăire de la orizontul actual [...].

Se poate spune că *Surîsul Hiroshimei*, încununat în 1971 cu premiul Etna Taormino (pe care l-a mai luat Jules Supervielle, Tristan Tzara, Dylan Thomas, Ungaretti, Sabba și Quasimodo) este opera lirică a literaturii noastre contemporane cea mai cunoscută peste hotare [...].

Dacă *Bălcescu* e un poem clasic care ne-a lipsit și pe care e mai bine că l-am avut mai tîrziu decît niciodată, *Surîsul Hiroshimei* e un poem modern, «unul din marile poeme ale timpului nostru», cum îl consideră un critic de la *El Mundo*, «una din marile opere poetice de după al doilea război mondial», după *Les Lettres françaises* «un poem imens și de o urgență patetică și universală», în opinia revistei *Europe* (1959, nr. 363—364). Bizuit în subtext pe un reportaj luat la fața locului asupra dezastrului provocat de o bombă atomică în ziua de 6 august 1945, *Surîsul Hiroshimei* e un oratoriu-spectacol, compus din vaste alegorii apocaliptice, coruri și voci simbolice întrunite finalmente într-un protest de o neobișnuită forță și un avertisment dat lumii civilizate de astăzi și de mîine."

AL. PIRU, *Poemele lui Eugen Jebeleanu*, *România literară*, nr. 50, 1973.

„M-am întîlnit, astfel, cu poetul extraordinar al «florii secerate» de nenumărate ori. Scriind despre Bălcescu, m-am sfătuit cu el și mi-a rostit în taină acel admirabil discurs asupra eroului. Sînt pasaje în *Lidice* ori în *Hiroshima* evocată în surîsul ei tragic cu moartea pre moarte călcînd, care-mi zgîrie conștiința la fiecare selectură [...].

Nimeni, după Eminescu, Macedonski și Arghezi, n-a mai dat verbului românesc această transparență orgolioasă a diatribei, făcînd din vers o școală a ironiei, în numele unui moralism superior, esențial politic, ghilotinînd impostura și atentatul la plenitudinea umană."

MIRCEA ZACIU, *Lecturi și zile*, Editura Eminescu, 1973.

„Dacă străbați poemul lui Eugen Jebeleanu, intitulat așa de simplu dureros : *Ceea ce nu se uită*, este imposibil să nu asociezi flăcările poeziei de acolo cu celelalte flăcări, ale zguduitorului război civil spaniol, peste care trece țipătul de disperată umanitate, revoltă și umilință al bătrînului poet Antonio Machado [...].

Placheta lui Eugen Jebeleanu e protestul reținut, adîncit și transparent, pentru o remarcabilă autobiografie lirică, transfigurată. Un arhipelag multiplu de experiențe, de stări, de inhibiții, o colecție nebănuită de fotografii sufletești, care duc înăuntru și pleacă în afară, o investigație suficientă în lumea psihologică și socială a unui singur suflet [...].

Se întîmplă la un moment dat acest lucru : că tensiunile, senzațiile, revenirile acelea febrile, în sfîrșit toate combustiunile adunate în poem nu mai aparțin cu exclusivitate autorului ; ele au devenit un monolog aspru, patetic, incandescent, covîrșitor, un monolog ținut în numele unor mulțimi de conștiințe și de sentimente identice."

ION CARAION (1946), *Duelul cu crinii*, Editura Cartea Românească, 1972.

„Lipsită de tremurul nevrotic al obsesiilor, dar nu mai puțin persistentă, avînd aceeași funcție matrice determinantă, adversi-

tatea față de spectrul etern al omului are în *Surîsul Hiroshimei* același substrat organic, aproape biologic, pe care-l vor acuza Elegiile dedicate soției. [...] Este, în genere, de reținut că, oricît de imperios, de acaparator ar fi erosul acesta de viață postumă nu confiscă întreaga energie sufletească a celui ce i se închină, împiedicîndu-l să perceapă și durerile celorlalți. Propria rană sporește sensibilitatea pentru tot ce este suferință umană, de la privațiunile curente și încercările grave pînă la încleștarea cu neantul [...]. În referința lui, de un patos convulsiv Eugen Jebeleanu plînge cu lacrimi torențiale [...]. Element heraldic, parte a blazonului său, lacrima, plînsul, este și emblema condiției umane."

MIHAIL PETROVEANU, *Traiectorii lirice*, Editura Cartea Românească, 1974.

„Tragedia Hiroshimei apare în poemul liric al lui Eugen Jebeleanu în tot cumplitul ei adevăr. Poetul a transfigurat artistic evenimentul real, dar nu golindu-l de conținutul lui autentic, ci tocmai relevîndu-l, prin mijloacele artei, prin capacitatea ei de a lumina dinăuntru istoria, de a o face mereu vie, de a o intensifica. Eugen Jebeleanu s-a comportat ca un poet liric, păstrînd tragediei de la Hiroshima proporțiile ei de catastrofă care afectează întreaga omenire și dîndu-i în același timp conturul unei dureri personale."

GEORGETA HORODINCĂ, *Un poem al marilor speranțe*, *Contemporanul*, 12 decembrie 1958.

„Tragicul provine, în *Surîsul Hiroshimei*, din insolitul situației, din caracterul și efectele catastrofale genocide ale acestuia : cineva alege ca soluție finală crima și acționează prin surprindere, risipind în neant o civilizație și o colectivitate [...]. Eveniment teribil. Demonstrînd însă (în viziunea lui Eugen Jebeleanu) și neputința Morții de a nimici Viața. Tema catastrofei, prin crimă de lèse-umanitate, își asociază, în contextul evocării, tema supraviețuirii. A «vocilor» ce nu pot fi anulate. A capacității umane de a ieși din impas și de a-i dovedi nemurirea. [...] Dintr-un unghi care conferă atitudinii accente și politice (anticapitaliste sau antifasciste), și

etice (în sens general omenesc). Traducînd, de fapt, în ultima analiză reacția polemică, în plan absolut a lui Eugen Jebeleanu față de orice accepții semantice încorporabile conceptului de Moarte [...].

Începînd cu *Surîsul Hiroshimei*, neîndoios capodopera lui Eugen Jebeleanu, acesta preferă transparența, sugestia, metafora revelantă, cu sarcini emoționale, repetiția cu rosturi funcționale, concizia, interogația cu ecouri infinite, zborul în fantastic, ancorarea într-un sentimental transcendentalizat."

AUREL MARTIN, *Poeți contemporani*, II, Editura Eminescu, 1971.

„...Ne-a bucurat atît — în prima decadă a anului — decernarea premiului «Etna-Taormina» lui Eugen Jebeleanu, pentru cele două volume apărute anul trecut în Italia : *La porta dei leoni* (în editura Palazzi din Milano) și *Il sorriso di Hiroshima ed altri versi* (în editura Guandi), acest volum cuprinzînd și *Elegie pentru floarea secerată*. Cititorul de limbă italiană comuniază astfel cu spiritul românesc prin una din cele mai elevate proiecții ale sale în contemporaneitate, rod al inspirației și al conștiinței poetice ale unuia din cei mai reprezentativi lirici ai literaturii naționale. Cu acest sigiliu de autenticitate și pe asemenea culmi ale reliefului nostru literar, viziunea atît de profundă și de generos umanistă a lui Jebeleanu s-a relevat în arta poetică a lui Dante și Leopardi ca o componentă de nouă dimensiune a spiritului european, într-un veac multiplu determinant al destinului uman."

GEORGE IVAȘCU, *Premii* (1971), *101 tablete*, Editura Eminescu, 1974.

„Cele două cărți de versuri tipărite anul trecut în Italia *(La porta dei leone* și *Il sorriso di Hiroshima)* i-au adus lui Eugen Jebeleanu prestigiosul premiu literar «Etna-Taormina», oferit de un juriu, avîndu-l în frunte pe laureatul premiului Nobel, Miguel Angel Asturias. Numele poetului român se înscrie astfel cu strălucire alături de cele ale laureaților precedentelor ediții — Giu-

seppe Ungaretti, Salvatore Quasimodo, Dylan Thomas, Anna Ahmatova, Jules Supervielle ori Gabriel Celaya."

GEORGE TOMOZEI, *Eugen Jebeleanu, premiul Etna-Taormina 1970*, *Tribuna*, ianuarie 1971.

„...gotul cel mai înalt pe care presa noastră l-a învestit vreodată cu damf de linotip și literă aldină, — romanticul și pururea adolescentul Eugen Jebeleanu.

Scăpărător și ciufut ca o sabie de Toledo, „marele Jebi", cum e poreclit de către administratori, a fost și este întotdeauna în contratimp cu mersul nisipului în clepsidră, călcînd în peniță conveniența, jignindu-se și înduioșîndu-se de mersul prea lent sau prea iute al sîngelui prin artera aortă a omului viu.

Nu mi-l închipui dormind niciodată și nici nu mi l-am închipuit dormind niciodată.

Nu mai visează demult, de cînd regina Frigiei i-a răpit visul. Stă singur ca un iatagan înfipt într-o grindă și se lasă visat. Eu bunăoară îl visez uneori."

NICHITA STĂNESCU, *Un om al plumbului*, *Argeș*, octombrie 1971.

„Într-un discurs liric mereu mai patetic și mai descătușat prozodic, pe măsură ce se îndepărtează de caligrafia savantă și rece a volumului de debut, imaginea poetică a lui Eugen Jebeleanu trece în viziunea cutremurată a existenței ori de cîte ori e alimentată de sevele adînci ale memoriei. Atunci poetul coboară îndărăt în timp, pînă la «ceea ce nu se uită», pentru a-și alege, fără multă deliberare, cuvintele care-i vor compune cîntecul, iar metafora ce rezultă ne fulgeră, încărcată de istorie:

Nu ! Nu stau lîngă moarte.
Stau lîngă tine și-aud
cum lacrimile picînd
nu vor să dispară, ci
— strălucitoare stele — trasoare —

se-adună, răzbunătoare,
în cartușiera de-azur
a Revoluției."

ȘTEFAN AUG. DOINAȘ, *Poezie și modă poetică*, Editura Eminescu, 1972.

„Stabilizat astfel într-o chinuitoare conștiință a iremediabilului, poetului nu-i mai rămîne decît să-și reîmprospăteze confesiunile cu date noi. Din multiplele pagini excelente, între care e greu să alegi, să transcriem pentru ilustrarea forței de sugestie cîteva versuri excepționale : „Cînd nu voi mai avea nimic de la tine / nici un nasture orb, nici o cămașă de lună zdrențuită / nici-un flacon aburit în care a mai rămas o lacrimă suspendată, / cînd nu voi mai avea nici o oglindă / nici o pupilă de apă în care să mă recunosc... / Ce va fi atunci, nu știu... / Dar cum aș putea fi eu ? / Voi fi un cărăbuș orb, mă voi lovi / de cîteva mobile de praf / voi întreba în stînga și în dreapta dacă mai este un drum și unde duce..." *(Cînd)*. Poemele de acest gen, de un dramatism compact, se refuză „explicării" curente. Efectul lor ține de muzică, de tonul surdinizat, de ecoul metafizic. Elegiile lui Eugen Jebeleanu se ridică deasupra condiției subiective individuale, către un plîns demn, plîns totuși, universal."

CONST. CIOPRAGA, *Personalitatea literaturii române*, Editura Junimea, 1973.

„Poezia lui Eugen Jebeleanu se definește ca o meditație continuă asupra existenței. Reconstituind lumea ca absență și prezență, poetul acordă o preferință deosebită discursului liric, conceput ca un enunț aforistic, lapidar, în afara căruia podoabele stilistice apar ca o inedită asociere între cuvinte [...] Eugen Jebeleanu este, fără îndoială, un poet de talie europeană."

ROMUL MUNTEANU, *Eugen Jebeleanu — poezia timpului pierdut și regăsit*, Argeș, ianuarie 1973.

„Eugen Jebeleanu este un modern tragic, iar o parte din opera sa un prelung bocet în ce are mai pur, mai sfîșietor și mai intraductibil acest cuvînt. El este poetul care a făcut din această zestre poetică românească o dimensiune universală, neresemnîndu-se să facă din mijloacele lamentației universale o dimensiune autohtonă."

Șase dialoguri cu Al. Protopopescu în revista „Tomis" — *Moment Eugen Jebeleanu*, în Cornel Regman, *Colocviat*, Editura Eminescu, 1974.

„Exceptînd culegerea de început: *Schituri cu soare* (1929) — exerciții tinerești de acomodare cu o tehnică poetică dificilă — și volumul *Inimi sub săbii* (1934), unde lirismul hieratic tinde să construiască o viziune fabuloasă, poezia lui Eugen Jebeleanu se constituie în jurul a două mari mituri: *adevărul* și *istoria*.

La Jebeleanu aspectul etic primează. Tot ceea ce scrie implică un angajament, o dramă a conștiinței, un viu sentiment al datoriei. Pentru alții poezia este un limbaj, o confesiune pură, pentru el poezia este, înainte de orice, un act de *responsabilitate*, o plasare în istorie, o încercare, în fine, de a crea dintr-un material fragil (cuvîntul) un instrument teribil de sancționare a răului.

Ceea ce nu se uită (1945) e, de pildă, o răfuială cu trecutul, un act de justiție postumă. Limbajul versurilor se simplifică, e direct și concis ca un act de acuzație. Poezia ulterioară se implică și mai adînc în *eveniment*, pînă a deveni memoria lui fidelă. Jebeleanu urmează aici ambițiile generației lui și le nuanțează printr-un lirism dur, vizionar, cu o mare sensibilitate la tragic (*Surîsul Hiroshimei*, 1958).

[...] Poezia (fiind instrumentul unei justiții imaginare) trebuie să ajungă la substratul tragic al evenimentelor. Poezia este, în fond, o tentativă de a smulge din eveniment partea lui de istorie și din istorie cîtimea ei de adevăr. *Surîsul Hiroshimei* este un colaj enorm de fresce biblice. Imaginea dilată cinematografic, antrenînd un șir neîntrerupt de metamorfoze care schimbă în cele din urmă dimensiunile reale ale lucrurilor. Putem spune că Jebeleanu gîndește cosmic și vede apocaliptic. El amplifică volumele, lărgește suprafețele, pune în spatele obiectelor pînze de proiecție colosale [...].

Evocarea unui personaj istoric (Bălcescu) la proporțiile unei veritabile *saga*, comemorarea unui prieten dispărut (Sahia) duce la scrierea unui poem de mii de versuri. Eugen Jebeleanu este, pe scurt, un poet al amplitudinii. Ca să izbească bine cu lancea în capul balaurului mitic, el începe prin a-i mări de o sută de ori proporțiile. Căci spiritul acestui Sfînt Gheorghe al poeziei noastre, iritat, iritabil, justițiar, poartă totdeauna o lance. Cu ea vînează monștrii existenței, de la dragonii mari ai istoriei pînă la reptilele mărunte din viața de toate zilele : inerția, lașitatea, plictisul *(Cîntece împotriva morții*, 1963).

În versurile mai noi, *Elegie pentru floarea secerată* (1967) și *Hanibal* (1972), Eugen Jebeleanu adaugă temelor dinainte o altă dimensiune : Timpul sub expresia lui cea mai tragică : Moartea. Lirismul se interiorizează, limbajul pierde din asprimea obișnuită [...].

Lirismul civic, pentru care E. Jebeleanu are, indiscutabil, o vocație specială, se realizează în scurte însemnări sarcastice, cu o morală transparentă și o judecată aspră [...]. Tema mai generală a *Parabolelor* lui Jebeleanu este, în fond, ipocrizia sau, în limbajul lui, *neadevărul*."

EUGEN SIMION, *Scriitori români de azi*, I, Editura Cartea Românească, 1974.

„Mai tîrziu, în marile poeme de perspectivă socială *(Ceea ce nu se uită*, *Surisul Hiroshimei* ș.a.) atitudinea se schimbă prin deschiderea spre exterior, prin asumarea unor teritorii care valorifică precumpănitor ceea ce inițial poetul ascunsese : vibrarea patetică, vizionarismul, aptitudinea de a încorpora liricului evenimentele obiective petrecute în orizontul istoriei.

Astăzi poetul s-ar spune că e iarăși încercat de vechiul impuls al reprimării și fără a deveni ermetic îl vedem din nou preocupat de comprimarea eului intim [...].

Dramele și pasiunile cetății, iubirea, viața și moartea, totul e cuprins, contras în această lirică de reprezentări esențializate, vi-

rilă și austeră procedînd la o îndrăzneață despodobire a expresiei literare pe care o constrînge la un mesaj dramatic și activizator de conștiințe."

GABRIEL DIMISIANU, *Valori actuale*, Editura Eminescu, 1974.

„Eugen Jebeleanu devine astfel cel mai acut cîntăreț al timpului, al sentimentului născut de timpul care incinerează, dar și stîrnește, reînvie durerea. Poemele lui aruncă punți între raportările memoriei și plenitudinea vieții cu un fel de statornicie care este modul său de a-și răsfrînge chipul îndurerat. În mișcarea care dublează năluca celor dispăruți cu o forță pozitivă, dăruită tuturor, izvorul dătător de încredere pare să fie însăși obsesia că și pustiul constituie o *prezență*. Întocmai demiurgului care populează universul cu stele și arbori, cu ape și ruguri, Eugen Jebeleanu se împarte între glasul interior și elanul de întoarcere spre viața eliberată de neliniști. Puterea invenției lui rezidă în chiar oscilația de la lamentație la coralul luminos iscat de flăcările regenerării: «Un fluviu de lacrimi de-aș fi, n-aș mai putea / Să-ntorc pe nimeni din drum / De după codrul de scrum la lumină / Decît vîrtejul cu frunze de fum" *(Veacul de grație).*»

H. ZALIS, *Tensiuni lirice contemporane*, Editura Dacia, 1975.

„Văzută în termeni abstracți — și, deci — schematic — explozia dramatică proprie poeziei lui Eugen Jebeleanu ar apărea ca o confruntare între elemente dinamice aflate în mișcare organică — aparținînd vieții — și două repere absolute — ***timpul*** și ***imperativul moral***. Izbucnirea se produce în momentele în care limitele, zidurile acestei sacre incinte care conține umanitate, sînt perforate, negate. Termenii negației sînt desigur *moartea* și *crima morală*. Tot ce poate duce la ele trezește împotrivirea, refuzul tragic al poetului, impulsul adînc al artei sale. Acești termeni ai anulării sînt pentru poet egal de impor-

tanți ; mai mult — după cum vom vedea — echivalenți ; nedreptatea înseamnă moarte, moartea este supremă nedreptate.

De la *Cîntece împotriva morții* poemele urmează diagrama sacadată a unor experiențe înregistrate pe viu, *participarea* tinde să devină identificare, în constanța aspirației poetului spre același unic nucleu al plinătății vitale. Arta măsoară intensitatea probelor la care sînt supuse viața, conștiința, pînă la suferința devenită fizică, pînă la sacrificiu — semn palpabil al identificării. Din această durere bărbătească, îndelung stăpînită, a unui «ecoshe vif» se poate ivi și frumusețea, farmec derivat, echivoc [...]. Simțindu-și plinătatea de om, poetul a părăsit demult lira apollinică, templul ei senin de sunete egale, asumîndu-și destinul de pămîntean al lui Marsyas : cel jupuit de viu, pentru că îndrăznise cu flautul său de trestie să se măsoare cu zeul, și amplificînd chiar prin strigătul său dureros domeniul de existență al artei.

Rareori am putut vedea în poezia noastră o ființă exprimîndu-se mai răspicat într-o conștiință, într-o atît de mobilă determinare concretă."

MARCEL MIHALAȘ, *Poezie și conștiință*, *România literară*, nr. 30, 24 iulie, 1975.

„Ca altădată Demostene, Cicero sau poate mai cu seamă Marc Antoniu din Julius Cesar de Shakespeare, Eugen Jebeleanu vine în forul public să ne interpeleze conștiințele. Marea lui carte de poeme cu titlul teribil : *Hanibal*, are ceva imperios, de suflu antic. (Nimic comun cu „antichitatea de cabinet" a erudiților și filologilor.) Ce poate fi mai bărbătesc și mai actual (firește în înțelesul aristotelic al acestui termen) decît pildele antice ?

Poemele acestea sînt grave și severe : nu sînt „poetice", nu sînt „frumoase", nu urmăresc să fie admirate. Ele proclamă direct, sau cu un minim de retorică indirectă, lucruri esențiale și presante. Aceasta nu înseamnă deloc că ar fi „antipoetice" sau „prozaice" în spiritul lirismului de avangardă. Jebeleanu nu propune nici o formulă și nici o tehnică, nici inovatoare, nici tradițională. Nu-și pune probleme de artă : arta cea mare a acestui poet e de a spune adevărul cel mai omenesc în forma

cea mai lapidară. Materia lui verbală e rezistentă ca piatra sau ca arama.

Această masivă carte are o valoare exemplară de comandament moral. Ea nu contrazice, ci pur și simplu anulează toate prejudecățile estetizante despre incongruența poeziei cu etica civică. Și mai ales a elegiei cu viața cetății."

ALEXANDRU PALEOLOGU, *Simțul practic*, Editura Cartea românească, 1974.

„Expresia unei înalte conștiințe civice, a unei fine și originale sensibilități, carte a unui poet cu variate resurse, *Hanibal* înscrie un nou titlu în bilanțul realizărilor lirice din cei douăzeci și cinci de ani republicani. Apariție de prestigiu, acest volum apărut la Editura Cartea românească sporește lista scrierilor lui Eugen Jebeleanu cu încă o culegere de poeme «ce nu se uită»."

DUMITRU MICU, *Eugen Jebeleanu : Hanibal*, *Scînteia*, 11 ianuarie 1973.

„Nu se capitulează în poezia lui Eugen Jebeleanu nici în fața morții, nici dincolo de ea. O zbatere dureroasă, continuă, de aripi izbește în recele perete despărțitor, dintr-o parte și alta ; e zbaterea regăsirii în predestinată, eternă pereche. Ciclul *Rîul pe obraz* este dominat de tema întoarcerii, de motivul orfeic al eliberării din moarte. La ce-ar mai sluji poezia dacă nu ne-ar ajuta să întreținem o absurdă și totuși atît de omenească speranță ? Tentativa lui Orfeu a izbutit doar pe jumătate. Fiecare poet o reia însă din nou, pe cont propriu [...].

Constituind numeroase piese antologice, versurile din volumul *Hanibal*, de o savantă elaborare, au totodată marea calitate, din ce în ce mai rară ! astăzi, de a porni «din inimă», din «inima» [...] deschisă ca o gură «a poetului trecut prin toate cercurile suferinței.»"

VALERIU CRISTEA, *Domeniul criticii*, Editura Cartea Românească, 1975.

„Sentimentul iubirii mărește și concentrează atracția existenței și face, prin urmare, cu atît mai odioasă intervenția absurdului, a fărădelegii și arbitrariului în zonele vieții. Nu întîmplător dintr-o poezie de dragoste se naște ideea putinței de a înfrînge implacabilul și neantul, tocmai pentru faptul că numai acela care și-a trăit fericirea personală cu ardență și pînă la capăt are capacitatea să se gîndească la fericirile și nefericirile celorlalți [...]. Se poate astfel spune că înainte de a fi un poet al mîniei și al răzbunării, Eugen Jebeleanu este un poet al fericirii și al bucuriei, marcat de un puternic instinct al vieții. Imaginar vorbind, sensibilitatea lui la incidența istoriei ca și fidelitatea revendicativă a unei memorii care «nu uită» traversează mai întîi (în realitate, momentele sînt concomitente, inseparabile) o anticameră unde se întîlnesc visele oamenilor și traiul lor de zi cu zi, dorințele și speranțele, sentimentele și candorile acestora. Este o scufundare de scafandru în tot ce constituie pulsație vie și de neînlocuit a existenței. Înainte de a vedea «apocaliptic» o lume scuturată de suferințe fizice și morale, Jebeleanu vede și imaginează o lume armonioasă, expusă în culori și tonuri fermecătoare. Imaginea acestei lumi constituie partea feerică a lirismului său [...]. Din sevele realului și nu dintr-un efemer orgoliu moralizator își trage autorul lui *Hanibal* tăria de esență a versurilor sale. Rezonanța este legea interioară a acestui lirism și prin ea se obține sentimentul permanenței [...].

Forța și demnitatea poeziei lui Eugen Jebeleanu provin din faptul că lumea pe care ne-o descoperă ea este o lume brăzdată de itinerariile sufletului [...]. Din acest moment, al intuirii pulsului existențial ce animă această poezie, ceea ce spune poetul, în cuvinte fie simple, fie solemne, fie familiare, fie încrustate în metalul *Parabolelor civile*, devine imperativ și tulburător ca o bătaie în porțile destinului."

DAN CRISTEA, *Arcadia imaginară*, Editura Cartea Românească, 1977.

„Sîntem și de data asta copleșiți de materialitatea — să spunem așa — biologică și morală a surselor care alimentează tulburătorul filon de lirism tragic din poezia lui Eugen Jebeleanu. [...] În cîmpul poeziei românești contemporane, în ipostaza de cîntăreț al iubirii tragic pierdute, Eugen Jebeleanu e, fără îndoială, unic.

La nici unul dintre poeții de azi nu sîntem atît de puternic pătrunși, precum la el, de indestructibila fuziune dintre fiorul tristeții intim umane și deschiderea frenetică și, în același timp, solemnă, spre înțelegerea universal-cosmicizantă a faptelor."

NICOLAE CIOBANU, *Critica în prima instanță*, Editura Eminescu, 1974.

„*Elegie pentru floarea secerată* și *Hanibal* sînt însă cărțile radicalei schimbări la față. Purificată de truculență, de intemperanță lexicală, de congestii verbale, poezia (aliaj inefabil de suavități și durități eshatologice) vizează acum esențele. Nimic mai opus, la prima vedere, decît lirismul elegiac, cu inflexiuni thanatice din *Rîul pe obraz* și sarcastica denunțare a apostolilor răului din *Parabole civile*. Ipostazele sînt însă complementare.

Rîul pe obraz stă sub semnul lui Orfeu. Un refuz înverșunat al resemnării, o inacceptare absolută a morții imprimă o tensiune patetică acestui «monodialog». Urmele dispărutei sînt căutate în tot, dar și în toate, în enigmatica schelărie a cosmosului, dar și în obiectele ce au aparținut celei duse, în peisajul exterior, ca și în spațiul din suflet, pierderea amintirilor fiind echivalentă cu un cataclism."

IOAN ADAM, *Refuzul uitării*, *Luceafărul*, nr. 30, 1974.

„Eugen Jebeleanu face parte din acea rasă nobilă a poeților mesianici, profund angajați în destinul lumii, care nu pun mare preț pe podoabele stilistice, pe stările ludice ale cuvîntului [...], ci au curajul și forța practică să iasă în for în hainele sărmane ale adevărului [...]. Dar, fără acești „moraliști", fără acești „visători", cît de greu ar fi somnul vinovat al lumii [...] *Hanibal* va rămîne o carte tulburătoare, mărturia unui poet tragic, de o puritate morală desăvîrșită, care a trăit suferința lumii ca pe propria sa suferință..."

DAN LAURENȚIU, *Eseuri asupra stării de grație*, Editura Cartea Românească, 1976.

„În tot *Hanibal* este o tulburătoare carte de poezie politică, scrisă de un umanist radical, care iubește mult Cetatea și oamenii ei. Mesajul umanist al poetului se cere înțeles ca atare, iar în ordinea lăuntrică poeziei, frumusețea temerară a poemelor — mai cu seamă a celor din *Parabole civile* — îngăduind admirația, face din *Hanibal* evenimentul politic acestui an."

LAURENȚIU ULICI, *Eugen Jebeleanu : Hanibal*, *Contemporanul*, 1 decembrie 1972.

„...Adevărat eveniment în sfîrșitul de an literar 1972, ***Hanibal*** este, prin nivel artistic și forță de expresie, un vîrf puternic, marcat și în creația autorului ei, un vîrf de pe care se vede limpede în jur și coasta muntelui urcată pînă aici, și planurile alpine care se desfășoară în continuare. Pentru că ceea ce este cu adevărat fascinant în această ultimă carte a lui Eugen Jebeleanu este felul în care reușește să strîngă precum focarul unei oglinzi, toate temele de pînă acum ale unei creații întinse pe cîteva decenii și — intensificîndu-le, transfigurîndu-le — să fie totuși altfel decît celelalte cărți ale poetului, deosebită nu numai în calitate, ci și în esență."

ANA BLANDIANA, *O apariție editorială de excepție. Un exemplu de demnitate*, *Argeș*, ianuarie 1973.

„Poetul înflorește în vîrstele sale. Poetul nu se teme de timp. El și-a înscris numele singur prin anii care i-au marcat bucuriile și angoasa.

Eugen Jebeleanu e din stirpea aleșilor. E poetul care știu că este, nu mai e nevoie să mă întreb. Cernerea sau discernerea ar fi aici un nonsens, o lespoezie.

Cele două volume de Scrieri mi-au adus bucuria unui mare festin literar."

AUREL GURGHIANU, *Dedicație*, *Steaua*, nr. 4, aprilie 1976.

„Superbă și misterioasă este această vîrstă poetică din ultimul volum de poezie al lui Eugen Jebeleanu! Ni se pare că știm atît de multe despre profunzimea ei calmă, despre echilibrul ei interior, prin asemănare cu alte ilustre exemple din poezia lumii și, totuși, cît de mare îi rămîne misterul. Vom găsi, desigur, și în *Hanibal*, acele estompate contururi ale unui peisaj interior ce-și este sieși suficient cu trecerea anilor, o poezie nu o dată hibernală, contemplativă, esențială prin sărăcia de mijloace poetice din care se compune o poezie acut biografică, dar nu vom constata astfel decît o vagă legitate, care survine cu timpul în biografia fiecărui mare poet, fără să fie, totuși, obligatorie. Căci există în *Hanibal* un mister esențial al vieții, mai mult decît al poeziei, un mister al celor «firești» (cum se intitulează cîteva poezii), care ne tulbură și în fața cărora toate speculațiile de poetică depun o mărturie aproximativă. O vîrstă poetică ce permite parcă poeziei să înceapă cu o permanentă conjuncție, cu un repetat «și» copulativ, ca și cum nu ar mai exista «teme» diverse pentru o poezie sau alta, ci o imperativă și de acum înainte singură temă în continuă întregire. O temă ce nu mai opune rezistență, o „materie" pentru care nu mai sînt necesare fastuoase elanuri de concepție, ca în tinerețe, un domeniu care nu se mai cere a fi cucerit pentru poezie, căci el însuși impune o permanentă stare de cunoaștere. Este acea viață tulburătoare despre care niciodată nu știm suficient de mult, dar care de la un anumit moment al maximei ei relativizări poate anula chiar faptul de a fi comunicată. Nu spune, oare, chiar Eugen Jebeleanu: «Totul este atît de firesc» / Încît mă mir de ce mai scriu / Aceste litere pe care ar trebui să le gîndesc / Melodios doar în vioara-sicriu»? Vom putea totdeauna să apreciem drumul marilor fantasme ale unei poezii scrise la tinerețe, dar nu putem decît bănui care este esența alchimică a simplității și a firescului. Putem vedea din exterior economia severă a metaforei, dar nu știm ce anume o provoacă. Trebuie să fie vorba de o celulă rară care secretă inițierea în tainele duratei istorice, care te familiarizează cu sentimentul relativului și care te convinge apoi de atotputernicia lui. Un plutarh-ian poem, ce poartă titlul cărții, ni se pare a fi pilduitor. Este *Hanibal*, una dintre cele mai frumoase parabole poetice scrise în acest veac.

Atîta puținătate de cuvinte care să ne convingă de relativitatea aparentelor noastre victorii fastidioase, reprezintă aproape o artă pierdută."

DINU FLĂMÎND, *Citirea unui poet*, *Steaua*, nr. 4, aprilie 1976.

„Semnul poeziei lui Jebeleanu este acela al *inimii sub săbii*. Poetul acesta a asumat, precum puțini, suferințele și speranțele nu mai puțin sfîșietoare, tragicul și răspunderile timpului. Din acea zi, depărtată tinerețe «scuturată de friguri», și pînă la înalta vîrstă a bărbăției «parabolele civile», vocea poetului a răsunat de patosul veacului. Poezia sa aparține unei conștiințe pururi deschisă, neîngăduindu-și somnul împăcării. Lirica noului Orfeu nu este aceea care încîntă făpturile, ci aceea care vrea să le mîntuie. Astrul său care înfruntă sîngeroasele Hiroshime este lăuntric : o inimă care veghează."

NICOLAE BALOTĂ, *Omagiu*, *Luceafărul*, nr. 17, 1976.

„Urmîndu-și consecvent drumul pe care îl purtau deopotrivă marea compasiune, dar și neobosita pornire dantescă de combatere a forțelor malefice, dragostea de om și năzuința irepresibilă spre fericire, dar și furia pedepsitoare și recea mînie la adresa celor care deformează și distrug viața și valorile ei, Eugen Jebeleanu a atins în anii din urmă treapta cea mai de sus a virtuților sale artistice și cetățenești, dînd operei sale nu numai un relief impresionant, ci și reprezentativ...

Versurile sale au ajuns la privilegiul rar al exemplarității, constituie pentru literatura noastră actuală... adevărate repere ale unei orientări active, angajate și de acută responsabilitate etică și profesională. [...]

Conturînd în opera sa lirică un destin specific pentru aceste meleaguri și pentru această epocă istorică, dînd vocii sale accente de autentic tragism și de o rară fervoare a încrederii în valorile binelui și frumuseții, Eugen Jebeleanu ne-a relevat nouă înșine

cîteva dimensiuni spiritual-istorice mai puțin cunoscute, reușind totodată să propună și în perimetrul universal o expresie originală și de puternic mesaj umanist al lirismului românesc de astăzi."

VICTOR FELEA, *Implicație și responsabilitate*, *Tribuna*, nr. 17, 1976.

I. OPERA SCRIITORULUI

Schituri cu soare, Brașov, Tip. Rapid, 1929.

Inimi sub săbii. Poeme, București, Fundația pentru literatură, 1934.

Ceea ce nu se uită. Poem, București, Fundația pentru literatură, 1945.

Scutul păcii. Poem, București, Editura de stat, 1949.

Poeme de pace și luptă, București, E.S.P.L.A., 1950.

În satul lui Sahia. Poem, cu portret de Florica Cordescu, București, E.S.P.L.A., 1952.

Bălcescu. Poem, București, E.S.P.L.A., 1952.

Cîntecele pădurii tinere. Versuri, București, Editura tineretului, 1953.

Versuri alese, București, E.S.P.L.A., 1954.

Bălcescu. Poem, București, E.S.P.L.A., „Biblioteca pentru toți", 1955.

Din veacul XX, cu un cuvînt înainte al autorului, București, E.S.P.L.A., 1956. (Cuprinde articole, reportaje și cronici scrise între 1931 și 1956.)

În satul lui Sahia. Poem, ed. a II-a, București, Editura tineretului, 1957.

Surîsul Hiroshimei, Ilustrații de Florica Cordescu, București, Editura tineretului, 1958.

Oratoriul Eliberării, Ilustrații de Florica Cordescu, București, E.S.P.L.A., 1959.

Poezii, Prefață de Ov. S. Crohmălniceanu, Portret de Florica Cordescu, București, Editura tineretului, „Cele mai frumoase poezii", 1959.

Poezii și poeme, cu o prefață de acad. Perpessicius, București, E.P.L., „Biblioteca pentru toți", nr. 72, 1961.

Povestea broscuței țestoase, Ilustrații de Florica Cordescu, București, Editura tineretului, 1963.

Bălcescu. Poem, cu o prefață de Ov. S. Crohmălniceanu, București, Editura tineretului, 1963.

Cîntece împotriva morții, București, Editura tineretului, 1963.

Poeme 1944—1964. Versuri alese, București, E.P.L., 1964.

Surîsul Hiroshimei, ed. a II-a, București, Editura tineretului, 1966.

Elegie pentru floarea secerată, București, Editura tineretului, 1967.

Hanibal, Coperta și ilustrațiile de Tudor Jebeleanu, București, Editura Cartea românească, 1972.

Surîsul Hiroshimei și alte versuri, Prefață de Ov. S Crohmălniceanu, Tabel cronologic de Corneliu Simionescu, București, Editura Minerva, „Biblioteca pentru toți", nr. 767, 1973.

Scrieri, vol. 1—2 (vol. 1 *Inimi sub săbii*. Poezii, vol. 2 *Hanibal*. Poezii), București, Editura Minerva (seria „Ediții de autor"), 1974

Volume traduse în alte limbi

„Le Sourire d'Hiroshimas" („Surîsul Hiroshimei"), traducere și prezentare de *Hubert Juin*. Cu cinci desene de Corneille. Editura Pierre Jean Oswald, Paris, 1960.

„Das Lächeln Hiroshimas" („Surîsul Hiroshimei"), trad. de *Georg Maurer*, cu ilustrații de Florica Cordescu, „Werlag der Mation", Berlin, 1960.

„Hiroshima mosolya" („Surîsul Hiroshimei"), trad. de *Dudás Kálmán, Garai Gábor, Hegyi Endre, Jékely Zoltán, Kardos László, Majtényi Erik, Mátyás Ferenc, Méliusz József, Polgár István, Rubin Szilárd, Simon István, Szemlér Ferenc, Székely Magda, Takács Tibor*. Volumul cuprinde și versuri din perioada 1941—1957. Cu o prezentare de *Hegedüs Géza* și un desen de Florica Cordescu. Editura „„Magvetö", Budapesta, 1960.

„La Sonrisa de Hiroshima" („Surîsul Hiroshimei"), trad. de *Manuel Serrano Pérez*, cu ilustrații de Florica Cordescu. Cuvînt înainte de Félix Pita Rodriguez. Havana, Cuba, 1962.

„O Sorriso de Hiroshima" („Surîsul Hiroshimei"), trad. de *Ionas Negalha*, în „Mákua" („Grandes poetas do Seculo XX"), Angola, 1963.

„La Sonrisa de Hiroshima" („Surîsul Hiroshimei"). Cu un prolog de *Miguel Angel Asturias*, traducere și prezentare de *Manuel Serrano Pérez*. Coperta de Florica Cordescu. Ilustrații de Carlos Alonso, Laxeiro, Luis Seoáne, Raul Soldi, Demetrio Urruchua, Elsa Perez Vicente. Editura „Stilcograf", Buenos Aires, Argentina, 1965.

„*Énekek a halál ellen*" („Cîntece împotriva morții"), trad. de *Franyó Zoltán*. Cu desene de Florica Cordescu. Editura tineretului, București, 1968.

„*Sorriso di Hiroshimas e altre poesie*" („Surîsul Hiroshimei și alte poezii"), traducere și „Scrisoare lui Jebeleanu de la o capitală la alta" de *Elio Filippo Accrocca*. În colab. cu Dragoș Vrânceanu. Edit. Guanda, Parma, 1970. În colecția „Fenice", condusă de *Gioncarlo Vigorelli*).

„*La porta dei leoni*" („Poarta leilor"), traducere și prezentare de *Roberto Sanesi*. În colab. cu Dragoș Vrânceanu. Edit. Palazzi, Milano, 1970.

„*To luludi tis stahtis*" („Floarea de cenușă"), traducere și prolog de *Menelaos Ludemis*, cu un desen de Silvan. Edit. „Doricos", Atena, 1974.

„*Hanibal*" („Hanibal"), traducere și prezentare de *Király László*. Edit. „Kriterion", București, 1975.

„*Kicserélem a keresztet*" („Schimbarea crucii"), trad. în limba maghiară de *Lászlóffy Aladár* și *Lászlóffy Csaba*. Edit. „Europa", Budapesta, 1976.

Prefețe

M. SĂULESCU, *Opere*, ediție îngrijită și prefațată de Eugen Jebeleanu, București, Editura Fundațiilor, 1947.

G. BACOVIA, *Poezii*, cu o prefață de Eugen Jebeleanu, București, E.S.P.L.A., 1956 (reeditat în 1957).

SCARLAT CALLIMACHI, *Căderea Babilonului*, cuvînt înainte de Eugen Jebeleanu, București, E.S.P.L.A., 1956.

ADY ENDRE, *Poeme*, studiu introductiv de Eugen Jebeleanu, București, 1958.

TUDOR ARGHEZI *povestind copiilor*, prefață de Eugen Jebeleanu, București, Editura tineretului, 1961.

DIMITRIE STELARU, *Mare incognitum*, cu o prefață de Eugen Jebeleanu, București, E.P.L., 1967.

Tălmăciri din lirica universală

Rainer Maria Rilke, *Poeme*, Bucureşti, Editura Vremea, 1932.

Rainer Maria Rilke, *Povestea despre iubirea şi moartea stegarului Cristoph Rilke*, Bucureşti, Editura Casa şcoalelor, 1946.

Ady Endre, *Poeme*, Bucureşti, Editura Casa şcoalelor, 1948.

Petöfi Sándor, *Poeme alese*, Bucureşti, Editura de stat, 1949.

Poeme maghiare din Petöfi Sándor, Ady Endre, József Attila, Radnóti Miklós, Bucureşti, E.P.L.A., 1949.

Pablo Neruda, *Poeme*, Bucureşti, E.S.P.L.A., 1951.

Poeţi ai libertăţii, Bucureşti, E.S.P.L.A., 1957.

Petöfi Sándor, *János Viteazul*, Bucureşti, Editura tineretului, 1958.

Nicolás Guillén, *Poeme cubane*, Bucureşti, E.L.U., 1962.

II. DESPRE SCRIITOR ŞI OPERĂ

A. În periodice

GEO ŞERBAN, *Poezia în actualitate: Scutul păcii de Eugen Jebeleanu*, în *Flacăra*, Bucureşti, an. II, nr. 29, 1949.

DUMITRU MICU, *Succese în poezia lui Eugen Jebeleanu*, în *Steaua*, Cluj, an. II, nr. 1—2, 1951.

MIHAIL PETROVEANU, *O treaptă nouă în creaţia lui Eugen Jebeleanu*, în *Viaţa românească*, Bucureşti, an. IV, nr. 1, 1951.

ION VITNER, *Bălcescu*, poem de Eugen Jebeleanu, în *România liberă*, Bucureşti, 28. XII. 1952.

MIHU DRAGOMIR, *Eugen Jebeleanu: Bălcescu*, în *Contemporanul*, Bucureşti, nr. 34, 1953.

GEORGE MACOVESCU, *Poezie combatantă, Eugen Jebeleanu: Versuri alese*, în *Gazeta literară*, Bucureşti, an. II, nr. 8, 1955.

MIHAI GAFIŢA, *Liric şi epic în creaţia lui Eugen Jebeleanu* (Însemnări pe marginea poemului *În satul lui Sahia*), în *Gazeta literară*, Bucureşti, an. II, nr. 42, 1955.

GEO ŞERBAN, *Eugen Jebeleanu, publicist*, în *Viaţa românească*, Bucureşti, an. IX, nr. 9, 1956.

OV. S. CROHMĂLNICEANU, *Surîsul Hiroshimei (poem) de Eugen Jebeleanu*, în *Viaţa românească*, Bucureşti, an. XI, nr. 9, 1958.

ION OARCĂȘU, *Un moment al poeziei militante* [*Surîsul Hiroshimei*], în *Tribuna*, Cluj, an. II, nr. 52, 1958.

VALERIU RĂPEANU, *Surîsul Hiroshimei de Eugen Jebeleanu*, în *Gazeta literară*, an. V, nr. 51, 1958.

PERPESSICIUS, *Poeți ai libertății* (Mențiuni critice), în *Luceafărul*, an. I, nr. 9, 1958.

GEORGETA HORODINCĂ, *Un poem al marilor speranțe*, [*Surîsul Hiroshimei*], în *Contemporanul*, București, 12 decembrie 1958.

DUMITRU SOLOMON, *Eugen Jebeleanu. Poeți ai libertății*, în *Viața românească*, București, an. XI, nr. 1, 1958.

G. CĂLINESCU, *Hiroshima* (Cronica optimistului), în *Contemporanul*, București, nr. 5, 1959.

PAUL GEORGESCU, *Variații pe o temă gravă* [*Surîsul Hiroshimei*], în *Gazeta literară*, an. VI, nr. 19, 1959.

PERPESSICIUS, *Lidice și Hiroshima* (Mențiuni critice), în *Luceafărul*, an. II, nr. 9, 1959.

MIRCEA TOMUȘ, *Surîsul Hiroshimei*, în *Steaua*, Cluj, an. X, nr. 2, 1959.

EUGEN SIMION, *Eugen Jebeleanu: Cîntece împotriva morții*, în *Gazeta literară*, București, nr. 50, 1963.

AL. CĂPRARIU, *Eugen Jebeleanu: Cîntece împotriva morții*, în *Tribuna*, Cluj, nr. 13, 1964.

DRAGOȘ VRÎNCEANU, *Lirica lui Eugen Jebeleanu*, în *Gazeta literară*, București, XIII, nr. 34, 25. VIII. 1966.

LUCIAN RAICU, *Eugen Jebeleanu: Elegie pentru floarea secerată*, în *Gazeta literară*, București, nr. 23, 8. VI. 1967.

NICOLAE MANOLESCU, *Eugen Jebeleanu: Elegie pentru floarea secerată*, în *Contemporanul*, București, nr. 25, 23. VI. 1967.

N. BARBU, *Eugen Jebeleanu: Elegie pentru floarea secerată*, în *Iașul literar*, Iași, nr. 9, 1967.

AUREL MARTIN, *Eugen Jebeleanu și vocile tragicului*, în *România literară*, București, nr. 13, 25. III. 1971.

ȘTEFAN AUG. DOINAȘ, *Imagine și viziune la Eugen Jebeleanu*, în *Contemporanul*, București, nr. 17, 23. IV. 1971.

NICHITA STĂNESCU, *Un om al plumbului*, în *Argeș*, octombrie, 1971.

LAURENȚIU ULICI, *Eugen Jebeleanu : Hanibal*, în *Contemporanul*, București, nr. 49, I. XII. 1972.

VALERIU CRISTEA, *Tentativa lui Orfeu [Hanibal de Eugen Jebeleanu]*, în *România literară*, București, nr. 47, 16. XI. 1972.

C. DIMISIANU, *...O lume de flăcări [Eugen Jebeleanu : Hanibal]*, în *România literară*, București, nr. 47, 16. XI. 1972.

AL. PIRU, *Eugen Jebeleanu : Hanibal*, în *Ramuri*, Craiova, nr. 12, 15. XII. 1972.

DAN CULCER. *Eugen Jebeleanu : Hanibal*, în *Vatra*, Oradea, 20. VI. 1973.

ROMUL MUNTEANU, *Eugen Jebeleanu — Poezia timpului pierdut și regăsit [Hanibal]*, în *Argeș*, Pitești, nr. 1., 1973.

ANA BLANDIANA, *O apariție editorială de excepție — Un exemplu de demnitate [Eugen Jebeleanu : Hanibal]*, în *Argeș*, Pitești, nr. 1, 1973.

NICOLAE BALOTĂ, *Eugen Jebeleanu : Hanibal*, în *Steaua*, Cluj, nr. 2, 16—30. I. 1973.

DAN LAURENȚIU, *O viziune eroică : Eugen Jebeleanu, Hanibal*, în *Luceafărul*, București, 24. II. 1973.

AL. ANDRIESCU, *Permanențele liricei lui Eugen Jebeleanu*, în *Cronica*, Iași, nr. 7, 16. II. 1973.

CONST. CIOPRAGA, *Eugen Jebeleanu sau durerea spiritului [Hanibal de Eugen Jebeleanu]*, în *Cronica*, Iași, nr. 11, 16. II. 1973.

NICOLAE CIOBANU, *Sub semnul lirismului meditativ*, în *Luceafărul*, Bucureşti, 20. X. 1973.

GHEORGHE GRIGURCU, *Eugen Jebeleanu : Hanibal*, în *Familia*, Oradea, nr. 12, 1973.

LUCIAN RAICU, *Eugen Jebeleanu astăzi [Surîsul Hiroshimei şi alte poeme, de Eugen Jebeleanu]*, în *România literară*, Bucureşti, nr. 52, 27. XII. 1973.

PETRU POANTĂ, *Eugen Jebeleanu : Surîsul Hiroshimei şi alte poeme*, în *Steaua*, Cluj-Napoca, nr. 1., 1974.

EDGAR PAPU, *Poezia lui Eugen Jebeleanu* [Scrieri 1,2], în *România literară*, Bucureşti, an. VII, nr. 38, 19 IX. 1974.

DUMITRU MICU, *Scrieri de Eugen Jebeleanu*, în *Scînteia*, Bucureşti, nr. 10 116, 1. III. 1975.

MARCEL MIHALAŞ, *Poezie şi conştiinţă*, în *România literară*, Bucureşti, an. VIII, nr. 30, 24. VII. 1975.

MARIN MINCU, *Demnitatea obţiunii*, în *Luceafărul*, Bucureşti, nr. 17, 24. IV. 1976.

ADRIAN POPESCU, *Eugen Jebeleanu — un alegoric*, în *Amfiteatru*, Bucureşti, an. XI, aprilie 1976.

DINU FLĂMÎND, *Citirea unui portret* [Eugen Jebeleanu la 65 de ani], în *Steaua*, Cluj-Napoca, an. XXVII, nr. 4, aprilie 1976.

VICTOR FELEA, *Implicaţie şi responsabilitate*, în *Tribuna*, Cluj-Napoca, an. XII, nr. 17, 22. IV. 1976.

NICOLAE BALOTĂ, *Omagiu*, în *Luceafărul*, Bucureşti, an. XIX, nr. 17, 24. IV. 1976.

LUCIAN RAICU, *Forţa poeziei*, în *România literară*, Bucureşti, an. X, nr. 19, 12. V. 1977.

B. În volume

E. LOVINESCU, *Poezia cu tendințe spre ermetism...*, *Eugen Jebeleanu*, în *Istoria literaturii române contemporane*, 1900—1937, București, Editura Socec, 1937. (Reprodus în *Scrieri*, 6, București, Editura Minerva, 1975.)

POMPILIU CONSTANTINESCU, *Eugen Jebeleanu*, *Inimi sub săbii*, *Ceea ce nu se uită*, în *Scrieri*, 3, București, E.P.L., 1969.

OCTAV ȘULUȚIU, *Eugen Jebeleanu*, în *Scriitori și cărți*, București, Editura Minerva, 1974.

ȘERBAN CIOCULESCU, *Poezia lui Rilke în românește*, în *Aspecte literare contemporane*, București, Editura Minerva, 1972.

VLADIMIR STREINU, *Lirism și epocă*, în *Pagini de critică literară*, IV, București, Editura Minerva, 1976.

PERPESSICIUS, *Eugen Jebeleanu*, în *Mențiuni critice* (Pagini alese), București, Editura Albatros, „Lyceum", 1976.

AL. PIRU, *Eugen Jebeleanu*, în *Panorama deceniului literar românesc* 1940—1950, București, E.P.L., 1968 ;
Eugen Jebeleanu, în *Poezia românească contemporană 1950—1975*, București, Editura Eminescu, 1975.

ION CARAION, *Eugen Jebeleanu*, în *Duelul cu crinii* (1946), București, Editura Cartea Românească, 1972.

MIHAIL PETROVEANU, *Eugen Jebeleanu sau Viziunea grandiosului*, în *Profiluri lirice contemporane*, București, E.P.L., 1963.

ION DODU BĂLAN, *Eugen Jebeleanu: Surîsul Hiroshimei*, în *Delimitări critice*, Bucureşti, E.P.L., 1964.

DUMITRU MICU şi NICOLAE MANOLESCU, *Eugen Jebeleanu*, în *Literatura română de azi*, Bucureşti, Editura tineretului, 1965.

EUGEN SIMION, *Lirismul polemic şi vizionar, E. Jebeleanu: Cîntece împotriva morţii*, în *Orientări în literatura contemporană*, Bucureşti, E.P.L., 1965;
Eugen Jebeleanu, în *Scriitori români de azi*, I, Bucureşti, Editura Cartea românească, 1974.

CONSTANTIN CRIŞAN şi VICTOR CRĂCIUN, *Eugen Jebeleanu*, în *Literatura română în lume*, Bucureşti, Editura Meridiane, 1969.

AUREL MARTIN. *Eugen Jebeleanu*, în *Poeţi contemporani*, II, Bucureşti, Editura Eminescu, 1971.

MARIAN POPA. *Eugen Jebeleanu*, în *Dicţionar de literatură română contemporană*, Bucureşti, Editura Albatros, 1971.

ŞTEFAN AUGUSTIN DOINAŞ, *Imagine şi viziune la Eugen Jebeleanu*, în *Poezie şi modă poetică*, Bucureşti, Editura Eminescu, 1972.

CONST. CIOPRAGA, *Personalitatea literaturii române*, Iaşi, Editura Junimea, 1972.

LUCIAN RAICU, *Eugen Jebeleanu: Elegie pentru floarea secerată*, în *Structuri literare*, Bucureşti, Editura Eminescu, 1972.

MIRCEA ZACIU, *Eugen Jebeleanu*, în *Lecturi şi zile*, Bucureşti, Editura Eminescu, 1973.

GEORGE IVAŞCU. *Premii*, în *101 tablete*, Bucureşti, Editura Eminescu, 1974.

ALEXANDRU PALEOLOGU, *Eros şi polis*, în *Simţul practic*, Bucureşti, Editura Cartea românească, 1974.

GABRIEL DIMISIANU, *Eugen Jebeleanu*, în *Valori actuale*, Bucureşti, Editura Eminescu, 1974.

OV. S. CROHMĂLNICEANU, *Poezia pură : Eugen Jebeleanu*, în *Literatura română între cele două războaie mondiale*, II, Bucureşti, Editura Minerva, 1974.

NICOLAE CIOBANU, *Eugen Jebeleanu*, în *Critica în primă instanţă*, Bucureşti, Editura Eminescu, 1974.

FLORIN MIHĂILESCU şi G. G. URSU, *Eugen Jebeleanu : Poet al depăşirii impasurilor (Surîsul Hiroshimei, Elegie pentru floarea secerată)*, în *Analize şi interpretări literare*, Bucureşti, E.D.P., 1975.

H. ZALIS, *Eugen Jebeleanu*, în *Tensiuni lirice*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1975.

ROXANA SORESCU, *Eugen Jebeleanu : Hanibal*, în *Limbă şi literatură*, vol. II, Bucureşti, 1975.

VALERIU CRISTEA, *Eugen Jebeleanu*, în *Domeniul criticii*, Bucureşti, Editura Cartea românească, 1975.

CORNEL REGMAN, *Moment Eugen Jebeleanu*, în *Colocvial*, Bucureşti, Editura Eminescu, 1976.

DAN LAURENŢIU, *Eugen Jebeleanu*, în *Eseuri asupra stării de graţie*, Bucureşti, Editura Cartea românească, 1976.

DAN CRISTEA, *Eugen Jebeleanu*, în *Arcadia imaginară*, Bucureşti, Editura Cartea românească, 1977.

CUPRINS

VOCEA LUI JEBELEANU V

TABEL CRONOLOGIC XXIX

HARFA ŞI MINOTAURUL

Minotaurul 3

CEEA CE NU SE UITĂ

Ceea ce nu se uită 7

ŞTIHURI

Celor căzuţi pentru libertate 15
Respublica 17
Lava 18
Nici lacrima 19
Lidice 20
Fiului meu 24
Fetiţei mele 25
Pe o carte 26
Michette 28
Fîntîna săritoare 29
Cîntecul 30
Argint şi aur 31
Roza 32
Răgazul 33
Unui copil 34
O, gînduri... 35
Lied 36
Metamorfoze 37
Frumoasa adormită 38
Supravieţuitoarea 39
Tiranul ucis 40

Cînd o să plec... 41
Ca un copil 43
Vrăjitoarea 44
Adu-ţi aminte... 45
Visul 46
E muntele 47

Din poemul BĂLCESCU

Prolog 51
Cîntul III 56
Cîntul V 60
Cîntul VII 64
Cîntul XIV 71
Cîntul XVII 76
Cîntul XIX 85

SURÎSUL HIROSHIMEI (1956—1958)

Întîlnirea cu Hiroshima 91
Sfîrşitul zilei 93
Noaptea, somnul 98
Visele oraşului 100
Visul pescarului bătrîn 101
Visul mutilatului de război 104
Visul omului-cal 106
Visul negustorului 110
Visul poetului 114
Zorile 120
Călăii 124
Noaptea soarelui 127

Vocile

Cîntec de pomenire pentru morţii neştiuţi . . 131
Un glas 132
Glasul unei femei 133
Corul copiilor ucişi 135
Vocile păsărilor din Hiroshima 136
Cine-a văzut... ? 137
Glasul celor optzeci de milioane 139
Glasul cenuşii 142
Cuvîntul japonezului către asasini 143
Glasul muncitorului 144
Se-nalţă oceanul 147
Surîsul peste moarte 149

Din CÎNTECE ÎMPOTRIVA MORŢII

Prolog 155
Ca să pot apăra 158
Confesiune 161
Strada gării 30 163
X X 165
Oh, animalele... 167
Piscul şi fiara 172
Eldorado 173
Brăţara 175
Cocoşii oraşului 177
O, viaţă 180
Flămîndul care-mparte pîini 181
Ecouri 183
Ceea ce ucid zarafii 185
Copilul pierdut 186
Zăpadă, tinereţea mea 187
Morţii aceştia 188
Bunicul 189
Viaţa 190
Dragă... 191
Rue pierreuse 193
Cosmino 195
Civilizaţie 197
Fîntînă romană 198
Rîurile se dezgheaţă 200
Tu eşti ca pasărea aceea 201
Lumina 202
Moment 203
În faţa apei 204
Chiar dacă 205
Răsplata 206
Perpetuum mobile 207
Sînt fluviul 208
Tezaure 209
Triumful 210
Fragment autobiografic 212
Tîrziu 215
Mama 217
Lasă-mă 218
Pădure la Ţigăneşti 219
Lui Shakespeare 220
Învăpăiat voi fi întotdeauna 221

ELEGIE PENTRU FLOAREA SECERATĂ

Florica 225
Izvor 226

Ajută-mă 227
Sînt cel ce iubește pămîntul 228
Tot ce nu am făcut 229
Toate lucrurile 230
Și viața 231
Îți amintești 232
Cînd 233
Sînt Daniel 234
Cîntarul 235
Răpirea 236
Haina 237
Sărbătoare 238
Întîlnire 239
Rîndul 240
Greul pămîntului 241
Vestmîntul 242
Ușa 243
Alimente 244
Cel mai nefericit 246
Taina 247
Adormi 248
Ochiul tău 249
Te ridic în brațe 250
Mutilatul 251
Pe streașină 252
Acuma 254
Acela sunt 255
Am avut 256
Neînfrîntă 257
În lună 258
Frumusețea 259
Atîtea lumi 260
Gelozie 261
Febră 262
Înainte 263
Cuțite 264
Să povestesc 265
Iarbă 267
Memoria 269
La pîndă 270
Semper 272
Arma secretă 273
Greutăți 276
Succesiuni 277
Veveriță 278

Din HANIBAL

RĂUL PE OBRAZ

Râul pe obraz 283
Mână spartă 284
În toate 285
Rugăciunea lingurii 286
Da și nu 287
Ochi închiși 289
Floarea soarelui 290
Miresme pierdute 291
Firescul nefiresc 292
Absenta 293
Strâns 294
Uși 295
Zăpezi 296
Bijuterii 297
Culori 298
Radiografia iernii 299
Când 300
Metamorfoză 301
Geamul 302
Avertisment 303
Dintr'o pădure 304
Cățelandrul 305
Nimic nu se pierde 306
Această bogăție 307
Acestui om 308
Mai aproape 309
Renaștere 310
Castana 311
Succesiuni 312
Legat 313
Iluminare 314
Calendar 315
Început de iarnă 316
Fără 317
Mic salt mortal 318
De toamnă și de primăvară 320
Jocul 321
29 aprilie 322
Iată cum... 323
Așteptare 324
Combustiune 325
Arhimede 326
Fără oprire 327
Eternitate 328
Adolescență 330

Firesc 331
Primăvara, la mare 332
Sebastian 333
Împrumutat vieții 334
Împreună 336
Infantilă 337
Victoria de la Samotrace 338
Unui tînăr care a răpus 22 de ani 339
Iarbă proaspătă 340
Judecata 341
Tu, care 342
Schimbarea crucii 343
Orfeu 344

PARABOLE CIVILE

Aștept 345
Sfânta sfintelor 346
Firesc 347
A doua înviere 348
Asupra mea 350
Copiii veacului 351
Convertiri 352
Revoluție științifică 354
Un vis 355
Întâmpinare 356
Privighetorile 357
Ursul Veta 358
M'am gândit 359
Întrebări lui A.Ș. dus dintre vii 360
Ediție specială 362
A doua ediție specială 363
Pătrășcanu 365
Țuculescu 367
Lumină 371
Înainte 373
Hotărâre 375
Carul cu grâu 376
Perfectul acrobat 377
Măști 378
Sfânta Ioana 379
Hanibal 380
Centaurii 381
Apostolul 383
Mai sunt 384
Rugăciune 386
Izvoare 387
Semiramis 388

Dihorii 389
Satrapi 390
Ca prostul 391
Aquaforte 392
Apa şi focul 393
Sic cogito 394
Coşmar 395
Bagaje 397
Invocaţie 398
Atât 399
Discontinuu 400
Cumpăna 401
Desprindere 402

REFERINŢE CRITICE *403*
BIBLIOGRAFIE *429*

Lector : ION NISTOR
Tehnoredactor : GABRIELA ILIOPOLOS

Bun de tipar : 25.VIII.1977. Apărut : 1977.
Comanda editurii : 749. Coli de tipar : 31
Tiraj : 49 500 exemplare broşate.

Comanda nr. 70 327
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"
Bucureşti — Piaţa Scînteii nr. 1
Republica Socialistă România

COLECȚIA LYCEUM

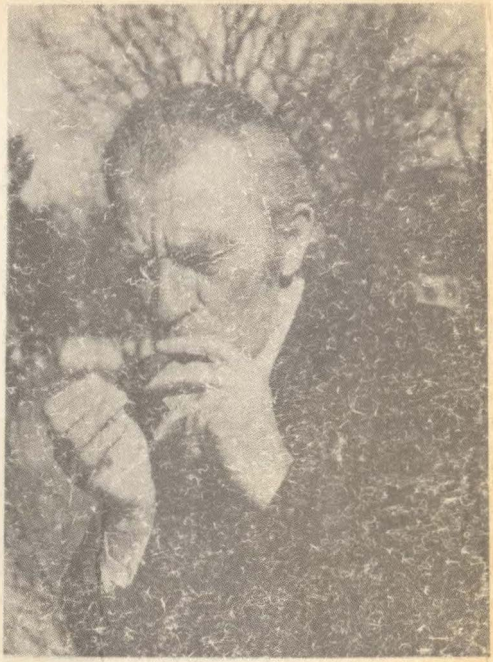

A trăi, a muri; *a trăi o singură dată.* Din implicarea într-una și aceeași propoziție vin toate sensurile și toate riscurile necruțătoarei, patetice angajări, care străbate poezia lui Eugen Jebeleanu...

Flacăra interioară, mereu aprinsă, conștiința exemplară și rezonanța extraordinară a vocii, ne fac să vedem în Eugen Jebeleanu un adevărat mare poet, unul din «cei mari» ai lumii contemporane.

LUCIAN RAICU

Lei 6